

האוטוביוגרפיה הבדיונית

של

יואל ארלנגר

תוכן הענינים

[פרק א.](#)

[פרק ב.](#)

[פרק ג.](#)

[פרק ד.](#)

[פרק ה.](#)

[פרק ו.](#)

[פרק ז.](#)

[פרק ח.](#)

[פרק ט'](#)

[פרק י'](#)

[פרק י"א.](#)

[פרק י"ב.](#)

[פרק י"ג.](#)

[פרק י"ד.](#)

[פרק טו.](#)

[פרק ט"ז.](#)

[פרק י"ז.](#)

[פרק י"ח.](#)

[פרק י"ט.](#)

[פרק כ.](#)

[פרק כא.](#)

[פרק כב.](#)

[פרק כג.](#)

[פרק כד.](#)

[פרק כה.](#)

[פרק כו.](#)

[פרק כז.](#)

[פרק כח.](#)

פרק א.

עמדתי באמצע הצומת ונופפתי בידים, הידים שלי היו כחולות ורועדות אך הצבע הכחול שמשך את תשומת ליבי היה צמד הפנסים המסנוור של הניידת שחלפה על פני מבלי לחשוב אפילו לעצור בשבילי. חוסר הביטחון שלי, אם כך ניתן להגדיר את מערכת תחושות האשמה שניהלה את סדר יומי, אמר לי שבניידת יושבים שני שוטרים שמנים, שלוגמים ברעש קפה חם מתוך כוס קרטון. על הכוס מצולמת עז, העז המפורסמת בישראל, שהיא בטח כבר הפכה לסטייק. מי בכלל אוכל עזים? אולי בדואים.. פעם קראו להם בדווים.

אוכלים עזים או לא, זו לא הייתה השאלה שהעסיקה את התנים. שנים מהם בהו בי בחוסר נימוס. אולי אצל תנים, בהייה נחשבת לנימוס, ומי שלא בוהה נדחק בבוז ולקול יללות הלהקה, לשולי החברה. לא העסקתי את עצמי בשאלה אם יש שולי חברה אצל תנים, רק בגלל שהיה לי קר.

הייתי גם רעב, לא רעב אמיתי מהסיפורים, כזה שמתים ממנו באפריקה או בשואה. סתם רעב מעצבן של מי שעמד בכל מיני צמתים במשך לילה שלם. היו לי בכיס סוכריות ללא סוכר, סתם עיגולים קשים ומתוקים כאלו, שבכלל לא מתגמלים את מרכז הרעב המשתוקק לסוכר.

בראש שלי תכננתי לקחת את העיתון הזרוק בצד הדרך ולהדליק אותו בשביל להתחמם קצת, אבל הוא היה רטוב למדי, ולא ממש היה עוזר לי להתחמם. בכיס של מעיל היד-שניה-מחבר-של-אחי, היתה חבילה של כאמל, סופט, כי את זה, כך נאמר לי, מעשנים הרוקיסטים בתל אביב, היום אני כבר יודע שהם מעדיפים נובלס, אז לפחות בענין אחד צדקתי, שהם מעדיפים אריזה רכה, או כפי שהחבר הלעיז לי 'סופט'. הסיגריות עזרו לי להעביר את הזמן, לספור את הדקות.

לא רציתי לקפוא, כי זה לא התאים לי, מי שקופא בתקופה כזאת הוא הומלס או נרקומן. אנשים נורמלים לא קופאים להם סתם באיזו צומת. אבל נרקומנים באמת מתו, באותו שבוע נערכו הלוויות לכמה כאלה, הלוויות שקטות, שאיש מצוותי התקשורת לא פקד אותם, סתם מסוממים שמתו.

מבעד לערפל נצצו אורות של ישוב כל שהוא, ממנו נשמעו נביחות של כלבים, אני לא פוחד בדרך כלל מכלבים, אבל משהו בנביחות האלו הצמית אותי. לא חשבתי בכלל לנסות להתקרב לישוב, סביר להניח שהישוב מוקף בגדר, והשער נעול.

חזרתי להרהר בעיזים, האלה שמצולמות על הכוס של השוטרים, כאלה שקונים בתחנת הדלק, המחוממת, זו שהשתוקקתי להגיע אליה ולשתות את הקפה הדלוח שמוגש בה, בלי לטעום, רק להתחמם. חשבתי איך אני מנסח את הבקשה בפני הנהג שיעצור לי.

- "קר לי, תביא אותי לתחנת דלק קרובה" או – "אני חייב להתחמם, תציל אותי מקיפאון"

איך אני אסביר למתדלק את הסיבה שהוא חייב לסבול אותי למשך השעות הקרובות, אולי הוא יהיה קר וקשוח ואכזר, ויטיל אותי אל הלילה הקפוא. או שהוא רק יביט בי במשטמה ולא יגיד דבר.

ברגע אחד שיניתי את כל התוכניות שלי, לא היה לי קשה, פשוט הזמן שינה לי אותן. רציתי להגיע אל הישיבה שלי עד השעה שתיים עשרה בלילה, כי כך הבטחתי לראש הישיבה, שעה שביקשתי ממנו בפנים עגומות אישור לצאת אל הרב דולמן. הרב דולמן התגורר בישוב החרדי כרמים, והישיבה שכנה בפאתי מושב אמירי אפרים. לכאורה היה ביניהם מרחק נסיעה של ארבעים דקות, אך כרגע עברו כבר ארבע שעות מאז שיצאתי את כרמים.

סעודת מלווה מלכה אצל הרב דולמן הייתה תמיד חוויה מענגת בשבילי. טעמו המעודן של הרב דולמן, הביא לשולחן יינות משובחים, פרוסות עבות של לחם דגנים עשיר, ויצירות פאר קולינריות פרי דמיונם הקודח של תלמידי המופרעים, כשאני מנצח על מלאכת התיבול. בשום מקום בעולם לא היו מפגשים יותר מרגשים בין סוגי מזון שונים, כמו בקדירותיו המבעבעות של הרב דולמן. חופש היצירה היה מושלם, ופרוסות רעננות של קולורבי נצצו ברוטב דבש ווניל, לצד טונה מקופסת שימורים. שמן זית נמזג באנינות טעם על מגוון ירקות עלים ופלחי אבטיח ומלון. דגים מצאו את עצמם שוחים המרינדה של מיץ תפוחים ובירה בדרך לתנור האימתני של משפחת דולמן.

לא הרגשתי אף פעם קשר עם מי מתלמידי של הרב דולמן, אך לא חדלתי מלהתפעל מהאנרגיות העודפות שלהם, שתועלו ליצירתיות מדהימה, צבי לקח מאי שם מטאטא, והחל לטאטא את קליפות הקישואים מן הרצפה, אריה גרר את הפח הענק, ושניהם השמיעו תוך כדי כך קולות 'הוא – הא' קצובים. אבימלך תופף באמצעות שפודים על ערמת תפוחי האדמה, תוך שהוא מזמר בגרון ניחר "שפודים על תפודים, זה דבר כל כך מדהים". על יוחנן רכבו זאטוטי דולמן בצווחות גיל.

השקט היה משתרר כשהרב דולמן היה פותח בשיעור הכוזרי, שיעור שלוה בדוגמאות מעשיות מן העולם הקרוב. בקבוק יין הפך לסיבה, הכוס הפכה למסובב, סלט הירקות הפך למושפע.

המופרעות של התלמידים רק הפרתה את שיעורי הרב דולמן, שאלות שלא יכלו להישאל באף פורום אחר, נזרקו כאן לאויר ללא התנצלויות מיותרות. המושג 'אמונה' היה מיותר כאן, הידיעה נכנסה למשחק וטרפה את הקלפים. הכלל הראשון היה שהמיתוסים נשארים בחוץ, כך לא יהיה כלל צורך בניפוצם. מאזין חד שמיעה יכול היה לשמוע מדי פעם קולות ניפוץ עדינים של מיתוסים, דווקא מכיוונו של התלמידים חתומי הפנים, אלה שעיקלו את הדברים בשקט, כמעלי גרה לעסו אותם בחריקת שיניים, כותשים לעיסה את המושכלות הראשונים שלהם, אלה שליוו את ילדותם המפוקפקת, והביאו אותם לישיבה המיוחדת בהר חורשים.

אני לא הייתי ולא אהיה אף פעם, אחד מהם. כי אני גאוותן והם לא, הם חיים את החיים ואני בעולם פרטי, מהם לא ציפו לדבר, ואני התקווה האמיתית, הם היו פראי אדם, ואני פוטנציאל מבובזבז. בזתי להם וסגדתי להם, רציתי לנשק את עפר רגליהם, אך הסטתי את הראש במבוכה כשהיו עושים את מעשי השטות שלהם. היה להם חופש מדהים כל הזמן, הם פשוט ביצעו את הרצונות שלהם, כשהפחד מפני מה שיאמרו, לחלוטין לא קיים אצלם.

אבל עכשיו אני עומד באמצע הצומת, כשהמכוניות הבודדות שעוברות, מצונפות בחלונות שלהן, לא מסיטות מבט לעברי. הנה חלף לו סובארו, חבוט ושרוט. חלפה סקודה מבריקה, חלף פז'ו מסחרי, עברה משאית של וולבו. התחלתי להתייחס למכוניות בתור ישויות עיונות, וקיללתי את סקודה ופז'ו, את סיאט וסטרואן, והתחננתי להשם שישלח לי מכונית כלשהי, עדיפות לכזו עם חימום.

פרק ב.

זאת לא הייתה הצומת הראשונה שאליה נקלעתי הערב, אך כאן היא עמוק יותר. סקרתי את התנים המשועממים שבהו בי, השמועה שקבוצת תנים עלולה לתקוף בן אדם ולהרוג אותו, לא דילגה עלי. בחנתי את כלי הנשק שלי, נעלי מוקסין קלות, שרק אם אנסה לבעוט באמצעותן בלסתותיו של תן,

יתעופפו בקשת רבת חן אל עבר הוואדי, והשינים החדות ייתלשו את אצבעות רגלי בתאוה. החגורה שלי החזירה לי את התקווה. היה לה אבזם מתכת, זהה כמעט לזה שפצע לי את הקרנית בגיל שש. שעה שאחי נופף בחגורתו בהתלהבות רבה, ואני נכנסתי לטווח הפגיעה שלו. האבזם הוא שחדר לעיני. צרחתי ככרוכיה, שהיא סוג של תרנגול, עד שההורים שלי באו ולקחו אותי לבית החולים, במונית. הייתי לבוש בפיזמת הקיץ האהובה עלי, מין בגד קליל ודהוי, שעליו מודפסים מחבטי טניס מוצלבים לעשרותיהם. התביישתי בפיזמה שלי, ונבלעתי במונית, כשהמונית הייתה שבעה מצרחות, היא הקיאה אותי על יד פתחו של חדר המיון. מאז למדתי להעריך יותר את שודדי הים, על רטיותיהם, והתחפשתי אליהם בפורים, שנה אחר שנה.

השחר רמז מפורשות על רצונו לשים קץ לממלכת הלילה, ומרחקו תכול על פני האופק, גלי הקור הפכו להיות נרגשים יותר, ונעו כעוורים המגששים אחר רגלי ונכרכים בהם. מצידו החשוך של העולם הופיע ג'יפ כסוף, פס האור של השחר השתקף על זגוגיותיו המבהיקות, גלגלים שחורים וגדולים חרשו בהחלטיות את האספלט. מול עיני קפאה לרגע תמונה. בתמונה: צומת טי, שלט עם הכיתוב 'בית יהודה', תמרור עצור. שני תנים, אחד ישן על קרטון קרוע, השני מרחרחר נעל ישנה. שמים שחורים עם פס תכול שמשתקף על גיפ כסוף שעומד דומם במרחק מטר ממני.

"כן בחור, לאן אתה צריך?"

הדיבור בקע מתוך הדבר שהכי לא ציפיתי שישב בתוך ג'יפ כזה. גבר דק ומעונב, קרח כביצה, שלעיניו משקפי מגדלת עגולות וגדולות, שהסתירו את לחייו המצומקות. עיניו השואלות זרחו כשני ירחים מוזרים, וננעצו בי בחוסר נימוס.

"לאן אתה מגיע?" הזדרזתי לשאול, שוכח את כל ההכנות.

הוא לעס כל מילה באיטיות, או לפחות כך נדמה לי, כשמבטו נעוץ במזרח, וכשבלע אותן, הפנה בחדות את פניו לעברי ושאל בגיחוך.

"לאן תרצה להגיע?"

"לכל מקום שהוא, מקום שיהיה לי חם בו" אמרתי, והקור העז הכה בי שוב. התחלתי לחשוש שהאיש משחק איתי משחק שדורש טעם רע מאוד. "קח אותי, בבקשה" לא האמנתי שאני מתחנן לפניו.

"עלה כבר" צחק האיש, הבחנתי שיש לו קול יפה מאוד, רדיופוני, כל מילה בוטאה בהגייה מדוייקת, בחיתוך דיבור מושלם. למרות העייפות הרבה, לא הפסקתי להתפעל מהקול המהפנט הזה.

"עלה כבר" חזר ואמר "אני מגיע לתלתן"

מעולם לא שמעתי על הישוב הזה, למרות שגיאוגרפיה היא אחד מהצדדים החזקים שלי. אך לא היה לי כח להתרכז בתעלומה הזאת.

הנהג כרכר סביבי, עד כמה שניתן לכרכר סביב מישהו כשאתה נוהג ברכב,

"להדליק לך חימום?"

"כן, תודה"

"אתה רוצה לשתות?, אתה בסדר?, שנעצור פה בצד? אתה מרגיש את הרגלים?, לכבות את המוסיקה?"

"הכל בסדר" מלמלתי, ושקעתי בשינה.

התעוררתי כשהרכב בלם מול שערי תילתן, שער מיוחד מאוד, לא כמו כל שערי המושבים, העשויים כמין סולם אופקי הנע על גבי מסילה. שער של טירה היה לתילתן, ושני שומרים חמושים עמדו לפניו.

"בוקר טוב פרופסור!" אמר אחד השומרים, קרא לעברנו אחד השומרים.

"בוקר טוב גם לך" ענה הפרופסור בגיחוך כש השער נפתח בדממה והג'יפ עבר דרכו.

לאור השחר העולה התגלה לעיני כפר קטן ומטופח. בתים נמוכים צבועים בצבעים פסטלים, מוקפים במדשאות. כל הצמחיה הייתה גזומה בקפדנות מוגזמת, הכביש היה עשוי אבנים קטנות סדורות במעגלים, הג'יפ קיפץ בקלילות בנסיעתו.

נעצרנו ליד בית, הפרופסור הורה לי לרדת, גם הוא ירד בצליעה. נשמתי את האויר הקר בחשש, והבטתי אל עבר הבית. שיערתי שזה ביתו, נמוך, שטוח, ורחב. חזית צבועה לבן חלק, מסגרות החלונות שנקבעו בסימטריה סנטימטרית, היו צבועות באפור, ואדנית עם גרניום הייתה מונחת על כל אדן. על הדלת נקבע שלט שעליו הופיע השם המשעשע 'פרופסור זרח שליבוביץ', השלט אף עוצב כצורת התווית של משקה השזיפים המפורסם.

"לצערי לא אוכל להכניס אותך אלי, יש לי יותר מדי ציוד בבית...נראה מה נעשה" אמר באיטיות, רגע אחרי התנער, צלע לעבר הבית וסגר את דלתו.

פרק ג.

הבטתי סביבי, בחלק מן הבתים דלקו האורות, בבית אחד אף נראתה דמות אדם נשענת על אדן החלון, בווה בזריחה. הכביש הסלול התמשך במקביל לבתים החדשים, והפך לדרך עפר משובשת, כשנתקל בחורשה הפראית שראיתי מעודי. עצי אקליפטוס ענקיים ואורנים גבוהים, היוו לה תקרה. סבך צפוף של עצי חורש וענפים שבורים, כבול בזרועות צמחים מטפסים שאפתניים, מילא את חללה. נראה כי איש לא דאג לגזום אותה או לפנות ממנה את גזעי העצים שנפלו באיזו סערה. מבין העצים פרצו מדי פעם קרקורים עצבניים של עופות דורסים, שעסקו בגירוש עורבים חזופים מסביבות קיניהם. גגות קודרים של בתים ישנים בצבצו פה ושם, מתאמצים להראות את קיומם בבוקה ומבולקה ששררה ביניהם.

כשהחזרתי את מבטי אל הכפר המטופח והמהוקצע, עיני הסתנווורו קלות מלובן הקירות. תמיד אהבתי ניגודים, אך הניגוד הזה גרם לי לסחרחורת ואי נוחות. עצמתי לרגע את העיניים, ופתחתי אותם לקול פתיחת הדלת של פרופסור שליבוביץ. הוא עמד בפתח הבית בתלבושת מגוחכת, חולצתו ועניבתו היו סדורות עדיין, לרגליו מכנסי פיג'מה מנומרות בצבע סגול. ידו הייתה מושטת לפניו, ונופפה בצרור מפתחות.

"אני לא יכול להכניס אותך, בחור", אמר בקול עמוק, "אך אולי תרצה קצת ללכת לנוח, באחד הבתים העצובים האלה?" שאל ולא חיכה לתשובה. הוא הניח את המפתח בידי הרפויה, וכופף את אצבעותי סביבה.

"אין לך ממה לחשוש", ציין, "זה הכל סתם, סתם אנשים לא גרים שם, אין לך כל סיבה, כל סיבה"

אני כלל לא חששתי, הייתי עייף מלחשוש, רציתי רק לישון.

פרופסור שליבוביץ הסביר לי באופן מפורט ביותר, איך להגיע אל הבית העצוב שלו, הוא כלל שמות של עצים, נתונים טופוגרפיים, ציפיתי שהוא יכלול אפילו ספירת צעדים.

החורשה הייתה מפחידה, מסוג החורשות שאתה מתפלא שלא קראו להם יער, אבל ברור שזאת הייתה חורשה, כי אני חשבתי שזו חורשה.

אז בתוך חורשה חורשת רעות, הסתתרו הבתים העצובים. בתים נטושים. חלקם פעורי גגות, אחרים חסרים חלונות ודלתות. אך פה ושם נראו אף בתים שלמים לגמרי, אפילו כאלה שניתן לראות את עקבות פעילותו של האדם בגינותיהם. שיח ורדים ענקי, חסם דלת כניסה, וחורב חמור סבר בקע בין סורגיו המעוקלים של בית אבן נמוך. לבעלי החיים זה לא הפריע, להפך. היונים קיננו על אדני החלונות, גללים של חזירי בר היו פזורים בכל פינה, מעידים על נוכחות מסיבית באזור. חיות קטנות רצצו בין העצים, ונדמה לי שמעל שיח הרדוף גדול בצבצו קרנים של צבי.

"חמישים מטר אחרי הנחל" נזכרתי בהדרכתו של פרופסור שליבוֹיץ. שביני לבין עצמי רציתי לקרוא לו זרח, אך הרגשתי שזה לא יהיה מכובד מספיק. חיפשתי נחל, ומצאתי אותו. היה שוה להגיע לתלתן רק בשביל הנחל הזה. הוא היא ממש לטעמי, ואם מעצב הנחלים היה שואל אותי מה דעתי עליו, הייתי ממליץ לו לעצב את כל הנחלים בצורה הזאת.

קשוח ורטוב, סלעי וגועש, מוצל עד חשוך, זה היה הנחל שליידו נעצרתי להפסקת סיגריה. ניצלתי את ההפסקה בשביל לחוש את מזג האוויר המשתפר, את הטמפרטורות העולות. לסיגריה היה טעם מוזר, אולי בגלל שזו פעם ראשונה שאני מעשן סיגריית-על-הבוקר, בלי כוס קפה.

על קורת הבטון הסדוק צמח טחב, שכיסה אותה בקטיפה ירוקה, רק במקום אחד, הטחב פינה לי מקום, כעין מושב. הרגשתי בצורך להעמיק את החוויה, אז תלשתי לי עלה מרווה משיח סמוך, ושאפתי בריכוז את הניחוח הדומיננטי שלו. את המרווה הכיר לי אמג'ד, העובד הערבי ממטבח הישיבה. 'מרמיי' הוא קרא לזה, הראה לי את השיח, הראה לי את העלים שהוא ייבש, ולימד אותי לחלוט מהם תה עוצמתי. באותה תקופה, המרווה הייתה אורחת נחמדה בכוס התה שלי. למדתי שיש אנשים שסולדים מהריח שלה, יש אנשים שמחבבים, אך אף אחד לא מתעלם ממנה. ממש כמו הנובלס, ששמרתי לו אמונים למרות שכרגע דעכה בין אצבעותי סיגרית כאמל. מיששתי את הקופסה, וגיליתי שנותרו לי רק שלוש סיגריות, מה שערער לי את הבטחון העצמי.

שאיפה מן הסיגריה, רחרוח במרווה, שוב שאכטה, ושוב רחרוח, עד שהשלכתי את הסיגריה לתוך הנחל. מיד הצטערתי על הלכלוך שגרמתי לנחל, ומלמלתי 'סליחה'. הנחל ענה לי בשצף, אך לא הבנתי מתגובתו אם הוא כועס או סולח.

פרק ד.

את הבית זיהיתי על פי שפע צמחי התבלין שצמחו פרא בחצר, מה שניתק אותי מכל המרירות, את כל הרעל שמילא אותי, אשר אותו נזקקתי לפרוק אצל הרב דולמן. אחרי ששבעתי מניחוחות הבשמים, התפנתי לסקור את הבית.

לכאורה היה הבית פשוט, שרידי הצבע הלבן הציצו מבעד למסכת השיח המטפס שאפף את הבית. ולא רק את הבית הוא אפף, כל שיח ושיג, ארובה או מיכל דלק, זכו לאפיפתו של השיח. לא זכרתי איך קוראים לשיח, החלטתי לקרוא לו 'קיסוסית', זה נראה לי כמו שם יפה, שנעים לכסוס אותו בפה.

מישהו שהיה חשוב לו, ביצע כאן גיזום בזמן האחרון, גיזום שמטרתו הייתה לפתוח פתח בחומת הקיסוסית, לדלת ולחלון.

המפתח חדר בקלות אל חור המנעול, סיבוב וקליק, והדלת נפתחה. המראה הראשון שנגלה לעיני, הותיר בי רושם שלא היה לי בו ספק – הבית הזה שייך לשליבוביץ.

הדלת נפתחה לתוך חלל, גדול מהמקובל בתקופת בנייתו. אילו הייתי מפרסם את הדירה למכירה, הייתי מציג אותה כדירת סטודיו. הרצפה הייתה נקייה, ורק שכבת אבק קלילה פוזרה עליה בדייקנות. מיטה רחבה עמדה בקצה אחד, מהעבר השני של החדר עמד שולחן כבד, מקיים סימטריה מדוייקת עם המיטה, בצלע השלישית השלים את הסימטריה, פסנתר אקוסטי גבוה.

כל הרהיטים כוסו ביריעות ניילון, למניעת אבק.

על הקיר הפנוי התנוסס ציור של רנה מגריט, לא הייתי בטוח אם הוא מקורי או לא, אך נראה לי שאיש כשליבוביץ לא ייתלה על קירות ביתו, ציור שאינו מקורי. שעה ומשהו בחברתו, ציירה לי דמות סטראוטיפית לגביו. הרגשתי כאילו אני מכיר אותו ויודע לצפות את מעשיו.

הפסנתר לא היה מכוון, אבל גם לא רחוק מזה, למעשה, לא הייתה לי דרך לבדוק זאת, פשוט ניגנתי, לאזני הוא נשמע מקסים, צליל גדול, מלא ומתמשך, הקלידים היו רכים, ומהר מאוד נכנסתי אך תוך המנגינה. ניגנתי על אוטומט, לא יכלתי לעצור, האצבעות שליטפו בתחילה את הקלידים, חבטו בהם כעת ללא רחמים. הצלילים נעשו אלימים יותר ויותר, קצרים וחפוזים. הרגלים נטשו את הדוושות והצטרפו ברקיעות קצובות על הרצפה. חשתי כי כל האנרגיות שלי מתנקזות דרך קצות האצבעות, שיר רדף שיר, ובסוף המרוץ ניצח אותי המלאך הממונה על הלאות. הוא עזר לי להחליק מן הכסא, להגרר אל הרצפה הקרה, קיפל את רגלי מתחתי, והפיל עלי תרדמה.

התעוררתי מתוך חלום, חלום שכבר שנים לא חלמתי. שני ילדים על גג מרוחק, ילד גבוה וילד נמוך, מחזיקים בכוחות משותפים חפץ כבד. הם משוחחים ביניהם בקולות מהוסיים.

- "אסור שהוא ידע מזה", אמר אחד מהם.

- "הם מסתירים את זה ממנו", לחש השני.

- "הם לא יודעים, הם", הסכימו שניהם.

עכשיו אני קרוב, ממש למרגלות הבנין. הקולות נשמעים ממש בתוך האוזן.

- "הם לא ידעו כלום, הם אף פעם לא ידעו", הרגיע האחד את השני, ושניהם שומטים את החפץ מגג הבנין. באופן אינסטנקטיבי אני מושיט את היד, וקולט את החפץ בעודו באויר.

כדור זעיר, בגודל של סוכריה שמשמשת לקישוט עוגות, התבוננתי בו, ועדיין שמעתי את קולות הילדים בתוך הראש.

- "הוא לא יודע מה הוא מחזיק" לחש הנמוך.

- "הם לא יודעים שזה אצלו, הם מחפשים את זה" מלמל הגבוה.

המשקל של הכדור עולה בהתמדה, בהתחלה הוא שקל כמו כדור טניס, אני מרגיש את השרירים מתאמצים לשאת את המשקל. אחרי כמה שניות אני נופל לקרקע, הכדור מושך אותי בעוצמה רבה, ומצמיד אותה לרצפה. אני מנסה להפיל את הכדור, להחליץ מהמשא הכבד, אך הכדור נדבק לי ליד בלחץ שרק מתגבר. הילדים מתחילים לצחוק, קולותיהם עבים כשל מבוגרים, משפטי ה"הם לא יודעים", חוזרים על עצמם בלופ מטורף, מתערבים בצחוק המתועב.

אני מנסה להחליץ, מושך את היד בכוח אדירים. קול הצלפה חזק נשמע, ומצאתי את עצמי שוכב על רצפת האבן, מעסה את היד. דוושות הפסנתר עדיין רעדו מעט, מסתבר כי כשישנתי, ידי נתקעה בין הדוושות.

על הקיר ממולי צויר רבוע של אור צהוב, אות לכך שהשקיעה מתקרבת. המחשבה הראשונה שחלפה בראשי היתה: "לא הנחתי תפילין היום".

כבר ארבעה חודשים שלא איחרתי את תפילת שחרית, במנין, עם תפילין. ומה היום? רציתי ליפול מתסכול, להשתטח על הרצפה כמו ילד קטן ולבכות. אבל לא יכלתי, כבר הייתי על הרצפה, והזמן לא התיר לי להיכנס למצב הזה.

התיישבתי והרגשתי את הגב מוחה על הרעיון בתוקף, התעלמתי ממנו וקמתי, מתנער מן האבק. ניערתי את הכיפה וחבטתי בה על מכנסי כדי להסיר את שאריות האבק, חבשתי אותה על ראשי וניסיתי לסדר את השיער מול המראה. קווצה סוררת נעמדה בזווית מוזרה בצד המצח, ניסיתי ליישר אותה ללא הצלחה, אז חבשתי את הכיפה כמעט על המצח, ורצתי החוצה, לחפש תפילין.

השביל היפה שצעדתי בו בבוקר, נראה לי עכשיו כמסלול משוכות, גזעי העצים המתים, מוקמו בדיוק במקומות שבהם רציתי לעבור. רגלי ניגפו באבנים שבלטו מהאדמה, מדי פעם עצרתי כדי לשחרר את מכנסי מקנוקנות הקיסוסית, אשר שלחה את זרועותיה לכל עבר, וחסמה את השבילים כתיל ירוק וקוצני.

אחרי כמה דקות של ריצת מכשולים, הגעתי סוף סוף אל הגשר, התנחמתי בעובדה שהגשר מסמן לי את הקרבה לציביליזציה של תלתן, והרשתי לעצמי להוריד מעט את הקצב. חציתי את הגשר בצעד איטי, הנהנה ממראה המים השוטפים, מניחוחות העלים, ומהשפיריות שחגו בקולות זמזום באויר הצח.

פרק ה.

"אתה!" שמעתי קול קורא, "בוא לפה!"

הסתובבתי אל עבר מקור הקול, בחור אתיופי חסון בבגדים כהים, ניתק מצל העצים והתקדם לעברי, מחייך.

"הו, כבר התייבשתי, וכמעט התייאשתי, חיקיתי לך ובוששת לבוא, כמעט שנשנשתי", ספק דיבר ספק שר, מתופף על בית החזה שלו בקצב. "בוא איתי עכשיו, נטוס למושב, כי עובר לך הזמן, בשביל זה קבדה כאן".

"עוד לא הנחתי תפילין" פלטתי, לפני שאחוש נבוך, קוטע לרגע את שטף החרוזים, שקלחו מפיו של מי שהבנתי ששמו הוא "קבדה".

"זה בסדר אחי, אני קולט אותך" חייך קבדה, "בוא איתי"

הלכתי אחרי קבדה, הוא צעד במהירות ואני קצת התנשמתי, בעודו צועד הוא המשיך בראפ שלו, שהיה מתובל במילים משפות שונות. לאחר כדקת הליכה, הוא הסתובב לעברי.

"יש לך כוח ללכת?" שאל כשחייך פרוש על שפתיו.

"אההממ, כן, לא כל כל כח, ואני ממהר", התנצלתי, מבולבל קצת, בראשי מטרה אחת ברורה, - אני מניח תפילין היום. "יש לך דרך להביא אותי למקום שיש בו תפילין?" שאלתי לפני שהראפ יחזור.

"בבקשה", אמר קבדה, קד קידה תיאטרלית, "הפסיכו-מוביל אולטרה לשירותך, גבר!" הודיע בחגיגות, כשהוא מצביע לעבר רכב גולף שניצב בין העצים.

התחרות של רכבי הגולף המקושטים, מן הסתם לא התקיימה עדיין. אך אם הייתה מתקיימת תחרות כזאת, אין לי ספק שהפסיכומוביל אולטרה היה הרכב הזוכה בה. הכל היה כשר לקישוט הרכב – מסרטי ניילון ארוכים שהתנפפו מקרני פוחלץ ראש אייל, דרך פקקי בירה אשר כיסו באדיקות את הפגוש. המושג 'וכלה ב' לא התקיים בנוגע לפסיכומוביל, דומה היה שאין קץ לקישוטים שאפפו את רכב הגולף הקטן הזה.

אחרי שפילסתי לעצמי דרך, משתדל לא לרמוס את כל הדקורציה, התיישבתי במושב שליד הנהג, קבדה נכנס בקלילות, במסלול מדוייק, שדילג מעל שבכת הברזל הצבועה, שלשלאות הנחושת המעוטרות, ורשת קורי העכביש העשויה מחוטי קנבס.

המנוע הפתיע אותי, וגם עוצמת הרוח, ששרקה סביביו בזעם, מנסה לתלוש מהפסיכומוביל את כל הדקורציה. את קבדה זה לא עניין במיוחד, הוא היה מרוכז בנהיגה המהירה, מעלה ענני אבק על שבילי העפר. מידי פעם הוא חייך, בעיקר כשהוא הצליח לבצע את הסיבובים בצורה הראוונתנית ביותר שניתן להעלות על הדעת.

הרכב בלם בחריקה מול מבנה עץ, מעלה עננת אבק שגרמה לאיש הנמוך שעמד בחזית המבנה, לכסות את פניו בשולי מעילו. המבנה היה בנוי בקוים נקיים, קורות עץ ארוכות ומטופלות היטב. חלונות מאורכים צבועים בכחול אינדיגו, העניקו הצצה לתאורה צהובה ונעימה, וקרניז שחור סימן את שיאו של המבנה, הגג. על חזית המבנה, התנוסס מגן דוד גדול, עשוי מתכת.

"תיכנס בפנימה" אמר האיש תוך כדי שיעול, "עוד דקה – שתיים מתחילים, אנחנו כבר שש"

חציתי את מפתן הדלת, בוחן את חלל בית הכנסת בחשש. בתוך בית הכנסת, על כסאות עץ צבועים לבן, סביב שולחן מכוסה במפה רקומה, ישבו ארבעה אנשים, למדו מתוך גמרות. חציתי את החדר לעבר ארון ספרים עם דלתות זכוכית, אשר נצב לאורך הקיר הדרומי. מבט מהיר לימד אותי כי קיימים שם כמה זוגות תפילין.

עמדתי מול הארון, מתלבט אם לפתוח או לא, אולי כדאי לבקש רשות מהלומדים. קולות הלימוד חדלו לפתע, בהשתקפות בדלת הזכוכית, הספקתי לראות את ראשו של קבדה מציץ מן הפתח, כשהו מניח את אצבעו על פיו, כמסמן להם לשתוק.

המבוגר מבין הלומדים, איש נעים סבר, בעל זקן אפור ארוך, התרוממם מכסאו והתקרב אלי. פתח את הדלת, הוציא זוג תפילין אשר היה נתון בשקית קטיפה כחולה.

"אשכנז - ימנים" מלמל, והניח את השקית בידו.

"תודה תודה" עניתי והנהנתי בראשי.

"מה שאתה צריך" ענה האיש, ממולל את זקנו, "זהו רב בית הכנסת" חשבתי לעצמי.

נטלתי את התפילין, ובמהירות הנחתי אותם על זרועי ועל ראשי. בעודי קורא את שמע, שמע של בין הערביים, התארגן לו מנין, אפילו מנין וחצי. קבדה עמד בפתח, כיפה לבנה על ראשו, סידור פתוח בידיו, אך מבטו לא התמקד בסידור, עיניו התרוממו מדי כמה שניות, סוקרות את סביבתי.

סיימנו את תפילת המנחה, קבדה התייצב לצדי, חיכה שאסיים לחלוץ את התפילין. כשסיימתי, החווה בראשו כלפי הפתח, מסמן לי לבוא איתו. עליתי בזריזות על הפסיכומוביל, מתכוון לחוויית הנסיעה הפרועה של קבדה, לא שלא נהנתי ממנה, אך הייתי צריך להתכוון אליה, לקבל את העובדה שאני בתוך

הפסיכו הזה. לאחר כמה דקות נסיעה, שבמהלכה עברנו בשדות חיטה אינסופיים, ירוקים בוהקים. חנינו ליד ואן גדול, שברולט.

קבדה לחץ את ידי, בתחילה בפנים חתומות, לחיצה עוצמתית, לפתע חיך, משך אותי אליו וחיבק אותי בידידות, טופח על גבי בידי הגדולות. נבוכתי מאוד מהחיבוק, אך קיבלתי אותו בהבנה, הוא בא מחברה שונה משלי, בה החיבוקים הם חלק מהמסורת, מנהג העולם. אחרי שנים אמר לי חבר אתיופי, שכשהוא הולך ברחוב הישראלי, הדבר הכי קשה עבורו, זאת העובדה שאנשים לא מברכים כל אדם בשלום, אי אמירת שלום יכולה להחשב כסכסוך עמוק מאוד בין הנמנעים מכך.

השתחררתי מחיבוקו של קבדה, עדיין מחיך במבוכה, דלתו האחורית של הוואן נפתחה, ופניו המגחכות של פרופסור זרח שליבוביץ בקעו מתוכו.

"בוא בחור, עלה" קרא לעברי, "ו..שלום קבדה, נתראה, תודה לך!"

קבדה הנהן בחיך, ונופף בידו לשלום.

שליבוביץ הושיט לי את ידו, וסייע לי לעלות אל הוואן, הייתי חייב את הסיוע הזה, אחרת הייתי נופל מההלם. בתוך הוואן על ספת קטיפה, ישב הרב דולמן ועישן מקטרת.

פרק ו.

"נעים מאוד", אמר שליבוביץ, "אני מבין שאין צורך לעשות היכרות, בינך לבין הרב אריה"

"אין צורך" אמר הרב דולמן, העביר את המקטרת לידו השמאלית, ולחץ את ידי בחום.

"התכבד ושב", הורה לי הפרופסור שעה שהתיישב על הספה המקבילה, נוטל בידו כוס גבוהה שעגיגולי לימון צפו בתוכה.

התיישבתי ליד הרב דולמן, משתוקק לשאול אותו מה מעשיו כאן, אך חשתי שזה יהיה חסר טקט מצידי, העדפתי לתת את רשות הדיבור לרב ולפרופסור. הרב הוציא מתוך תרמיל שהיה מונח לרגליו, קופסת פלסטיק לאחסון מזון, סכין ומזלג, פתח את מכסה הקופסה, והניח אותה בידי.

"דבר ראשון תאכל" אמר, "בטח מאתמול לא אכלת"

רק עכשיו שמתי לב שאני רעב, המרוץ לתפילין השכיח ממני את הרעב. סלט העוף המצויין שהגיש לי הרב דולמן, הדליק לי מחדש את הרעב, הרגשתי פתאום את קרקורי הבטן העזים, מתגברים לקראת הישורת האחרונה של מרוץ התאבון. המוח שלי עסק בחישובים מורכבים שנגעו לצורת האכילה ולקצבה, הם נפסקו בדיוק ברגע שנתח חזה העוף הראשון חצה את שערי פי.

הרב דולמן ופרופסור זרח החליפו ביניהם מבטים מרוצים, הרב דולמן חיטט שוב בתרמיל ושלה ממנו שקיק נייר קטן, והושיט אותו לפרופסור. שליבוביץ רחרח את השקיק ופניו זרחו בחיך.

"הרב אריה, הצלחת לשמח אותי" אמר "גי'נג'ר מיובש! לא פחות ולא יותר!"

הרב דולמן הנהן בחיך ופלט עננות ריחניות של עשן, הוא פנה לכיווני ואמר: "לא קיפחתי אותך, יואל, הבאתי גם לך משהו, זרח, מברכים על זה האדמה" הוסיף כשראה את מבטו התוהה של זרח שאחז בין אצבעותיו קוביית ג'ינג'ר, בוחן אותה מכל עבריה.

שליבוביץ נטל מפית בד מהשולחן, איזן אותה על קרחתו, ובירך על הג'ינג'ר כשהוא נעזר ברב דולמן. עקבתי אחרי תנועותיו, אחר שיניו החודרות לתוך הג'ינג'ר, אחרי גרגירי הסוכר שנדבקו לשולי שפתי, ואחרי אישוניו שגעו בעיני כשפגש ברובד חדש של טעמים.

תוך כדי שלעסתי את נתחי חזה העוף, ניסיתי למקם את עצמי בתוך הסיטואציה. ניסיתי לשחזר איך הגעתי למקום הזה, שאמש לא ידעתי על קיומו. מה זה המקום הזה בכלל, סגור כמו בית כלא או בסיס שמור, אך בתוכו שוררת אוירה רגועה ונעימה. מהם הבתים העצובים, מתי ננטשו ולמה. למה קבדה סימן ללומדים בבית הכנסת, שיישמרו על שתיקה.

צפו ועלו גם תהיות שכוונו אל פרופסור שליבוביץ, מדוע לא הכניס אותי לביתו, ושלח אותי לישון בארץ זלמוות. ולמה הצמיד לי את קבדה, צל שחור וחביב, אך משרה בנוכחותו סוג של איום.

ומה עושה הרב דולמן בחברתו של זרח שליבוביץ, לא שהרב ידוע בתור סגפן, אך עדיין לא הצלחתי לאבחן את טיב הקשר בין הרב הנערץ לפרופסור האלמוני למדי.

הרב דולמן סירק את זקנו באצבעות ידיו, היטיב את כל מה שניתן להיטיב, את משקפיו את כיפתו, שפמו ועיבתו. נטל גפרור והדליק מחדש את המקטרת, שכדרכן של מקטרות כתבה שוב. לאחר שהצליח להפיק עננת עשן המתקבלת על הדעת, פתח בדבריו.

"טוב לראות אותך, אמרתי כבר?"

"טוב לראות את הרב", חייכתי, מתאפק שלא להטביע אותו בים השאלות שצפתי בו.

"תודה יואל, זה הדדי" אמר והוסיף: "יש לך מושג מה אתה עושה כאן?"

"ישנן כמה אפשרויות, אך אף אחת מהן לא מספיק ברורה לי, אני אעדיף לשמוע מכם", עניתי.

לא הייתי רגיל להשתמש בדיפלומטיה בשיחותי עם הרב דולמן, הוא מצידו לא עודד זאת, אך נוכחותו של שליבוביץ גרמה לי להפגין את התכונה שסייעה לי במשך השנים, לשרוד את הצד הקשוח יותר של עולם הישיבות. את הרב דולמן זה לא הרשים במיוחד, הוא היה מנטרל משפטים דיפלומטיים עוד בטרם נאמרו, קוטע את הניסוחים המסבכים במשפט קצר: 'שורה תחתונה!' היה פוקד כשהייתי מנסה להכניס אותו למבוך הניסוחים האינסופי.

לעיתים היה מאזין לדברי בקשב רב, וכשהייתי מסיים, היה בוחר את המשפט השולי ביותר מכל נהרות המלל ששפכתי לפניו, ומנתח אותו לנתחיו. זה היה מרגיז ומעצבן, אך לא הייתה לי דרך להיחלץ מכך, מלבד לדבר איתו בצורה גלויה וברורה.

"טוב", אמר הרב דולמן, "מסתבר שגם לי יש ידידים, ועוד במקומות הנכונים" קרץ לעבר שליבוביץ שהפגין את שביעות רצונו בגיחוך משלו, ונטל את רשות הדיבור.

"אתמול, בשעה מאוחרת בלילה" פתח שליבוביץ, "קפצתי לביקור בזק בכרמים, רציתי לשמוע מהרב דולמן, פרטים כלשהם על בחור כלשהו, אשר אני עוסק בעניינו בתקופה זאת, שוחחנו שעה ארוכה, וגלשנו כמובן לנושאים שונים שאנו אוהבים לשוחח עליהם".

הרב דולמן הנהן בראשו לאישור, והוסיף: "אף אחד לא יכול לעצור שיחה בינינו, אפילו לא אשתי שתחיה"

"וכאן אני בעצם מגיע לנקודה שמחמיאה מאוד לרב דולמן, אני מבקש מכבודו שלא להסמיק" אמר שליבוביץ, "רגע לפני שיצאתי, הרב אריה אומר לי שיש איזה בחור שלו, שיצא הלילה בטרמפים, והוא

חושש שאם הוא ייתקע בחוץ הוא עלול לקפוא, אז אם אוכל, אעבור במסלול המשוער שלו, ואביא אותו אל מקום בטוח"

"אם אתה מכיר את הרב דולמן, זה לא אמור להפתיע אותך בכלל", העזתי לומר, "אם הוא לא היה דואג לי אז הייתי מאוד מופתע"

"אתה צודק" אמר שליבוביץ, "אני רגיל לדבר על הרב אריה, עם אנשים שאינם מכירים אותו"
"מי לא מכיר?" שאל הרב דולמן כשהוא קורץ לעברי.

"אני רק אסיים את סיפורי בקצרה, ואז אתן לכם את העונג, לעסוק בדיונים עמוקים בנוגע לאסטרטגיית הפרסום של הרב דולמן" אמר פרופסור שליבוביץ בסרקזם חד אבל לא פוצע. "נסעתי בדרך וניסיתי לחשוב מה אני עושה עם בחור כמוך בתילתן."

"מה באמת עושים?" התפרצתי בשאלה, רציתי, כמו הרב דולמן בשיחותינו, להגיע אל השורה התחתונה. כל כך מהר נמאס לי להיות במצב של חוסר שליטה, שמישהו אחר מנהל לי את מהלך החיים. לא ציפיתי שזרח יתקפל, יעצור את סוסיו, וישנה את מהלך השיחה, אך היה חשוב לי להשמיע את מחאתי הנמרצת.

שליבוביץ לגם מהכוס, עיווה את פניו כשלגם בטעות גרעין של לימון. הוא חיפש מפית כדי לירוק אותו אליה. כשפינה את פיו, הפנה אלי את פניו ונעץ בי את מבטו למשך שניות מספר. תהיתי אם הוא מנסה להפגין את שליטתו בחכמת הפרצוף, או שהוא מנסה להעביר לי מסר מרסן דרך מבט חודר. העזתי, חזרתי שוב על שאלתי, "מה אתם מתכננים לעשות איתי?"

עכשיו עצבנתי כנראה את הפרופסור, הוא הסתובב בכסאו לכיווני, ולחש בקול רך: "הסתיימה הסבלנות, יואל?"

הרב דולמן מיהר להתערב, הוא פנה אלי בנדיפה: "אם אתה רוצה לעשות צעדים משמעותיים בחיים שלך, ובתור אחד שמכיר אותך לא מהיום, אני יודע שאתה רוצה, אתה חייב לשים את הסבלנות והיכולת להקשיב גם למשהו שנשמע לך לא קשור לנושא, זה הא"ב של התקדמות"

לא יודע מה הביא אותי להתחצף אליו בצורה כזאת, כנראה כאב הנזיפה בנוכחות הפרופסור, הוציא ממני את צמד המילים "השורה התחתונה", ומשיצאו, הן ריחפו באויר כנחיל ברחשים, בין השיחים, בימות הקיץ המיזעיים.

זרח שליבוביץ פתח את פיו כדי לומר משהו, אבל הרב דולמן תפס את ידו ומיהר לומר: "יואל, צא רגע החוצה, אני חייב להישאר פה עם שליבוביץ לרגע"

פרק ז.

כשלתי החוצה, מועד על מדרגות הוואן, האדמה היבשה השמיעה קולות פצפוף כשדרכתי עליה. הבטתי סביבי, בוחן את שדות החיטה המשחירים מאפלת הלילה. התחלתי לצעוד, מתרחק מן הוואן, מתרחק מתחושת ההשפלה שצרבה את הגרון, מתרחק מהלחישות והמבטים של שליבוביץ, מתחושת הנבגדות שהביאה לי התנהגותו המוזרה של הרב דולמן.

השקט אפף אותי באיום, מלבד חריקות העפר לא שמעתי אף צליל, המשכתי לצעוד בלילה היורד, הכמעט חשוך לחלוטין. משחזר את השיחה הקצרה שהפכה אותי מהרפתקן שנהנה מכל דקה, ליצור נרפס וגמלוני, נחיתי ועלוב, חסר חוט שדרה, זוחל אלמוני, תולעת שני. הרצתי בראש את כל כינויי

הגנאי האפשריים, והטחתי אותם בי, ללא רחמים. גמעת את הארס הפנימי בתחושת תיעוב, אך זאת לא גרמה לי להפסיק את מחזוריות האשמה, אלא להפך, תידלקה אותה בחדווה גלויה, עד שגרמה לי לפתוח בריצה, לנוס על נפשי, לברוח.

רצתי בשדה הפתוח, מה שהיה נראה לי כשביל, הפך לשדה חיטה בשיא גידולה, אף פעם לא שמתי לב ששיבולים הן דוקרניות כל כך. חשתי את ידי נשרטות, אך לא הפסקתי את הריצה המטורפת. הלב שלי הלם במהירות ובכוח, הנשימה נעשתה כבדה, הרגלים כאבו, אך מה שעצר אותי היה הקור המטורף שחשתי. הוא עטף את הגוף המיוזע באיבה מסתורית, מילא את חלל האויר בנוכחותו המעיקה, ובעיקר, זרק אותי לליל אמש.

ניצלתי את השניות האחרונות שנותרו לי באור הקלוש של בין השמשות, ואיתרתי סלע שאוכל להתיישב עליו. ניסיתי גם לשכב, אבל הסלע היה מלא בבליטות שמנעו ממני את המנוחה הזאת.

נמצאתי בחלקת שדה בור, ריח נעים נדף מצמחי הבר, אך הוא לא הרגיע אותי, פחדתי למות.

ברגעים של יאוש, מוצאים לפעמים כוחות אדירים, שלא היו מוכרים לך קודם. אני מצאתי את היכולת לסלוח, לסלוח לרב דולמן, לפרופסור שליבוביץ, ואפילו לעצמי. החלטתי שאני חייב לצאת מהמקום הזה בריא ושלם. הכל היה תלוי בי, אין לי פה שום טרמפ שיעצור בשבילי, שום יכולת להזעיק עזרה, החיטה הייתה לחה, כך שלא היה סיכוי להדליק אש. רציתי להדליק אש בשביל שתי מטרות, אחת, בשביל להתחמם, השנייה, בשביל שייאטרו את המיקום שלי.

חשבתי על האש, נזכרתי בחפיסת הסיגריות שבכיס, שלוש סיגריות היו בה. הוצאתי אותה, לחה מזיעה, ושלפתי סיגריה אחת. ישבתי על הסלע ועישנתי, בראש רצו כל מיני תוכניות, איך אני חוזר לתלתן. היה חשוב לי לפגוש את הרב דולמן ואת שליבוביץ, בכדי להתנצל לפנייהם.

ניסיתי לשחזר מהיכן באתי, אפילו נעמדתי על הסלע כדי לבחון אם אני רואה אורות של מקום יישוב או כביש. כל מה שראיתי מסביבי היה חושך, לא היתה אפילו נקודת אור קטנה בכל המרחב. חשבתי שאולי בגלל המבנה הטופוגרפי של המקום בו הייתי, לא יכלתי לראות.

הקור זחל סביב רגלי, מחתל אותם בסמיכותו המקפיאה, דווקא כשעמדתי על הסלע חשתי אותו פחות. פחות אבל עדיין מאיים ומצמרר, היה הקור שהרס את יבולי הבננות, פוצץ את דודי השמש, והקפיא חסרי בית חסרי שם, בחניונים נטושים ובכניסות למקלטים ציבוריים. לא רציתי לסיים את הלילה כשאני ארוז בשקית לבנה, העדפתי לחיות, נזכרתי בהורי שכבר שבועות לא יצרתי איתם קשר, מטעמי בריאות הנפש. ניסיתי לדמיין איך אמי תגיב למראה הגופה שלי, איך יצקצקו המנחמים בלשונם, איך יכתבו עלי בעיתון 'המתמיד והשקדן' בלא שמילה אחת תהיה נכונה.

העדפתי לחשוב על דברים אחרים, שמחים יותר, חשבתי על הפרס שקיבלתי במחנה הקיץ האחרון, כשזכיתי בתחרות המלחינים השיבתית. שתי בובות, שימעלה ורבקלה, או יוסלה ושרהלה, לא ממש חשוב איך קראו להם. הפרס היה סמלי והומוריסטי, וזכרתי את צחוקו של הקהל כשראה את הבובות המזמרות, חדלתי מהמחשבה כשנזכרתי בצחוקים הלעגניים שהופנו אלי מקרב חלק קטן מהמשתתפים,

ירדתי מהסלע כי לא ראיתי כלום, התחלתי ללכת כי לא היה לי מה להפסיד, וכי היה לי קר. בתחילה רעדתי, אך כשהאצתי את קצב ההליכה, החל גופי להתחמם. הייתי כמעט עוור בחושך הגדול, חששתי כל העת להתקע במכשולים סמויים וליפול.

בשביל לעודד את רוחי, שרתי בשפתים קפואות שיר לכת שהלחנתי פעם.

-אנחנו הולכים בדרך הטרשים / לימינו דרך המלך / אך אנחנו לא נלך בה / דרך הטרשים היא דרכנו /
בה נצעד ק"מ על ק"מ / עד כי יינגפו רגלינו / בסלעים עשויי בזלת / מי מפלים יזרמו שם"

לא עזר לי, נשארתי מדוכא אבל נמרץ, כל העת נעצתי מבטים בחושך האופף, מקווה לראות איזה נצנוץ,
אך שום אור לא ניצת במסך השחור, מלבד הכוכבים הרבים שמילאו את חלל השמים.

הכוכבים באותו לילה כאילו התרבו והתעצמו, אלמלא הייתי במירוץ הישרדות, הייתי נועץ את רגלי
בארץ, וראשי היה מנסה להגיע השמימה, לספור את הכוכבים. מדי פעם הגנבתי הצצה אל השמים,
בולע אור מכוכבים, מנסה למצוא את כוכב הצפון, את הדובה הגדולה. קיוויתי למצוא את שביל החלב,
שיוביל אותי אל תילתן. או אל מקום יישוב אחר.

אני לא חושב שיש תחושה מתסכלת יותר מאשר כשלון חוזר, עצם המחשבה על כך שאני שוב נמצא
בסרט של ליל אמש, גרמה לי לרקוע ברגלים ולמלמל בזעם "אוף", ממש כמו ילד שמתבשר על שביטלו
לו את הטיוול, פוצצו לו את הבלון, או לקחו ממנו ממתק.

בתוך הצללים הבחנתי במבנה, ולצידו עוד מבנה, התקדמתי לעברם בתקווה שהם פתוחים וניתן
לשהות בהם למשך הלילה. מיששתי את דרכי באפלה, נזהר שלא למעוד בגרם מדרגות מזדמן, במטרה
למצוא את הדלת. חלפתי על פני אחד החלונות, כשלפתע פגשה אותי אלומת אור של פנס, פגעה בי
ומיד חלפה ונעלמה.

נשמעו קולות צעדים ופתיחת דלת, ותכף מצאתי את עצמי עומד מול פנס, מכוון ישירות אל פני.

"גם אצלכם יש הפסקת חשמל?" שאל הקול שמאחורי הפנס. "זה כבר שעה וחצי אולי" הוסיף.

"תוריד את הפנס, זה מסנוור" אמרתי.

"רגע, מי אתה? אתה חדש פה?" שאל, הפנס עדיין מסנוור אותי, אך לא מכוון ממשי לעיני, "זה הפסקת
חשמל רק בתילתן או בכל המחוז?" הוסיף לשאול.

אז אני בתילתן, חשבתי בתחושת הקלה, ואבן של פי הבאר נגולה בתנועת אצבע קלה מליבי.

"אני חדש פה...לא חדש פה, סיפור מורכב" אמרתי לפנס, "תכניס אותי בבקשה פנימה, אני קופא
מקור, ואני צריך גם ליצור קשר עם שליבוויץ, ומהר"

"אתה צודק, בוא תיכנס" אמר האיש, וסוף סוף הסיט את הפנס מעיני והפנה אותו אל הקיר, לאור
הפנס הצטיירה צלליתו של אדם מבוגר, שקצות רעמת שעריו הלבן זהרו באור הקלוש.

"תיזהר יש כאן מדרגה, בוא תיכנס, בוא תיכנס."

פרק ח.

הבית היה צפוף, עמוס ברהיטים, בארגזים ושקים, פילסנו את דרכנו בין ארונות ושדות, אלמלא
הדרכתו המפורטת של האיש, הייתי בוודאי מועד ונופל.

"עכשיו תעקוף בזירות את הארגז הזה, לא הייתי רוצה שהוא ייפול", הורה האיש, "תיזהר אחר כך יש
ברזל בולט בצד ימין", ואפילו "אם אתה רוצה לקצר, תטפס על הערמה הזאת, בוא, אני אעזור לך"

סיימנו את המסע בחדר מגורים, שהיה פחות צפוף מכל שאר הבית, ובער בו תנור נפט קטן, שהפיץ חום נעים. האיש גרר כורסא מרופטת אל מול התנור ודחק בי להתיישב עליה. הוציא מתוך ארגז נמוך שמיכת צמר כבדה, הטיל אותה עלי ויצא מן החדר.

התנור והשמיכה סיפקו לי את החום הנדרש, הפשרתי לגמרי, ואפילו התחלתי להזיע. החום גרם לי לחזור אל הילדות, אל יום השלג הגדול.

שלג כבד יורד, כל המשפחה הצטופפה סביב הקונבקטור הקטן שעמד במסדרון, משפשפים את הידים מעליו. ריח מעילים רטובים התפשט בחלל המסדרון, מתערב באווירת יום השלג.

ביום שלג הייתה הרגשה חגיגית באוויר, מעין חול המועד שכזה. לא הולכים לבית הספר, כולם משחקים בחוץ, אוכלים ביחד, ועל פני כולם שורה אוירת חג.

אבא נכנס הביתה, כובעו מכוסה בשלג, גם על שפמו וזקנו מפוזרים פתיתים. הוא מסיר את המעיל הצבאי העבה, השמור רק לימי שלג, מנער את שפמו וזקנו, ומצטרף אלינו, אל יד התנור. אמא במטבח, מבשלת לכבוד שבת.

פתאום כבה האור, נכבה התנור, אנחנו לא מבינים מה קורה, ורצים אל השכנים לברר אם גם אצלם נפל החשמל. צעקות שנשמעות מבבחוץ, מלמדות אותנו כי פרצה שרפה בשנאי הראשי של השכונה. אנחנו רואים את הלהבות הגבוהות, מריחים את ריח הפלסטיק השרוף, ומבינים כי נאלץ השבת להסתדר בלי שום אמצעי חימום ראוי לשמו. מכבי האש לא הצליחו להגיע אל השנאי, גם אנשי חברת החשמל לא הגיעו. האש, כשהבינה שנגמר לה חומר הבערה, פשוט כבתה מאליה.

אבי יצא אל השלג, כדי לנסות להשיג תנור נפט, והוא אכן מצא משהו, תנור נפט מיושן הפיץ את חומו ואת ריחו בסלון ביתנו, ואנחנו עמדנו על יד החלון וצפינו בשלג היורד לאיטו, ומכסה את סימני השריפה במעטה לבן.

כנראה שנרדמתי, אחרת לא מובן מאיפה צץ בשלג בניין חדש, שעל גגו נצבות שתי דמויות, אוחזות בכוחות משותפים, בחפץ כבד. שתי הדמויות משוחחות ביניהן, ואני יכול לשמוע את הקולות.

"מה אתה אומר, נפיל את זה עליו?"

"זה יכול להיות רעיון טוב, יש לו כתפיים רחבות"

"כתפיים רחבות זה טוב, אבל יש לו רגלי תרנגולת, ואולי הייתי מגדיר את זה יותר טוב, יש לו רגלים קרושות, רועדות ורוטטות, הוא לא מסוגל לעמוד בכלום"

כנראה שהשנינה מצאה חן בעיני השני, הוא פרץ בצחוק פראי שהדהד באיום במרחב השלג העצום שעמדתי כעת במרכזו. רגלי נתקלו במשהו קשה, אני מתכופף ורואה לוחית מתכת קטנה שעליה חקוקות צמד המילים 'הקוטב הצפוני'. אני שומע עדיין את הקולות משוחחים, האנשים עוקבים אחרי כל תנועה שלי, ואני מתבייש לזוז.

"אין בררה" אומר אחד הקולות, "מישהו חייב לקחת את זה לידיים, אחרת הכל יקרוס"

"אתה חייב למסור את האחריות באופן מסודר, כהרגלך"

"אין סיכוי שמישהו אחר ייקח את זה, וגם אם יש, אף אחד לא טוב כמוהו"

הרגשתי שהם מדברים עלי.

"אין בררה, אני משחרר" אמר הקול הראשון, "שלוש...ארבע...!"

הדמויות הניעו את החפץ בתנועת נדנד, אחורה, קדימה ואחורה, אני רץ כדי לנסות לתפוס אותו בעודו באויר, נתקל בכבל שמבצבץ מן השלג, מועד ונופל, ידי פשוטות קדימה כדי לתפוס את החפץ שצולל במהירות לעבר הרצפה. אני מחליק כמה מטרים על הבטן, ואל כף ידי צונח כדור קטנטן ולבן.

אני מתרומם מהרצפה, מנער את השלג מהבגדים, ובוחן את הכדור בעיון. לבן וקטן, כמו סוכרזית, כמו ריטלין,

הכדור הולך ונעשה כבד, ואני נאלץ לתמוך ביד האוחזת הו באמצעות היד השנייה. אך זהו לא פתרון לזמן ארוך, כבד לי כל כך.

"תחזיק מעמד!" אני שומע את קולו של אחד האנשים, "זה כבד?" הוא מתעניין.

"כן, זה כבד מאוד" אני אומר ונאנח, "בואו תעזרו לי" אני צועק.

"אסור לנו, אסור שהם ידעו שאתה עוזר לנו" הוא עונה, "תתמודד, זה עוד יהיה יותר כבד, תנסה לנצל את הכוחות שלך בצורה יותר מאוזנת"

אני לוקח את הכדור, ובמאמץ מניח אותו על הכתף, הקלה מסויימת נרשמת ביד, ולעומתה מתחילים לכאוב שרירי הכתף. אני מנסה להעביר אותו לכתף השניה, אך קולט שזה בלתי אפשרי, אם אוריד אותו, הוא ייפול ויילך לאיבוד.

הלחץ על שריר הטרפז מתגבר, אני פולט צעקה ושומע את הקולות מעודדים אותי בקריאות קצובות "אתה יכול, אתה יכול", כח הסבל שלי נחלש, אני נופל על הברכיים, צורח בחוסר אונים, עד שאני מתעורר.

"איך קוראים לך?" אני שומע את קולו של שליבוביץ מעלי, עיניו נעוצות בי, פניו נטולות גיחוך, ידו עדיין מונחת על כתפי, אגודלו מונח בשקע של שריר הטרפז.

"אם לא אכפת לך להוריד את היד, שליבוביץ" אמרתי לו, "מה בדיוק אתה רוצה ממני?"

"אז הוא בהכרה" אמר שליבוביץ למישהו שעמד מאחורי, ושחרר את אחיזתו מן הכתף, "אתה בסדר, יואל?" פנה אלי בשאלה. אני הייתי על השטיח, עומד על הברכיים, נשען בכבודות על הכורסא, נושם בתיעוב את ריחה. משקפי היו זרוקים על המושב, כשהם מעוקמים מעט. חשתי שחולצתי רטובה, כנראה ששפכו עלי מים בניסיון לעורר אותי משנתי.

"איך אתה מרגיש?" שאל אותי שליבוביץ, שעה שהוא מסייע לי לקום מן הרצפה ולהתיישב מחדש בכורסא.

"אני מרגיש בסדר גמור" עניתי, "חוץ מזה שהכתף שלי מפורקת" הוספתי במרירות.

"חצבאני חשש שאיבדת את ההכרה, הוא יצא לרגע מהחדר, וכשחזר הוא רואה אותך מתפתל על הרצפה", סיפר שליבוביץ, "הוא קרא לי מיד, וגם אני חששתי כי אתה במהלכו של התקף כלשהו"

"בסך הכל חלמתי חלום" עניתי בזעף, "הכל בסדר, אתם יכולים להרגע"

"תודה על האישור" ענה שליבוביץ, "אני ארגע רק כאשר אני אוודא שאתה בריא ושלם"

"טוב בסדר.. מלמלתי."

הנחתי לפרופסור למשש לי את הדופק, למדוד את החום, את לחץ הדם, ועוד בדיקות שונות שהוא החליט לבצע. נאנחתי בהקלה כשהוא סיים את המסע ואישר בהנהון ראש כי מצב בריאותי תקין.

"אתם יכולים להיכנס", קרא שליבוביץ לעבר המסדרון שמאחורי, ואל החדר נכנסו שני אנשים, הרב דולמן, מחייך ובידו תרמיל כבד ונפוח, וקבדה, זרועותיו שלובות וגם הוא מחוייך.

"החייך מתואם ביניכם?" שאלתי בחיור.

הרב דולמן וקבדה הביטו זה בזה ופרצו בצחוק, קבדה התיר את ידיו משילובן והושיט לי את ידו לחליצה. לחצתי את ידו והוא השיב בלחיצה מצמיתה, שהעניקה לי שיעור חוזר במיקומן של עצמות קף היד.

"כבר חזרת?" שאל, "חשבתי שתטייל קצת יותר, מזג האוויר עכשיו משגע", הוא היה לבוש בחולצת כותנה דקה ופתוחת צווארון, שגרמה לי לחוש בקור שנושב מכיוונו.

הרב דולמן לא דיבר, רק חייך, שמחתי על כך, לא רציתי לפתוח את הפצעים לעיני כולם, העדפתי לשמור את חילופי העקיצות לחללים סגורים יותר, או חצר נטושה, שדה פתוח או חורשה עתיקה. הנוכחים היחידים שמותר להם לשהות במקום הם אני, הרב, מקטרת, סיגריה, קפה או יין, בירה או מיץ תפוזים סחוט טרי. את כל החלל ימלאו המילים, עוקצניות ורכות, נוקבות ונוקשות, מייסרות או מרגיעות, מבלי לקום מהמקום עד שלא מוצו כל המרכיבים, השאריות היחידות שמותרות הן אפר הסיגריות ומשקע הקפה.

כאן ממש לא שררו תנאים כאלה, הפרופסור נשען על השיש, מבטו סוקר את ההתרחשויות, בעל הבית, שליפי פניית הפרופסור, כונה בשם 'חצבאני', טרח סביב האורחים, וקבדה עסק בחילופי מילים מבדחים עם הרב דולמן שהנהן כל העת, לא מרפה מן התרמיל הכבד.

ואז השתררה בחדר שתיקה, הרב דולמן נעמד מולי והושיט את התרמיל לעברי. התבלבלתי מעט, והמשכתי לשלב את ידי, לא הייתי מוכן לצעד הזה.

"נו יואל" אמר הרב דולמן, והניח עלי את התרמיל, הוא היה כבד משציפיתי, ומלא בליטות שלא ממש סיפרו לי על תוכנו.

"אתה ישן פה הלילה" אמר הרב דולמן, "מחר אתה יוצא לדרך, אתה אולי תופתע, אבל ההתנהגות הטבעית שלך גרמה לנו לתת בך אמון רב משחשתי שניתן לתת בך"

"על מה אתה מדבר" הזדעקתי, "אני לא יודע לאן אני הולך, לא החלטתי אם כן או לא, ולאיפה בכלל, ומה אני אמור לעשות". שפכתי את ראשי הפרקים של שאלותי, הרב דולמן המשיך להנהן, לא ממש התרגש מההתפרצות שלי.

"ההחלטה היחידה שאתה יכול לקחת, זה איך לבצע את המשימה, שם ניתן לך מרחב תמרון גדול ככל שיידרש, כרגע אני מחליט בשבילך, שליבוביץ יאמן אותך, וקבדה היקר ייתן לך מענה לכל בעיה שתיתקל בה". הוא לא חייך, אבל לא היה זעוף, הוא היה החלטי מכדי שאוכל להתנגד, אז שתקתי.

"אנחנו רואים את שתיקתך כהסכמה" אמר שליבוביץ. "אז ככה, כל הסידורים הלוגיסטיים כבר סודרו, ההורים שלך יקבלו הסבר מהרב דולמן, כנ"ל ראש הישיבה שלך, תקבל את כל מה שאתה צריך בכל הקשור לכשרות ודת"

הרב דולמן התערב, "מהיום אתה תלמיד מן המניין בישיבה שלי, ואני ראש הישיבה שלך, מובן?"

"לא מובן, כלום לא מובן" עניתי.

"לא כל דבר ניתן להבנה, אתה מודע לכך, בזאת אני בטוח, ובזאת סיימנו את פרק השאלות והתשובות ללילה זה"

"לילה טוב" עייתי.

שליבוביץ, הרב דולמן וקבדה, יצאו מן הבית ואני נשארתי עם חצבאני. ברגע שהם יצאו מן הבית הוא החל להתרוצץ סביבי, מציע לי כל מיני מאכלים מן המזווה, שמלבד חסרון הכשרות שלהם, הם אף הדיפו ריחות מוזרים, כאלה שטרם פגשתי מעודי, ונשאו שמות מוזרים עוד יותר.

"יש גאנגולה, יש ארכיוחי, אולי תרצה בנריחה?" שאל אותי, הבחנתי במבטאו הזר, אך לא העזתי לשאול אותו למוצאו.

"אני אוכל רק בד"ץ", ענייתי על כל הצעה, מנסה למנוע את ההצעה הבאה, אך זה לא ממש הועיל.

"אתה חייב לטעום נרבה- רוזה, זה הבת שלי מכינה, ונראה לי שזו הנרבה-רוזה הכי טובה בעולם"

הפסקתי לענות לו וניסיתי לשנות את הנושא ותוך כך לשאוב מידע על יום המחר. חשתי כי תחכום לא יעזור במקרה שלו, אז פשוט שאלתי אותו לאן אני נוסע מחר.

הוא דווקא נלהב לספר, הוציא מאחד הארגזים שנערמו באחת מפינות החדר, מפה עתיקה מגולגלת, ופרש אותה מולי, כשהוא מנופף בפנס לאזור שפלת החוף הדרומית.

"אתה יודע ממתי המפה הזאת?" שאל חצבאני בלהט, מנופף בפנס ומסנוור אותי. "משנת 1888!", הכריז לחלל החדר, "מה שאתה רואה כאן, זו העיירה הערבית אל-מג'דל, כיום שוכנת שם העיר אשקלון", שערותיו הלבנות התנופפו לקצב דיבור, הוא התרגש כשדיבר, וכמעט שמוטט ערימה עצומה של ספרים, שאוזנה על שולחן קפה קטן.

"לא מרגש אותך?" פנה אלי בעודו מנסה לאזן את הספרים ולהשיב את המצב לקדמותו.

"אני בדרך לאשקלון?" שאלתי בלי להתרגש.

"אני לא יכול לומר יותר מדי, אתה תדע מחר", ענה, ניכר עליו שהוא משתוקק לספר ולדבר, אבל לא יכול היה לעשות זאת. הוא מיהר להחליף נושא כדי לא להיתקע.

"מה אתה יודע על דגסטאן, על דרבאנט, או על אבא-סאווא?" שאל חצבאני בהתעניינות.

"דגסטאן..שמעתי פעם את השם הזה", עניתי "דרבאנט? אבא-סאווא? בחיים שלי לא שמעתי"

"אז אני משם", חייך חצבאני, חושף שיני זהב, "בוא אני אספר לך קצת, שתכיר"

חצבאני הכין לעצמו כוס תה, התיישב על הכורסא האחרת, כיסה את רגליו בפרוות כבש, והתחיל לספר. זה היה מעניין לשמוע על מקום שלא הכרתי, על תרבות שונה לחלוטין ממה שהכרתי עד כה, ישבתי מרותק לכסאי, מזיע מחומו של התנור, חצבאני ידע לספר סיפור.

פרק ט'

נולדתי לפני 70 שנה, בערך, בפאתי העיר דרנאט שבדגסטאן, בחצר הגדולה.

בחצר הגדולה גרה כל המשפחה שלנו, כל הצאצאים של מרא, האב המייסד של השושלת, האחרון שנותר לפליטה מאבא – סאווא, הישוב היהודי העתיק ביותר בקווקז. מרא היה גיבורם של כל ילדי

החצר, היינו יושבים ליד התנור הגדול באולם המגורים, שומעים מאחד המבוגרים סיפורי קרבות ומסעות, שבכולם השתתף מארה, לעיתים ניצח דובים, ביתר צבועים, מחץ נחשים. במקרים אחרים הוא נפצע קשה ממדקרות חרב, ומילט את עצמו ואת חברו הגוסס, במסע מפרך לאורך מעבר דריאל. למעשה, כל סיפור גבורה שאתה יכול להעלות על דעתך, נערך ושווייך למארה, היינו מציירים את מארה במחברות שלנו, עטוי פרוות דובים, אוחז בחרב גדולה, ומולו אויב זאגיני מפוחד.

במשפחה הייתה מסורת כי אנו צאצאים של משפחת המלוכה הכוזרית, ולפיכך אנחנו נחשבים לאנשים נעלים יותר, ויש לכבד אותנו. המבוגרים שיצאו את שערי החצר, היו מתלבשים בבגדים מהודרים, ומקשטים את כובע הפרווה שלהם בנוצת פסיונים מסולסלת, אות לכך שהם שייכים למשפחת חצ'אנבראני, כן, זה המקור לשם המשובש שלי "חצבאני", שמי הפרטי אגב הוא מיכאל, נעים מאוד" אמר ברגש, קם במאמץ מן הכורסא, ולחץ את ידי בחום.

"לי קוראים יואל", ענית לו, "נעים, נעים מאוד"

"יואל זה שם יפה, אני מכיר כמה אנשים עם השם הזה, כולם נחמדים ואהובים מאוד"

"תודה תודה, תמשיך בסיפור"

היינו המשפחה הכי מבודדת באיזור, סגורים בחצר הגדולה שלנו, כשאנו מפתחים סגנון חיים עצמאי ושונה. אין לי שמץ מן התרבות הקווקזית, אנחנו קבוצה אתנית בפני עצמה, עם השפה שלנו

למרות זאת, החיבור שלי עם דגסטאן קיים באופן כלשהו, אמא שלי הייתה שרה לנו בלילות קרים, כמו הלילה הזה, את השיר הזה, זה למעשה השיר הדגסטני היחיד שאני מכיר, והוא לא שיר ערש, בוא תשמע" אמר חצבאני ופתח בשיר בסגנון קווקזי.

"דגיסטאן אגיאגרפייא בדיני / תבסראן היסדי יירא ראיין / אונצ'א ז'רך גופדירניהא דיה בארי / אז שהר דרבנד ברם דורי אמאן / או דיה יא בעדא בירי / אז צ'נד סל-פישא / אז אבסבא בבהאשו אמרי / כיפלאת כושדרא דשנדא אפישא".

"מה המשמעות של המילים?" שאלתי את חצבאני, הן נשמעו לי מוזרות ומופלאות, וריחפו בחלל החדר הקסום כמו מילות לחש סודי ועתיק.

"זה מדבר על ההיסטוריה של היהודים בדגסטאן", אמר חצבאני ופוצץ לרסיסים את הבלון הקסום שניפחתי.

"אתה יכול לתרגם?" שאלתי

הוא התקשה מעט, היסס, אבל בסוף יצא לו איזה תרגום צולע.

"דגיסטאן בגאוגרפיה ידועה / יש אזור בה 'טבסרן' / וכפר שנקרא ג'רג לה / מהעיר דרבנד הרחוקה / תקופה היתה בכפר ההוא / לפני שנים מספר / אבותיהם מאבאסובו באו / כשאת משפחתם דוחפים קדימה."

"זה השיר שגדלת עליו?" שאלתי את חצבאני, "נראה שההיסטוריה היא מרכיב חשוב בחייך ובחיי המשפחה שלך"

"חשוב???" צעק חצבאני, "זה כל החיים שלי, הכל!"

הוא קם על רגליו, נעמד במרכז החדר ופרש את ידיו לצדדים, כמי שחושב לחבק את הבית, הוא פנה אנה ואנה, מצביע לעבר פינות החדר, לעבר הגג, בלי מילים, ידיים לכיוון המטבח, הסלון, המבואה האפלולית, ושאר מבוכי הבית.

"מה?" שאלתי אותו בהיסוס.

"מה מה?" הוא ענה בכעס, "תראה את זה, ואת זה, וגם את זה, כל זה היסטוריה, הכל מלא בהיסטוריה" הוא חפר בידי בקדחתנות באחד מן הארגזים, הוציא כובע פרווה ישן, מעוטר בנוצת פסיון. הכובע לא היה נראה טוב, הוא היה מלא באבק, וקורי עכביש התדבללו בין שערות הפרווה, נוצת הפסיון הייתה שבורה וחסרת חן. הוא פרע את פרוות הכובע, ניסה לסרק אותה בידי, אך לא נרשם שיפור משמעותי בחזותו של הכובע.

חצבאני חבש את הכובע על ראשו, שיווה לפניו ארשת טקסית ורצינית.

"חצ'נבראני מיכאל, הנצר האחרון למשפחת האצולה של דגסטאן, זאת שעברה ברגליה את הרי הקווקז, מג'רג לה עד לאבא-סאווא, ומשם לדרבנט, אל החצר הגדולה", הכריז ברוב רושם, כשהוא עומד דומם כנציב מלח.

לפתע התנער, הסיר את הכובע מראשו, הניח אותו ברישול על מדף והמשיך לספר.

"כשהייתה המלחמה נסגרנו לגמרי, אין יוצא ואין בא, החצר הגדולה הייתה מוכנה, מזון נאגר, מספוא ומים לא היו חסרים, לא היה לנו מושג לגבי מימדיה האמיתיים של המלחמה. המבוגרים היו מודאגים וסבבו בחצר בעצבנות, מקוננים על שנגזר עליהם להיסגר, אך הציות לפקודת הסב היה מוחלט, ואיש לא העז לערער על החלטתו בפומבי.

אמי ניסתה להסיח את דעתי מן המצב, ע"י משחקים שונים, ענפים שגילפה הפכו לדמויות משחק סוגוניות, אני היחיד שקיבל את היחס הזה, כי אבי הוא הצאצא הישיר המבוגר ביותר שהיה למארה, ואני הייתי בנו הבכור. במילים אחרות, אני יורש העצר של מארה.

ימים רבים עברו עלינו במצור שכפינו על עצמנו, שומעים את קולות ההפגזות, מדי פעם רואים שובל עשן מתפוגג על פני השמים, מה שלימד אותנו על פצצה שחלפה מעלינו במעופה הקטלני. לנו לא סיפרו דבר לגבי המלחמה, אך אנחנו ידענו, שמענו את המבוגרים מסתודדים בחדר העצים, במכלאת הכבשים, ובכל מקום בו אזנו של הסב לא יכלה לשמוע אותם. מאיתנו הם לא חששו, ואנחנו שהאזנו וקלטנו מה קורה, היינו פורקים את המתח על ידי משחקי מלחמה מאתגרים, מקלות היו לחרבות, אבנים לפגזים. היינו משחקים בהיחבא, מאחורי המתבן הגדול היה חלל צר, מעין מסדרון, שהיווה את זירת הקרבות העיקרית שלנו. היינו מתגנבים מאחורי גבו של האוייב, חוטפים שבויים ומחליפים אותם תמורת נסיגה משטחים שהם כבשו לנו.

כשהשתעממנו מהמשחקים, התחלנו לגוון את המשחקים שלנו בהתקפות על המבוגרים, היינו מתגנבים מאחורי אחיטוב, זה שגידל את הכבשים, וכשמצאנו שעת כושר היינו מטילים על גבו פצצות בוץ ענקיות, הוא היה מתעצבן ומנסה לחפש את האשמים, אך אנחנו היינו נעלמים מיד והוא היה חוזר בידיים ריקות. הסב ניסה למנוע את המשחקים האלה, הוא כינס את הילדים ברחבת החצר, וציווה עלינו לחדול מתעלולינו. בזמן שלום, הוא היה מטיל עלינו מורא, אך כעת משפרצה המלחמה, עמידתו מול כל הילדים הייתה חסרת חן וחיוורת. הוא ניסה לנסח את משפטיו בצורה תקיפה, אך ראינו כי קשה לו לרדות בנו כבראשונה, לבסוף הודיע לנו כי אינו רוצה לשמוע עלינו תלונות, בכלל, ואז הסתלק וחזר למגדל שלו. כשהבטתי על גבו המתרחק מאיתנו, הבחנתי כי קומתו נעשתה שחוה מתמיד, רציתי לתמוך בו, לתת לו יד, אך הסב היה מאוד גאה, ולא היה נותן לאיש להבחין בחולשותיו."

חצבאני הפסיק לרגע את הסיפור, הוא נעץ בי את עיניו השחורות העמוקות ושאל:

"הסיפור הזה מעניין אותך?"

"בוודאי", ענית, לא רציתי שהוא אפילו יחשוד שהוא משעמם אותי, "תמשיך לספר, אני מאוד רוצה לשמוע, זה אחד הסיפורים המרתקים שיצא לי לשמוע במשך חיי", הוספתי בהתלהבות מדומה. מדומה, לא בגלל שהסיפור לא עניין אותי, אל בגלל שבחיים שלי לא פירגנתי לאיש, משהו בתוכי עצר אותי, וכל מחמאה יצאה מן השפה ולחוץ, בפנים הייתה כבושה קנאה גדולה, אך לא נתתי לאיש לדעת על כך, פשוט כבשתי אותה, והיא, כמו כל דבר כבוש, הייתה חמצמצה מאוד.

חצבאני הביט בי בחשד, לקח נשימה עמוקה והמשיך לספר.

"בוקר אחד, כשעוד היינו במיטותינו, נשמע בחצר פיצוץ עז ולאחריו מספר פיצוצי משנה, כל הזגוגיות התנפצו. קמנו מבוהלים והצצנו אל עבר החצר.

החומה הגבוהה שהקיפה את החצר, הייתה מנופצת בכמה מקומות, פתחים גדולים נפערו בה, ועליהם צרו אנשים רכובים על סוסים, בידיהם רובים, חלקם אף נופפו בחרבות, צועקים. אחד הרכובים קידם את סוסו אל מרכז החצר, הניף את חרבו אל על והכריז פקודה כל שהיא, בשפה לא מובנת. שאר הרכובים הצטרפו אליו בצעקות, ואנחנו הצטנפנו במקומותינו, רועדים.

מן המגדל שבקצה החצר נראתה דמותו של הסב יורדת, הוא טרח לכסות את הפיז'מה שלו במעיל ארוך, כי אדם מכובד נשאר תמיד מכובד. הוא התקדם אל עבר מרכז החצר והתייצב מול המנהיג. כל הרובים שבידי הפולשים היו מכוונים אל מרכז גופו, אך הוא צעד כאילו לא חש בכלום.

יציב ורגוע, גאה וחזק, היה הסב כשעמד כך במרכז החצר, אנחנו היינו גאים מאוד, הביטחון שהקרין חלחל אלינו, ונטע בנו את זרעי התקווה, שהגרוע מכל לא יקרה. אמי ושאר הנשים, דיברו אלינו בלחש, וביקשו ממנו להירגע, לא היה לנו צורך בכך, צפינו בהתנהגות הסב, והיא לבדה נסכה בנו רוגע, רוגע זמני.

הסב פנה אל המנהיג ברוסית, שפה שהבנו אותה די טוב, לעומת הקומיקית שבפי התוקפים.

"מה אתם רוצים מאיתנו?", שאל.

המנהיג חשף שיני זהב נוצצות בחיך ערמומי, ופנה אל האספסוף שבפתחי החצר:

"מה אנחנו רוצים מהם?" שאל אותם, "תענו לו בבקשה"

"את האוכל!" צעק ההמון, "את הכסף, את הזהב!"

המנהיג פנה בחזרה אל הסב, ושאל:

"זה מובן לך אדוני? או שמא אתה צריך הסברים נוספים?"

"לא חבר, הכל מובן לי" ענה הסב, והתקדם לעבר הרכב. כנראה שהמשפט האחרון לא מצא חן בעיניו, הוא ירד בקפיצה מן הסוס, ממשיך לאחוז במושכות בידו האחת, ובידו השניה הניף את החרב באוויר. דודי רפאל שעמד סמוך אלינו, בחלון, שלף את רובהו, ודרך אותו במהירות, מכון אותו לעבר ראשו של המנהיג. אמי קפצה מיד לעברו, וניסתה לחטוף מידי את הרובה.

"אל תעשה שטויות", לחשה לו בפקודה, "כולנו נמות בגללך". אך הוא המשיך לאחוז ברובה ביציבות, כשהוא מכוון אל גופו של המנהיג.

החרב ביצעה סיבוב מרשים באויר ובתנועה חדה, ירדה אל עבר צווארו של הסב, נעצרת במרחק מילימטרים ספורים מגרונו.

"שלא תקרא לי חבר, קומוניסט ארור", שמענו את לחישתו הרועמת של האיש, "אם אתה רוצה לחיות, תשתוק ותעשה מה שאני אומר לך".

הסב לא מצמץ, ראינו אותו מחווה בידו לעבר המגדל, ומזמין את האיש להצטרף אליו. להפתעתנו האיש הסכים, הוריד את החרב מצוואר הסב, החזיר אותה לנדנה, וסימן לאנשיו לשמור על החומות.

הסב והפורע צעדו אל עבר המגדל, ונבלעו בתוכו, הסוס נקשר ליד המספוא של הכבשים, אותו הוא זלל לתאבון.

כל העת, אמי התרוצצה בחדר, אוספת בגדים וחפצים אל תוך תרמילים, כשדודי רפאל נשען על החלון, רובהו בין ידיו, והבעת הלם על פניו. אמי לא נחה לרגע, היא אספה דברי מאכל מן המזווה, וחילקה אותם בין התרמילים, אנחנו בהינו בה ולא ידענו איך להגיב, לא ידענו מה לשאול. היא עצרה לרגע את המרוץ ופנתה אלינו.

"ילדים, תתכוננו", אמרה, ונעצה בנו מבט ממושך.

"למה צריך להתכונן" שאל יצחק, אחד הילדים הגדולים יותר.

"תתכוננו לצאת לגלות", לחשה, השתתה את המבט עלינו מספר רגעים, ותכף חזרה למלאכת האריזה.

פרק י

חצבאני הפסיק לרגע את הסיפור, קם ממקומו, פסע לעבר המקרר והוציא ממנו בקבוק ערק 'עלית', עם איור האיילות המפורסם.

"זה כשר בד"ץ", אמר, והצביע על חותמת הכשרות שהתנוססה על התווית. "זה, הרב אריה הביא לי".

"זה בסדר", עניתי, "רק תביא בכוס חד פעמית".

חצבאני מזג את המשקה לשני כוסות חד פעמיות, הוסיף קרח, והושיט לי את אחת הכוסות.

"לחיים", קרא, והערה לתוך גרונו את כל תכולת הכוס.

"לחיים", עניתי לו, "ברוך... שהכל נהיה בדברו", חצבאני ענה אמן, ואני לגמתי לגימה קטנה מן הכוס והנחתי אותה על השולחן הקטן. לפתע נדלק האור, ומוזיקת ג'אז החלה להישמע בחדר, כנראה שהסתיימה הפסקת החשמל. חצבאני ניגש אל הפטיפון שניגן את המוזיקה, ועמד לכבות את המוזיקה.

"אל תכבה", אמרתי לו, "אולי רק תנמיך, אני ממש אוהב את זה".

הוא הסתכל עלי בהפתעה, "בטוח?", הוא שאל, "או שאתה אומר זאת בגלל שאתה לא רוצה לפגוע בי?"

"מה הקשר לפגוע בך?", שאלתי, "אני פשוט נהנה מזה מאוד, אבל אם אתה מאוד רוצה, אתה יכול לכבות". לא הבנתי אם שאלתו באה מתוך רגש נחיתות, או בשל בואו מסביבה תרבותית שונה, בה לא נהוג אולי להשמיע מוזיקה בלא אישור. ליתר ביטחון התנועעתי מצד אל צד לפי הקצב, להוכחת הנאה.

"ומה קרה אז", שאלתי את חצבאני, "עזבתם את החצר?"

"אתה מקדים את המאוחר", ענה חצבאני, "אמי לימדה אותי, שכששומעים סיפור, צריך לתת למספר לקבוע את הקצב, כי גם הוא, לצד שאר המרכיבים, גורם לסיפור להיות מעניין יותר, או פחות".

"לא התכוונתי לקבוע את הקצב", מחיתי, "רק רציתי שתמשיך לספר, זה ממש מעניין אותי מה קרה".

"שזה אומר לקבוע את הקצב", ענה חצבאני בחיור, "אבל על כך ייסלח לך, רק תגמור את הערך, זה ערך טוב".

לגמתי במהירות את הערק, מנסה להסתיר את העויות שחלפה בפני כתוצאה מהמפגש בין הלוע שלי לאלכוהול. הוא עקב אחר תנועותי בעיון, פניו מביעות סקרנות, וכשסיימתי, הוא לקח נשימה עמוקה והמשיך לספר.

"הפגישה בין הסב לפורע, נמשכה מספר שעות, המבוגרים שבינינו הביעו חשש, כי אירע דבר מה חמור, כזה שעשוי לגרום לאמי לדמוע, ולדוד רפאל לשבת כשראשו בין ידיו, ומרפקיו מושענים על ברכיו. הילדים לעומת זאת, היו אופטימיים בהרבה, אימת הפורעים כמעט שנשכחה, ולמעט העובדה שהיינו כלואים בתוך הבית ולא יכלנו לשחק בחוץ, חיינו התנהלו כרגיל. אל תשכח שהיינו רגילים להיות כלואים, מיום לידתי לא יצאתי מן החצר הגדולה, ולמעט הצצה נדירה מן המגדל של הסב, ברגע של חסד, לא ראיתי את העולם שמעבר לחומה, רק את השמים, עם העננים שבאו והלכו להם.

בשעת אחר צהריים מאוחרת, יצאו הסב והפורע מן הבית, הם צעדו זה לצד זה בנחת, משוחחים, אך משהו בקצב ההליכה של הסב, רמז לנו שמשהו לא טוב קרה. כתפיו השמוטות, מבטו, שתמיד היה נישא אל על, היה כבוש בקרקע, ידיו החסונות, היו תלויות לצד גופו, והטלטלו לקצב הליכתו, כל אלו שידרו לנו את התבוסה, את החידלון שככל הנראה חש באותה שעה.

הפורע נעמד במרכז החצר, הוא שלף את חרבו, ונעץ אותה בקרקע. הוא הביט לכל עבר, מוודא כי כל הנוכחים הבחינו באקט שלו. כשווידא כי אכן זכה למלוא תשומת הלב, הוא חייך בסיפוק, אחר כך קער את ידיו סביב פיו והכריז:

"כולם להגיע לכאן!", הוא חזר על דבריו מספר פעמים, ולבסוף הוסיף, "ומהר!".

חייליו, או נאמניו, אני פשוט לא יודע איך לקרוא לאספסוף הזה, עמדו כל העת ובהו במתרחש. אני חושב שהם היו המומים שהמנהיג שלהם, פתח בכלל במשא ומתן עם מישהו, כנראה שהם היו רגילים להיכנס, לבזוז ולרצוח, ולבסוף לחגוג את נצחונם לאורך הלילה.

אנחנו, מזורזים ע"י אמי והדודים, ירדנו במהירות אל החצר, כשכל אחד מצוייד בתרמיל אישי, שנארז לו ע"י אמי. חלק מהתרמילים היו מאולתרים מציפיות של כרים, מצויידים ברצועות מאולתרות מחגורות או כתפיות. בכל תרמיל נארזו מעט בגדים, כמה פיתות ושתייה, ירקות ודברים כאלה. ההורים הזהירו אותנו לבל נאבד את התרמילים בשום אופן, ואנחנו קיימנו את ההוראות באדיקות, כפי שהורגלנו.

התייצבנו במעגל גדול סביב הסב והפורע, פנינו מופנות למרכז, אך עינינו מדלגות בחשש ובסקרנות אל עבר האספסוף אשר מילא את הפתחים שנפערו בחומה. הם אחזו בנשקיהם כשהם מכוונים לעברנו, פניהם המזוקנות שהציצו מתוך הגלימות המהוהות שלבשו, הביעו אכזבה מן המצב, הם רצו דם, וקבלו

המתנה משמימה ליד חומות מנופצות. חששנו מהם ובצדק, אך מצב זה לא נמשך זמן רב, מנהיג הפורעים סימן לעברם בידו, והללו הניחו את נשקיהם על הקרקע והתיישבו לצידם בשיכול רגליים.

המנהיג המתין עד שכל אנשיו ישבו בדממה, ואז הוא פתח בדבריו.

"אחים שלי, בימים כתיקונם היינו כעת ישובים סביב למדורה, סועדים את נפשנו בבשר הכבשים האלה, הפועים שם בדיר",

חשתי כי תיאוריו הציוריים לא מצליחים לחפות על התוכן האכזרי של דבריו

"מטיבים את ליבנו במשקאות מן המרתף, ומחלקים בינינו את השלל" הכריז המנהיג בהבעת התעלות. "מה שאתם רואים פה היום, לא יחזור שוב, כי בעולמנו לא קיימים אנשים אציליים ונועזים כמו האיש שעומד לצידי", אמר והצביע על הסב שעמד לצידו שמוט כתפיים. "יש בו גבורה של לוחם, תושיה של מרגל, ותעוזה של שודד, הוא הצליח לפגוע במקומות שכל היתר החטיאו, ויזאת מכל, הצליח לגרום לי, בפעם הראשונה בחיי, לשנות ממנהגי, ולהעניק לכל צאצאיו, את היקר מכל."

וכאן הוא עצר את דבריו, בחן את העומדים סביבו בעיון, ולבסוף המשיך בדבריו.

"הענקתי לכם היום במתנה, את החיים, ועוד אי אלו הטבות, שאיש מלבדכם לא זכה להם מעולם. אתם כרגע אורזים את כל אשר תספיקו לארוז, ומיד כשתשקע השמש, אתם וטפכם תצאו מן החצר שלכם, שטיפחתם אותה במשך השנים, בעבורנו כמובן, ולא תשובו עוד לעולם!"

האספסוף הריע לפורע והוא היסה אותם בתנועת יד קלילה.

"אך לא אותיר אתכם בלי מקום מגורים, אתם תעברו כעת לבית חסות שלנו, במרכזה של דרבנט, ושם, אבל רק שם תהיו מוגנים, מילה של סרחאן טמרלניב"

כעת ידענו מהו שמו של הפורע, לא חשנו כל רגש מיוחד לשמע השם, והוא לא עורר בנו את החלחלה שהוא ביקש להעביר ע"י האזכור, בורותנו בענייני המדינה והמתרחש בה, גרמה לשמו להישמע כמו עוד אחד מהשמות של הכפריים הנבערים שלעיתים הוכנסו אל החצר כדי לסלק את גללי הכבשים, או לבתר נבלה של שור שהתפגר.

"רוצו ותרווחו!" הכריז סרחאן, ואנחנו קמנו על רגלינו מוכנים למאמץ ההצלה האחרון, סרחאן עצר אותנו לפתע ואמר.

"רק שתדעו, את הזהב שלכם, כדאי שתשאירו פה, כי לא ניתן לאיש להוציא מכאן את הזהב, הכריז, ראיתי את מבטי האכזבה כל פני הדוד רפאל, וגם את הזיק שנדלק בעיניו מיד לאחר מכן. "אתם יכולים לרוץ", סיים.

ואנחנו רצנו, מרוץ טירוף של אנשים נואשים, שמנסים, בדקות הבודדות שניתנו לנו, לשמר זכרונות של שנים, ליטול מכל הבא ליד, את כל הבא ליד. אנשים נשים וטף דילגו במדרגות, פתחו דלתות בפראות, נברו בארונות בקדחתנות, מחפשים את החפץ ההוא שיזכיר להם את העבר המפואר, את התהילה.

את הדוד רפאל לא עניינה התהילה, הוא פנה מיד אל חדר התינוקות, הסיט את אחת המיטות, והרים אריח רופף. מן החור שנפער הוא שלף מספר שקיקי בד קטנים, חייך בסיפוק, ופנה אל עבר המטבח. עקבתי אחריו, הוא מזג לעצמו מים בכוס גבוהה, והניח אותה על השולחן. ביד רועדת הוא פתח את אחד השקיקים, אצבעותיו התעכבו מעט בתוכו, נעו אנה ואנה, ולבסוף יצאו, כשהם אוחזות ביהלום נוצץ. הדוד רפאל אחז את היהלום בין אצבעותיו, הביט בו אל מול האור הצהבהב של בין הערביים, חייך שוב את אותו חיוך מסתורי, והניח אותו על לשונו. הוא היסס למספר שניות, ולאחר מספר שניות, נטל

את כוס המים ועירה אותה אל תוך פיו, כשהמים סוחפים בדרכם את היהלום, באותו אופן שבו בולעים גלולות.

מעודד מן ההצלחה, הוא החל לבלוע במהירות את כל היהלומים שנותרו בשקיק, גם את היהלומים שבשקיק השני. כל העת הוא לא הבחין בי, עומד המום בפתח החדר ובוהה בו. לפתע הוא התעשת, הרים את עיניו, ונעץ בי את מבטו החמור. יעלתי להבחין שמעבר לארשת הקשוחה שלבש, הסתתר פחד איום. הוא סימן לי באצבעו שאתקרב אליו, וכשהתקררתי, רועד בכל גופי, הוא רכן אלי, אחז בידי בכח, ולחש אל תוך אוזני:

"שאיש בעולם לא יידע מזה, אתה שומע?"

הנהנתי בראשי בהסכמה, אך הוא לא ממש התרשם מכך.

"אני רוצה שתבטיח לי", קולו היה נמוך, כמעט בלתי נשמע. "תבטיח!"

"אני מבטיח", אמרתי, והתכוונתי לכך בכל לבי, לא מפני שחששתי מהדוד רפאל, פשוט חשבתי שאיש לא יאמין לי אם אספר להם על איש שבולע יהלומים כמו גלולות.

"עכשיו תלך מפה ומהר, חפש לעצמך איזה מזכרת, השמש שוקעת עוד דקות ספורות", אמר, "לך כבר".

רצתי משם במהירות, כשאני מחפש לעצמי איזו מזכרת, משהו שיהיה מספיק משמעותי, שיסמל לי את החיים שידעתי. חיפשתי בכל הבית, ערמות הבגדים שהיו מוטלות על הרצפה, הסתבכו ברגלי הצעירות וגרמו לי למעוד שוב ושוב. מחמת הלחץ לא הצלחתי להתרכז ולהזכר היכן מונחות שכיות החמדה, כפי שכינו אותם המבוגרים. פתחתי ארונות, רצתי בין פינות החדרים, אך כל חיפושי העלו חרס בידי.

מן החצר נשמע קולו של הפורע, סרחאן, מכריז בקול:

"נותרו לכם שתי דקות בדיוק, מהרו ותצאו בזמן, אני מסיר את אחריותי ממי שישאר שניה לאחר הזמן שקצבתי"

מיהרתי לרדת במדרגות לכיוון החצר, ומרוב חפזוני מעדתי ונפלתי במישורת שבין שתי הקומות. לרגע שכבתי המום על הרצפה, אך מיד נעמדתי על רגלי, כי כששכבתי על הרצפה, הבחנתי לפתע בארון הקיר, מעין 'בוידעם' שהיה ממוקם לצד המישורת. פתחתי את הארון במהירות, ומה שהתגלה לעיני היה ארגז עץ נעול. הוא לא היה גדול במיוחד, אך בשביל ילד קטן כמוני הוא היה כבד מאוד.

במהירות משכתי את הארגז לעברי, ונשאתי אותו בין זרועותי, משעין אותו על ראשי. ירדתי מהר ככל שיכלתי במורד גרם המדרגות, ויצאתי אל החצר.

במרכז החצר עמדו כל בני המשפחה, נושאים בידיהם ערימות של חפצים, מלבד התרמיל שאמי חילקה לכל אחד כבר קודם. כל ערימה אפיינה את נושאה, בעוד סבי נשא ערימת ספרים, וצורר מגילות, הדודה לבנה נשאה וילון מגולגל ומספר גלימות רקומות. אמי החזיקה את פמוטי הכסף ביד אחת, ותמונה גדולה בידה השניה. הדוד רפאל לא החזיק דבר, רק חבש לראשו כובע פרווה ישן, מעוטר בנוצת פסיון. אחיטוב החזיק בידיו טליה צעירה, שפעתה בהתרגשות אך לא זכתה ליחס כלשהו מהסובבים, למעט אחיטוב עצמו, שליטף אותה בחיבה ומלמל באזניה מילות חיבה כבשיות. שרה הזקנה אחזה בקצה של שטיח שנשרך מאחוריה על החצץ, ואבי, שקט כתימיד, החזיק את מגילת היוחסין שלנו, ושק מלא בתשמישי קדושה, סידורים וספרי קודש, סכין שחיטה, שופר, ועוד אי אלו דברים, שבלטו מן השק וגרמו לו להראות גבשושי במיוחד. כל הנוכחים נעצו את מבטיהם בי, ואני עמדתי בפתח החצר, קפוא, הארגז הכבד על זרועותי.

ראשונה התעשתה אמי, היא השליכה את אוצרותיה על הקרקע, והתחילה לרוץ לעברי. סרחאן בלם אותה מיד בצעקה:

"עצרי אשה!" הוא פקד, "הילד יביא את זה לבד, ואם לא, אז הוא לא יזכה להגיע איתכם!"

אמי פרצה בבכי, ואני החלטתי את ההחלטה המכוננת של חיי, אני אביא את הארגז בכוחות עצמי, לא משנה מה יעמוד בדרכי. חרקותי בשיני, והתחלתי צועד לעבר מרכז החצר, כשכל הבריות שבחצר, מלוות אותי במבטיהן, הרגשתי שאפילו הכבשים עוצרים את לעיסתם ומביטים בי. הארגז העיק והכביד, הרגשתי ששרירי נקרעים או נמתחים, זיעה שטפה את פני וצרבה את עיני, ורגלי איימו להתקפל ולקרוס תחתיהן.

עברתי את רוב הדרך, בשלב זה לא שמעתי אף צליל, מלבד נשימותי הכבדות, החצץ שנרמס תחת רגלי, וחריקת העצמות שבגבי. נותרו לי כמה שניות שמעתי לפתע צליל שלא אשכח לעולם, צליל דריכה של רובה ציד.

הרמתי את מבטי, וראיתי רק עיניים, עיניים פעורות באימה, אחר כך ראיתי ידים, ממוללות קצוות של חולצות, חבוקות ולפותות זו בזו, מאוגרפות עד זוב דם. החלטתי שאני לא הולך לאכזב אותם, וגם לא לוותר. הסבתי את מבטי לכיוון סרחאן, והבטתי אל תוך עיניו השחורות. לרגע הוא בהה בי ללא תנועה, אך לאחר כמה שניות הוא מיצמץ, מצמוץ יחיד, שאני פירשתי אותו כהסכמה. בכוחותי האחרונים הנפתי את הארגז אל מעל לראשי, וחציתי בריצה מאומצת את המטרים הבודדים שחצצו ביני ובין המעגל, ומיד התמוטטתי על הקרקע, מעולף, הארגז חבוק בידי, המראה האחרון שהספקתי לראות הוא את המבט הגאה בעייניה של אמי."

חצבאני הפסיק את שטף דיבורו, והסיט את מבטו לעבר פינת החדר, עקבתי אחר מבטו, ועיני נתקלו בארגז עץ מעוטר, אותו ארגז שממנו נטל קודם לכן את הכובע.

"הארגז?" שאלתי את חצבאני.

"הארגז", הוא הנהן, "וגם הכובע, אותו כבר ראית קודם", הצביע לעבר כובע הפרווה החבוט המונח על המדף. "עכשיו אני אספר לך על הכובע", אמר והמשיך לספר את סיפורו.

"מהרגע בו התמוטטתי, ועד הרגע שהתעוררתי בדירה הטחובה בשוק של דרבנט, אינני זוכר דבר. אמי סיפרה לי שסרחאן הביא משאית אל החצר, וכולם הועלו עליה והובלו אל הדירה שבה שהינו. היא סיפרה לי על הסכם מיוחד בין הפורעים לסב, המתיר לנו לקבור את מתינו בבית הקברות הקטן שבצד החצר, ועל ההבטחה של סרחאן שלא יחלל את בית הכנסת בשום מקרה.

הדירה הייתה קטנה וצפופה, ובקושי הכילה את כולנו, זו הייתה הפעם הראשונה שנתקלתי בצפיפות, מלבד הצטופפותם של הכבשים ליד השוקת. החידושים שהיו בדירה העסיקו את הנשים, שהתפעלו מן הברז שהיה מותקן במטבח, ומקלות ההפעלה שלו. אבי והסב ועוד אחד מהדודים, יצאו אל השוק לקנות מזון, והילדים התגודדו על יד החלון, מתלהבים מן השוק התוסס שנשקף ממנו. הטליה של אחיטוב התרוצצה בחדר הגדול, מלקטת פירורים מן הרצפה, ופועה בקול מעורר רחמים.

חיפשתי את הדוד רפאל, מצאתי אותו שוכב על מיטה בחדרון קטן, ובקבוקי זכוכית בגדלים שונים היו פזורים סביבו.

נכנסתי אליו, הוא נראה חיוור ותשוש, וכמעט שלא התנועע, מדי פעם התעוותו פניו בכאב, ואז חזרו להיות קפואות ונואשות. התקרבתי אליו, הוא פקח את עיניו והביט בי, אפילו חייך.

"אתה זוכר את ההסכם?" שאל אותי בלחישה, שונה כל כך מהלחישה שלחש לי אמש.

"זוכר", אישרתי בלחישה, "אבל מה קרה לך?" שאלתי אותו, "איך אתה מרגיש"

הדוד רפאל היסס, אחר כך ענה:

"כנראה שהיהלומים גרמו לי לסתימת מעיים קשה, אני מרגיש איום ונורא, איום ונורא", חזר ואמר.

"סיפרת למישהו מה קרה לך?", שאלתי אותו.

"לא, הם חושבים שסתם קילקלתי את הקיבה", הוא ענה, "וגם אתה לא תספר, כי אתה זוכר שהבטחת, נכון מיכאל?" שאל.

"נכון", עניתי, "ברור שאם אתה לא רוצה שאספר, אין סיכוי שאספר", שיקרתי.

"בוא הנה" אמר הדוד רפאל, "יש לי משהו בשבילך", הוא שלח את ידו אל מתחת לכר שעליו השעין את ראשו והוציא את כובע הפרווה.

"תתכופף" הוא לחש, וכשהתכופפתי הוא חבש את הכובע על ראשי, הגביה את ראשי כך שעניני יפגשו את עיני, וחייך.

"הכובע הזה מגיע למעשה לאביך", הסביר הדוד, "אך אביך מעולם לא חבש אותו, הוא סירב לקבל אותו, הכובע הזה עובר בירושה בין בכורות משפחת חצ'נבראני, ובשל כך הוא מגיע לך, קח אותו, ושמור אותו לעצמך, כי זה נכס של משפחה דגולה".

הורדתי את הכובע ואחזתי אותו בידי, קצת במבוכה, ופניתי לצאת מן החדר, הייתי חייב לשתף את אמי במצבו של הדוד, כשעמדתי בפתח החדר הוא קרא לי לשוב אליו. חזרתי, הוא התיישב במאמץ על המיטה, חייך חיוך רחב, מצליח להסתיר לשניות מספר את מצבו, הוא לקח את ידי ולחץ אותה בחום.

"ראיתי איך עמדת בעומס של הארגז, למרות שלא היה לך מושג מה מסתתר בתוכו", אמר רפאל, "הארגז שהיצלת במאמץ כה גדול, הוא ארגז הנסיעות העתיק של מארה בכבודו ובעצמו, כל חייו ומסעותיו מתועדים בתוכו, המשך לשמור עליו, מיכאל".

"תודה רפאל", עניתי, "מעכשיו אני אעריך אותו עוד יותר מבעבר, אך יותר מכל", אמרתי וחייכתי, למרות שהייתי מודאג מאוד, כי פניו של הדוד התכווצו בעויות, "אני מעריך אותך על תשומת הלב שלך לכל הפרטים האלה, ועל כך שטרחת להשמיע באזני את השבחים, תודה רפאל"

הדוד רפאל חייך, ורגע לאחר מכן הוא קרס על המיטה מחוסר הכרה, קראתי במהירות לאמי, תוך כדי שאני מספר לה את סיפור היהלומים, היא הזעיקה עזרה, והדוד רפאל פונה לבית החולים המקומי, שם נותח על ידי רופא שהיה הגון למחצה, הוא החזיר לדוד את מירב היהלומים, אך גם נטל לעצמו כמה מהם.

רפאל לא החלים כתוצאה מן הניתוח, וחזר לתפקד באופן חלקי בלבד, ככל הנראה הוא לקה בזיהום פנימי כתוצאה מהתנאים הסניטריים הלקויים ששררו בבית החולים, ולאחר כמה שבועות של סבל, הוא החזיר את נשמתו ליוצרה ונקבר בלווייה קטנה בבית הקברות הקטן שבצד החצר הגדולה, לווייה שבה השתתף סראחאן, שהכריח את כל הנוכחים בה, להאזין להספד בן כמה שעות, תחת השמש הקופחת.

כשחזרנו מן ההלוויה, אמי לקחה אותי אל החדר שבו שכב הדוד רפאל על ערש דווי. מבין הכרים היא שלפה מעטפה ובה מכתב מהדוד רפאל, בו הוא מודה לי על כך שלא קיימתי את הבטחתי, ומוריש לי את כל רכושו – שקיק היהלומים שנותרו לפליטה. היא הושיטה לי את השקיק ואמרה:

"זה שלך בן, זה מגיע לך"

לקחתי את השקיק, בחרתי מתוכו יהלום אחד, ואת כל היתר החזרתי לאמי. בתחילה היא סירבה לקבל אותי, אך לאחר שהתעקשתי שתיקח אותי, היא נטלה אותי, והודתה לי. היהלומים שימשו אותה לאורך המסע הארוך שלנו, והצילו אותנו ממוות ברעב.

ואני נשארתי עם ארגז, מלא בזכרונות, שהולך אתי עד היום לכל מקום".

חצבאני סיים את סיפורו, נשען לאחור בכורסתו, ושקע בשינה עמוקה. אני נשארתי ער עוד כמה דקות, מהרהר בסיפורו המהפנט של חצבאני, שוכח לגמרי מכל מה שעבר עלי ביום האחרון, ומחשבותי מדלגות במעלה הרי הקווקז, אל החצר הגדולה בדרבנט, אל הכפר העתיק אבא – סאווא, ואל מחוזות אפורים וקשים של חיי נדודים אכזריים, שנגזרו ביום בהיר על משפחה תמימה, ושינו את חייהם ללא היכר.

כמעט שנרדמתי כמו חצבאני, אך לפתע ראיתי את פניו המזוקנות של הרב דולמן חולפות מול החלון, לאחר כמה רגעים הוא עמד לידי, ושאל:

"התפללת כבר ערבית?"

פרק יא.

התרוממתי במהירות מן הכורסא, תוך כדי מלמול תודה, ונעמדתי מול הרב דולמן, שהיה נראה עייף ומותש. הוא סימן לי בשקט לבוא אחריו, מתמרן במיומנות בין ערמות הארגזים שיצרו את מסלול המכשולים בו עברתי לפני כמה שעות, בהדרכתו של חצבאני. כעת הדרך הייתה קלה בהרבה. נדהמתי ממצבור החפצים שנערם בתוך הבית הצנוע הזה, לא היה שום ציון על גבי החבילות והארגזים, זר שיחפש דבר מה, ללא הדרכתו של חצבאני, לא ימצא את ידיו ורגליו בבלייל האינסופי שנערם בתוך מה שהיה עשוי להקרא בית, וכעת דמה לגנזך מבולגן. שאלתי את עצמי האם חצבאני בכבודו ובעצמו, יודע את מיקומם של כל החפצים. השאלה נותרה ללא מענה, משום שהנשאל היה כעת שעון בכורסתו כשהוא נוחר בקול.

לא נתתי לשאלה להטריד אותי, הלכתי אחרי הרב דולמן, מארון אפלולי שעמד ליד הדלת הוא הוציא שני מעילי פרווה כבדים, אחד בעבורו, ואילו את השני הוא הושיט לי.

לאחר שהתעטפנו, הוא הוביל אותי אל סוכת גפנים שניצבה בחצר, נטל את ידיו במים מן הברז, חבש לראשו כובע קסקט שחור, והחל מתפלל תפילת ערבית. הצטרפתי לתפילה, הוא התפלל בעינים עצומות, בניגון שקט, וללא תנועה, ואני בלחש, כשעיני משוטטות סביב, וכל גופי מתנועע עם המילים.

כשסיימנו את התפילה, הוא התיישב על כסא נצרים ישן, הכין את מקטרתו והצית אותה, וכשהחלה להעלות עשן ראוי לשמו, הוא פנה אלי.

"יואל" הוא אמר וחיך, העשן עולה מזוויות פיו, מסתלסל מתחת למצחיית הקסקט עד שנעלם.

שתקתי למספר שניות, בעודי מתעסק בכפות ידי ולא שומר עמו על קשר עין, עד שהבנתי מה חסר לי. שלפתי מהכיס את חפיסת הסיגריות המעוכה, ושליתי מתוכה את אחת משתי הסיגריות האחרונות שנתרו בה, והצתתי אותה. הרב דולמן חיך כשראה את התהליך. אחר כך אמר:

"אתה לא מבין מה קורה סביבך".

"אתה קובע", ציינתי.

"כן, אני קובע, כי מהשעה שבה הבנתי, שבדרך נס, שליבוביץ מצא את המועמד המתאים ביותר שניתן להעלות על הדעת, למשימה שקשה להעלות אותה על הדעת, תכננו הכל כדי שלא תבין מה קורה". הסביר הרב דולמן, "אתה צריך להיות מודע לכך, שככל שתדע פחות, כך תהיה מוכן יותר למשימה".

הבטתי בו למשך דקה ארוכה, בוחן את עיניו שלא ניסו להתחמק ממבטי, אלא נשארו יציבות כשהיו, ונעוצות בעיני בלי תנועה. אחר כך התחלתי לדבר.

"אתה יודע, שאני הבן אדם שהכי רוצה שהמשימה שאתה מעוניין להוציא לפועל, אכן תהיה מושלמת, מוכתרת בהצלחה. אבל משהו אחד אני לא מבין, ועל זה הייתי מעוניין לקבל הסבר. איך אתם יכולים לדעת על אדם שמעולם לא הביע נכונות לצאת למשימה, ומעולם לא עמד באף משימה שנתנו לו, שהוא האדם המתאים? אני לא מבין גדול במשימות", הוספתי, "אך נראה לי שמוטיבציה לעמוד במשימה היא תנאי בסיסי למי שרוצה להצליח".

"ומי אמר לך שאין לך מוטיבציה?", שאל הרב דולמן.

"צריך להיות גאון בשביל זה?", יריתי בחזרה.

"הרבה יותר קשה להוכיח שאין משהו, מאשר להוכיח שיש, כי בשביל להוכיח שאין משהו, אתה חייב להכיר את כל הקיים, ובשביל להוכיח שיש, מספיק להכיר את מושא ההוכחה בלבד".

"מבחינה פילוסופית, עברת את הבחינה, אך איך כל זה מתבטא במציאות?", שאלתי, "ואני אומר לך, שבלשלוח אותי למשימה של הכנת כוס קפה, יש סיכון גדול של כשלון. אז אתה מדבר אתי על משימה ברמה כזאת?"

"אני אשאל משהו", אמר הרב דולמן, "מאיפה אתה יודע לאיזו משימה אנחנו שולחים אותך? אתה קבעת שזו משימה ברמה 'כזאת', ואני שוב אומר לך, אין לך מושג לאיזו משימה אתה הולך, ואני מציע, שלעת עתה תתמקד בידיעה כי יש לך משימה".

שקלתי כל מיני תשובות הראויות להענות במקרים כאלה, אך אף אחת מהן לא עמדה בסטנדרטים הנדרשים ע"י הרב דולמן, ולכן נצרתי את לשוני, ושאפתי לאיטי את מה שנתר מן הסיגריה.

הרב דולמן סיים אף הוא לעשן את מקטרתו, הוא התמתח על הכיסא, ולבסוף קם, נטל גיטרה שניצבה בפנינת החצר, ושוב התיישב.

"כמה רגעים של חסד?", שאל אותי, הוא לא ציפה לתשובה, והחל לפרוט בעדינות על המיתרים, מאלתר בחופשיות. הוא ניגן ואני הקשבתי בשקט, לא הבנתי מאיפה יש לו כח ויכולת לנגן בקור הסמך הזה, אך הוא ניגן בקלילות מפתיעה. אני ישבתי מכורבל בשמיכה, רק ידי תופפה קלות על מסעד כסא הנצרים, אך מעבר לכך לא היה לי כח להניע אבר, פשוט רבצתי והקשבתי.

לאחר כמה דקות הוא סיים, השתרר שקט סמיך, כזה שחשתי אותו לראשונה כאן, בתלתן. הרב דולמן הושיט לעברי את הגיטרה, הושיט לי מפרט וסימן לי בידו שאנגן. התרוממתי מהרביצה, נטלתי את הגיטרה והתחלתי לפרוט עליה בעצלותים, לאחר כמה תווים הפסקתי והשבתי את הגיטרה לרב דולמן. הוא חייך ואמר:

"אתה צריך לישון, ומהר, מחר מצפה לך יום לא פשוט"

"כן", נאנחתי, "זה מה שאני הולך לעשות"

"שים לב יואל", אמר הרב דולמן וקם ממקומו, מושיט לי את ידו, "הבאתי לך את התפילין, הם בתוך התרמיל, אז אין לך יותר תירוצים". אם לא הייתי מכיר את לשונו המושחזת של הרב, הייתי ככל הנראה

נעלב, אך מכיוון שהכרתי, חייכתי ברפיון, ונתתי לו לגרור אותי אל תוך הבית, שם בחדר דחוס בארגזים, הייתה מיטה מוצעת במצעים נקיים, נפלתי לתוכה כשאני עדיין עטוף במעיל הפרווה הישן, שהדיף, כך חשתי לפתע, ריח חזק של נפטלין. אני מחבב את ריח הנפטלין, הוא נקשר לי עם זכרונות ילדות עמומים, כמעט מטושטשים, שכל מה שנותר מהם הוא ריחו החזק של הנפטלין, אותו בושם ארונות שקשישים הרבו להשתמש בו בטענה שהוא מרחיק את העש, אך לדעתי הם פשוט חיבבו את הניחוח שלו, זה כמובן עניין של טעם, סיכמתי ביני לבין עצמי לפני שנרדמתי.

שוב חלמתי, שני קשישים על גג של מגדל עשוי אבן חול, הם רחוקים מאוד, ממש נקודה באופק, אך העיניים שלי הופכות לעיניים טלסקופיות, הן מתארכות וחורגות מחוריהן, ואני מכוון אותן ומצמצם את המרחק ביני לבין הזקנים שעל הגג. התמונה עדיין מעט מטושטשת ואני מנסה לסובב את גלגל העין כדי למקד את התמונה, וללא הצלחה.

לאחר שאני מתיימש מנסיונות המיקוד, אני מניח לעינים להיות כמו שהן, ואני מנסה להבחין בפרטים מתוך התמונה המטושטשת. לפתע העין שלי מתמקדת על הנקודה היחידה שהיא בפקוס, כדור נפטלין עגול ולבן, שנאחז בידיהם הרועדות של הקשישים. הכדור זז ואיתו נעים הקשישים, וכל העת הפוקוס עוקב אחרי הכדור, וכל השאר מטושטש ורועד.

אני שומע את השיחה ביניהם, כאילו אני עומד ממש לידם, בתחלה הם מדברים בווליום בלתי נסבל, שמאיים לקרוע לי את עור התוף, אבל לאחר כמה שניות הווליום מתאזן ואני מתחיל להבין את השיחה.

"הם לא יבינו מה קורה", רטן אחד הקשישים, קולו רועד ממאמץ.

"כן, הדור הזה מפונק", ענה לו השני, קולו צרוד ויבשושי, "אם הם היו בדור שלנו, הם כבר מזמן היו שוכבים מתחת לאבנים המלבניות"

"עסק ביש", חזר הקול הרועד, התמונה מטושטשת לפי צליל דיבורו, "איך הוא סומך עליו, אם היית שואל אותי, זה ממש הימור מסוכן, הוא לוקח ריזיקה"

"צריך לזכור", חרק הזקן השני, "לא שהוא אגריוסע מציאה, אבל במצב הזה כנראה הוא היחיד שאפשר לסמוך עליו"

"לא הייתי רוצה לחיות בדור כזה", רעד הקול הראשון, "אני מקבל חלושס רק מלחשוב שהקצ'קע הזה הולך לעשות את הדבר הזה, מי חשב על זה בכלל בזמנינו, אנחנו היינו צעירים וחזקים כמו שוורים", אמר הזקן, קולו דועך מרגע לרגע, "אני כבר זקן, אני לא אוכל להחזיק את זה לנצח, אבל אני כל כך לא רוצה שהילד יקבל את זה".

"אין ברירה", הקול החורקני דיבר במהירות, "צריך לסמוך עליו וזהו, אין יותר טוב ממנו כרגע, אנחנו כבר זקנים, אז תשחרר"

שמעתי את המילה האחרונה וקפצתי ממקומי, ניסיתי לרוץ לעבר המקום בו עמדו הקשישים, ובמקביל לעקוב אחר מיקומו של הכדור. לא הצלחתי לרוץ, פשוט עפתי כמו ציפור אל המגדל, מנופף בפראות בכנפיים לבנות ענקיות שצמחו לי במקום זרועות.

"איין, צווי, און... דריי", שמעתי את הקשישים סופרים באידיש, וראיתי את הכדור צולל אל עבר הקרקע. צללתי בעקבותיו, האדמה התקרבה אלי במהירות כשהיא נראית מאיימת כפי שלא נראתה לי מעולם, מאיימת לרסק את גופי ולנפץ את עצמותי. מטרים ספורים לפני הקרקע, הבנתי שאני עומד להתרסק, אך לא ידעתי איך לבצע בלימת חירום, אחרי הכל אני לא רגיל להשתמש בכנפים.

לא הייתי צריך לבצע נחיתת חירום, פגשתי את הכדור בעודו באוויר, והוא נכנס לכיס חולצתי בתזמון מושלם. יצאתי מן הצלילה ברגע האחרון, כשרגלי כבר נשרטות מן החצץ שעל הקרקע, נסקתי שוב,

דואה על זרם אוויר חם, כל הארץ פרושה מתחתי ממעוף הציפור. הרגשתי שיכור, ונתתי לרוח לסובב אותי בחופשיות, כשאני נושם לרווחה את האוויר הצלול בגובה הרב שעפתי בו.

הכדור שבכיס נתן לי הפוגה קצרה ביותר, הוא הזכיר לי את קיומו במהירות. הרגשתי איך פלג גופי העליון הולך ונעשה כבד יותר מרגע לרגע. הדאיה החלקה והמשכרת, הפכה לקרטוע נטול חן. ניסיתי להנמיך טוס כדי להגיע לנחיתה רכה, אך הרוח העזה ומשקלו הכבד של הכדור, הפכו את המשימה לבלתי אפשרית. איבדתי גובה במהירות, הרוח חובטת בכנפי, פורעת את הנוצות הלבנות, גורמת להן לחבוט בפני ולהסתיר ממני את נתיב הטיסה. ואז הגיעו הפרפרים, בתחלה שלושה פרפרי עש אפרורים חלפו מול עיני, ותוך שניות חגה סביבי להקה ענקית של פרפרי לילה, מנסה להיצמד אל בגדי, לנגוס בהם. בתוך שניות ספורות כולי הייתי מכוסה במעטה של פרפרים אפרפרים, שדגדגו אותי בכל אזור אפשרי בגוף, וגרמו לי לפרצי צחוק בלתי נשלטים. איבדתי שליטה גם על הטיסה, אלפי הפרפרים נשאו אותי באמצעות כנפיהם הדקיקות, ובנחיתו אותי בעדינות על הרצפה, ואז הם הסתערו על בגדי ברעבתנות וכלו אותם בדקות ספורות.

מבעד למסך הפרפרים הבחנתי כי גופי מכוסה בפרווה עבה, בצבע חום. היא חיממה אותי כהוגן, והצילה אותי מן הבושה הגדולה שהייתי עשוי לנחול, אילולי הייתי מצוייד בפרווה כזאת. הפרפרים כילו את כל הבגדים שעל גבי, ואז בכוחות משותפים הפכו אותי על גבי והכלו לבלוע ברעבתנות את שאר הבגדים. מותש מן המעוף המוזר, עצמתי לרגע קט את עיני, נמנמתי, וכשפקחתי אותן כל הפרפרים נעלמו, על חזי נותר ריבוע לבן של בד, הכיס של חולצתי, בתוכו היה מונח כדור הנפטלין הלבן. עשים לא אוכלים דברים שנגע בהם נפטלין, יש גבול למה שיכול לקרות בחלום.

ניסיתי להרים את הכדור, הוא היה כבד ולא הצלחתי להזיז אותו ממקומו. ניסיתי להתרומם ממשכבי אך הכדור לא אפשר לי לנוע אפילו מעט. ריכזתי את כל כוחותי, אימצתי את השרירים והתרוממתי ממקומי. מצאתי את עצמי יושב על המיטה כשפיו הפעור של קבדה, היה המראה הראשון בו נתקלו עיני.

קבדה לא פער את פיו בגלל שהופתע ממני, הוא פשוט ניסה לצלם באמצעות הטלפון הסלולרי את שיניו, שזהרו לאורה של קרן שמש שחדרה לתוך פיו מחרך קטן בקיר. הוא הבחין במבטי המופתע, אך התעלם ממני, סיים לצלם את שיניו הבהקות, ואז פנה אלי תוך כדי שהוא מתופף על מסעד הכסא שעליו ישב:

"בוקר טוב בן אדם, איך אתה מרגיש, עשה טובה ופשוט את הפרווה, היא עושה לך מראה קשיש"

"אתה צודק, קבדה", עניתי בחיוך, הרגשתי שהשינה לא הספיקה לרענן אותי, הייתי שטוף זיעה וגופי התחנן למקלחת טובה. "תעזור לי בבקשה להוריד את המעיל".

"אתה חייב להתקלח", ציין כשראה את בגדי ספוגי הזיעה, "בוא אני אקח אותך למקווה, נסדר לך גם בגדים נקיים והכל".

"אמרת למקווה?", שאלתי בתדהמה, "אתה בטוח שיש פה כזה דבר?".

"למה לא?", השיב קבדה, "יש בתלתן מגוון של אנשים, לבנים ושחורים, כתומים וסגולים, ואפילו אפורים", במילה האחרונה הוא קרץ והצביע על עצמו. "יש פה מקווה מעניין למדי, בוא, תיפרד מחצבאני, ואני מחכה לך עם התרמיל שלך בפסיכומוביל-אולטרה-סטיישן".

חצבאני המתין לי במטבח, אחוז בידו כוס נייר חד פעמית, ואריזות קטנות של קפה וסוכר, בפינת החדר עמד סמובר נחושת ענק, עננת אדים מעטרת את ראשו.

"בוא, תכין לעצמך קפה", אמר חצבאני, קולו צרוד מן השינה, "יש פה הכל חד פעמי, אבל גם אם לא, אני אוכל רק כשר, אבל לא נראה לי שמספיק כשר בשבילך", הוא פרש את כף ידו בצער, "אני למשל אוכל חגבים, זה מה שהיינו אוכלים בחצר הגדולה כקינוח לסעודת ליל שבת".

"תודה שדאגת לי", עניתי, בוחש את הקפה במהירות, "זאת תהיה חוצפה מצדי אם אבקש ממך להתלוות אלי אל החצר בכדי שאוכל לעשן את הסיגריה של הבוקר?", שאלתי.

"אין בעיה, יואל", הוא הנהן במרץ, "בוא איתי, נעשן ביחד, אני אביא משהו לעשן, צא, צא אני כבר מגיע", אמר ונעלם בפתחו האפלולי של אחד מן החדרים.

יצאתי אל החצר, ביום היא היתה יפה בהרבה מאשר בלילה, סוכת הגפנים, שהתבררה כשיח המטפס שכינתי אותו בשם הגנרי 'קיסוסית', הטילה את צילה על הרחבה הקטנה, לאור השמש הבחנת בדוגמה העדינה שעטרה את המרצפות, שהיו סדוקות ובין הסדקים צמחו פרחי בר בעלי עלי כותרת זעירים. ספסל העץ הכבד היה צבוע בכחול אינדיגו, וקרני השמש קישטו אותו בצלליות מרהיבות. כלי חרס צבועים בכל קשת הצבעים, היו פזורים בכל פינה אפשרית, ראשי רקפות ונוריות, מעוטרות בטיפות טל נוצצות, הציצו בביישנות מתוך הכדים המקושטים, וציפורים עדינות ויפות, כמותן לא ראיתי בשום מקום למעט באנציקלופדיות, התעופפו בתזזית בין ענפי הקיסוסית, כשהן מדגימות את כשרון השירה שלהן לכל דורש.

העשן שעלה מהסיגר הגדול שחצבאני אחז בין אצבעותיו, גרם לי להתיק את מבטי מנפלאות החצר, ולהחזיר את מבטי אל פניו המסקרנות של האיש שאירח אותי.

"זה, אני לא מעשן תמיד, רק כששליבו ביץ מביא לי מהקריביים", אמר והשתעל עשן סמיר.

"זה בסדר", אמרתי, "אתה לא צריך להתנצל, ובפני, אין צריך לומר שלא צריך".

"התנצלתי בפני עצמי", אמר חצבאני, "ניסית פעם להתנצל בפניך?", תלה שאלה באוויר.

לא השבתי, אך חשבתי שאכן כדאי לי בהזדמנות לבקש מעצמי סליחה, ולו רק בכדי לחוש את אותה הרגשה עילאית של שליטה עצמית, תהיתי אם חצבאני בעצמו ביקש אי פעם סליחה מעצמו, או שהוא רק שאל שאלה רטורית שהוא חשב עליה באותה שניה.

השתיקה התמשכה, מידי פעם החלפתי איתו מבט, ושוב חזרתי לבהות בדוגמת המרצפות. השתיקה בחברתו גרמה לי לסיפוק, לתחושת נינוחות ושייכות, אדם שאתה יכול לשתוק בחברתו ולחוש בנוח, הוא בדרך אדם שאתה יכול לסמוך עליו, לדעת שלא יבקר אותך על פעולה או היסוס שלך, לפני שיבדוק את כל המרכיבים שלה, ויודא כי אין דרך טובה יותר לעשות זאת.

סיימתי לעשן, קינחתי בלגימה אחרונה של קפה, להעביר את טעם הלוואי של העישון. אחר כך נעמדתי מול חצבאני והושטתי לו את ידי. הוא לחץ אותה, ידו הייתה איתנה ומחוספסת, בעלת מגע יבש וחם.

"אתה הולך", קבע חצבאני, "להתראות".

"כן, אני הולך", עניתי, "אך חוץ מאשר התרמיל הנפוח שעל גבי, אני נושא בתוכי את הסיפור המיוחד שלך", כשחשתי בדמעה שמאיימת משום מה לצוץ, הוספתי מיד, מסווה את המחנק שבקולי, "אני עוד אשוב לכאן, אל תדאג, תודה לך חצבאני".

השארתי את חצבאני עומד בחצרו, בודד בין שיחי קיסוסית, הכתפתי את התרמיל, ומיהרתי לפסיכומוביל של קבדה שהמתין לי בפתח החצר. ממערכת הסטריאו של הפסיכומוביל, בקעה מוזיקה אפריקאית עליזה, ולידו, בעינים עצומות, קבדה היה שקוע בריקוד מסבך רגלים, כל גופו מתנועע בקצב

המנגינה, ידיו מתנופפות לכל עבר, ורגליו מעלות ענני אבק קטנים, שזהרו באור הבוקר למספר שניות, עד ששקעו ופינו את מקומם לעננים אחרים.

- "קבדה!", צעקתי, מנסה לגבור על הווליום הגבוה של המוזיקה.

קבדה התאפס, תוך פחות משניה הוא חזר לעצמו, פנה אל הפסיכומוביל, נטל ממני את התיק והטיל אל תוך תא המטען הקטן, ובטרם שקעו ענני האבק מן הריקוד, הם כוסו בענן אבק ענק שהפיקו גלגלי הפסיכו, כתוצאה מנסיעתו המהירה של איש הצללים, קבדה.

פרק יב.

חלפנו על פני רחובות הכפר בנסיעה מהירה, כשאני מנסה לבחון את הסביבה, שהפכה בעיני מבטים מלבניים וצירים, לכתמי צבע מטושטשים. עד מהרה נטשנו את כבישי תילתן הסלולים, והחלנו להעלות אבק בשבילי העפר של החורשה, לאחר כמה פיתולים חנינו מול מבנה אבן עתיק.

- "היכנס", הורה לי קבדה, מחווה בידו לעבר שער הברזל הכבד שסגר על הפתח.

שער הברזל נפתח בקלילות מפתיעה ובשקט, וגרם מדרגות תלול שהוביל אל בטן האדמה, נגלה מול עיני. בתוך שקעים קטנים בקיר, היו נעוצים נרות קטנים וריחניים, שהאירו את חלל המדרגות באור מרצד, והפיצו ריח כבד של שמנים ארומטיים.

התחלנו לרדת, המדרגות היו גבוהות וחלקלקות, והתפתלו בשלול לולייני סביב עמוד סלע ענק, מוכתם בשעוות נרות. עננה של אדים אפפה אותם, גורמת להן להראות קסומות ומסתוריות, קבדה דלג במורד המדרגות בקלילות, וחיש מהרה נעלם מן העין, רק קול שירתו הדהד בחלל הפיר. שכבה של אדים כיסתה את משקפי, ולמעשה ייתרה אותם לחלוטין, הכנסתי אותם לתוך כיס החולצה והמשכתי לרדת. לאחר כמה פיתולים, התחלתי לחוש בחום כבד שאפף את חלל הפיר העמוק, לחות כבדה שגרמה לחולצתי להידבק אל גבי הרטוב מזיעה, אגלי זיעה נטפו על פני, הזיעה חודרת לעיני וגורמת להן לצריבה.

המדרגות הסתיימו במסדרון ארוך, כאו לפחות הרצפה הייתה יציבה ולא חלקלקה כמו המדרגות. חציתי את המסדרון לעבר פתח מואר שהצטייר בקצהו, ככל שהתקדמתי התחלתי לשמוע קולות של מים נשפכים, וקולות דיבור של אנשים. עמדתי בפתח, סוקר במבטי את האולם שנגלה מולי, כל קרקעית האולם הייתה אגם גדול מעלה אדים, שלא ראיתי את סופו, בשוליו הייתה כעין מדרכה, שבכמה מקומות הייתה מעט רחבה, ספסלים של אבן נצבו שם ומספר אנשים רבצו עליהם, עטופים במגבות לבנות. בקיר המערה היו מספר פתחים, כמה מהם היו מוארים באור נרות, וכמה חשוכים ומרתיעים. הברכה הייתה קסומה ויפה, אך מה שמשך את עיני וגרם לי לקפוא במקומי, נדהם, הייתה התקרה.

מקומרת וגבוהה, נטיפים בוחקים השתלשלו ממנה, כשהם נוטפים מים, בחיי לא ראיתי נטיפים מהסוג הזה, הם נצצו כמו יהלומים בברק קריסטלי, היו שם נטיפים צבעוניים, בסקאלה רחבה של צבעים. ההשתקפות שלהם במים העצימה את הצבעוניות, כל טיפה שנטפה אל תוך המים, פיזרה את הצבעים על פני האגם בריקוד מסחרר.

- "העין לא תשבע, והפה לא ייטיב לתאר..", שמעתי קול עמוק מדבר מאחורי גבי. הסתובבתי במהירות לעבר הקול, שהיה מוכר לי, אך לא זכרתי מהיכן. מולי עמד איש צנום בעל זקן מאפיר, שער ראשו שחור, ארוך וגולש. בעיניו השחורות השתקף האור הצבעוני, אך הוא לא חייך, רק נעץ בי מבט ארוך.

- "יואל", הוא קבע, "לא השתנית הרבה".

"מאיפה אתה מכיר אותי?", שאלתי בתדהמה.

"הרבה גרשון, מלמד בכיתת מכינה, חיידר מסורת התורה, ירושלים", דיקלם האיש במרץ, "נעים להיפגש שוב", אמר, והושיט את ידו ללחיצה.

"נעים מאוד", ענית, ולחצתי את ידו ברישול, עיני סרבו לקבל את מראהו החדש של הרבה גרשון, הרבה שלי מהמכינה. לנגד עיני רצו תמונות מן הילדות, תמונות שלא עלו בזכרוני עד הרגע הזה. הרבה גרשון, מקל עץ קצר אחוז באצבעותיו הארוכות, פוסע במרץ ברחבי הכיתה ושר: "קמץ אלף או או או, קמץ בית בו בו בו". כל ילדי המכינה מצטרפים למקהלה בקולות צעירים ובזיופים קלים, הרבה גרשון מתלהט מן השירה ומנופף בהתלהבות במקל כמנצח.

קייטנה במעבר שמתחת לבניין המגורים שבו שכן החיידר, כל הילדים מצטופפים בשורה לאורך קירות המעבר, מבטיהם נעוצים בדמותו הגמישה של הרבה גרשון. הוא רוכן מעל אופנוע צעצוע גדול, המונע באמצעות סיבוב קפיץ. הוא מסובב את הקפיץ, מסובב ומסובב, אני חושש שבעוד רגע הוא יסובב את הקפיץ יותר מדי, והקפיץ יישבר. הרבה גרשון יודע מה שהוא עושה.

"אתם מסתכלים?", הוא שואל, מרים את מבטו וסוקר את פניהם של כל הילדים.

"כן!", שואגים כל הילדים במקהלה, מבטיהם מרוכזים באופנוע הנוצץ, המוחזק בידי של הרבה אהרון, שמונע מן הקפיץ להשתחרר.

"וואוו!", קוראים הילדים במקהלה כשהאופנוע חולף על פניהם במהירות, נתקל בשק מלט שניצב בקצה המעבר, ונשאר שכוב על צידו. אני לא הספקתי בכלל לראות אותו כשהוא נוסע, ואני צועק:

"לא ראינו!"

"עוד מישהו לא ראה?", שואל הרבה גרשון, הוא לא מחכה לתשובה, מרים את האופנוע מן הרצפה, מנער אותו מהאבק, ומתחיל לסובב את הקפיץ בשנית.

יום של חורף, אני ושמואל עומדים בפתח הבנין, הרבה גרשון איתנו. רוחות עזות נושבות, והילדים שעולים אל רכב הפורד התכול, שמסיע אותם לביתם, נראים כאילו הם עפים באוויר. כל הילדים כבר נסעו, רק אני ושמואל שגרים רחוק, והולכים בדרך כלל הביתה ברגל, נשארו בבנין, הרבה גרשון איתנו. הרבה גרשון מנסה להתקשר להורים שלנו, שיבואו לקחת אותנו, אך הוא לא מצליח ליצור איתם קשר.

בלית ברירה, הוא מטיב את צעיף המשי השחור סביב צווארו, מקבע את מגבעתו על ראשו, נותן יד אחת לי, את השניה נותן לשמואל, ואנחנו מתחילים לצעוד במעלה הרחוב, אל ביתנו. הרוח חזקה מאוד, ואנחנו הולכים נגדה, היא הודפת אותנו בכוח, מנסה להחזיר אותנו לחיידר, חודרת לכל מקום שמתאפשר לה. אנחנו חשים אותה כשהיא נכנסת מתחת למעיל, לתוך כיסי המכנסים, מתחת לכובע, מתאמצת למנוע מאיתנו להגיע אל הבית.

הרבה גרשון תופס בידינו בחזקה, זה כואב, אבל אנחנו לא אומרים דבר, אני חושש שאילו הוא יעזוב את ידי, אעוף באוויר כמו שקית הניילון המרשרשת שמתעופפת כעת בפראות בין צמרות עצי הברוש.

"ילדים!", הוא צועק, מגביר את קולו מול שאגות הרוח "תשירו משיב הרוח!"

שמואל מתחיל לשיר, אני בכלל לא שומע את קול שירתו, רק ההבעה המאומצת על פיו ושפתיו הנעות, מעידות כי הוא שר.

"לא שומעים!", צועק רבה גרשון, קולו סחוף הרוחות, נשמע מרוחק ומסתורי.

"משיב הרוח ומוריד הגשם..." , אנו שרים בכל כוחותינו, ".ותן טל ומטר לברכה". אני שומע רק את עצמי, מדי פעם נשמעת איזו הברה מכיוונו של שמואל. הרבה גרשון מצטרף אלינו לשירה, קולו העמוק מתמזג עם קולות הנפץ של הרעמים, שמתגברים מרגע לרגע, דומה שהם מנסים לגבור על קולות השירה. הרוח מביאה איתה עננים שחורים יותר, בשרניים, כמו חלות ענקיות שרופות, חולפים בשמים. העננים שמקבלים את פניהם מתלהבים מבואם, ומצלמים אותם בליווי הבזקי פלאש מסנוורים, ואני, שמואל, ורבה גרשון, צועדים נגד כיוון הרוח ושרים.

"הרבה עננים בשמים, אולי ירד גשם היום בצהרים, משיב הרוח ומוריד הגשם ותן טל ומטר, ל-ב-ר-כ-ה!"

מבלי משים, הגענו הביתה, רועדים אבל שמחים ומרוצים. מבעד לחלון ראיתי את הרבה גרשון חוצה את החצר, דופק בדלת בית הוריו של שמואל, ומוסר להם את ילדם. אחרי מילות הנימוס והתודות, יוצא הרבה גרשון מן החצר, מהדק את הצעיף, מקבע את הכובע למקומו, ומתחיל לצעוד לכיוון שממנו באנו, אל עבר ביתו. לא עוברת דקה מאז שהוא יוצא מן החצר, וגשם עז ניתך על הארץ. כל האנשים מסוגרים בביתם, עוסקים במלאכתם, או צופים במטר הכבד שניתך על הארץ. ברחוב נראה רק הרבה גרשון, צועד בתוך הגשם, נסחף ברוח, רגליו מדשדשות באשד המים שזורם במורד הרחוב, והוא, בנחישות רבה, מתרחק והולך, עד שנבלע מעבר לעיקול. לא יודע אם הוא הגיע בקלות הביתה, האם ציפו לו בגדים יבשים, מרק חם, ותנור מוסק, או שמא הוא שב לבית קר ואפל. מה שאני בטוח הוא ששרתי בשבילו במשך שעה ארוכה, "משיב הרוח ומוריד הגשם", הפסקתי רק כשהייתי בטוח שהוא הגיע הביתה.

כעת עמדתי מולו, בוהה במראה החדש שלו, מנסה לעכל את השינוי שעבר האיש, בראשי רצות השערות שונות ומשונות לגבי הסיבה שגרמה לו להשתנות עד כדי כך.

"איך תחוש את השובע, אם לא תכיר את הרעב?", שאל פתאום הרבה גרשון.

"מה?", שאלתי, לא מבין את ההקשר, "למה אתה מתכוון?"

"עזוב", הוא אמר, "לא חשוב", נופף בידו כמנסה לגרש את המילים ע"י נפנופו, "אם אתה שואל מה אני עושה פה, אז אני אקדים ואענה לך - השתגעתי". הוא נטל את ידי, הוביל אותי אל ספסל האבן, והורה לי להתיישב עליו.

"שמע יקירי, את כל הסיפור אני לא יכול לספר לך, אבל את כל מה שאני יכול לספר, אני מספר לך כאן ועכשיו". כעת הוא נעץ בי את עיניו, "אתה זוכר שאחרי שסיימתי ללמד את הכיתה שלך, הפסקתי את העבודה בחיידר?", שאל.

"זוכר", עניתי, "אני זוכר שבאתי לבקר אותך בכיתה שלך, ולא היית, הביאו רבה אחר", ציינתי.

"נכון", אמר הרבה גרשון, "נסעתי לאורגוואי, לשמש כרב בית כנסת, לפחות זה היה סיפור הכיסוי שלי. התפקיד האמיתי שלי היה, לשמש כסוכן של המוסד, להסכים להתגייס לשירות הביון האירני, תמורת כסף לבית הכנסת".

"למה שהאירנים יגייסו דווקא אותך?", שאלתי, "איך הם בכלל יידעו על קיומך?"

"בשביל זה הייתי צריך להשתגע", השיב הרבה גרשון, "מיום ליום הייתי צריך להשמיע דעות קיצוניות יותר ויותר, נגד כולם. נגד הממשל המקומי – כתוצאה מכך, לא קיבלתי תקציבים, נגד בכירים בחברות הנפט – הם תבעו אותי על הוצאת דיבה. נגד כל העולם ואשתו, שהפכו אותי לאדם הזוי וקיצוני, שאין לו פרוטה בכיס, כך הפכתי לטרף קל של האירנים".

"נשמע מעניין", אמרתי לו, "וואו, לקחת על עצמך תפקיד קשה במיוחד, ממש היית צריך לשנות את האישיות שלך בשביל זה".

"כן ברור", הוא ענה במרירות, "בסוף הכל היה לשוא, התוכנית ירדה לטמיון כי נחשפתי ע"י אחד המפעילים שלי, שבמקום לפרסם את שמי הבדוי, פרסם את שמי האמיתי, וזה כבר היה יותר מדי בשבילי".

"מה עשית?", שאלתי.

"שום דבר מיוחד", הוא ענה, "פשוט יצאתי מדעתי, התחלתי לרוץ ברחובות העיירה, לצעוק ולהשליך חפצים, מתפללי בית הכנסת עצרו אותי, כלאו אותי בבית הקהילה, ויצרו קשר עם השגרירות הישראלית. שליבוץ שלח את האנשים שלו אלי, הם העלו אותי על המטוס, והביאו אותי לכאן, למקום שבו כל באנשים שיש להם יותר מדי מה לגלות, והם לא שולטים בזה, מבליים את שארית חייהם".

"אתה רוצה לומר לי שהמקום הזה הוא בעצם בית משוגעים אחד גדול?"

"לא בית משוגעים", מחה הרבה גרשון, "הייתי מגדיר אותו כבית של כבוד, מקום בו אנשים שהיו יכולים להסגר במחלקות סגורות, מטעמים של ביטחון שדה, זוכים לחיים אמיתיים".

"עכשיו אני מתחיל להבין כמה דברים על המקום הזה", אמרתי, "כנראה שיש לי הרבה מה ללמוד".

"כן", אמר הרבה גרשון, "הבנות כאלה, במקום בו יש להן ערך, נקנות בדמים מרובים", הוא חיך במבט חלול, "עכשיו אתה יכול לרחוץ במי הברכה, זה גן עדן עלי אדמות, בלשון המעטה".

קבדה הופיע, שיערו הקצוץ נוטף מים, מבע פניו רציני ומהורהר.

"תזדרז יואל, אין לנו יותר מדי זמן", אמר והחווה לעבר שעון היד שלו.

"בסדר, סליחה", התנצלתי, "אני כבר מסיים".

המים היו חמים ונעימים, והיה לי קשה מאוד לצאת מהם, זאת הייתה חוויית הרחצה הנעימה שחוויתי בחיי, העצימה אותה העובדה כי כבר כמה ימים לא טעמתי את טעמה של המקלחת. חדרי רחצה שונים היו פזורים במערה, וכל אחד סיפק חוויית רחצה שונה. החך מטמפרטורות מים שונות, וכלה באמבטיות קצף מכסיפות. התרוצצתי כמו ילד בפארק שעשועים, מנסה כל מתקן וכל בריכה או אמבט.

בסוף הוציא אותי קבדה, הוא האיץ בי לצאת מן המים, והוביל אותי לחדר גדול ומואר, בקצה האחר של המערה.

"קח, הנה הבגדים שלך" אמר, מושיט לי חבילה מקומטת של בגדים, "יאללה, תתלבש".

בחנתי את הערמה, היו בה בגדים שאילו נמסרו לגמ"ח בגדים, הם היו מושלכים ישירות אל סל המיחזור.

"מה זה?", שאלתי את קבדה, "אתה בטוח שאני אמור ללבוש את הדבר הזה", הצבעתי על חליפה חומה, מקומטת ומוכתמת, היא הייתה פעם שחורה, גיליתי על פי הצד הפנימי של אחד הכיסים.

"זה מה שאתה הולך ללבוש בתקופה הקרובה", אמר קבדה בלקוניות, מסיט את מבטו אל התקרה, שפתיו קפוצות בחזקה שלא יפרוץ בצחוק רועם שישבור את המבע הרציני ששיווה לפניו.

"אני לא הולך ללבוש את הדבר הזה", פסקתי, "אין בתלתן בגדים יותר נורמליים?", שאלתי.

הרבה גרשון הופיע לפתע בפתח חדר ההלבשה, מחזיק בידו פיסת בד קטנה בצבע ורוד, מעוטרת בפייטים, הוא מולל אותה בין קצות אצבעותיו, בחן אותה לרגע בעיון, מלמל משהו ומסר אותה אלי.

"מה זה?", שאלתי.

"זאת חתיכה מבגד שלבשתי, כשהייתי מחופש לנגן קאזו, אי שם באורגוואי, תאמין לי, הייתי מעדיף את הסמרטוטים האלה, מאשר את הבגד ההזוי ההוא, אני שומר אותו בכיס מאז, כדי להזכיר לעצמי שאפשר להסתדר עם כל דבר בחיים".

"אתה? בבגד ורוד עם פאייטים..".

"שמלה, ליתר דיוק", תיקן הרבה גרשון, "או גלימה"

"גלימה ורודה עם פאייטים, מנגן בקאזו...", אמרתי בתדהמה, לא הרגשתי נוח כדי להשתמש בביטוי "שמלה", לאחר היסוס קל הוספתי: "את האמת, שהייתי משלם בשביל לראות את זה".

"הכסף אינו קונה את הכל, אבל הכל קונים בכסף", מלמל הרבה גרשון והתרחק.

סיימתי להתלבש, בחנתי את דמותי במראה הגדולה שניצבה על הקיר, מן המראה השתקפה דמותו של עלוב נפש, מרוט בגדים, עובר אורח אלמוני ונטול זהות, כפנים, שימשו לו פני שלי, אך מלבד זאת, לא הייתה אפשרות לקשר ביני לבין הבבואה המרוטה שניבטה מן המראה.

"אתה נראה טוב", גיחך קבדה והושיט לי מטבע שהוציא מכיסו. דחיתי את ידו בתנועה מזלזלת, אך התנועה שלי הקפיצה אותו ממקומו.

"אתה חייב להתרגל לקבל", הוא אמר, "תנועה כזאת תסגיר אותך תוך שניה, הרחוב לא סלחני, אתה עושה טעויות, אתה משלם עליהן במזומן".

"אז אתה בעצם מצפה שאני אתנהג כמו קבצן, לא?", שאלתי.

"לא להתנהג כמו קבצן", תיקן קבדה, "להיות קבצן, להתחנן לכסף, לחפש אותו, לסקור כל אדם שעובר ברחוב בעינים רעבות, לשדר מצוקה, להריח פראיירים, לזהות דולרים, לנגן על הרגשות, לפתוח כיסים, לבקש אוכל, ללכת בכבודות...."

"לא יקרה", אמרתי בשקט, התחלתי פושט את הבגדים, קיפלתי את החליפה המהוהה והחזרתי אותה לשקית, קבדה עקב אחרי תנועותי בסקרנות, מהסס אם להגיב. המשכתי להסיר את התלבושת, מקפל כל פריט בצורה מסודרת, כשסיימתי, יצאתי מחדר ההלבשה ונכנסתי אל הברכה הגדולה, התיישבתי על ספסל אבן בתוך המים, שוטף מעלי את התחושה המבחילה שגרמו לי הבגדים הדוחים. המתנתי בסבלנות שמשהו יקרה, שמישהו יגיע וישכנע אותי ללבוש אותם בחזרה. בהיתי במים הצלולים של הבריכה, התאורה הקריסטלית מרתקת את מבטי, האדוות הקטנות של המים מעלי האדים, והבועות הקטנות שצצו פה ושם על פני המים, העסיקו אותי לזמן מסוים.

אף אחד לא הגיע, קבדה נעלם, הרוחצים המועטים ששהו במקום, לבשו את בגדיהם והסתלקו, לא ראיתי אדם בכל שטח המרחץ. בחנתי את ידי, הן היו מקומטות מן השהייה הארוכה במים, שהפכה למעיקה. יצאתי מן המים והתחלתי לסייר במקום, עברתי בכל החדרים ולא ראיתי איש, לא היה לי מה ללבוש, התרמיל שלי היה על הפסיכומוביל, הבגדים שבשתי בבוקר, ובגדי ההלך החדשים, הסמרטוטים שקבדה הביא לי ללבוש, לא היו בחדר ההלבשה.

בפינת אחד התאים מצאתי חלוק רחצה צבעוני, גדול ממידתי, לבשתי אותו והתיישבתי על אחד הספסלים. רבצתי על הספסל, ממתין בקוצר רוח למישהו שיבוא כבר, יחלץ אותי מגן העדן הזה.

פתאום קפצתי ממקומי, נזכרתי שטרם התפללתי תפילת שחרית, לא היה לי שעון, אך שיערתי שסוף זמן תפילה מתקרב, והתפילין שלי אצל קבדה, לא היה לי מושג איפה הוא, ולא רציתי לאבד זמן בחיפושים אחריו. נטלתי ידים באחד הכיורים, קשרתי לראשי איזו מגבת, היטבתי לגופי את חלוק הרחצה, התמקמתי בפינת המסדרון המוביל אל המרחץ, והתחלתי להתפלל.

פרקתי בתפילה את כל התסכולים והמחשבות שלי, על מה שעברתי בימים האחרונים, ועל מה שעובר עלי עם ההורים. סיפרתי להשם על כל מה שעובר עלי בשיבה, על הבושה מהחברים והמכרים, על המצב הכלכלי בבית, שלא מאפשר לי לקנות בגדים ראויים לשמם, בכיתי על הילדות, התחננתי על העתיד. דיברתי ודיברתי, כמו מכונה עם נשמה, כמו נשמה על אוטומט, פשוט שפכתי הכל, הרשתי לעצמי לבכות, חלוק הרחצה ספג את הדמעות. עמדתי כך, עד שהרגלים שלי התחילו לרעוד, פסעתי לאחור וסיימתי את התפילה.

חזרתי לבית המרחץ, לא היה שם איש, יצאתי והתחלתי לטפס במדרגות, בדרך אל העולם שבחוץ. לא היה אכפת לי שיראו שבכיתי, לא ניסיתי להסתיר את העינים האדומות, פשוט יצאתי משער הברזל החלוד, לבוש בחלוק רחצה צבעוני, ראשי חבוש במגבת, ורגלי היחפות ניגפות בחצץ הדוקרני.

איש לא המתין לי, סמוך לקיר האבן, מושען על סלע, המתין לי התרמיל שארז לי הרב דולמן אמש, חיטטתי בתוכו, ומצאתי סט בגדים סביר למדי, ועוד תגלית משמחת, פקט כאמל שלם, ומצית מודבקת אליו בנייר דבק.

התלבשתי בזריזות בתוך חדר המבואה, הנחתי תפילין וקראתי קריאת שמע. כשסיימתי, התיישבתי על הסלע, הצתתי סיגריה, ובתוך ענן העשן שנוצר, ישבתי להמתין למי שרק יבוא.

אחרי כמה סיגריות, הבנתי שכנראה לא יבוא איש, דחסתי את הדברים בתרמיל, כיתפתי אותו על הגב, והתחלתי לצעוד לכיוון תילתן.

פרק יג.

אחרי כמה דקות של הליכה, התחלתי להתעייף, גררתי את רגלי על חצץ השביל, בועט בעצבנות באבנים מזדמנות, מבטי נעוץ בקרקע אשר התחלפה מחצץ יבשושי, לאדמת יער חומה זרועת עלים.

חציתי את הנחל מבלי להעניק לו מבט, מול עיני חלפה האדמה במגוון צורותיה. מבלי משים מצאתי את עצמי פוסע באחד מן הרחובות המטופחים של תילתן.

שוטטתי ברחובות הקסומים בלי מטרה, בוחן את החצרות המטופחות, את הקירות המסויידיים בגוונים בהירים. למרות האחידות ששלטה במראיהם של הבתים, באחדים מן הבתים, יכלתי להבחין בטביעות האצבע האישיות של בעל הבית. במינימליסטיות מוכתבת מלמעלה, העניקו בעלי הבתים צורה וגוון אישים לכניסות ולגינות. פה כיסא עץ צבוע לבן, מונח ברישול מכוון על אדן חלון, שם דלת מגולפת. וילון רקום שהתנפנף ברוח, ופנס צבעוני שנעוץ בקיר העניקו נופך אישי לכל בית.

לאחר כמה רחובות, התחלפו הבתים האחידים בבתיים ישנים יותר. אם בבתיים הלבנים והאחידים, דומה כי העיצוב המוקפד נאכף על ידי גורם כלשהו, כאן נראה כי נאכף חוסר הסדר, היצירתיות והצבעוניות. כל בית היה שונה ממשנהו, טביעות אצבעותיהם של הבעלים, ניכרו בכל עשב ועשב שבחצר. בית אחד צבוע בכמה גוונים של וורוד, התהדר בעץ חרוב ענק שפרץ מגגו, ושורשיו התפתלו כמו נחשים בינות לחלונות המקומרים של הבית.

בית אחר, קסום ומסתורי, עוטר כולו באריחים שחורים, שעל כל אריח הופיע ציור זעיר בסגנון יפני.

בתים אחרים התהדרו בערמות גרוטאות מפוארות, כלים חקלאים רבי חלודה ורושם, חוטי חציר שחורים מסובכים בין שיני המחרשות הקשישות. באחת החצרות גיליתי אוסף מרשים למדי של אופנים ישנות, גלגלים וכידונים נערמו בעירבוביה בכל פינה אפשרית, גדרות החצר היו מורכבות משרשראות של אופנים, מתוחות בין שלדות חלודות ומעוקמות.

חשתי ברעב, הוא זחל בחשאי במורד הבטן, גישש את דרכו במעלה הוושט, דגדג בצעדיו את הקיבה המרוקנת למדי. מאז ארוחת סלט נתחי העוף שאכלתי עם הרב דולמן, לא בא דבר לפי, וגם הסלט ההוא, בא לאחר יום שלם של צום. מצאתי גינה קטנה ונטושה, התיישבתי על ספסל עץ קשיש, ופתחתי את התרמיל. בתרמיל היה כמעט הכל, החל ממחבת ופינג'אן, עבור דרך פרטי לבוש שונים, וכלה בספרי קודש מגוונים. אוכל לא היה בתרמיל, חיפשתי ביסודיות בין החפצים, מרחרח ומפשפש, הופך ומגשש, אין, כלום.

- "בטח יש כאן איזו מכולת", אמרתי לעצמי בקול, "מעניין איפה היא".

הכנסתי את החפצים לתרמיל, וקמתי ממקומי, מתחיל בחיפוש אחרי מיקומה של המכולת. יצאתי מן הגינה אל הרחוב, אדם צעיר וכלב גדול הופיעו מן הכיוון הנגדי ונכנסו בריצה אל תוך הגינה.

"סליחה", קראתי לעבר הצעיר, "אולי אתה יכול לומר לי היכן המכולת כאן?".

האיש לא ענה והמשיך לרוץ, הבחנתי כי על ראשו הוא הרכיב אוזניות גדולות. ניסיתי לצעוק, אך האיש והכלב התרחקו ממני מבלי לחון אותי במבט.

צעדתי ברחוב הכפרי, מכוניות אחדות חלפו, ניסיתי לסמן להם שיעצרו, אך לא קיבלתי יחס מאיש. השמים החלו להתקדר בעננים שחורים ורוח קרה החלה לנשוב, בניגוד לאנשים הלוקים בדיכאון חורף, לי הוא גורם לשמחה, אני מחכה לכל סערותיו, לאורות ברקיו, לשטף טיפותיו ולנפץ רעמיו. לאחר כמה דקות של שוטטות תחת כיפת העננים המתעבה, הבחנתי באחת החצרות בילד קטן ושחום, אשר שיחק בשלולית קטנה שהצטברה בחצר. הילד היה שקוע במשחק ולא הבחין בי, לא רציתי להפריע לו, הבטתי בו זמן מה, ולאחר כמה דקות קראתי לו. הילד הפסיק את משחקו והפנה את מבטו לעברי, עיניו היו מכווצות בחשד, היה נראה כי הוא מנסה לראות אם אני מוכר לו או לא.

- "אתה יכול להגיד לי, חמוד, איך אני מגיע אל המכולת?". שאלתי אותו.

- "המכולת?", הוא כיווץ את עיניו ומצחו, עד שחששתי כי הוא ייתקע עם המבע הזה לנצח, "מה זה מכולת?", הוא שאל בתמהון.

לרגע שתקתי בתדהמה, מופתע מכך שהילד לא מכיר דבר כל כך בסיסי, חשבתי איך אני יכול להסביר לו למה התכוונתי.

- "יש אצלכם מקום שקונים בו דברים, אוכל?", שאלתי.

- "אה", הוא אמר בחיוך, ומצחו התיישר, "המרכול!", הוא קרא, "בטח שאני יודע, רוצה שאני אגיד לך איפה זה?", שאל.

- "זה יהיה נחמד מצידך", עניתי, מחייך בשעשוע.

הוא הוציא את ידיו מן השלולית הבוצית, הן היו מכוסות בבוץ נוזלי, טיפות של הנוזל הבוצי נטפו מן אצבעותי על חולצתו, נראה שהדבר לא הפריע לו בכלל.

- "תלך כאן", הוא הצביע לעבר פינת הרחוב, "עד שתראה שלט שכתוב עליו 'מרכול', אתה יודע כבר לקרוא?", שאל בתום, "זה מם, ואחר כך ריש, אחר כך כף, וו, ובסוף מם סופית", סיים בתרועה.

"וואו", אמרתי, "אתה יודע כל כך יפה לקרוא".

"גם באנגלית", הוא אמר, "ובעוד שפות, רוצה לשמוע איזה?", הוא שאל.

"איזה שפות?", שאלתי, והוא מצידו התחיל לפרט.

"רוסית – לקרוא ולכתוב, ספרדית – לכתוב, לקרוא ולדבר, יפנית – לקרוא, גם סינית, אבל רק מנדרינית, פינית – לקרוא..."

"דיי!", עצרתי את שטף הדיבור שלו, "בן כמה אתה?", שאלתי בתדהמה.

"אני בן תשע!", ענה בגאווה, "נולדתי בעשרים ושלוש לפברואר, לפי התאריך הלועזי, ולפי התאריך העברי בכ' בשבט", לפני עשרים ושנים ימים חגגתי יום הולדת..."

"אתה גדול", ציינתי.

"אני רק נראה קטן", הוא אמר, "יש לי מחסור בהורמון גדילה סומטוטרופין, וזה מתבטא בכל מיני היבטים, וייתכנו השלכות לטווח הרחוק, אך כרגע המצב הרפואי שלי תקין לחלוטין"

"אתה חמוד", אמרתי, "אתה מדהים, ואתה חכם, ואני רעב".

"לך למכול", הוא ענה בשקט, "תרכוש לעצמך דברי מאכל, יש שם דברים טעימים מאוד".

"שלום", אמרתי והתחלתי ללכת, ואז הסתובבתי לעבר הילד, "איך קוראים לך?", שאלתי אותו.

"יש לי כל מיני שמות", הוא אמר, "אבל רוב האנשים, אם נדייק 86.6 אחוזים מהם, קוראים לי סטיבן, אבל הוא לא השם האמיתי שלי". הוא אמר והצביע לעבר הבית, "ההורים שלי קראו לי נפתלי".

"שלום נפתלי או סטיבן", נופפתי לעברו.

"שלום לך איש" הוא קרא.

"וואל", קראתי בחזרה, והתקדמתי במהירות לעבר העיקול, אשר לפי דברי סטיבן – נפתלי, מעבר היתה ממוקמת המכולת. איתרתי בקלות את המכולת על פי השלט הצנוע שהיה קבוע מעל הדלת, ועליו נכתב בפונט חיים "מכולת". על החלון הגדול שפנה אל הרחוב, לא נתלו שלטים המודיעים על מבצעים למיניהם, רק חלון גדול ונקי שממנו נשקפה חנות מסודרת ומצוחצחת.

נכנסתי, המוכר שישב מאחורי הקופה היה אדם מקריח, שלקווצת שערו האחרונה, סרח העודף שנמתח לרוחב מצחו, חוברה בסיכה כיפה סרוגה שחורה. הוא הרים את עיניו מן הספר הקטן שאחז בידו ובירך אותי בשלום, השבתי לו בהנהון קליל והתחלתי לסייר בחנות. המבחר היה מעט מצומצם, אך כל המוצרים היו מסודרים בסדר מופתי, הלחמים האחרונים שניצבו על המדף, קיימו ביניהם סימטריות מושלמת, לקחתי לחמניה אחת, ותוך כדי כך שברתי את הקומפוזיציה שהמוכר הדקדקן בנה בעמל. לחמניה, פסטרמה, טחינה, מלפפון, נכנסו אל תוך הסלסלה, מוכנים לארוחת שבירת הצום, ניגשתי עם המוצרים לקופה וביקשתי מהמוכר לערוך לי את החשבון.

הוא סימן לי בידו להמתין, ולבסוף נאנח, סגר את הספרון והניח אותו על השולחן. הצצתי באותיות המוזזהבות של הכריכה המהוהה, 'ספר הדרכים', נכתב שם, התלהבתי, יש כאן איש עמוק ומשכיל, ניתן יהיה לנהל איתו שיחה של ממש, על דברים העומדים ברומו של עולם.

"מה יש לנו כאן..", הוא מלמל, "פסטרמה, לחמניה, טחינה, מלפפון...זהו?", הוא שאל

- "זהו", עניתי.

- "שבעה תלנים", הוא ענה, ומיד חזר לעיין בספרון.

- "תלנים?", שאלתי בהפתעה, הוא הרים את עיניו מן הספרון, והרכיב על אפו משקפים גדולות, מיושנות.

- "אתה חדש פה?", הוא שאל לאחר שבחן אותי בדקדוק.

- "כן", עניתי, "ואין לי מושג מה זה תלנים, אבל אתם לא מקבלים כסף נורמלי?", שאלתי ומיששתי את כיסי הריק, הארנק שלי לא נשאר ברשותי, הוא כנראה ספון אי שם במטמוניו של קבדה, או מי יודע, אולי הוא הצטרף כבר לאוצרות האינסופיים של חצבאני. "גם כסף רגיל אין לי", מלמלתי, "אני לא יודע מה חשבתי לעצמי..".

- "יודע מה חביבי", אמר המוכר, "מוצרים, אני לא יכול לתת לך, גם לא בהקפה, פשוט הכל ספור ומיועד ללקוחות שמשלמים בתלנים. אבל אם אתה רוצה, אני יכול להכין לך משלי משהו, חכה עשר דקות ואחרי שאסגור אני אדאג לך, סגרנו?".

- "אני לא ממש רוצה לקבל מתנות חינם", אמרתי במבוכה, "אני כבר אסתדר איכשהו".

- "לא", אמר המוכר, "אתה מחכה פה ואתה בא איתי, בינתיים בוא תקרא איתי איזה קטע קצר פה".

התיישבתי לידו, הוא התחיל לקרוא מתוך הספרון, היה לו מבטא ישראלי מאוד, כמו אנשים של פעם. כל מילה נהגית בשיא הדיקו ובהטעמה, מרוב שהתרכזתי בקריאות שלו, הסחתי את דעתי מן התוכן, לאחר כמה דקות של האזנה, הקריאה הגיעה לקיצה. הוא סגר את הספר בעדינות, הלך לעבר הדלת, נעל אותה במפתח והפך את השלט הקטן שהיה תלוי על הזגוגית כך שיציג "סגור".

- "בוא!", הוא אמר לי, "נעלה למעלה".

עלינו במדרגות עץ זוליניות, נקיות ומבהיקות עד כדי כך שחששתי ללכלך אותן בפסיעותי. נכנסנו לחדר מאותו הסוג, מבהיק באופן מטריד, וריק כמעט מחפצים. בקצה החדר הגדול היה מעין מטבחון, הוא פתח את המקרר הקטן שעמד שם, הוציא סיר לבן, והניח אותו על הכיריים.

- "אני מאוד מקפיד על כשרות, בעברי הייתי ראש השוחטים של הרב רובין, וגם את ההכשר שלו לא הייתי אוכל, אני מכין הכל לבד בבית, אז ככה שאין לך מה לדאוג", הוא חיך, "בטח קשה לך לראות אותי בתפקיד כל כך אחראי, אבל, משתנים בחיים, אין מה לעשות..".

- "לא", עניתי, "לא קשה לי לראות אותך, להפך, אתה נראה בן אדם מאוד רציני ואחראי", הוספתי.

- "אתה יודע", אמר בחיוך מתנצל, "מכולתניק וכל זה, זה תפקיד שלא מטיב עם הדימוי העצמי של האדם, יש תפקידים שיותר קל להרגיש איתם טוב, אבל אני משתדל להרגיש טוב בכל מצב, בוא, שב תאכל". הוא אמר, ורוקן את תוכנה של המצקת לתוך קערה שעמדה על השולחן.

הנזיד שהאיש בישל היה אחד הנזידים הטובים שאכלתי בחיי, הוא קרא לו נזיד טורטני, והסביר שהשם הוא המצאה שלו, זה פשוט נשמע לו שם טוב. הוא הכניס בו כמעט את כל מה שניתן להעלות על הדעת. חתיכות בשר בקר, גזרים ובצלים, זיתים וחצילים קטנים ומוחמצים, נקניקיות קבנוס וכרוב, ועוד כל מיני דברים שלא זיהיתי. בשלב מסוים הוא הגיע, ביקש ממני את הצלחת, מילא אותה שוב, ועיטר אותה בפטרוזיליה קצוצה שפיזר ברישול על פני הנזיד.

- "תאכל", הוא הפציר בי, "אתה צריך את זה, האמת היא שאתה נראה ממש רעב".

"תודה רבה לך", ענית, "ממש לא התכוונתי שתפנק אותי בארוחה כזאת, חשבתי שלכל היותר תפרוס לי לחם ותמרח לי עליו ריבה, ואולי, במקרה הטוב, תמרח על הצד השני מעט חמאה".

"אתה רציני", פניו התקדרו וגבותיו התרוממו בקשת מלאה תמהון, "ככה חשבת?".

שתקתי רגע, לא חשבתי שהוא ייפגע ממה שאמרתי, או שתיגרם לו אי נוחות, אחר כך אמרתי:

"אתה לא מסוג האנשים האלה, שמראה הפנים שלהם מסגיר את המחשבות שלהם, וגם אם היית כזה, אני לא ממש יודע לקרוא הבעות פנים, ובטח שלא כוונות. מה שאני התכוונתי זה שהציפיה שלי לקבל לא הייתה גבוהה יותר מאשר פרוסת לחם עם ריבה, אתה נתת לי מעבר לכל הציפיות שלי".
סיימתי את המשפט הדיפלומטי, ומיהרתי לטמון את קצה אפי בקערת הנזיד, כדי שעיני לא יפגשו בעיניו של האיש. תמיד כשאני מוציא מהפה את המשפטים המסובכים האלה, אני מרגיש אי נוחות מבן השיח, במיוחד כשבן השיח הוא אדם שרעב להכרה, ומודד כל משפט ביחס לדימוי העצמי הירוד שלו.

"האוכל ממש טעים, אדון...." אמרתי, כשהרמתי את הקערה בחוסר נימוס בולט, ולגמתי בשקיקה את הטיפות האחרונות של הנזיד.

"אפרים גלוסמן, לא אדון ולא כלום", הציג את עצמו והושיט את ידו ללחיצה, לחצתי אותה בחום, כשאני מהנהן במרץ, בהתלהבות מעושה, ואומר, "נעים מאוד, נעים מאוד, אני יואל". והוא משיב לי בהתלהבות, "הו, נעים מאוד, טוב להכיר אותך, טוב מאוד, נעים מאוד נעים מאוד".

הוא המשיך ללחוץ את ידי בחזקה למשך עוד מספר שניות, לפתע הוא החלון באור חזק של ברק, ולפני שהספקתי לברך "עושה מעשה בראשית", נשמע קולו העז של הרעם, כפיצוץ עז, ולאחריו באו ברקים ורעמים, רודפים זה את זה, ומתחרים ביניהם בעוצמתם, מחזה אור קולי מסעיר ואדיר. חשתי את ידו של אפרים, מתהדקת סביב אצבעותי, ופניו התקרבו אל פני באופן מעיק ומטריד. הבטתי בעיניו, הן נצצו בברק מוזר, פיו התעקל לחיוך חושף שיניים, נחיריו התרחבו וכיפתו הוזחה לצד ראשו, כשהיא נשארת תלויה על סרח השיער העודף, אשר היה מתוח על מצחו, וכעת השתלשל כפאה מוזרה לצדעיו של מר גלוסמן, הוא לחש באיום, כשמפיו נובע קצף והוא רועד בלי שליטה.

"יש אנשים שאין להם מזל, הא ילדון?"

נרתעתי לאחור בבהלה, אך הוא התקרב, לפיתתו נעשתה חזקה בהרבה, חשתי את הבל פיו בתוך אפי.

"עזוב אותי!", צרחתי כשהתעשתתי, "שחרר את היד, ומיד!".

הוא נבהל ושחרר את היד, לרגע הוא עמד ובהה בי, במבט משתומם ועייף, ולאחר כמה שניות, עיניו התגלגלו בחוריהן, לסתו התחתונה נשמטה, ולשון עטויית קצף השתלשלה מפיו ברפיון, ואז הוא קרס בחבטה שהרעידה את כל הבית על רצפת העץ המבהיקה.

עמדתי חסר אונים, הדופק שלי השתולל, וחשתי איך האדרנלין מתפשט בעורקי, משאיר טעם מוזר על הלשון. הבזקי הברקים מאירים את הדמות השרועה על הרצפה בתאורה דרמטית.

"לקרוא למד"א?", שאלתי בצעקה חסרת סיכוי, מול קולות הרעמים, כשאני מתכופף לעבר האיש השרוע על הרצפה, בודק אם דרכי הנשימה שלו לא חסומות. לא הייתי בטוח במה שאני עושה, הידע היחיד שהיה לי בנושא הגשת עזרה ראשונה היה מקריאה של מדריכים להצלת חיים עם איורים מיושנים בשני צבעים.

פתחתי את פיו, משתדל להתעלם מהקצף המרוח על השפתיים ושולי השפם, הבחנתי בשיניים התותבות שזזו ממקומן ועמדו בזווית מסוכנת, שלפתי אותן והנחתי אותן על כסא לצידי, לשונו הלבבנה הייתה שמוטה בתחתית פיו, כמין כרית נפוחה. תפסתי בשורש הלסת שלו והגבהתי אותה ככל שיכלתי,

כשאני מטה את ראשו הצידה. ראיתי איך הפעולה הזאת גורמת לבית החזה שלו להתרומם בקול שריקה, והוקל לי מעט, מיששתי את פרק ידו יש דופק, יש נשימה, יהיה בסדר.

המשכתי לתמוך בלסת, זה לא היה קל, גופו התנועע בפרכוסים עזים, רגליו שנחבטו ברגלי השולחן גרמו לכלים שעליו להשמיע קולות קרקוש. לא ידעתי מה לעשות, ולא ידעתי אם מותר לי לעזוב את הלסת שלו, או שאני צריך להמשיך לתמוך בה עד ביאת גואל צדק.

לפתע פסקו הפרכוסים, עיניו נעשו צלולות מעט, וידו האחת גישה מתחת לשרוול היד האחרת. היה שם מעין שעון, שבמרכזו בלט לחצן אדום. הוא לחץ על הלחצן והפנה אלי את מבטו, פיו מלמל משהו לא ברור.

"מה אתה אומר?" שאלתי, מנסה לנצל את רגע הצלילות כדי להבין מה עלי לעשות.

"תנקה את הרצפה.. אחרי זה", הוא לחש, "והמקרר לרשותך..".

"אתה לא צריך לדבר על זה עכשיו..", ניסיתי להגיד, אך לא היה עם מי לדבר, ההתקף חזר וביתר שאת, ידיו המתנופפות פגעו באפי בקול חבטה, בקושי יכולתי לפקוח את העיניים, אבל התאמצתי להחזיק את הגוף המפרפר הזה, ולאפשר לו לנשום. חפצים נפלו מן השולחן, אגרטל התנפץ לרסיסים וסיכן את אפרים ברסיסיו שהתפזרו לכל עבר. שערותיו הדלילות נשרכו בקצף שנמרח על רצפת הפרקט הנקיה, הרגשתי בחילה ותיעוב, והרגשתי גם התרוממות רוח מכך שהצלחתי לעזור לאיש שהיה מבחינתי אלמוני למדי, אחזתי אותו כך עד ששמעתי את קולות צעדיהם המהירים של אנשי החירום, שהוזמנו ע"י לחצן המצוקה של אפרים גלוסמן.

"זה בסדר!", שמעתי קול מאחורי גבי, הסתובבתי וראיתי איש בחלוק לבן מדבר אל מכשיר קשר קטן, "יש פה מי שמטפל בו, נהדר, חשבתי שהמצב יהיה יותר גרוע, אתה יכול לבטל את הטמ"ל".

"הוא קרס פתאום", אמרתי לאיש הרפואה, כשאני תוהה לפירושן של ראשי התיבות שהוא אמר, "נראה לי משהו כמו אפילפסיה", הוספתי.

"מדוייק, עשית עבודה יפה", החמיא האיש כשהוא רוכן מעל אפרים, "רני, תעלה למעלה!", הוא צעק לעבר המדרגות, וראשו של אדם נוסף, רחב גוף וחמור סבר, הציץ מגרם המדרגות הלוליינות, לבוש בתלבושת זהה לקודם.

"שב בצד!", הודיע לי רני, "עכשיו תורנו".

"בסדר", אמרתי בתשישות, "תעשו מה שאתם יודעים הכי טוב", והלכתי לעבר הספה, שם נשמטתי ברפיון על העור השחור והמתוח. הם פינו את אפרים לבית החולים במהירות ובמיומנות, כל העת צפיתי בהם מן הספה. כששמעתי את הדלת בקומה הראשונה נטרקת בחזקה, ומנוע מכונת מתעורר לחיים, הרשיתי לעצמי להירדם.

פרק יד

שתי דמויות עמומות, לבושות בבגדים שחורים, עמדו על המישורת העליונה של טריבונה ריקה בבית מדרש רחב מימדים, לא ראיתי היכן הוא מסתיים, האולם היה חשוך, ואור של פנסי רחוב שחדר מחלון מקושת, השתקף בקפוטות הבהקות שהם לבשו, ובזגוגיות העבות של משקפיהם.

התקרבותי בצעדים איטיים לעבר הטריבונה וניסיתי לטפס עליה. גדר תיל סלילית וחותכנית חסמה את דרכי לכל רוחב הטריבונה, רובצת כקיפוד מפלצתי השומר על אוצר. חשבתי לטפס עליה מן הצד, אך לא

עלה בידי, צידי הטריבונוה כוסו בדיקט מהוקצע, נטול בליטות כלשהן אשר ניתן לטפס עליהן. הפנתי את מבטי כלפי מעלה, מנסה לצוד את תשומת ליבם של החסידים, אך לשווא, הם עמדו בדממה, כמו פסלים, בלי סימן חיים.

"הלו!", צעקתי, "אתם שומעים אותי?". הם לא נעו.

"אנטשולדיג!", ניסיתי את מזלי בידיש העלובה שלי, "די הערנן מיר?". שום תגובה או תזוזה.

התרחקתי משם, כשאני מגניב מידי פעם מבטים לאחור, אולי תהיה איזו התייחסות מצידם, משום מה חשתי שאני מוכרח לשוחח איתם, לדעת מי הם, ולמה הם עומדים שם. עוד מבט אחורה ולמעלה, קול רגלי הנגררות על רצפת השיש המלוטשת מהדהד בחלל, חוזר מן התקרה המקומרת, כמו מרעיד את מדליוני הקריסטל של הנברשת, שהשתלשלה ממרכז הכיפה, ונראתה עלובה וכבויה, כורעת תחת נטל הקריסטלים החשוכים, משמשת כפעמון לצללים ולרוחות שפרעו את זקן הבדולח שלה, בלי חיבה, בקור של רוחות לילה סתמיות וזדוניות.

פניתי לצאת מדלת הכניסה, סגרתי את אצבעותי על הידית הצוננת, ועמדתי ללחוץ אותה כלפי מטה, ולהדוף את הדלת הגדולה שתיפתח מן הסתם בקול חריקה צורמני.

באותו רגע נשמעה בחלל האולם מוזיקה, עזבתי את הידית בבהלה, וחיפשתי את מקור המוזיקה. לא לקח לי הרבה זמן למצוא אותה, כי שני החסידים בראש הטריבונוה נעו לפתע. הם שלחו את ידיהם לתוך הכיסים הפנימיים של חליפותיהם, ושלפו מכשירי טלפון. שני המכשירים ניגנו בעוצמה רבה מאוד שני שירים שונים, האחד שיר ג'אז מהיר, והשני מוזיקה אירית. צלילי הסקסופון וחמת החלילים התערבו זה בזה, אך למרבה הפלא, היה ביניהם סנכרון מושלם, כאילו מדובר ביצירת ג'אז אירית. החסידים הושיטו יד זה לזה, החוו בראשם הנהון קצר, ומיד פרצו במחול סוער לאורך המישורת העליונה של הטריבונוה, הם הפליאו לרקוד, נעו במהירות בצעדים קטנים וזריזים, נעלמים בבגדיהם הכהים באפלולית של תקרת בית המדרש, הטלפונים שבידיהם מציירים קווים של אור כחלחל על תוואי ריקודם, וקול רקיעת עקביהם על טריבונוה העץ משתלב במדויק עם רצב הנגינה. לפתע עצרו, הקישו על מסך הטלפון שבידם והצמידו אותו לאזניהם.

"הלו?", שמעתי את קולו של אחד מהם עונה, כאילו האזנתי לו באמצעות אוזניה שנתונה באוזני.

"כן", ענה לו השני בקול צפצפני, דיבורו מהיר וגבוה, "מה אנחנו עושים בעניין המדובר?".

"עניין לא פשוט", שמעתי את הקול הראשון אומר, "צריך רחמי שמים מרובים, מרובים!".

"זה ברור, אבל מה אנחנו עושים בנידון?", שאל השני, "איך אנחנו עושים את ההשתדלות שלנו, הרי אנחנו חייבים מצד עצמנו לסייע לעניין".

"אבל אני אסביר לך מה", אמר הקול הראשון, ונשמע קצת קצר רוח, "ניסינו כבר הכל, ממש הכל, ואף אחד, כולל אף אחד, לא נותן לזה סיכוי בידי אדם, אנחנו סתם טוחנים מים".

"הרבה יודע מזה?"

"חסר לנו שידע", ענה הראשון, קולו סדוק מעט, "הוא היה מעדיף ללכת לבית עולמו, מאשר לדעת מה קורה. בעת הזאת", הוסיף, "טוב לו מאוד שהוא לא נמצא בסביבה, טוב לו מאוד".

החסיד השני שתק, ידו הפנויה תופפה על המעקה, והוא החל לפזם ניגון שקט. לאחר כמה תווים הוא הפסיק את זמזומו ושאל:

"אתה בטוח במה שאתה אומר? כי לדעתי...."

"בטוח בטוח", קטע אותו הראשון, "אין לי בכלל ספק קל שבקלים שזה מה שצריך להיות, אם הוא יידע, זה יהיה נורא נוראות, נורא נוראוסי!".

"אתה לא נותן לי לסיים את מה שאני אומר", נזף השני, מגביה מעט את קולו הצפצפני, "התכוונתי לומר שלדעתי המצב לא כל כך גרוע, הרי אין באמת סיבה שמה שאתה מתאר יקרה, העוילם לא גוילם, תוך יום יומיים אנשים מסתמא יקלטו את המצב, ויבינו בדיעבד לאחר מעשה שכל הבובקעס מיט לוקשען שמכרו להם בזמן האחרון, זה הכל שקר וכזב ודברים בטלים".

"אתה מאוד תמים", ענה הראשון ונשף בעצבנות אל תוך הפומית, "תמים מאוד, אתה לא חי כאן בעולם הזה, אולי בעולם האמת ככה חושבים, אבל אם לא תרד לקרקע ומהר, אתה תגרום לנו לאבד את כל מה שהצלחנו להשיג עד עכשיו, את הכל!", אמר בצעקה שהדהדה בהיכל למשך מספר שניות, "עד שהגענו לכל המידע, לכל החומר, אתה תלך באמצע ותשאיר את השטח כפי שהיה? עם כל אנשי המרמה שלא יחצו ימיהם? איפה אתה חי? אתה לא מכיר את כל מה שקורה, את כל הפשעים שמתחוללים בלב הקהילה באין מפריע? את הנוכלים והעבריינים שמנהלים לנו את החיים? עד שיש אחד שכבר מודע, ואפשר לסמוך עליו, ויש לו את האפשרות היחידה להגיע אל המקומות החשובים באמת, הוא גם הולך לנו?".

הוא עצר את שטף הדיבור, שלף במיומנות מהכיס הפנימי של חליפתו, סיגריה ומצית, הצית אותה בתנועת אגודל קלילה, שאף את העשן אל קרביו, ופלט מפיו עננת עשן אדירה, שאפפה את שניהם ועטפה אותם במסך ערפילי שרק אורם הקלוש של הפלאפונים נצנץ מתוכו בחשש.

"ולמי תצטרף?", הוא המשיך לתקוף, "לאלה שרוצים להרוס את הכל? להנות רק מהכבוד והשררה ולא לתרום כלום לזולת?".

השני שתק, ומבעד לעשן המתפזר ראיתי אותו שולף מכיסו דבר מה, אוחז אותו בקצות אצבעותיו ומתבונן בו לאור מסך הטלפון.

"אתה רוצה אותו?" הוא שאל בקול עייף.

"רוצה את מה?" ענה לו הראשון בתמהון.

"את הנטל", הסביר בעל הקול הצפצפני, "עייפתי מלשאת אותו, הוא מעיק עלי בכל שעה ושעה, גורם לי להיות אויס מענטש, ללכת בעולם כמו משוגע, בלי שאף אחד אחר יידע שאני מחזיק אותו אצלי".

"ומה?" שאל השני, נועץ את מבטו בחפץ, שלא הצלחתי לזהות אותו מהמרחק הזה, "אתה רוצה שאני ארגיש את מה שאתה חווה? לא חסר לי כל מה שאני סוחב עלי?".

"חשבתי... גמגם השני, "יודע מה?", הוא תיקן את עצמו, "עדיף באמת שלא תתעסק עם זה, יש לך יותר מידי על הראש".

"לא", מיהר הראשון לענות, "אדרבה, אני מעוניין לעזור לך, רק זה היה לי חידוש שאפשר ממש להרגיש את הנטל, חשבתי שזה רק במחשבה", הצטדק.

"זה בסדר", ענה השני, קולו הצפצפני נשמע לי כעת סמכותי משהיה, "אין צורך, אני באמת לא רוצה להפיל עליך את זה, יש לי מישהו יותר טוב", אמר והפנה את מבטו אלי.

"בוא הנה!", הוא קרא לעברי בטון תקיף, "תעמוד פה למטה, ומהר!".

ניסיתי להסס, לשקול האם כדאי לי ללכת, אולי אני לא מעוניין בכלל לשאת בנטל הזה, אולי זו בחירה מוטעית, אך לא הייתה לי אפשרות להתנגד, גופי ריחף במהירות לעבר המקום שאליו הוא הצביע,

סוליות נעלי נגררות על רצפת השיש בקול איוושה חרישית ולחששנית. תוך כדי ריחוף שמעתי את הקול הראשון מוחה בחברו.

"השתגעתי?", הוא נזף בלחישה, "מה פתאום עולה על דעתך להוציא את הנטל אל מחוץ לקהילה? אין לך מישו מבפנים שיותר מוכשר מהדבר הזה שפתאום החלטת להעביר אליו את הנטל? בלי לשתף, בלי להתייעץ".

"הנטל אינו רכוש הקהילה", אמר החסיד בלחישה צפצפנית, "הנטל הוא של מי שבא ונוטל אותו, זה פשוט, ואין על כך וויכוח".

הגעתי אל מרגלות הטריבונה, מבטי נעוץ בדמויות החסידים העומדות בקצה, הטלפונים חזרו אל הכיסים, ופניהם לבשו ארשת רצינית וחגיגית. מזווית זאת הבחנתי כי זקנו של האיש הצפצפני, מזדקר באופן מוזר מפניו, כאילו סירק אותו בכוונה כדי שיעמוד כך. הוא חפן את החפץ באגרופו הקמוץ, והחל מתנדנד כמו בתפילה, שפתיו נעו בלי קול, ועיניו המכווצות בריכוז נפתחו מידי כמה שניות, חושפות את לובן העין, ואת קצהו התחתון של האישון אשר מגולגל כלפי מעלה, מציץ כמו ירח אפל בתמונת תשליל.

"..לעשות רצונך בלבב שלם..", שמעתי אותו ממלמל ברגש, הוא סיים את התפילה הקצרה בקול רם יותר, "...ויהי נועם השם עלינו...כוננה עלינו..כוננההו!", ואז הוא פנה אלי.

"אתה תצליח לעמוד במשימה, רק כי תרצה לעמוד במשימה, אבל מתוך שלא לשמה יבוא לשמה", הודיע, כשהחפץ נוחץ בין אצבעותיו, "הרבה הצלחה!".

הוא שמט את החפץ לעברי, ואני חיברתי את כפות ידי כקערה, בכדי לקלוט את החפץ הצולל.

והנה, הוא נח בחופני, פנינה לבנה וגדולה, נוצצת בברק ורדרד, כאילו יש לה אור משל עצמה, חיים משל עצמה, היא נעה בתנועות סיבוביות וחלקות בתוך ידי, כאילו היא נהנית מהמגע, כמו חתול שמתפנק. היא לא הייתה כבדה, וזה הפתיע אותי, הבטתי למעלה ונופפתי אל האנשים, אחר כך הכנסתי את הפנינה לכיס חולצתי.

בום.

כמעט נפלתי מהכובד, כאילו שהפנינה הוסיפה למשקלה עשרות קילוגרמים, שמשכו את פלג גופי העליון כלפי מטה, ירדתי על ברכי כשאני תומך את גופי במרפקי השמאלי, בידי הימנית החזקתי את הכיס מצידו החיצוני, כדי שלא יקרע מהכובד.

"קח אותו בידיים!", שמעתי את הקול הצפצפני כמו בוקע מתוך מקלט רדיו ישן, מלווה ברעש לבן. "תחזיק אותו על הידים, והוא יחזיק אותך, תקשיב לי!".

"וכל היום אני אמור להסתובב איתו על הידים?", צעקתי בחזרה, נאנק מכובד הפנינה.

"זה לא הזמן לדיונים!", צעק לי בחזרה, "תחזיק אותו וזה, אם תקח אותו בידיים, תוכל לקחת את עצמך בידיים, תקשיב לי!".

"תקשיב לו", התערב פתאום החסיד בעל הקול הסמכותי, "הוא יודע מה שהוא מדבר, כדאי לך וזה משתלם, משתלם".

לא הייתי צריך להכניס את ידי אל תוך הכיס, הפנינה פשוט קרעה לעצמה חור קטן, ומצאה את עצמה בתוך ידי, הרמתי אותה מעט, ולפתע היא הפכה להיות קלילה ונעימה, כמו פנינה, ניסיתי להתרומם מהכריעה על הרצפה, אך לא הצלחתי לאזן את עצמי על הקרקע, הפכתי להיות קליל יותר ויותר, חסר משקל, כמו בלון אנושי. התנדודתי על רגלי למשך מספר שניות, ואז התנתקתי מהקרקע והתחלתי

לרחף באוויר, לנסוק לגובה, גופי מתנגח בעדינות באשכולות הקריסטל של נברשת הענק, מנגן בה מנגינה חלומית, שצלצלה והדהדה מן התקרה והקירות ברסיסי דנדונים ענוגים. שני החסידים נתנו ידים זה לזה ונעו בריקוד איטי, עיניהם עצומות ורגליהם פוסעות במיומנות על המישורות של הטריבונות, עולים בזו ויורדים באחרת. גם גופי התנוודד איתם, מתערסל כמו תינוק בחיקה האינסופי של הרוח, שהודפת אותי בעדינות מצד אל צד, מבלי שתהיה לי כל שליטה על תנועותי. חשתי שמורידים אותי במדרגות, שמעתי צליל של דלת זכוכית נפתחת, נשימות של מאמץ, ידים רטובות שמנסות לפתוח ידית עגולה, קול של יד שמתחככת במעיל על מנת להתיבש. רוח קרה ששורקת מבעד לחריץ הדלת שנפתחה, נעל שנתחבת לחריץ בשביל שלא תסגר, צלילי מים הנשפכים ממרזב נחושת, דלת מכונית נפתחת.

פתחתי את עיני, ראיתי את זקן הזיפים של קבדה, מתאמץ להרים אותי אל הספה של הוואן של שליבוֹבִיץ, את צידה התחתון של מקטרתו של הרב דולמן, אפופה בעשן סמיך, ואת סנטרו המגולח של פרופסור שליבוֹבִיץ, מזדקק לפנים כאנדרטה מסתורית.

מושכב על הספה, כשמעלי גוחנים שלוש דמויות, אחת מהן מוכרת לי כבר תקופה ארוכה, ולשתיים האחרון התוודעתי אך לפני ימים בודדים. שלושתם בחנו אותי כמי שבוחן אתרוג, במבטים ממושכים ובגבות מכווצות. לא פציתי את פי, הייתי נבוך מאוד מהמעמד, ולא הבנתי למה הם היו מוכרחים לשאת אותי כמו שנושאים תינוק, להוריד אותי כשאני ישן אל הוואן, ולהשכיב אותי על הספה כמו שמשכיבים פצוע.

שליבוֹבִיץ היה הראשון לדבר.

"שלום יואל", הוא פתח, "אנחנו עכשיו יוצאים אל המשימה שלנו, המשימה שאתה נבחרת להוביל אותה, אני מאחל לך הרבה הצלחה", אמר והנהן בראשו לאות כי סיים את מה שהיה לו לומר. קבדה תמך בי וסייע לי להתיישב, סבר פניו נשאר רציני, כך גם סבר פניהם של שאר הנוכחים. שליבוֹבִיץ התיישב במושב הנהג, והרכב החל לנסוע במהירות.

הבטתי בפנים חמורת הסבר שהקיפו אותי, אבל לא העזתי לשאול את השאלות שצפו לי על קצה הלשון, דוחפות זו את זו במאבק מטריד, מתחרות על מקומן מתוך הנחה ילדותית שהעונה להן יהיה חכם, המשיב על ראשון ראשון, ועל אחרון אחרון. ניסיתי לצוד את מבטו של הרב דולמן, להשען עליו בבילבול שאחז בי ברגעים האחרונים, לקבל ממנו קצת הסברים, הכנה והדרכה, אך הוא העדיף להתרכז בנוף שנשקף מן החלון, כשהוא מסרק בעצבנות, באצבעותיו ארוכות, בתנועות קצרות, את זקנו המסודר ממילא. קבדה קבר את עצמו באזניות ענק ובמשקפי שמש, ועל שליבוֹבִיץ העדפתי לוותר, לא רציתי לשמוע ממנו כלום, אף פעם.

שליבוֹבִיץ גרם לי לשנוא אותו, הרהרתי, הוא תמיד מופיע עם הקרחת השחצנית שלו, הגיחוך המעצבן שנח על שפתיו, שנותן לכל מי שמדבר איתו הרגשה מטרידה, כאילו המאזין לא ממש מעוניין לשמוע מה יש לבן שיחו לשמוע. הצליעה שלו, התחלתי להתעמת עם הדמות, נראית לי מזוייפת, תיאטרלית, עוד גיבור גדול שנפתע באחת המלחמות, ונושא את הצליעה כאות גבורה. סביר להניח שהוא קיבל את הצליעה כשהחליק באמבטיה, או נפל מן המיטה בלילה.

ההרגל המגונה שלו לפתוח כל שיחה בדברים קצרים וסתומים, חבל שהוא לא מסיים אותם בצמד המילים 'והמבין יבין', הצורך שלו להיות 'המלאך הגואל', להופיע תמיד ברגע הנכון ובזמן הנכון, לדעת מה בדיוק צריך לעשות, כל אלה גרמו לי לתיעוב עז כלפיו. ואז ירדתי ממש נמוך, איזה שם מעצבן יש לו, והשלט המתחכם הזה על דלת ביתו, ובכלל איך זה יכול להיות שהוא אוהב ג'ינג'ר, הרי עד כה חשבתי שאני היחיד שאוהב את זה, איך הוא מעז בכלל?

התביישתי, בתחושות הילדותיות, בשנאה העיוורת, ובעיקר בקנאה.

"הרב דולמן?", פניתי אל הרב דולמן, שקפץ בבהלה והסתובב לעברי, הוא היה לחוץ בהרבה מאשר ראיתי אותו אי פעם.

"כן יואל", הוא ענה בבהילות, "מה יש? מה קרה?".

"שום דבר מיוחד", עניתי, "חשבתי רק אם אפשר אולי ללמוד משהו עם הרב?".

"מה תרצה ללמוד?", הוא שאל באדישות כלשהי, אולי טעיתי בזמן ובמקום, תהיתי ביני לבין עצמי.

"לא יודע", אמרתי, "תורה, מוסר, משהו כזה".

"ומה אתה רוצה ללמוד?", הוא שאל, כשעיניו נעצמות ברפיון, ומראהו הכללי משדר לאות.

"הא?", פלטתי מלמול של אי הבנה, הוא התנער לפתע, ונעץ בי את עיניו, עירניות ומרוכזות, ידו גיששה אחר מקטרתו.

"שאלתי ברצינות, מה אתה רוצה ללמוד", הסביר הרב דולמן, "כי הגעת לשלב בחיים, שבו אתה אמור להיות מספיק בשל בכדי לדעת מה ברצונך ללמוד, וכמובן שלא התכוונתי לשאול איזה מקצוע בתורה אתה רוצה ללמוד, אלא לשאלה יותר מהותית וגורלית, איפה אתה ממקם את עצמך ביחס לאירועים שאתה חווה, כמה אתה רואה אותם ככלי ללימוד, ולכמה אתה מתייחס לכאל מטרד שיש להיפטר ממנו, מובנת השאלה?", אמר, והצית את מקטרתו.

שתקתי, הוצאתי סיגריה מהכיס והדלקתי, כשאני נזכר בבילי מחשבות השנאה לשליבוּבֵיך, שבזה הרגע טרק את החלון שמפריד בין תא הנהג לתא הנוסעים.

"תבין", המשיך הרב דולמן, "כשאתה לומד, אתה צריך לדעת מה אתה לומד, למה אתה לומד, לשם מה אתה לומד. אתה מתחיל כרגע לצאת לעולם, ובעולם שלנו יש אנשים שמכנים אותם, בדרך כלל בטעות, 'בעלי חכמת חיים'. לרוב מדובר באנשים שמשמיעים את פניני השפר שלהם לכל דורש, פתגמים, אמרות וחידודים, ואלו דברים נחמדים כשלעצמם. אך מהי באמת חכמת החיים?", שאל הרב דולמן.

"נו", מלמלתי.

"נו", ענה לי הרב דולמן, "אם הקשבת למה שאמרתי, אתה אמור להבין לבד, אבל אני לא אשאיר אותך במתח, כי אתה ממילא מתוח מכל מה שמתרחש סביבך, ואין לי מה לעזור לך בנידון, הרי אם אומר לך שאתה עתיד להיות יותר מתוח, זו לא תהיה בשורה שממש תשמח אותך, נכון?", שאל ומיד המשיך, "חכמת חיים אמיתית היא, לדעת ללמוד מהחיים, לפקוח אוזניים, עיניים ולב, ולקבל מכל אדם את השיעור הכי טוב שתוכל לקבל בחיים, שיעור שלא מצטמצם לספרים מחברות וסיכומים, אלה טובים בתיאוריה, אבל שיעור צבעוני מלווה בהמחשות, כמו שרק החיים האמיתיים יודעים להעביר, הוא הטוב מכולם, ואותו תקבל רק אם תפקח את העיניים, ובעיקר, תכין כלי קיבול אמיתי, לכל מה שהם יתנו לך, וזה הולך להיות ממש הרבה".

"תודה הרב דולמן", עניתי, "אני תמיד מקבל ממך תשובות לשאלות שלא העזתי לשאול, אני מתחיל לחשוש שאתה קורא מחשבות...".

"ממש לא קורא מחשבות", ענה, "פשוט למדת איך לשאול את השאלות...". הוא חייך, ואני נהנתי לראות איך שוב החיוך מוצא לו מקום של קבע, על שפתיו של הרב דולמן, בין עיניו הצוחקות, ואפילו בזקנו ומשפמו, המשתתפים הסמויים בחגיגת השמחה, אלה שרוקדים את ריקוד החיוך של בעליהם

בעל כרחם, ומרגע לרגע הם נהנים יותר ויותר, נעים בקלילות בריקוד סוחף, ברחבת הריקודים שמקיפה את חתן השמחה, הפה המתרחב, השיניים הצחורות, והעיניים הצוחקות.

בלימה פתאומית קטעה לי את המחשבות הפיוטיות, הורידה אותי אל קרקע המציאות, וכמעט שהטילה אותי על קרקע המכונות, שליבוּבִיץ פתח את החלון המפריד בין הנהג לנוסעים, וזרק לקבדה בגד שחור. קבדה הודה לו בהנהון ואז פנה אלי.

"טוב יואל, אנחנו חייבים לעשות את זה", אמר בטון מתנצל, "אני אכסה לך את העינים לכמה דקות, אז בבקשה תתאזר בסבלנות, בסדר?". אמר ולא המתין לתגובה, הוא נטל את הבד, מין כובע גרב עם רצועות ארוכות. הוא הליביש את הכובע על ראשי, מוריד אותו אל עבר עיני, משאיר אותי בעלטה גמורה. ליתר ביטחון, הוא ליפף את הרצועות סביב עיני, מונע ממני כל אפשרות להציץ מבעד לכסות העיניים. הרגשתי כמו מומיה, וחשתי צורך אובססיבי למשש את כיסי, לדעת שכל מה שהיה בהם, אכן נשאר בהם, לוודא כי כל הכפתורים שלי סגורים, שלא יוצר מצב שבו אוּבֶר בלי ידיעתי.

בסופו של דבר, אולי כמו שנותנים לילד סוכריה, בכדי להמתיק את טעמה הדוחה של תרופה מרה, כך קבדה, הרכיב לראשי את צמד האזניות האימתני שלו, כשהוא משמיע לי את כל שירי הרב דולמן, בהקלטה שטרם שמעתי מימי. אין מה לומר, כפי שנהנתי מהמוזיקה כמו שלא נהנתי ממוזיקה בחיי, הריכוז המושלם, בלי הסחות, בלי גירויים, רק מוזיקה זכה ונקיה, כך התאכזבתי כשקבדה הסיר ממני את האזניות, ופתח את כיסוי העינים.

"יורדים!". הודיע הרב דולמן, "קח איתך את הכל, כי אנחנו לא ממשיכים ברכב הזה".

ירדתי מהרכב, בתוך חניון תת קרקעי רגיל ושגרתי, הרב דולמן הוביל אותי לאחת המעליות, שלט קטן שנקבע עליה, הודיע כי מדובר במעלית שירות. הרב הניח את אצבעו על סורק קטן שנקבע על המשקוף, המעלית נפתחה, וכשנסגרה היא החלה לטפס במהירות גבוהה, סותמת אזנים. שיערתי כי אנחנו נמצאים בבנין גבוה, וכשנפתחה דלת המעלית, לא היה לי ספק בכך. הים התיכון, פרוש מאופק אל אופק, דרך שמש זכוכית ענקית, סיפקה לי אישור חי וצבעוני להשערותי. דמותו הצנומה של רבה גרשון, לבוש ומסופר כחסיד, מבע פניו טבעי ונעים, עיניו ממוקדות ושמחות, גרם לי לחוש מבולבל. האם זה האיש אשר פגשתי במרחץ התת קרקעי?

פרק טו

"ברוך הבא יואל!" קרא רבה גרשון בקול רם וברור, "בוא, הצטרף אלי, אתה יכול להשאיר כאן את החפצים שלך".

פסעתי בעקבותיו במסדרונות מתחם המשרדים המפואר ושטוף השמש, הוא היה מאורגן באופן שאיפשר צפיה של 360 מעלות לכל נקודה באזור המרכז, מסדרון מעגלי רצוף בחלקו החיצוני של המתחם, מקיף מעגל פנימי של משרדים. חשתי בסחרחורת קלה בכל פעם שהתקרבנו אל אחד מקירות הזכוכית העצומים, כבר לפני שנים הבנתי שלהסתיר את פחד הגבהים שלי, זו עלולה להיות טעות שתעלה לי בחיי, בנפילה אכזרית מצוק במהלך טיול. לכן דאגתי לידע את מדריכי הטיולים לפני כל טיול שאליו יצאתי, ואם היה מדובר בטיול שעוברים בו במקומות שמעוררים את הפחד, הייתי פשוט מוותר על התענוג, ונשאר באוטובוס לפטפט עם הנהג העייף, ועם שני החנונים של הכיתה, אליהו שאמו אסרה עליו לצאת למקום שאינו מרוצף, וברוך הנמוך והגמלוני, אשר זקוק לבקבוק שלם של ויטמינים, שכבות של קרם הגנה, באר מים, וארוחת בוקר הכוללת את כל אבות ואמהות המזון, בכדי שלא יצנח מעולף בצעדי הראשונים במסלול.

למעשה, אליהו וברוך התחננו אלי שאגיע לטיול, כי הם מאוד השתעממו כשנשארו לבד במגרש החנייה, הנהגים התייחסו אליהם בתור מטרד, וגם בינם לבין עצמם לא שרר שלום. הם היו עסוקים במריבה מטופשת שרק ילדים מעטים מאוד ידעו על קיומה, נושאה היה, מי הוא החנון של הכיתה.

ברוך טען כי התואר מגיע לו, כי הוא התלמיד הכי חרוץ בכיתה, ומעולם לא קרה שהוא לא הגיש את שיעורי הבית שלו בזמן, הוא לא קיבל ציון נמוך ממאה, וכשהוא לא היה חולה, הוא מגיע לכיתה שעה לפני כולם, ומתכוון לחומר הנלמד באותו יום.

אליהו טען, כי התואר מגיע לו, כי למרות שהוא לא מקשיב בשיעורים, לא מכין שיעורי בית, ואף מאחר להגיע אל הכיתה באופן קבוע, כמות הידע שלו בכל נושא, גדולה ורחבה בהרבה מאשר הידע של ברוך. אליהו היה מאחר לכיתה כי היה שוכח שהוא ממתין לאוטובוס, והיה נשאר בתחנה, ספר קריאה צמוד לזגוגיות משקפיו המגדילות, ואוטובוסים חולפים על פניו, נעצרים, מתעניינים, אך הוא היה נתון בעולם אחר לגמרי, מוסתר בכרך עבה של אנציקלופדית הרמשים, או מגדיר סלעים כזה או אחר.

"איך עבר עליך היום?" התעניין רבה גרשון.

"יום מוזר", עניתי, "אבל היה מעניין".

"זה היום הראשון או השני שלך בחברתינו", חייך הרבה גרשון, "עוד נכוננו לך ימים מוזרים ומעניינים מזה, אני מבטיח לך".

הרבה גרשון נעצר ליד דלת קטנה, הניח את אצבעו על הסורק, והיא נפתחה לרווחה. נכנסנו לתוך חדר תצוגה, חדר לא גדול שעל קירותיו תלויות תמונות, ובמרכזו שולחן תצוגה מעוצב, מעין אקווריום גדול ונטול דגים, בתוכו שחו ספרים עתיקים ובגדים מסוגים שונים. מד לחות קטן היה קבוע בקצה השולחן, רבה גרשון העיף בו מבט קצר וגבתו הימנית התרוממה בתמיהה. הוא עצר לרגע והרהר, ואז סיבב איזה כפתור קטן שהיה קבוע בתחתית השולחן, חייך בסיפוק ופנה לעברי.

"יואל, תקשיב לי עכשיו טוב, אחר כך יהיה מבחן על מה שאנחנו לומדים כעת". הוא עיקם את פיו בגיחוך, כרוצה לומר שהוא סולד מן המשפט שזה הרגע הוציא מפיו. "אנחנו כעת במרכז למידה שהוקם במיוחד עבורך, ותאמין לי שזה עלה הרבה כסף, ולא היה קל בכלל להקמה".

"אני מאמין, אבל זה נראה יותר כמו איזו גלריה, מוזיאון, תערוכה", אמרתי, "מרכז למידה בדרך כלל נראה אחרת. יש בו כסאות ושולחנות, מחשב ומקרן, לוח..."

"יואל!" קטע אותי הרבה גרשון, "אל תחזיר אותי לשאלות שהיו שואלים אותי במכינה..". אמר וקרץ בעינו, "סתם, תקשיב טוב עכשיו ואחר כך אני אבקש ממך לשאול שאלות, אוקי?!"

"אוקי", הנהנתי, "באמת סליחה".

"אין בעד מה", אמר בחיוך, "יאללה, אני צריך אותך מרוכז כאן, מספיק עם הדיבורים".

שלט קטן שנשלף ממגירה סמויה בקיר הלבן, כיבה את כל האורות בחדר, גוף תאורה בודד נדלק, כשאלומתו מכוונת לעבר אחד המוצגים בשולחן.

"ספר לי מה אתה רואה", ציווה הרבה גרשון בטון תקיף.

"אני עדיין לא רואה כלום", עניתי.

"אז למה אתה מחכה?" הוא שאל, תתקדם אל השולחן, אנחנו קצרים בזמן.

הפריט המואר היה ספר ישן, פתוח בדף הראשון שלו. התקרבותי, עמוד שער ללא מסגרת שבכותרתו נכתב באותיות שחורות ועבות 'שבת', מתחתיה באותיות קטנות הופיעה המילה 'מן', ותחתיהן באותיות עבות כמו האותיות הראשונות, נכתבו המילים 'תלמוד בבלי'.

"מה זה?" שאלתי את הרבה גרשון.

"אתה לא רואה מה זה?! הוא נראה המום, אתה רציני או שאתה צוחק עלי? זו גמרא מסכת שבת, מה קרה לך?"

האמת היא שהרבה זמן לא חשתי מבוכה כה גדולה, בעיקר בגלל שיצאתי טיפש, הרי ברור שאני יודע מה זו מסכת שבת, ושזאת גמרא, אך משהו מוזר בעימוד של הדף גרם לי להתבלבל לרגע. ואז הבחנתי במילה שגרמה לי למבוכה כה רבה, וקראתי אותה בקול רם.

-בסלאוויטא?! שאלתי את הרבה גרשון, "זה מה שבילבל אותי..." מלמלתי מתחת לשפם שצמח לי בימים האחרונים, בהיעדרה של מכונת הגילוח שלי, ושמחתי שהאפלולית מסתירה את הלחיים הסמוקות ואת האוזניים הבווערות. ידעתי בדיוק מה בילבל אותי, וזה לא היה העימוד של הגמרא, אלא ההתנהגות המוזרה של הרבה גרשון, במרחץ התת קרקעי, וההתנהגות התקיפה והכמעט בוטה שלו כעת. לא ידעתי אם כאן זה המקום הנכון לשאול את השאלה, אך החלטתי בכל אופן לשאול אותה, כאן ועכשיו, לפני שאתבייש או אשכח אותה.

"הרבה גרשון?" פניתי אליו בשאלה.

הוא הביט בי במבט חמור, "תפסיק לקרוא לי 'הרבה'", אמר, "אני כבר בערך חמש עשרה שנה לא רבה של אף אחד".

"טוב", ענית, נכנע למרותה של חדות לשונו. "אפשר לשאול אותך שאלה שקצת מציקה לי?"

הוא נעץ בי מבט שאומר "אם זה באמת חשוב לך תשאל, אבל אל תבזבז לי את הזמן". אבל מהפה שלו יצאו מילים אחרות, רכות יותר.

"תשאל יואל, אני כאן בשביל לענות לך על השאלות"

"תגיד", התחלתי, "אתה התנהגת מאוד מוזר שם למטה, סיפרת לי סיפור שלם על שליחות בדרום אמריקה, על כך ששימשת סוכן כפול של המוסד. סיפרת לי שהשתגעת והחזירו אותך לכאן. ומשהו לא מסתדר לי בכל הסיפור הזה, אתה נראה כעת שפוי לחלוטין, חד ומרוכז כסכין שחיטה, לא מתחיל להראות כמו האיש השבור שדיבר איתי אתמול, וסדק לי את כל זכרונות הילדות שלי. איך אתה מסביר את זה?"

"התרופות החזקות של שליבוביץ", הוא אמר בצחוק. "זה כמובן בצחוק, אתה רוצה לדעת את האמת?"

"בוודאי", ענית, "אחרת לא הייתי שואל".

"טוב, בסדר..." מלמל, "תן לי לראות איפה אפשר לשבת, ואני אספר לך קצת על עצמי. זה לא ארוך במיוחד, אבל דורש ממני קצת שקט נפשי, כדי לסדר את המילים, איך לספר ומה לספר".

גרשון כיבה את האור הקטן, והפעיל את התאורה הרגילה. יצאנו מחדר התצוגה אל המסדרון העגול והמסחרר, כשאני מקפיד להישאר בצידו הפנימי של המעגל, הרחק ככל האפשר מקירות הזכוכית הענקיים. הוא צעד במהירות כמי שבקיא בשבילי וחדרי הבניין. לאחר רגעים ספורים של צעידה

שעוררה אצלי בחילה וחשש, נכנסנו לתוך חדר מדרגות צדדי. טיפסתי בעקבותי מספר קומות, עד שנעצרנו בדלת שחורה. גרשון פתח את הדלת בהינף אצבע,

"ואווו!" לא יכלתי שלא לפלוט קריאת התפעלות, "אני לא מאמין שאני נמצא כאן, על גג של בניין רב קומות ועדיין אני חי". הנוף הפתוח שהקיף אותי מכל עברי, לא גרם לי לבחילה הצפויה, להפך, דווקא היעדר קירות זכוכית ודברים שמזכירים כי אני אכן נמצא בגובה רב, העניק לי תחושה כי אני נמצא במקום בטוח יחסית, ויכלתי להצטרף אל גרשון, שהתיישב על כיסא פלסטיק שחור מתחת לאנטנה אימתנית.

"אני שחקן", פתח גרשון ואמר, "נולדתי כזה, שאר כזה, ואני כזה. ובעצם זה פשוט, קל, וממצה מאוד. למעשה, יכלתי לומר לך את המשפט הזה בחדר הלמידה, מרחק כמה קומות מתחתינו, ונראה לי שלמרות קשיי התפיסה שניחנת בהם, היית תופס ומבין, והיינו ממשיכים הלאה בשיעור המרתק על אודות דפוס סלואיטא, וכל מה שקורה מסביבו".

הוא לקח נשימה ארוכה, סידר את הכיפה שעל ראשו, הסיר את משקפיו וניקה אותם במשך דקה ארוכה בכנף חולצתו, הוא היה נראה מוטרד ולא רגוע. "יש לך סיגריה?" הוא שאל.

"יש", עניתי והושטתי לו סיגריה מן החפסה, "כאמל".

"תודה", הוא מלמל, "אש, תודה", אמר לאחר שהצתתי לו אותה מבלי להמתין לבקשה נוספת, גם מפי עלתה עננת עשן וגרשון נראה מרוצה.

"מגיל קטן", המשיך גרשון בסיפור, "אני עושה פרצופים וקולות לפי הזמנה, הכל, חיות, דמויות מפורסמות, אנשים. הייתי מפיל מצחוק את הכיתה, כשהייתי מחקה את הרבה שלי, כשהוא מושך באפו. הייתי מעמיד פני תם בצורה כל כך משכנעת, עד שפעם אחת כמעט שגרמתי לפיטוריו של אחד המורים בבית הספר, הוא יצא מכליו כשחיקיתי תנועה מביכה במיוחד שלו בפני כל הכיתה, הוא השליך עלי גירים ומחברות, ויצא בוכה מן הכיתה. המנהל ששמע את הסיפור, קרא לי בדחיפות לחדרו, שם ניסה לאמת את הגירסה שלו, אל מול הגירסה שקיווה שאני אמסור.

אני ישבתי בחדר המנהל, וניסיתי לשכנע אותו כי המורה הזה זקוק לרחמי שמים, בשל מחלה שבה הוא לוקה, אשר גורמת לו לבכות ולהשליך חפצים על תלמידים. במשך שעות, כך סיפרתי לו, אנו עומדים איש איש בתורו ומוחים את דמעותיו. אך הפעם לא עלה בידנו להרגיע אותו, והוא הצליח לצאת מן הכיתה, ואנחנו מאוד רוצים שהוא יחזור אליה. סיפור הזוי, לא?" שאל גרשון.

"המנהל האמין?" הסתפקתי. "אני לא הייתי מאמין למילה מהסיפור הזה".

"אם אתה היית מספר לו, הוא היה משליך אותך מכל המדרגות, אבל כשאני מספר סיפור, כולם שותקים, מאמינים, ובטוחים לגמרי באמיתות גירסתי, כי זה אני, לטוב ולמוטב"

"מסקרנות נטו", אמרתי, "מה עלה בגורלו של אותו מורה?"

"למעשה הגיע לו לעוף", חייך גרשון בהצטדקות, "מורה שלא שולט בעצמו, למרות כל התירוצים, לשיטתי כאיש חינוך, לא יכול לעמוד וללמד תלמידים בכיתה, מה שכן, שבאופן כזה זה די משפיל לעזוב את התפקיד, בסוף זה הסתדר איכשהו בהתערבות הורי היקרים, שדאגו ללמד את המנהל את כל נפתולי ליבי, והוא למד לקחת אותי בפרופורציות נכונות". הוא שאף שאיפה ארוכה מן הסיגריה, וסימן לי להגיש לו סיגריה נוספת, אותה הוא הדליק מהבדל המעשן שבידו, והמשיך לספר.

"אם צלחתי את בית הספר, זה לא אומר שעברתי את הישיבה בשלום. זה ללא היה מקום בשבילי, הייתי משתעמם בשיעורים, ומצחיק את החברה מהטור השני בפרצופים מוזרים ובחיקויים של המשגיח. הרבנים ראו בי ממריד, החברים ראו בי סוג של תינוק שלא ראוי להתייחסות, ואני קמלתי

לאיטי במסדרונות האינסופים של הישיבה, חולף בין דלתות החדרים כרוח סערה, כשבכל פעם אני מגלם דמות אחרת, הייתי יושב בבית המדרש, ומביים בראשי סצנות דרמטיות במיוחד, כשהכוכבים הראשיים הם הר"מ של שיעור ב' בזקנו האדמוני, הוא שימש בראשי בתפקידים נועזים, פעם שודד המחליק במורד הנברשת כשהוא יורה צרורות מאקדחים מגושמים החגורים למתניו, ובמקרה אחר, הוא מרגל סורי, שמצלם את יריבו ראש הישיבה, בעזרת מצלמת סתרים המוטמנת בזקנו האדמוני. קציני הביון היו מסירים את הצבע האדום מתוך התצלומים ומקבלים תמונות סודיות במיוחד מתוך אולם הישיבה. תפקידי במקרה הזה היה לעמוד מול פניו של הר"מ ולהסתיר את המצלמה. מיותר לספר כי לאחר ימים מעטים של במאות בדיונית, ביקש ממני ראש הישיבה לחפש מקום לימודים אחר. בטוב ליבו הוא שלח אותי לאחד מן הבדחנים של החסידות, בכדי שילמד אותי את רזי המקצוע, על כך מגיעה לו הערכה מיוחדת, הלוואי שהיו היום כאלה אנשים.. " הוא נאנח.

-יש כאלה אנשים", מחיתי, "הרב דולמן למשל".

-אל תביא לי דוגמאות קיצוניות", לא הסכים גרשון, "הראש ישיבה הזה היה ועודנו במרכז הקונצנזוס בקהילה שלנו, ובמגזר החרדי כולו, ובכל אופן לא הייתה לו שום מניעה שאפרסם את דבר פנייתו אל הבדחן, ואני מכיר ילדים שעברו דרכי ודרך הרב דולמן, שראש הישיבה שלהם התבייש, והזהיר את תלמידיו לשעבר באזהרה חמורה לבל יעזו לספר כי למדו אי פעם בישיבה שלו.."

-מוזר", הפטרתי, "למה להם להתבייש?"

-אני מעריך את האמת שלך יואל, אבל אולי בגלל שאני בא מהמקום של השקר והמשחק, אני יכול יותר להבין אותם, אני הייתי נוהג כמותם אם לא הייתי ממש ממש עובד על הנקודה הזאת של אמירת אמת. אבל זה ממש לא הנושא. אני נשלחתי לזעליג מלצר, הבדחן הגדול של תקופתי, הוא היה מצחיק בקושי, לטעמי, אבל ברזומה שלו היו חתונות של גדולי האדמורי"ם, והוא היה מבוקש מאוד, לא היה לו ערב אחד פנוי.

הוא ניסה ללמד אותי את קטעי הבדחנות שלו, הוא האוד השתדל, הורי שילמו לו בעין יפה, אך אני לא מצאתי טעם בהלצותיו, הן היו תפלות לטעמי. לא התחברתי לחרוזים הדביקים שהרכיבו את הגראמן שלו, שורות המחץ שלו היו צפויים מידי, והנושאים משעממים. הוא כמובן לא התעסק עם נושאים שהיו טאבו, והדם התוסס שלי רק חיפש אותם. רציתי לזרות מלח על הפצעים, לראות את הדם זב מתוכם, ואז ללגום אותו לרוויה. הייתי צעיר ומלא מרץ, הוא היה זקן עייף ועצבני. עד מהרה נשרתי מלימודי הבדחנות ועברתי לשוטטות ברחובות הקריה החסידית.

בעיני ההורים המודאגים הייתי פגע רע, כל העת התרכזו סביבי נערים משועממים, ממתנינים למוצא פי, נער אחד קטן וטרחן, הקפיד לרשום את כל הבדיחות בפנקס קטן, ועד היום הוא מתקשר אלי ומזכיר לי בהתלהבות את הבדיחות שכבר שכחתי. אני צוחק בנימוס, הוא צוחק בקול גדול וחורקני, הוא לא השתנה במשך כל השנים, נשאר אותו נודניק. ניסיתי פעם לשים אותו ברשימת דחייה, אך תיבת ההודעות שלי התמלאה בהודעות שכוללות את הרפרטואר העתיק שלי, מלפני 30 שנה. התייאשתי, אני מקשיב לו בחצי אוזן וצוחק איתו כשאני שומע את צחוקו המתגלגל, שיהנה.

במשך שנה וחצי התגלגלתי ברחובות, עדת המעריצים מקיפה אותי, ואני די נהנה מהחיים, אנשי חינוך ניסו לשוחח איתי, לדאוג לי למוסדות חינוך מתאימים, אך אני הייתי במצב כזה שכל דיבור איתי היה הופך למופע בידור, במילים מושחזות משוחות ברעל הייתי שם את בן השיח ללעג וקלס, דורשי שלומי היו נסוגים במהירות, חוזרים לבתי המדרש, ולי היה את כל החופש לנהוג כאוות ליבי. רב אחד, עניו וסבלני כהלל, היה האדם היחיד שהצליח לדבר איתי בלי לקבל ממני את הבליסטראות שהיו נחלת כל המבוגרים בסביבתי, קראו לו פסח קליינמן. הוא היה משוחח איתי בנחת בכל פעם שפגש אותי בסמוך

לחנות המכולת, אשר בסביבתה הייתי שוהה רוב שעות היממה. מתעניין בשלומי בכנות, ומכבד אותי במרמלדה או רחת לוקום, ששלף מתוך שקיק בד בלוי שנשא עמו דרך קבע.

הייתי לומד איתו בחצר בית הכנסת, חומש משניות או משנה ברורה, לפעמים היה לומד איתי את הדף היומי, ולפעמים קורא בספר מוסר מהוה. הכל נעשה בטוב טעם ובשמחה, כשכוס תה צמחים מונחת על פסל האבן שלצדו חיוך גדול נתון על פניו העדינות.

הוא היה זה ששיבץ אותי בישיבה גדולה, כזאת שהתנהלה באופן כזה שהקשר בין ההנהלה לתלמידים היה קשר לא מחייב, הית המדרש היה פתוח לכל, ולא התנהל שום משטר באף שלב. שהייתי שם מספר חודשים כתלמיד מן המניין, כשאני אפילו נהנה מן העניין, ולא התכוונתי שיצא לי חרוז" הוסיף בחיוך, "ואם כבר קטעתי את חוט המחשבה, אז הייתי שמח לקבל עוד סיגריה".

הצתתי לו עוד סיגריה והוא המשיך לספר.

"אחרי מספר חודשים, נחשפתי באקראי לפרסומת קטנה בעיתון שהרמתי מן הרצפה. 'פורים שפיל' היה כתוב בה, ובכתובת צויין שם תיאטרון בתל אביב. החלטתי שאני הולך לבדוק את הנושא, הייתי סקרן כל כך, והחלטתי כי לא יקרה לי שום דבר מהשתתפות חד פעמית בהצגה תמימה.

הלכתי להצגה בלב הולם, כשאני מסתיר את זהותי החסידית באמצעות כובע טמבל גדול. ישבתי בשורה הראשונה, בכרטיס היקר ביותר שהיה ניתן להשיג, וצפיתי בהצגה בעינים קרועות לרווחה. כשהסתיימה ההצגה, נותרתי על מקומי בלא תנועה, הסדרן ניגש אלי בדאגה, הוא חשב שקרה לי משהו, ואני פשוט לא יכלתי לזוז ממקומי מרוב הולם.

באולם התיאטרון גיליתי את חלומי הגדול מתגשם, עולם עלום של משחק מקצועי ואיכותי נגלה לעיני, עולם שהיה מוסתר ממני עד כה. לאחר ימים בודדים כבר חתמתי על מנוי שנתי, והייתי מבקר בתיאטרון יום יום, רואה את כל ההצגות פעם אחר פעם, מכיר את הטקסטים בעל פה, יודע את שמות השחקנים, את שמות הכותבים ואפילו את שמותיהם של עובדי הבמה. לאחר שצברתי ידע רב בנושא, שלחתי מכתב למנהל התיאטרון, וביקשתי להיפגש עימו. במכתב הצגתי את עצמי כשחקן ותיק ומנוסה, אשר למד משחק בבית הספר למשחק בלונדון, ועתה מחפש לעסוק בתחום הזה בארץ. התכוונתי היטב לפגישה, שיננתי את שמות מנהלי בית הספר של לונדון לדורותיהם, למדתי בעל פה את שמות חברי כל מחזור בבית הספר, ואת התפקידים שהם ביצעו, ובנוסף למדתי את כל המחזות של שייקספיר בשפת המקור ובתרגום לעברית. גילחתי את הפאות ואת הזקנקן שעייטר את לחיי הצעירות, והרכבתי משקפי זהב עדינות על עיני. משקפי הזהב היוו השקעה גדולה, שכן רק עשירים באמת יכלו להרשות לעצמם הוצאה גדולה כל כך".

הוא עצר לרגע את סיפורו, הקיש על מקש כלשהו בטלפון הסלולרי שלו, ומתוך צללי הערב הופיע מלצר ובידו קנקן מים ושני כוסות,

"תודה רבה", אמר למלצר, "תביא לנו בבקשה גם משהו לאכול, ואתה יואל", פנה אלי, "צריך להתפלל מנחה כי השמש מסתלקת".

התפללתי מנחה בזריזות, לצד אחת האנטנות, היה פשוט מאוד לדעת את מיקומה של ירושלים, כמעט כל שטח המדינה נשקף מנקודת תצפית זאת. כשחזרתי המתין לנו על השולחן מגש מלא באוכל משובח. מנת דגים עשירה, קדרת בשר בקר ואורז, סלט ירקות צבעוני, וקנקן לימונדה שפלחי לימון צפים על פניו.

"אתה יודע לכבוד מה הארוחה הזאת?" שאל גרשון.

"אין לי שמץ של מושג".

"התאריך העברי החל מהרגע הוא י"ג אדר, כלומר, מחר חלה תענית אסתר, צריך לאכול משהו לפני הצום".

"תודה שחשבת עלי, מר גרשון", עניתי.

גרשון העווה את פניו, "לא מר ולא חשוון, פשוט גרשון, בלי תוספות ובלי חיובים מיותרים. נראה לך שאני לא צם מחר?"

"סליחה על תואר הכבוד שנתתי לך בטעות", עניתי וגרשון חיך, "בכל אופן תודה".

"גם לך", ענה גרשון ופנה לעבר הכיור הסמוך בכדי ליטול את ידיו, "נמשיך בסיפור אחרי הסעודה".

"בסדר", עניתי, "הפסקת את הסיפור בשיא המתח.."

"זה שיא המתח?!", הוא צחק, "זה רק הפרולוג, המתח עוד הרבה לפנינו, רק אני לא בטוח שאוכל לספר לך אפילו עשירית ממה שעבר עלי",

"הוספת רובד למתח", עניתי כשאני נועץ את מזלגי בנתח דג צלוי, "'אתה גורם לי למהר באכילה, חבל על הזמן".

פרק ט"ז

לעסתי את האוכל בדממה, זאת הייתה הארוחה השניה היום, ושתייה היו ארוחות עשירות באופן יוצא דופן. הארוחה בביתו של אפרים גלוסמן הסתיימה בחוויה לא נעימה, קיוויתי שהארוחה הזאת תסתיים בצורה נעימה, מבלי שאצטרך לתחוב את אצבעותי לפה של מישהו אחר.

חשבתי על התאריך ועל איך זה שלא שמתי לב שבועד יומים חל חג הפורים, הרי לא יכלתי לפספס את ההכנות בישיבה, את היציאות למגביות הת"ת, ואת כרזות הענק התלויות בחדר האוכל. אני לא אהבתי לצאת למגביות האלה כי היו חייבים לצאת בזוגות, אף פעם לא הצלחתי להזדהות עם הניסוחים של הן הזוג לאיסוף, בכל פעם שבן הזוג פתח את פיו והציג את מטרות המגבית, הייתי מתכווץ ומסתתר מאחורי המשקוף, מנסה להתאחד עם השטיח, רוצה שייכבה האור בחדר המדרגות ולא יידלק עד שאצא משם. הכי שנאתי את אלה שהגזימו והמציאו דברים שלא קיימים, לשיטתי, שקרים וגוזמאות לא גורמים לאף אחד להוציא יותר כסף מאשר התכוון לתת. היחיד שמרגיש טוב עם עצמו הוא הבחור שחוזר ומספר איך הוא הצליח ע"י בדיה כזאת או אחרת, להוציא כסף מקמצן ידוע.

לפעמים הייתי יוצא בגפי לאסוף כסף, הייתי מרכיב רשימת כתובות אישית, אנשים שהיכרתי והכירו אותי, ולא רציתי שיכנסו לרשימת הכתובות של הישיבה, ביקור של בחור שלא מכיר אותם, ולא יודע איך בדיוק לדבר איתם, היה מחסל את האפשרות שהם יפתחו את הכיס. הייתי קובע איתם מראש פגישה שהייתי מתייחס אליה כמו אל פגישה עיסקית. מגיע בזמן, לבוש כראוי, מצוייד במסמכים מתאימים, ובעיקר מפרט להם בצורה ברורה וישירה, בלי הסתרות ובלי המצאות, את כל העלויות של הפעלת הקרן. זה עבד, הייתי יוצא עם סכומים מכובדים, ומעביר אותם בעילום שם אל האחראי, לא מצדקות יתרה, פשוט לא רציתי שישלחו אותי בעל כרחי, רציתי לעשות מה שבא לי בראש.

"חסר לך משהו", התעניין גרשון כשהו יונק לימונדה מהכוס באמצעות קשית.

"חסרה לי אווירה של פורים", צחקתי, "אני רגיל לבלאגן שלפני פורים, לכל השלטים המצחיקים שהייתי מצייר, להכנות למסיבה, לכל מה שפורים אומר לבחור ישיבה".

"שנה שנתים אחרי שתעזוב את הישיבה", אמר גרשון. "לא תתגעגע לזה בכלל, זה רק משהו שהתרגלת אליו, וזה עובר, תתחיל מעכשיו להתרגל".

"לא נראה לי שאתה כבחור היית מקבל תשובה כזאת", עניתי בחיוך כשאני בוחן את מבע פניו, הוא לא השתנה, נשאר אדיש כשהיה. "אתה אהבת את פורים בישיבה?" התעניינתי.

"איך פתאום הגעת לזה?" שאל גרשון, "הלימונדה מצויינת", המשיך ושאל את הטיפות האחרונות מן הכוס. הוא מזג לעצמו כוס נוספת והניח אותה על השולחן, "למזוג גם לך?" שאל.

"תודה רבה", עניתי.

ברכנו את ברכת המזון, גרשון התנצל שהוא צריך לרדת לרגע לסידור קצר, ואני נשארתי לבדי בגג העצום, הראש מלא במחשבות שמתרוצצות, בלי סדר ותוכנית, פשוט מתרוצצות להן. די השתעממתי מן הישיבה הבטלנית ליד השולחן הקטן, קמתי מן הכסא והתמתחתי, אחר כך יצאתי לסיבוב קטן בגג. בהתחלה צעדתי בחשש במעגלים קטנים ברדיוס של עשרה או עשרים מטרים מהאנטנה שסימנה את מרכז הגג. אחר כך אזרתי אומץ והתקדמתי לכיוון קצה הגג, כחמישה מטרים ממנו נעצרתי, לא העזתי להתקדם אל עבר הקצה. אבל הייתי סקרן מאוד, רציתי לראות את הקרקע מהזווית הזאת, זאת שלא העזתי מעולם לנסות אותה.

שלחתי מבטים לכל הכיוונים, וכשוידאתי שהגג ריק מאדם ירדתי על ברכי והתקדמתי בזחילה, את המטר הראשון והשני עברתי במהירות, את השלישי בחשש גובר והולך. ברביעי נתקעתי, לא הפסקתי לחשוב על האופציה של נפילה מן הבנין כשראשי מופנה כלפי מטה, האספלט הקשה שעוטף את הכביש מתקרב אלי במהירות מסחררת, כמו רוצה לחבק אותי בזרועותיו השחורות, צרבות השמש.

"אני חייב להתגבר על הפחד הזה", עודדתי את עצמי בלחישה, "אין מצב שאני מפחד מהדבר הזה למשך כל החיים".

סקרתי פעם נוספת את שטח הגג, הוא היה ריק, לא ראיתי שום אדם שיש סיכוי שילעג לי. עברתי לזחילת גחון, הריצוף החלק והנקי אשר נשטף בגשם האחרון, איפשר לי להתקדם בקלות. בסוף התהליך מצאתי את עצמי שוכב על בטני מול גדר אלומיניום מעוצבת. לקחתי נשימה עמוקה, הושטתי את שני ידי ותפסתי באחד מן המוטות האופקיים של הגדר. עצרתי, עוד נשימה, עצימת עינים, פקידה מחדש, חייכתי לעצמי חיוך קטן ומשגתי את עצמי לעמידה.

הנוף היה יפה, אך הוא דמה לכל תמונת הנוף שראיתי בחיי, לא היה בו שום דבר מיוחד. אבל התמונה שאני ראיתי, הייתה מושלמת בעיני. ראיתי את עצמי עומד בקצה מגדל גבוה וצופה בנוף, אמנם אוחז במעקה בחזקה, עדיין לא מעז להשפיל את מבטי אל עבר הקרקע, אבל עומד, חי, ואפילו מחייך.

"יואל", שמעתי מרחוק את קולו של הרב דולמן, "שלום עליכם, מה שלומך?"

"ברוך השם בסדר", עניתי, מופתע מעט מההגעה הפתאומית שלו.

"איפה גרשון?" התעניין הרב דולמן.

"אין לי מושג", עניתי, "הוא ירד למטה לסדר משהו, ועוד לא חזר".

הרב דולמן ליטף את זקנו באיטיות, כפי שראיתיו עושה פעמים רבות לפני שבא לומר משהו חשוב. לאחר כמה ליטופים הוא נופף בידו לביטול, ונשען לצדי על המעקה.

"מה רצית לומר לי?" העזתי ושאלתי.

"שום דבר מיוחד, סתם הרהרתי ביני לבין עצמי, כל מיני הרהורים שאנשים כמוני מהרהרים כשהם מהורהרים", ענה הרב דולמן בחיך.

"אני באמת לא מעוניין להפריע לך להרהר", עניתי, ושמתי לפתע לב לעובדה כי אני נשען על מעקה של בנין בגובה של עשרות מטרים או יותר, מבטי משוטט אל הכביש המשתרע למרגלותיו, והלב שלי רגוע, הדופק סדיר, אין קוצא נשימה, כלום. "אתה שם לב איפה אני עומד?" שאלתי.

"בוודאי שאני שם לב, ראיתי את חלקו האחרון של התהליך, ואני שוקל להכניס אותו לתוכנית הלימודים בישיבה. האומץ שלך שובה את ליבי, ממש כך, כפשוטו". הרב דולמן הניח את ידו על כתפי ואני ניערתי אותה בעדינות. "עכשיו אני רואה", המשיך הרב דולמן, "איך כל ההשקעה שהשקעת בך, נושאת פרי, ברוך השם".

"אני מקוה", עניתי, "שאני אצליח להכניס את השיעור הזה לתוכנית הלימודים של עצמי, את הדברים הטובים שבי, אני נוטה לשכוח מהר מאוד".

"השיכחה, יואל", אמר הרב דולמן כשעיניו נוצצות, ניכר עליו כי הוא רוצה לומר הברקה שעלתה במוחו ברגעים אלו, היכרתי את הבעות פניו, במיוחד במצבים כאלה, הוא נוטה להיות שקוף, והייתה לי תחושה כי הוא משקף את עצמו, בסוג של משחק, וכי הוא באמת יכול להסתיר את רגשותיו, אך הוא בוחר להחצין אותן. "השיכחה", חזר ואמר, מנסה לסדר את המילים בצורה טובה יותר, "היא מה שאנו מחוייבים למחות במצוות זכור, במצוות מחיית עמלק. עמלק רצה להנחיל לנו את השיכחה, את המראות הגדולים שראינו על ים סוף, ביציאת מצרים. אנחנו מצווים לזכור, לא לשכוח, השיכחה היא עצת היצר, והיא משרתת אותו באופן לא רע בכלל. היא נותנת לנו לשכוח כמה היה לנו רע בחטא, לשכוח את הריקנות שמשאירה מאחוריה העברה, את הרמאות של היצר, ובכך מאפשרת לו לבוא שוב ושוב, מבלי שנבחין שבעצם עומד לפנינו אותו רמאי ונוכל. זאת היא השיכחה יואל, אתה צריך להשתמש בה לצרכיך, לנצל את המתנה של השיכחה כדי לשכוח את המים הגנובים והמתוקים של החטא, לשכוח את כל המניעות והמכשולים שעברת, את כל הדמיונות וחזיונות השוא, ולהתרכז במטרה, עד כאן פינת המוסר להיום". סיים הרב דולמן והתחיל לפטם מקטרת.

"רעיון יפה, הרב, נהנתי ממנו מאוד", אמרתי לרב דולמן.

"הוא עלה לי בזכותך", ענה, "לך מגיעה התודה על ההשראה".

גרשון הופיע, מדבר בקול שקט בטלפון הסלולרי שלו, "תוודא שיש שם חד פעמי!" הוא ציווה לבן שיחו האלמוני, "אני חייב לסיים", אמר וניתק את השיחה.

"אני אסתלק ליי", אמר הרב דולמן, "לא לפני שאחליף מילה עם גרשון, להתראות לך יואל!"

"להתראות הרב!" עניתי. הרב דולמן פנה אל גרשון והתלחשש עמו למשך מספר שניות, גרשון משך בכתפיו וזקף את גבותיו בתמיהה. הרב דולמן הניח את ידו על כתפו של גרשון, שוב לחש באוזנו דבר מה, גרשון התרצה ככל הנראה, הקמטים שנוצרו על פניו התפשטו, וסבר פניו נעשה מהורהר, כשקצה חיך נתלה על שפתיו. הרב נופף לו לשלום והתרחק, גרשון רדף אחריו, לחש לו משפט קצר ושניהם פרצו בצחוק קל, גרשון טפח על כתפו של הרב דולמן בחיבה, נפרד ממנו לשלום, וחזר אלי בפנים קורנות.

"איפה אחזננו?" הוא שאל, החיך עדיין מעטר את פניו. "תזכיר לי מהר, לפני שנגלוש לנושאים אחרים".

"אתה עמדת להיפגש עם מנהל התאטרון", הזכרתי לו.

"הו, נכון!" ענה, "אתה אמרת שהשארתי אותך במתח.. אז טוב, נחזור לסיפור, אתה מקשיב?"

"מקשיב"

"מצוין", הוא התיישב והחווה בשתי אצבעות לעבר שפתיו, הוצאתי לו סיגריה והדלקתי לו. הוא שאף את העשן בהנאה, כשהוא מפריח טבעות עשן מושלמות אשר שטו בדממה, באוויר הלילה המתקרר, כבר לא היה כל כך קר כמו בלילות הקודמים, השמים המעוננים לימדו על סיומה של הקרה, והירח הכמעט מלא שהציץ פה ושם ממעבה העננים, צבע את הטבעות שהזדמנו בדרכו, באורו הכסוף.

"הייתי לבוש כמו שצריך", המשיך גרשון את סיפורו, "איש לא יכל לתפוס אותי על שגיאת לבוש, תכננתי את הכל באופן מושלם, כולל את מה שאמור להיות בתוך הכיסים, הכל היה בנוי לתלפיות, כמו שכתוב.

דפקתי על הדלת של יקי אונגר מנהל התאטרון, זאת הייתה דלת פשוטה בבניין משרדים אפור ונמוך ברחוב המסגר. כשהוא פתח לי את הדלת כלל לא ראיתי אותו, כלומר הוא עמד שם, אבל לא הבחנתי בו בכלל, המראה שנגלה לעיני משך את מבטי וריתק אותי. החדר היה צבוע בשחור, וריק לחלוטין, למעט שני כסאות לבנים שעמדו במרכז החדר כשהם פונים זה לעבר זה. אלומות אור מרוכזות האירו את הכסאות באור צהוב חזק, וזהו.

"שלום", הוא אמר לי, "שב בבקשה".

לא ידעתי על איזה כסא עלי לשבת, אך לא נתתי לכך להפריע לי, פסעתי בביטחון לעבר הכיסא השמאלי והתישבתי עליו, שילבתי את הרגליים בביטחון ונשענתי לאחור.

"אתה חושש ממהו", אמר לי כשהתיישב, "ממה אתה חושש? ספר לי".

"אני חושש להיות מחוסר עבודה", עניתי. "אין לי כל מקצוע בחיים מלבד המשחק".

"אתה שחקן?", הוא שאל בתמיהה.

שתקתי, לא ידעתי מה לענות לו, אבל המוח שלי פעל, חשבתי על תשובה, החלטתי להמשיך לשתוק.

"אין לך תשובה", הוא ציין, ורשם דבר מה בפנקסו.

המשכתי להפגין ביטחון, לא נתתי לאף אחד מתווי פני להיות מושפע ממה שהתחולל בתוכי.

"אתה לא על במה", הוא אמר, "תתחיל לספר לי על עצמך".

התחלתי לספר לו על לימודי המשחק שלי בלונדון.

"קאט!!" הוא צרח, "את מי זה בכלל מעניין?! הא?! נראה לך שאני לא יודע לקרוא את קורות החיים שלך?" ואז קולו התרכך והפך למשיי, קצת ילדותי אפילו, "ספר לי קצת על הילדות שלך, יקירי, אני מאוד סקרן לשמוע, אז קח את הזמן ותספר לי, תתחיל!" הוא ציווה, שילב את ידיו ועצם את עיניו בציפיה.

אופס, פה נפלתי. לא התכוננתי בכלל לכאלה שאלות, לא דמיינתי שכך יראה הראיון, מה שדמינתי היה ראיון במשרד, שולחן שמפריד ביני לבין המראיין שמעוניין לשמוע על הרזומה שלי, מראיין שמתעניין בילדות שלי, לא חלמתי שיהיה.

אני מוכשר, לא צריך להיות גאוותן בשביל להגיד את זה, פשוט הכרה עצמית שלי, זה מה שאני. אבל לבנות סיפור חיים אישי בהתראה של דקה, בוא נאמר שזאת משימה בלתי אפשרית עבורי.

אז התחלתי לספר, את כל הסיפור שסיפרתי לך עכשיו, עד לנקודה שבה עצרנו לפני האוכל, למעט הסיפור על הטלפונים מהמערץ הטרחון, כי זה קרה אחרי זה.

סיימתי את הסיפור והתרווחתי בכיסא, הוא בחן אותי בעיון, בשתיקה, בהבעות פנים מתחלפות. גם אני שתקתי, המתנתי לתגובה מצידו, להכרעה, שגייד משהו. אבל הוא שתק והמשיך לבחון אותי. ואז הוא פרץ בצחוק, צחוק מתגלגל ובלתי נשלט. הוא אחז את חזהו בשני ידיו והיטלטל בכיסאו כשיכור.

"מה מצחיק?" שאלתי אותו, כשהיה נדמה לי שהוא נרגע. זה רק עורר אצלו פרץ נוסף של צחוק. הוא חירחרר ונחר מצחוק, השתעל וצחק, דמעות עמדו על קצות ריסיו, ופניו הפכו אדומים.

"אני חייב לקחת כוס מים", הודיע בין חרחור לגיחוך, הוא יצא מהחדר דרך דלת צדדית, כשקול צחוקו בוקע דרך הדלת השחורה שסגר אחריו. הרגשתי שהסיפור אבוד, התלבטתי למשך כמה שניות, נטלתי את התיק הקטן שהבאתי איתי, ופסעתי לעבר הדלת, תחושת החמצה קשה אופפת אותי.

הוא עמד מאחורי הדלת, וכשפתחתי אותה, כמעט שהפלתי אותו. סבר פניו היה רציני, בלי זכר לצחוק שטילטל אותו אך לפני מספר שניות.

"לאן אתה חושב שאתה הולך?" הוא שאל, "עוד לא סיימנו".

"אתה נהנה להתעלל בגופות?" שאלתי אותו, "אני לא רואה סיבה להמשיך ראיון כושל, אשר סופו ידוע".

הוא הביט בי בעינים מצומצמות, פניו הביעו כעס, מהול במעט אכזבה.

"תיכנס עכשיו, ואני אלמד אותך שיעור קטן ושימושי", הוא ציווה, "וזוה בחינם", הוסיף בחיך קר.

נכנסתי שוב בחשש, כשאני מושך בכתפי בחוסר חשק, חשתי לראשונה מזה זמן רב, תחושת חוסר אונים, וכעס אדיר על עצמי. כעס על הבחירות שלי בחיים, על גזיזת הפאות, על המשחק שלא הצליח, ובעיקר על על מה שהוביל אותי למחוזות האלה, מחוזות של חוסר שליטה, של היעדר אידיאולוגיה ומשמעות. כעס פשוט וחזק.

"למה צחקתי?" הוא שאל.

"למה לא?" עניתי, "אני מצחיק, הסיטואציה מצחיקה, הניסיון העלוב שלי, ההכנות שכשלו, התמימות...אני יודע מה?"

"אתה מצחיק?" שאל המנהל.

"הכל מצחיק... מלמלתי.

"אבל אמרת שאתה מצחיק", התעקש המנהל, "למה התכוונת?"

"מה אתה רוצה ממני? שאני אנתח כל מילה שיוצאת מהפה שלי?! אני אומר כל כך הרבה מילים שאין להם כיסוי, שום כיסוי, פשוט מדבר כדי למלא את החלל במילים, השתיקה לא נעימה לי, היא מביכה אותי." עניתי, "ביום שאני אתחיל לשקול כל מילה, אני אהיה בן אדם הרבה יותר רציני וממוקד.."

"ומה יגרום לך לשקול מילים?" הוא שאל, כשהוא מביט בי מעל למשקפיו.

"כשהיו לי מילים שהן בעלות משקל, כשאנשים יתיחסו אל המילים שלי ברצינות, אז אני אדאג לשקול את מילותי... עניתי, "אולי, אולי כשאני אפסיק לשחק".

"אולי- כשתפסיק - לשחק", הוא חזר על דברי שוב ושוב, שוזר בהם נימה דקה של לעג, "ומה תעשה אז?" שאל לפתע.

שתקתי, כי לא היה לי מה לענות, הייתי כל כך מוכן לראיון, וכל כך לא מוכן. הרגשתי מבוכה וחוסר אונים, מול הנוכחות העוצמתית של האדם הזה. הוא היה שחקן מקצועי וותיק, ואני הייתי סתם אחד שחשב שהוא יכול לסובב את המערכת על האצבע הקטנה שלו. תמים ופתטי, כל כך מטומטם שבא לי להטיח את ראשי בשולחן, אבל לא היה שום שולחן בחדר, ואני ישבתי חשו, לגמרי על כיסא לבן מתחת לזרקור צהבהב. הרגשתי שהאור הזה מפלח אותי, ומשקף לעיני המנהל החקרני הזה את כל איברי הפנימים.

"זאת הייתה שאלה רטורית..". הוא מלמל, "אין צורך שתענה לי עליה, בוא קח את זה, עוד שניה.."

על פתק קטן הוא שירבט כמה מילים, חתם בתנועות חדות, חתימה זווייתית וגדולה, ותחב את הנייר בידי.

"בהצלחה!", הוא הודיע, לחץ את ידי, הורה לי בידו לצאת החוצה, וקרא בקול: "הבא בתור!"

יצאתי אל המסדרון, כשאני ממצמץ בעיני כתוצאה מן המעבר החד בין תנאי התאורה של החדר, לבין המסדרון שטוף השמש, בעל חלונות העץ הגדולים. סחרחורת עזה תקפה אותי, וחשתי שאני עומד ליפול. התיישבתי על ספסל שעמד שם, הפתק עדיין קמוץ בידי, ניסיתי להימנע מלפגוש את מבטיהם של הנוכחים במסדרון, סטודנטים צעירים למשחק, אשר התהדרו בתסרוקות עשויות היטב, וכולם למעט אחד, חבשו משקפים גדולות לעיניהם. עיניהם התוהות ליוו את תנועותי, בחנו את היציבה שלי, התעמקו בצורת הישיבה שלי, ברגלי המשוכלות, ובעיקר חששו, חששו שהם עשויים להצטרף אלי, להיזרק מן החדר השחור בבושת פנים.

"אז אתה כבר לא תשחק אצל אונגר...". לחש בארסיות סטודנט בלונדיני וחיוור שעמד בסמוך לספסל שעליו ישבתי. קמתי בבהלה, מביט בעינים לטושות על החיך הדק, על העינים הקרות והלגלגניות, על רעמת השיער המסורקת לאחור בקפידה. הוא הרחיב את החיך עוד יותר, עד שהתחשק לי לסטור לו, להטיח את ראשו בקיר, העיקר לפגום ביופי המכוער של הבחור המחליא הזה.

ואז הדלת נפתחה, וקולו של יקי אונגר נשמע מתוך החדר: "הרמן שטראוס?!"

פניו של הבלונדיני החווירו, והחיך המעוקל הפך לפס ישר, כמו צלקת על פנים של גוויה. ואני פרצתי בצחוק משוחרר אל מול פניו המתעוותות. הוא נדרך, סימן לי באצבעותיו הארוכות 'חכה חכה', ופנה בצעדים גנדרנים אל עבר הפתח האפל של החדר.

אני נמלטתי משם, ירדתי אל הרחוב וחיפשתי מונית, נסעתי אל החדר הקטן ששכרתי בשדרות רוטשילד. שילמתי לנהג ועליתי אל הקומה השניה, בחדר מדרגות צר, מרוצף בריצפת שטיח בסגנון ערבי. פישפשתי בכיסי כדי למצוא את המפתח, ורק אז שמתי לב שבאגרופי עדיין נתון הפתק המקומט שקיבלתי מיקי אונגר. מתוך סקרנות פשטתי את הקמטים, והתחלתי לקרוא.

"שלום רב, ביום ראשון הקרוב, תתקיים חזרה במרתף התאטרון, כדאי שתדייק". וכאן הופיעה חתימה זווייתית גדולה, אשר מילאה את כל השליש התחתון של הפתק: "יקי אונגר - מנהל".

התיישבתי בחבטה על המדרגות, המום. הכלב של השכנים שנבהל מן החבטה, טיפס לעברי במדרגות והניח את ראשו השעיר על ברכי. למרות שילד ירושלמי די פחדתי מכלבים, לא סילקתי אותו, נתתי לו לרייר על מכנסי הארמני היקרות, ופשוט ישבתי ובהיתי בשמים, בקצה של בנין בנק לאומי, ובצמרת עץ שיקמה, שהשתקפו מבעד לחרכים המלבנים שהיוו חלונות לחדר המדרגות האפלולי.

במשך המחצית השניה של השבוע, לא הצלחתי כמעט לישון, הייתי נרדם בכל מיני מקומות מוזרים. חוטף שינה טרופה על כיסא במטבח, כשארוחת הערב מתקררת לה לאיטה, נרדם באמצע קריאת ספר, ומתעורר רק כשהאצבע נחתכת מקצה הנייר, רק לא במיטה.

השתדלתי לשמור שבת, למרות שלא רציתי ללכת לבית הכנסת, כדי שלא אזוהה כדתי. בתוך תוכי הייתי מאמין מאוד, אך התאוה שלי לבמה גברה עלי וניצחה כמעט את כל השיקולים. ידעתי שבאיזה שהוא שלב אני אאלץ לשחק גם בשבת, אך דחיתי את ההכרעה על כך, לזמן בו אתקל בבעיה.

ביום ראשון קמתי מוקדם והתלבשתי, ונסעתי באוטובוס אל עבר התאטרון, שם ירדתי וצעדתי אל עבר קומת המרתף. בעודי יורד במדרגות הבטון החשופות, שמעתי מאחורי צחוק גס מתגלגל, ומשפט קצר בגרמנית. הסתובבתי, הרמן שטראוס ירד במדרגות מאחורי, ונופף בידו לאדם שמן ובלונדיני כמוהו, שכנראה היה אביו. הוא חלף על פני במהירות מבלי לחון אותי במבט, אך כשהגיע לקצה גרם המדרגות, משהוא גרם לו להסתובב. הוא קפא על מקומו והביט בי בחוסר אמון, אחרי שניה הוא התעשת, הניף את ידו בביטול ופסע לתוך כיתת המרתף.

פרק י"ז.

הרמן שטראוס התגלה כשחקן מבריק, גאון שאינו נזקק ליותר מחזרה אחת על אף טקסט. הוא היה מצטט מחזות שלמים בעל פה, והוא אפילו לא התגאה בזה. הוא כן התגאה בשערו הבלונדיני, בעור פניו העדין, ובשנאה העזה שהוא רחש לי.

יותר מכל הדהימה אותי העובדה, כי על הבמה הוא היה מסתיר באופן מדהים את כל רגשותיו. שיחקו במחזה 'בלדה לחובש', סוג של אינטרפטציה פוסט מודרנית לשיר המפורסם. הוא היה בתפקיד החובש, ואני הייתי הפצוע. וכמעט בכל ערב היו מגיעים אנשים לחדרי ההלבשה, ומבקשים להיפגש עם האנשים שריגשו אותם כל כך. כשהרמן היה מצטלם לצידי, על פניו היה חיוך רחב ונאה, ובידו המוסתרת מאחורי גבי, הוא היה צובט אותי במטרה להכאיב לי.

הוא היה התגלמות האגוצנטריות, עומד שעות בחדר ההלבשה, מסרק את שיערו שוב ושוב, משאיר מאחוריו שלוליות מים, שמעולם לא טרח לנגב. בנסיעות, כשכולם ניסו לנמנם ולישון, הוא היה משמיע מוזיקה רועשת מהטרנזיסטור שלו. הופעתו החיצונית היתה תמיד מצוחצחת ומבריקה, אך מאחורי השתרך שובל פסולת לכל אשר פנה. עטיפות של חטיפים, נירות טישיו משומשים, וחפיסות סיגריות ריקות שהיו ברשותו, מעולם לא מצאו את דרכן לפח האשפה, לפחות לא על ידי.

שרדתי בחברתו כמעט שנה שלימה, עד שקרו שני דברים ששינו את כל התמונה. יקי אונגר המנהל המבריק של התאטרון, נעלם במפתיע מהאיזור. לאחר כמה שבועות של חיפושים שנערכו בעקבותיו, התקבל ממנו מברק שבו הוא מודיע כי הוא שוהה במונגוליה, ואין טעם לשכנעו לשוב אל הארץ. היעדרותו של יקי מהשטח, הפכה את החיים עם הרמן לבלתי נסבלים. אם בתקופת יקי, הרמן שמר על רמה כלשהיא של אנושיות, אז כעת הוא התיר כל רסן. התנהגותו הייתה פשוט בהמית, הוא לא ביצע דבר שלא קשור לטיפול החזותי שלו. הוא לא הופיע לחזרות בכלל, הוא היה מגיע, לוקח את הדפים של הטקסטים, ונעלם עד לחזרה הגנרלית. את מקומו בחזרות, מילא סטודנט צעיר מבית הספר, שהיה נלהב לשחק בתפקיד של הרמן. הוא כל כך העריץ אותו, עד שהוא התחיל לסגל לעצמו את סיגנון הדיבור שלו, את התסרוקות, ואת האגואיזם. חשתי שאני מתמודד עם כפיל של הרמן, רק בלי הכישרון הנדיר שהיה להרמן.

המקרה השני היה בזמן הצגה שלי, הצגה שכשלה כלכלית בגלל כל הסיפור עם יקי אונגר. שיחקנו מול אולמות כמעט ריקים, וזה דבר כל כך מתיש. אתה לא יכול לתאר לעצמך את הקושי, ואני לא ממש יכול להסביר לך אותו.

באותו הערב, אלברט, המנהל שבא אחרי שיקי עזב, היה מרוצה מאוד. כל הכרטיסים נמכרו ואף היה ביקוש לכרטיסים נוספים. באותו ערב הרמן איחר, הוא הגיע לחדר ההלבשה כרבע שעה בדיוק לפני ההצגה, והוציא את כל זעמו עלי ועל צוות ההפקה. ההשתוללות שלו גרמה לכך שאיש מעובדי הבמה לא טרח לבדוק מה קורה באולם, כולם היו טרודים בהלבשתו של הרמן, שלא שיתף פעולה יותר מדי, ודרש שוב ושוב כי יסדרו את תסרוקתו בצורה טובה יותר.

קטע הפתיחה של ההצגה, היה התפקיד שלי, כשהרמן היה אמור להצטרף אלי באמצע המערכה הראשונה. הכרוז שעמד מעבר למסך, לא הכריז דבר. הוא חזר אל מאחורי המסך כשהוא מנסה לומר לי משהו, אך איחר את המועד, עובדי הבמה כבר פתחו לרווחה את המסך, ואני עמדתי במרכז הבמה מול אולם ריק מאדם. למעט אדם אחד שישב בדיוק במרכז האולם.

לרגע היססתי, חשבתי לשוב על עקבי ולחזור אל מאחורי הקלעים, כך עמדתי למשך מספר שניות, כשמבטי נעוץ באדם הבודד. גם הוא בהה בי. לאחר מספר שניות, הסתובבתי, והחלתי לפסוע לעבר מאחורי הקלעים. האיש צעק משהו שלא הצלחתי לשמוע, וסימן לי בידו להמשיך.

אני לא יודע למה החלטתי להשאר על הבמה, אך זה מה שעשיתי. התחלתי לשחק את התפקיד שלי, כשמבטו של האיש נעוץ בי ללא הפוגה. כשחזרתי אל מאחורי הקלעים, לא סיפרתי דבר להרמן, רציתי דווקא לראות איך הוא מאבד את קור רוחו, כשיראה שהאולם ריק.

במערכה השניה הרגשתי כבר יותר טוב. שיחקתי בביטחון ובלי לבדוק כל רגע לאן ממוקד מבטו של האיש. ואז הרמן נכנס. הוא היה המום כצפוי, ולא הצליח להוציא הגה מפיו. הוא פשוט עמד כמו פסל חי. לאחר מספר שניות הוא חזר לעצמו, ובכל העוצמה. הוא פשוט התחיל לצרוח עלי, מתעלם מן האיש שבקהל. הצופה מצידו לא וויתר, הוא קם ממקומו והחל מתקדם לעבר הבמה. מסתבר שהוא היה זקן מאוד, כי הוא הלך לאט לאט, נשען על מקל הליכה. הרמן המשיך לצעוק ולצרוח, משלב בצרחותיו מילים בגרמנית שלא הבנתי, מסתבר שהיו אלה קללות, העדפתי שלא לדעת מה תוכנם. מתוך בליל הדברים הבנתי שהוא חושד כי ארגנתי לו מתיחה.

בסופו של דבר, הוא נטל את אחד הכיסאות שניצבו על הבמה, הטיל אותו לעברי ונמלט אל מאחורי הקלעים. זזתי הצידה בזמן והכיסא התנפץ על קרשי הבמה, ברעש שהדהד בכל רחבי האולם.

עמדתי על הבמה המום ורועד, וחשתי אכזבה אדירה. ההתנפצות של הכיסא, ניפצה לי באחת את כל החלומות הגדולים שחלמתי, את העולם המופלא של המשחק והתיאטרון, את האמונה בצדקת דרכי, אשר נתנה לי את הכוח לזנוח את כל העבר וללכת אחרי אהבת הבמה. הרגשתי חלול ומרוקן, כמו אגוז שאת תוכנו כירסמה תולעת, וקליפתו השלמה מטעה את האנשים, אשר מרימים אותו בהתלהבות, ומטילים אותו באכזבה על הארץ.

הקשיש האלמוני נעמד מולי, אני על הבמה והוא עומד על הרצפה, נושא אלי את עיניו. זיהיתי אותו על פי עיניו שהציצו מתוך הצעיף המשובץ שכיסה את פניו. פסח קליינמן, האדם היחיד שאי פעם הבין לליבי, שקיבל אותי בשעה שכולם השליכו אותי.

"פסח?! שאלתי בתדהמה כשאני קופץ בזריזות מן הבמה. "מה אתה עושה כאן?!"

"באתי אליך" ענה פסח קליינמן, הסיר את הצעיף מפניו וחשף את חיוכו הנעים.

"אתה קנית את כל הכרטיסים? מאיפה היה לך כל כך הרבה כסף?" שאלתי.

"זה באמת מה שיש לך בראש עכשיו? כסף?" ענה פסח וסטר לי בידידות, "אין לי בכלל כסף", אמר, "אבל ליקי אונגר יש הרבה כסף, והוא דאג לך".

"יקי אונגר?!", כל כך הרבה שאלות עלו בראשי, מה הוא עושה, איפה הוא חי, למה הוא עזב. אבל רק שאלה אחת הצליחה למצוא את הנתיב החוצה. "מה לך ולו?"

"יקי אונגר הוא הבן שלי", ענה פסח בטבעיות, "הוא שלח לי סכום כסף וביקש ממני לעשות את כל המהלך הזה על פי תכנון מפורט שהוא כתב, וכולל שיחוד של משרד הכרטיסים, של השומרים בשער, ועוד כל מיני דברים, כשהמטרה היא שאני אשב איתך כאן באולם בזמן הצגה, ואשכנע אותך לחדול מלשחק בתאטרון, ולעבור לתפקיד חינוכי כל שהוא".

המוח שלי היה עסוק בלעכל את המידע המופרך הזה, לא נטייתי להאמין לפרט אחד מן הסיפור הזה, אבל לא הייתה לי שום ברירה, פסח קליינמן היה דובר אמת, תמיד. היה סיכון גדול יותר לפקפק בדבריו, מאשר להאמין לו.

"יקי אונגר הוא הבן שלך", מלמלתי, "יותר מדי דברים הזויים קורים לי היום, אני מסוגל להכיל כמעט הכל, אבל את זה אני לא מצליח לעכל".

"תראה בתעודת זהות", ענה פסח, שולף מכיסו את התעודה ומראה לי. תחת הכותרת 'ילדים' נרשמו מספר שמות, השם השלישי היה 'יעקב'.

"מה זה אומר? יש רק יעקב אחד בעולם?" שאלתי.

"התבלבלתי", הוא אמר והושיט לי תעודה אחרת, ישנה ומקומטת. "הנה תעודת הזהות הישנה של יקי, תסתכל על השם שלו, תסתכל על הסעיף 'שם האב'".

נטלתי את התעודה וגיליתי כי הוא צודק, פרצוף צעיר הציץ אלי מן התמונה הקטנה, הכיפה הלבנה שחבושה על ראשו, וזיפי הזקן הקצרים אשר מעטרים את הסנטר המזדקר, לא שינו דבר. היה זה יקי אונגר, צעיר בכמה וכמה שנים. תחת הכותרת 'שם פרטי' נרשם באותיות דפוס מרוטשות 'יעקב', ותחת הכותרת 'שם המשפחה' נרשם 'קליינמן'.

"עכשיו אני רואה את הדמיון בינך לבינו", אמרתי כשאני בוחן את פניו המזדקנות. "חבל שלא ידעתי על כך קודם".

"מה היית מרוויח מן הידיעה?" שאל וענה, "כלום לא היית מרוויח, סתם מידע מיותר שנצבר במוח".

הנהנתי באופן מאולץ, זה לא היה נראה לי הזמן הנכון לוויכוחים פילוסופיים עמוקים. לא ידעתי אם זהו הזמן הנכון לשום דבר, אבל בהחלט לא לוויכוחים.

"אז מה אתה בעצם רוצה?" שאלתי.

"כבר אמרתי לך, כמדומני, אבל אני מתנדב לחזור על כך אם יתעורר צורך כזה".

"אתה יודע מה", פתחתי, "הכל טוב ויפה, אתה תוציא אותי מפה, יופי, אבל מי בכלל ירצה להסתכל עלי? תפקיד חינוכי? אתה היית שולח את הילד שלך ללמוד אצל אדם שלא למד מעולם באופן מסודר באף מקום? אם לא ניקח בחשבון את מחצית השנה שבה למדתי בישיבה", אמרתי במרירות, מבטי משוטט על דוגמאות המעויינים שבשטיח.

"אל תדאג", אמר פסח קליינמן, "ממה שאתה לא צריך לדאוג ממנו, הכל כבר מסודר, אתה תשהה בביתי למשך חודש – חודשים, אחר כך אתה תחזור אל השכונה, ותשמש כרבה של המכינה בחיידר. את המשרה כבר סידרנו לך, עכשיו רק נשאר העניין של להביא אותך".

"אתם לא נורמליים", הודעתי לפסח, שהסתובב במהירות לראות אל מי אני מדבר, "ואני מדבר עליך ועל יקי", המשכתי. "אתם באים עם כל מיני תוכניות שאין לי מושג למה, ועל איזה בסיס תכנתם אותן, ואתם מנסים פתאום לשנות את כל החיים שלי, לפגוע בבחירה שלי, ולהרוס לי את התקווה היחידה שנתת לי בחיים. למה אתם חושבים שאני אסכים לזה?"

"אנחנו לא חושבים", הודיע פסח, "אנחנו פשוט יודעים שזה המקום המתאים לך, ותאמין לי שבמשך כל השנים שבהם עסקתי בחינוך, לא הייתה פעם אחת שבחרתי בשביל התלמידים שלי. ייתכן שהמלצתי על דרך, או שניסיתי להניא אותם מדרך כל שהיא, אבל תמיד המילה האחרונה הייתה שלהם. אתה יודע מתי כן קבעתי עובדות?"

"מתי?"

"כשהעובדות היו בשטח, ולא הייתי צריך לעשות כלום בשביל שהן יקרו, אז לקחתי בשבילם את הצעד הקטן הזה. ההבדל היחיד בין מה שאני מבצע, לבין מה שהתלמיד יצטרך לבצע, זה הקושי שיעמוד בדרכו. בשבילי זה קלי קלות, ובשבילו זה קריעת ים סוף. ואני בסך הכל נכנס לתמונה בשביל להוריד את רמת המאמץ הנדרש לו".

"ואם זה נשמע לי כמו משחקי טרמינולוגיה?" שאלתי, "זה לא משנה באיזה שם תקרא לזה, זה עדיין התערבות בבחירה שלו".

"בוא לא נפתח פה חזית חדשה", עצר אותי פסח, "אם נכנס לשם, לא נגיע לשום מקום, בשימוש במילה 'בחירה' בפני עצמה, נדרשת הגדרה טרמינולוגית מדוייקת, אשר תבאר לנו למה אנחנו מתכוונים כשאנו אומרים 'בחירה', ואין כאן המקום להאריך. אבל זה לא ממש משנה לך ולי, כי אתה הרי מכיר אותי מזה שנים, ומתוך ההיכרות הזאת למדת שאני רק רוצה בטובתך. ואם כן, למה שלא תסמוך עלי?"

שתקתי והרהרתי במה שהוא אמר, למען האמת, הוא לא הביא איזו בשורה מעניינת, לא חידש לי כלום. אולי העובדה שיקי הוא הבן שלו, אולי בגלל שבאמת הוא היה לי כאב, ותמיד קיבל אותי איך שאני, הרגשתי מחוייב לבוא איתו. עדיין ניקרו לי בלב ציפורי טרף עצומות, מקרקרות בזעם, רוטנות על כך שאני מפנה את הפגר שלי מערבות התיאטרון, חיות טורפות לא מזוהות, חשפו שיניים בוהקות, מנסות לחסום את דרכי, נהמות, יללות, שאגות וצרחות, התערבלו בתוך ראשי, פושטות צורה ולבשות צורה אחרת. הקולות פסקו באחת כשצאתי מפי משפט קצר.

"אני בא איתך".

גרשון הפסיק לרגע לספר את סיפורו, ביקש ממני עוד סיגריה, הצית אותה, והתרווח באנחה על כיסא המתכת הלח. חששתי שהוא התעייף, שאין לו כבר כוח לספר. ישבתי והתבוננתי בצורות שנוצרו בעשן, וחשבתי, לראשונה מזה כמה ימים, על החברים שהשארתי מאחורי.

אף פעם לא הייתי במרכז החברה, אך היו לי הרבה חברים מסוגים שונים. אפשר היה למצוא אותי בחברת בחורים שקטים ומופנימים, ואחרי חמש דקות לראות אותי רץ בחברתו של בחור אנרגטי ונמרץ. לא הייתי מביע את דעתי בפומבי, אם לא היו מבקשים לשמוע אותה, אבל כמעט תמיד התבקשתי להביע את דעתי, ואמרתי אותה.

בתוכי הרגשתי דחוי, הייתי נוקש בעדינות על דלת של חדר שבו ישבו בחורים ופטפטו על כל מיני דברים, בו בזמן שחברי היו פשוט מתפרצים מבלי לדפוק. כשפתחו לי, הייתי נכנס בחשש ומתיישב על קצה מיטה, לא מעיז להישען ולהתרווח. תמיד שאלתי את עצמי מה חוסם אותי בחברה. היו לי תשובות, אבל אף פעם לא העזתי ליישם אף אחת מהן, אולי כי העדפתי את הבדידות היחסית שהייתי נתון בה. למפרע התברר לי שבחורים חשו מכיווני סוג של התנשאות, אבל למעשה לא היה לכך שום בסיס, אולי תחושת נחיתות.

"אתה גולש בזכרונות", קבע גרשון, "הספקתי להכיר אותך מספיק בשביל לקבוע את זה"

"מה אתה רוצה שאני אעשה?" שאלתי, "שאני אספור את הכוכבים?"

"אני לא רוצה שתעשה כלום", אמר גרשון, "פשוט ציינתי עובדה שראיתי, אני אוהב לנסות לקרוא מחשבות".

"אתה עומד להמשיך לספר?"

"הסיפור מעניין אותך?" שאל גרשון, שואף את בדל הסיגריה אל תוך ריאותיו. "תענה לי בכנות, כי בכל מקרה אני יודע את התשובה".

"עוד מניפולציה אחת ואני הולך!" איימתי בחיך, "מה אתה מרוויח מכל השאלות האלה? במיוחד אם אתה יודע את התשובה?"

"תבין", אמר גרשון והתרומם לשיבה זקופה, "אתה כרגע בתקופת הכשרה, נכון שאתה כרגע מאזין לסיפור מעניין, אבל זה לא אומר שאתה יכול לתפוס את מקומו של המדריך שלך, במקרה הזה זה אני".

הייתי מעט נבוך, לא ציפיתי ליחס כזה מצד גרשון, האמת היא שהרגשתי מין חבר שלו, וכשהוא העמיד אותי על מקומי, חשתי תחושת דחייה. התעטפתי למשך כמה שניות בתחושת הדחייה, נהנה לחוש את המגע המוכר שלה, אך מיד אחר כך התעשתתי.

"הסיפור מעניין אותי", עניתי בלקוניות.

גרשון שלף מכיסו פנקס ועט, רשם משהו והחזיר אותו אל הכיס.

"הגענו לפרק הסיום", הודיע לי. "תקשיב עכשיו בריכוז, כי אני עף על פני הרבה תקופות. לא יינתן זמן לשאלות".

"מקובל", עניתי, וגרשון המשיך לספר.

"יצאתי מאולם התאטרון כשידי נתונה בתוך ידו של פסח. הוא הוביל אותי לעבר רכב שחנה בקרבת מקום, ויחדיו נסענו אל ביתו.

בבית הקטן חיכו לי בגדים נקיים, ספרייה מלאה בספרים, ושקט מוחלט. הוא היה מבודד מן העולם, בית קטן בקצה שכונה, על צלע גבעה, עצי חרובים ותרנגולים. למשך תקופה התגוררתי שם בחברתו, כשהוא הופך לי למעין אב. חלקתי איתו את כל חוויותי, והוא היה מקשיב בהזדהות. לעיתים הוא היה נכנס לחדרי כשבידו ספר קטן וכוסות תה, והיינו לומדים ביחד.

אחר כך הוא התחיל ללמד אותי את שיטת החינוך שלו, מתעכב על כל סעיף וסעיף, ועונה במתינות על כל שאלה. שם נחשפתי לרמת הגאונות שלו, אותה הוא הסתיר מעיני הציבור. חדות מחשבה, זיכרון צילומי, וכושר ניתוח מופלא, היו רק חלק מהתכונות שהוא ניחן בהן. בכל יום הייתי מגלה אצלו רובד חדש, ונפעם מהתחכום שבו הוא הסתיר את התכונה.

שיטת החינוך שלו הייתה מעמיקה ויסודית, לכל מהלך ניתנה סיבה, לכל מקרה ניתנה דוגמה. הוא אף פעם לא התייחס לדברים כמובן מאליהם, מעשה שנראה מקרי הוא כנראה מקרי, הוא דרש תכנון מדויק של כל שלב בחינוך.

מעבר לזה, הוא הקדיש פרק נרחב להתבוננות פנימית ועבודה עצמית. הוא טען שזה קריטי להצלחת החינוך, ובלי זה, המחנך עושה את מלאכתו רמייה.

בבוקר אחד המתינה לנו מונית על יד שער החצר, ושנינו נכנסנו לתוכה ונסענו לכיוון העיר. הוא לבוש בחליפה המהווה שלו, בכובע הלבד הקטן, ידיו אוחזות בספר 'שמונה פרקים לרמב"ם'. אני לבוש במערכת בגדים חדשה לחלוטין. חליפה ירושלמית ארוכה, מגבעת 'סופר' שטוחה, ואת לחיי מעטרות פאות ארוכות, אשר ניסו בלא הצלחה להסתלסל באמצעות מעט מים.

ירדנו מהמונית ליד בנין מגורים באחת השכונות החדשות של ירושלים, בקומת הבנין הראשונה שכן תלמוד תורה שנפתח זה מכבר. די חששתי מהראיון, ומיששתי כל העת את תלבושתי החדשה, בוחן את עצמי שוב ושוב מול דלת הזכוכית של הבנין. פסח הרגיש בכך וסימן לי שאני נראה מצויין, ואין לי מה לדאוג, בסוף הכל יהיה בסדר.

התקבלתי, ונכנסתי לתפקיד בסערה, חדור בתחושת השליחות שפסח דאג להחדיר בי. ההצלחה הייתה מסחררת, תוך מספר חודשים התפרסמתי בכל העיר כמלמד מהשורה הראשונה, עד שכמעט בכל ערב הייתי מוצא בתיבת הדואר, מכתבים ממנהלים מהעיר ומחוצה לה, אשר מציעים לי לעבור לבית ספרם ולקבל שכר גבוה בהרבה. אך אני סירבתי בנימוס, לא היה חסר לי כלום, העבודה בתאטרון סידרה אותי למשך תקופה ארוכה, ולא היה לי את מי לפרנס, התגוררתי עדיין אצל פסח, והוא דאג לי לכל מחסורי, והמשיך להרביץ בי את תורת החינוך.

לאחר מספר שנים, פנה אלי הרב דולמן עם הצעה מעניינת, הוא רצה שאני אפעיל תוכנית שיקומית להורים של תלמידים בהר חורשים, הישיבה שאותה הוא מנהל, אשר בעקבות מצבם הכלכלי והנפשי, הם הזניחו את ילדיהם וגרמו להם לנזקים בכל מיני תחומים. הסכמתי, כי הרגשתי הזדהות עם המקום הזה, הייתי שם פעם, למרות שלא ממש ידעתי לשים את האצבע על הסיבה שגרמה לי להיפלט מהמסגרת.

כשהרב דולמן נקרא ע"י פרופסור שליבוויץ, על מנת שישמש כמנהל המחלקה התורנית בתלתן, הוא הזמין אותי באחד מן הימים לבקר שם, סתם בשביל שאוכל ללמוד מעט על מצבי קיצון. הגעתי איתו, ומיד התלהבתי, במיוחד בשל הזיקה ביני לבין הסוכנים לשעבר אשר מאושפזים בתלתן. הרב הציע לי להתראיין לתפקיד של מטפל תורני במקום, ולעבוד בו במקביל לעבודה שלי בהר חורשים.

הוא קבע לי פגישה עם פרופסור שליבוויץ, בדיוק במקום בו נפגשנו אנו, בבית המרחץ התת קרקעי. אני המתנתי לו בבטן האדמה, והוא הופיע בדיוק בשעה שנקבעה. זרח שליבוויץ, היה אותו יקה כמו שהוא היום, הוא התיישב במתינות על הספסל, ופנה אלי בטון תקיף וקר.

"גרשון וויספיש", אמר, "ספר לי קצת על עצמך".

פרק י"ח

הסיפור הסתיים, לפחות כך למדתי משתיקתו הארוכה של גרשון. ישבנו כך תחת כיפת השמים, הקור שנשכח במרוצת הסיפור, החל לתת את אותותיו. בחנתי את שטח הגג, הוא היה ריק לחלוטין, מעט המבקרים שעלו אליו, נטשו אותו, כנראה שהם חיפשו מקום חמים ונעים יותר.

- "נחזור לבניין?" הצעתי לגרשון.

הוא הביט בי בשתיקה, כמעט בהה, אחר כך הוא הניד קלות את ראשו והחל לאסוף את חפציו מן השולחן.

חזרנו בצעדים איטיים, גוררים את רגלינו על הרצפה המבריקה, שמתי לב שגרשון, מידי כמה צעדים, מפנה את מבטו אל עבר פני, ובוחן את הבעתן. החזרתי לו באותו המטבע, ובחנתי את פניו בכל פעם שחשתי במבטו הננעץ בי. חלפנו בחדר המדרגות החשוך, במסדרונות ארוכים ומעוגלים, עד שהגענו לחדר שינה מהודר.

- "אתה ישן פה הלילה", הורה גרשון, "ולפני זה, יגיע מישהו לדבר איתך, ברור?" הוא שאל בטון תקיף.

- "אני מקווה שברור", עניתי בפיהוק, "שום דבר לא ברור לי, ואתם יודעים את זה".

- "יודעים", הפטיר גרשון ויצא מן החדר, משאיר אותי עם המחשבות ועם המיטה החמימה שקיבלה את פני בידידות. שכבתי בבגדי ובנעלי על המצעים הנקיים, סוקר מזווית נמוכה את החדר המפואר. הבחנתי בתרמיל הגדול שנתן לי הרב דולמן, כשהוא מונח- על כיסא, זה הרגיע אותי, ונתן לי תחושה של ביטחון. תמיד הרגשתי בטוח יותר, כשהחפצים שלי היו בקרבתו, לא מרכושנות, אלא מהצורך להיאחז במשהו מוכר, ולצורך זה, החפצים היו לי כמו חיית מחמד פסיבית אשר מלווה אותי לכל מקום.

לא הצלחתי להירדם כל כך מהר, הציפייה לאדם שיבוא לשוחח איתי, לא העניקה לי את השלווה הנדרשת לשינה. אז ניסיתי קצת לנצל את הזמן. בהתחלה שוטטתי בחדר, סוקר את העיצוב ואת הציורים התלויים על הקירות. בדקתי גם את המקרר, המתין לי שם כריך עשיר, עם פתק קטן שנכתב עליו: "בהצלחה ובתאבון – אריה דולמן". נהנתי מן המחווה הקטנה, ושקלתי להשאיר לו פתק תוגה קטן. לא אכלתי את הכריך, שמרתי אותו למקרה שאתעורר לפני עלות השחר ואספיק לאכול אותו בטרם יתחיל הצום.

ואז נזכרתי שלא התפללתי ערבית, אז התפללתי, רצת במהירות, כי חששתי שכל רגע אמור להיכנס האדם המדבר. ניסיתי קצת לצפות בנוף שנשקף מן החלון, אחרי כמה דקות זה שיעמם אותי. חיטטתי בתרמיל, בחיפוש אחר חומר קריאה כל שהוא, ומצאתי שם ספרון קטן, 'לימוד יומי במקצועות התורה'. התחלתי לקרוא ממנו באופן אקראי, ונהנתי מהעריכה הידידותית. בכל יום הובאו קטעים שעסקו בנושא שהזכר איכשהו בפרשת השבוע. הלכות משניות תנ"ך וגמרא, התערבו בצורה מדוקדקת ושקולה, ונתנו לי את ההרגשה כאילו אני יושב בבית המדרש ודן בסוגייה.

התחלתי ללמוד את הסוגיה היומית, היא עסקה בנושא 'שבירת הלוחות בהלכה', וביארה באופן מרתק את הצדדים ההלכתיים הנוגעים למחיקת השם, לדין של עת לעשות להשם הפרו תורתך, היה מעניין, בהיר, וברמה גבוהה. לא חשבתי שהרב דולמן יביא לי ספר רדוד, אבל מהניסיון שלי, הכותרת 'לימוד יומי' מסתירה מאחוריה תוכן רדוד למדי.

מסתבר שנרדמתי, כי התחלתי לראות בין דפי הספר, דמויות קטנות שמהלכות, כמו וידיאו של רחובות וסמטאות ממעוף הציפור. קירבתי את ראשי אל הספר, מנסה לראות את הדמויות מקרוב. לא זיהיתי אף אחת מהן כולן היו כפופות וממהרות, התקרבותי יותר, והתחלתי לראות את הפרטים מזווית ראייה נורמלית, כאילו צעדתי בתוך הספר, את הרחובות תחמו השורות בגבול דמיוני, וביניהן התנשאו אותיות אדירות מימדים. הצבע שלהן לא היה שחור כפי שהוא נראה לקורא, אלא תערובת של צבעים עזים, מרוחים ביד נדיבה, הרצפה היתה עשויה ממעין לבד לבן, כך לפחות זה היה נראה לי, מדי פעם נראו עליה כתמים גדולים בצבעים שונים.

במורד הרחוב שנמצאתי בו, הופיע נער, על פי הליכתו ומבנה גופו, לבוש בגלימה צבעונית זולה, על ראשו הוא חבש כובע קש מהוה, ופניו היו צבועות בצבעים זוהרים. הוא חלף על פני מבלי להתייחס אלי. עקבתי אחרי גבו המתרחק, הילוכו היה מוזר, אבל לא הצלחתי לקשר בין התופעה לסיבה.

המשכתי לרחוב אחר, יצאתי לשדרה של כוכביות, שתחמה בין שורות של אותיות, היא הייתה שוממה למדי, בקצה הרחוק שלה הבחנתי ברחוב סואן שאנשים רבים חלפו בו במהירות. התקדמתי לשם, מתוך סמטאות קטנות שנפתחו אל השדרה, נפלטו מידי פעם מספר דמויות, כולן ממהרות לכיוון הרחוב ההוא. עוקפים בדרכם סימני ניקוד אימתנים, שחרגו מהקו של השורה.

הרחוב הראשי היה סואן, מאות אנשים נשים וטף, צעדו לכיוון אחד, כמעט כולם עטויים בבגדים באותו סגנון שבו התלבש הנער שפגשתי בסימטא. גם הם הלכו באופן מוזר למדי, בסוג של טירוף, אף אחד לא הרים את עיניו לעברי, הם היו טרודים בהליכה עד כדי כך שהם לא השמיעו קול, רק צעדו במרץ ובדממה.

ניסיתי לפנות אל אחד מהם, אבל הוא פשוט התעלם ממני, כאילו הייתי אוויר. כך היה בפניה לשני ולשלישי, אין יחס, אפילו לא העפת מבט קלה. ניסיתי להתייצב מול אחד מהאנשים, לנסות לעצור אותו, לשאול אותו לאן מועדות פני כולם, אבל הוא פשוט צעד דרכי והמשיך הלאה. הבנתי שאני רואה ואינו נראה, ואפילו לא מורגש, כמו רוח, כמו אוויר, ממש כלום מהלך.

לא היה לי מה להפסיד, והייתה בי סקרנות רבה, אז צעדתי עם כולם לעבר היעד המסתורי. אנשים רבים עברו דרכי בלי לחוש זאת, עגלה מלאה בילדים מאופרים ומצווחים איימה לנגוח בי, זזתי היצידה בבהלה, ותוך כדי כך, חלפתי בתוך קשיש טווס, ושני סבלים שנשאו דליים גדולים, עמוסים עד גדותיהם בצבע. השתדלתי להלך בשולי הדרך כדי להימנע מן התחושה הלא נעימה הזאת.

בקצה המרוחק של הרחוב, נראה מגדל גבוה ועבה, מוקף במין מסלול לולייני. אנשים רבים צעדו בו, מקיפים את המגדל שוב ושוב. כשהתקררתי, הבחנתי בבור העצום שהמגדל בלט ממנו, כשהבטתי לתוכו, נגלו לעיני קומות נוספות, אשר אנשים רבים נצפו גם בהם. נשענים על המעקות, משוטטים, או נכנסים למסלול הלולייני שסבב את המגדל.

המשכתי לצעוד עם ההמון, במעלה המגדל הלולייני, בו נחשפתי לסוג אחר של אנשים, שחורים וזקופי קומה, את פניהם היפות והמהודרות, עיטרו זקנים מטופחים, בפיהם שתיקה, בעיניהם יאוש ומרה שחורה. הם ניסו להסתיר את היאוש על ידי זקיפת הקומה, חיוך קטן ומלאכותי השתול על שפתייהם, וצעדים נחושים ומהירים. הם לא היו שונים מהאחרים באופן שבו הם חלפו דרכי. בדקתי, הם לא חלפו דרך האנשים הצבעוניים, והללו לא חלפו דרכם.

באחת מהקומות העליונות יצא ההמון מן המסלול, ונכנס אל רחבה ענקית, הומה וסואנת. את הרחבה תחם מכל צדדיה, יציע ענק ומעוטר, גדוש באנשים המנופפים בידיהם בלהט, וקוראים קריאות עידוד קצביות.

מרכז הרחבה ריכז את מירב ההמולה, המון סוער התגודד סביב מונומנטים אימתניים, שנעו ונסחפו עם תנועות הקהל. כל תנועה משמעותית של הגופים הענקיים, גררה קריאות וצהלות מכיוון היציע האחד, וקריאות שבר מהאחר. ניסיתי להבין את מה הם דוחפים שם, ומה גורם להם להתרגשות כה גדולה, אז הלכתי לעבר אחד היציעים והתחלתי לטפס אל ראשו. לא הייתי צריך להידחק ולהידחק כשם שעשו יתר האנשים אשר ניסו לעלות, פשוט חלפתי דרכם בקלילות, ותוך דקות אחדות הגעתי אל המישורת העליונה, המשקיפה אל פני כל הרחבה.

הגופים הגדולים שראיתי היו אותיות ענק, הצלחתי לזהות את האותיות: 'א', אשר הופיעה שלוש פעמים, 'ל', רק פעמיים, ארבע פעמים הופיעה האות 'ו', והאות 'י' פעמיים. האותיות 'ס', 'נ', 'ט', הופיעו רק פעם אחת.

ניסיתי להבין אלו מילים או מילה, מנסה ההמון להרכיב מן האותיות. חשבתי על 'סלט וניל', אבל אז נשארתי אותיות מיותרות. ניסיתי גם: 'טל או ניסיון', 'טיול לאסיה..', 'טניס ליטאי', אבל ללא הצלחה, לא הבנתי בכלל את מטרת המאבק, האם זה סוג של 'שבץ נא' קבוצתי, אתגרי במיוחד. או מלחמה על איזה שם כל שהוא לממלכה ההזויה הזאת.

אבל כשהקשבתי לקריאות ההמון, הצלחתי להבין לפחות על אלו מילים הם מדברים. הקבוצה שהייתי ביציע שלה, צעקה בלהט את המילה "סלאוויטא!", ואילו הקבוצה שמנגד, קראה בכל פעם שהתרחש איזה שהוא שינוי בסדר האותיות, "ווילנא!"

ווילנא, סלאוויטא, עכשיו קלטתי, אני עומד על עמוד השער של כרך תלמוד בבלי ענק, ושתי הקבוצות האלה רבות ביניהם על איזה שם יופיע על עמוד השער. חבל שגרשון לא לימד אותי את ההבדלים בין הש"סים השונים, הייתי דווקא שמח אם הייתי בא לכאן מתוך הבנה, ולא מתוך בלבול כמו שאני חווה כעת.

בחנתי את שני היציעים, אוהדים משולהבים הריעו בשניהם, צועקים ברעש מחריש אוזנים, היושבים ביציע ש בו הייתי, נופפו בדגלים ססגוניים, והדליקו אבוקות צבעוניות בכל פעם שהתרגשו ממהלך כל שהוא שהתרחש ברחבה. לעומתם, אנשי ווילנא, בלבושם השחור, קראו קריאות קצובות, והיכו על תופי ענק במקצבים דרמטיים.

בעודי שקוע בבחינת הקהל, השתררה לפתע דממה בקהל, שקט מחריש אוזנים נפרש על הרחבה. עיני כל הצופים היו מרותקות למתרחש במרכז הרחבה. הפניתי גם אני את עיני וראיתי את ההתרחשות שהדהימה את כולם.

על אחת מן האותיות עמדה דמות קטנה ונאמה, התרכזתי מעט והצלחתי להבין את דבריו. הם נשמעו בבירור בכל נקודה ופסיק על דף השער האימנטי.

"...האחד ואין בלתו!" שמעתי את קצה המשפט שהשמיע הנואם, "אין זאת אלא מחסרון הידיעה, מקצרון הדעת, מדלות המושג, ומשפלות המשיג!"

הוא דיבר בשפה מליצית וגבוהה, בין כל מילה התמשך רוח של שני מילים, הפסקה רטורית שבאמנות של הדובר, לא גרמה לנאום להיות מתיש וטרחני, אלא מסקרן ומרתק.

"והאחד אשר נפשו תאבה, הצדק, היושר וההגיון, אשר מחמת חסרון זה, טרם מצא את הדרך להביאו, הוא אשר יתן את האות, אשר תוציא את הצדק לאור!"

הוא עצר, סקר את כל הקהל המקיף אותו, לאט לאט, מידי פעם התעכב על איזו נקודה, בחן, הוסיף לשוטט בעיניו, עד שעצם אותן והמשיך לדבר.

"כל שנדרש מאתו, כדי שנפשו תאיר לו את האמת, הוא צמצום הרצון, הכרת הרוממות העצמית שלו, ושבירת האני השקרי, אשר בעטיים, גופו מאושר, אך נשמתו מיטלטלת כנוצה ברוח סערה, תלושה כעלה נובל בלב הסתיו, מגולגלת כביצה שלוקה, אין לה מנוח!"

"הוא מדבר אלי..". מלמלתי ביני לבין עצמי.

חשתי את עיניו הננעצות בי, ממוקדות וחדות, ראייתי התחדדה גם היא, ונעשתה טלסקופית, יכלתי לראות כל שיערה שלו בנפרד, אבל לא הצלחתי לראות את פניו בשלמות, רק עין אחת, או שפם, אוזן או סנטר. כל פיסת פנים שנחשפה לעיני, הביעה ריכוז מושלם, חדות ואי התפשרות.

"הם אינם יודעים עדיין!" הכריזו העינים, "את אשר תלמד אותם דרכך", אמר הפה, "רק כאשר תשפיל את כתפיך לנגד המשא, תבוא לנגדם הישועה להם אינם יודעים אפילו כי הם מיחלים לה".

הנהנתי בראשי במבוכה לאות כי אני מסכים עם הנאמר.

"השפל את כתפיך!" קראה הדמות, "הכן עצמך לשאת במשא הנכבד, למען אשר יודוך בניהם ובני בניהם של הנוכחים עלי זאת הארץ!"

כופפתי את כתפי אינסטינקטיבית, ובעוד אני עושה זאת, חשתי איך דמותי הולכת וגדלה, מתנשאת מעלה. ממרום קומתי, ראיתי את הרחבה כולה, את דף השער המסוכסך, את ההמונים הנושאים אלי עיניים צופיות, הבנתי שנעשיתי נראה. דמות אחת לא יכלתי לראות, את הדמות שדיברה אלי, היא נעלמה, והותירה אחריה נקודה לבנה וקטנה, שנחה על גבי האות 'י', עליה עמדה עד לא מכבר, דמות מיסתורית בעלת לשון חידתית.

רכנתי ארצה, ומיששתי את הנקודה, המון נבעת התפזר מן האזור שנגעתי בו, נוהר אל עבר המדרגות הלולייניות, שכעת ראיתי שהן בעצם החוטים שבהם נכרך הספר. הנקודה היתה בולטת, חמה ונוצצת. והיא נעה מצד אל צד למגע אצבעותי. נטלתי אותה בידי, על מנת לעמוד על טיבה. שום דבר לא יכל להכין אותי למה שהתרחש.

ברגע שהרמתי אותה, התחיל הספר לנוע מצד אל צד, כשכל תנועה שלו מטיחה את אלפי הדמויות המבוהלות לעבר שוליו. נבהלתי, וניסיתי להחזיר את הנקודה למקומה, הבנתי כי היא כביכול שמרה על מרכז הכובד של הספר, וברגע שהרמתי אותה, אבד שיווי המשקל שלו. אך לא ממש הצלחתי לאזן אותו, בכל ניסיון, נטה מרכז הכובד באופן מאיים אל אחד מהצדדים, ניסיון אחד ושני, ואז הספר פשוט קרס, התעופף במסלול איטי עד שפגע בקרקע כלשהיא, משמיע חבטה קולנית.

פקחתי את עיני בבהלה, מנסה לזהות היכן אני נמצא. תוך כדי שאני מנסה לזהות, ראיתי את הספר מונח על הרצפה. הרמתי אותו ונשקתי לו קלות, וקמתי ממקומי כדי לבדוק מה השעה.

נשמתי לרווחה כשגיליתי שיש עוד שעה שלימה עד עלות השחר, ואני יכול לסעוד בנחת. לא חשתי רעב, אך העדפתי להיות מוכן לצום, על פי כל הכללים המקובלים, אליהם הורגלתי במשך השנים. המסורת המשפחתית של ארוחת דייסת קווקר בלפנות הבוקר של יום צום, לא פסחה עלי. אמנם לא הייתה זאת דייסת קוואקר, אלא כריך פשוט עם טונה וירקות, אבל כשנזכרתי תוך כדי לעיסה, בדייסה המהבילה שנמזגה לתוך קערית הפלסטיק האדומה, אי שם בנערותי, במטבח ביתינו, חשתי בגעגועים שמציפים אותי.

התגעגעתי, וזה די הפתיע אותי, שהרי במשך תקופה ארוכה, אולי שנתיים, אולי יותר, עבדתי קשות כדי למחוק מעצמי את הקשר אל הבית. אינני זוכר מתי, אך בתקופה כלשהי, הגעתי למסקנה כי המקור לכל הבעיות שלי, הוא הבית שלי. כמקום בו גדלתי והתחנכתי, אהבתי אותו מאוד, והתגעגעתי אל הילדות, או לפחות אל מה שאני זוכר ממנה. כשהבית הפך עבורי למקלט זמני, לאחר שסולקתי משיבה אחת, והמתנתי לעבור לאחרת, שגם ממנה ככל הנראה אסולק בהקדם, נוצר אצלי מנגנון אשר זיהה את הבית כמקום שמתקשר עם השפלה, עם תחושת הדחייה שמתלווה לסילוק מהשיבה. ואת מערבולת התחושות הזאת ניסיתי להדחיק, כאשר מחקתי מראשי כל קשר עם הבית, ונתרתי רק עם געגוע נוסטלגי אל הילדות.

מכשיר הטלפון שעמד על מדף קטן לצד המיטה, נראה לפתע אטרקטיבי מתמיד. ניגשתי אליו, והרמתי את השפופרת בחשש. לא היה צליל חיוג, לא הופתעתי מכך, זה היה די צפוי, באירגונים כאלה לא לוקחים סיכונים מיותרים. בכל מקרה, הרעיון של להתקשר הביתה בשעה כזאת, בוודאי לא היה מוצא חן בעיני שליבוֹבִיץ וחבורתו. עמדתי להחזיר את השפופרת על כנה.

"מה אתה צריך?" נשמע קול עייף מתוך השפופרת, זיהיתי שזהו שליבוֹבִיץ, אל קולו התלווה רחש מנועים מתמשך, הסקתי שהוא כעת בנהיגה.

"למעשה.. "פתחתי בהיסוס, "אה..אני רציתי להתקשר הביתה, הרבה זמן לא דיברתי עם ההורים שלי, אולי זה יתאפשר לי?"

"בשעה כזאת?" שמעתי את קולו של שליבוֹבִיץ, מתכתי משהו דרך האפרכסת.

"אה... נראה לי שזה כן", אמרתי, "נראה לי שהם אמורים לשבת עכשיו במטבח ולאכול דייסת קווקר חמה."

"לפני הצום", הוספתי, "אתה יודע.."

"תנתק עכשיו את הטלפון, יואל", אמר שליבוֹבִיץ, אולי זאת היתה הפעם הראשונה ששמעתי ממנו את שמי, מוזכר באיזו שהיא אמפטיה. "בעוד כמה דקות תקבל מאיתנו צלול, ואז תרים ותוכל לדבר איתם", אמר שליבוֹבִיץ, "רק תזכור דבר אחד, אתה לא מדבר על כלום, רק מתעניין בשלומם ומאחל להם צום קל, ברור?" הוא שאל בטון קשוח יותר.

"ברור", אישרתי וניתקתי את השיחה.

הצלול תפס אותי לא מוכן בכלל, פחות מדקה עברה, וכבר הייתי על הקו עם בית ההורים שלי. הטלפון השמיע שני צלילי חיוג, ואז אבי ענה.

"שלום, מי זה, מה רוצים?" הייתה לו דחיפות בקולו, מעורבת בצרידות בוקר קלה.

"זה אני, אבא", אמרתי, "יואל".

"שלום לך", הוא אמר, "כבר חששתי שמהו קרה ורוצים למצוא אותנו לאיזה שהוא צורך, לא ידעתי שאתה זה שמתקשר". הקול שלו נצרך עוד יותר, ודימיינתי שהוא מבליע דמעה, "הרבה זמן שלא שמענו ממך, מה שלומך? עושה חיל?"

"ברוך השם", עניתי, "הכל אצלי טוב, מעולה". המצב באמת היה טוב, כמו תמיד, כלפי ההורים שלי חששתי לחשוף חולשות, הכל היה טוב, בלימודים, בחיים, בהכל. ובסתר ליבי קינאתי בחברים שלי שהזדהו עמוקות עם המשלים שמשווים את הקשר בין הקדוש ברוך הוא, לעם ישראל, לקשר של אב ובן, דבר שלא היה מובן לי עד שהכרתי את החברים האלה.

"מה שלומך? מה שלום אמא?" שאלתי.

"אמא בסדר", הוא ענה, "כולנו בסדר גמור, רק קצת מתגעגעים אליך".

"היי, תביא לי אותו רגע.. "שמעתי את אמא שלי אומרת, "הלו, מה שלומך? איך אתה מרגיש, הכל בסדר? אתה אוכל לפני הצום? שותה מספיק? אתה נח מספיק? הכנתי לך עוגה, אני מקווה שנראה אותך בפורים, ואם אתה זוכר זה היום הולדת שלך. אתה יודע מה? הבת של גוטליב התארסה, עם בחור מהשיבה שלך, אתה מכיר אותו? 'לוטמן' 'לוסמן', או משהו כזה."

- "לא מכיר", עניתי.

- "מה יש לך לאכול שם? יש לך קוואקר? איזו פחמימה מלאה או משהו? אם אתה צריך, אז תבקש מחבר כמה שקלים ותלך לקנות לעצמך משהו" ..

- "אני לא צריך", עניתי, "אני אוכל סנדוויץ, ואין לי בעיה עם כסף, ובכל מקרה לא הייתי לווה כסף בשביל קוואקר" .., עניתי והוספתי צחקוק קל בסוף, כדי להימנע מכניסה לוויכוח, אבל זה לא עזר.

- "אתה לא צריך לצחוק", נזפה בי, "אני דואגת לך, רוצה שיהיה לך טוב, אתה לא צריך ללגלג על זה" .

- "חס וחלילה", מיהרתי לטהר את האווירה, "צחקתי משמחה על כך שאני מדבר איתך, אחרי הרבה זמן שלא נפגשנו" ..

- "תסיים את השיחה" .. "שמעתי את קולו של שליבוויץ לוחש מן האפרכסת, ומפריע לי לשמוע את תגובתה של אימי.

- "טוב או לא טוב, העיקר שאתה שמח", שמעתי את זנב התגובה של אמי, " ..ונראה אותך בפורים אם ירצה השם?"

- "אם ירצה השם", עניתי, "צום קל, תמסרי גם לאבא, להתראות" .

ניתקתי את הטלפון והתיישבתי על המיטה, מנסה לעכל את השיחה, שהייתי בה מאזין פסיבי, ואפילו זכיתי לנזיפה. היא החזירה לי את הכל לפני, את הטוב, את הרע, את האומללות והשמחה, כמו שרק משפחה יודעת לתת. ניסיתי לעבד את כל המרכיבים, לאחסן אותם בזיכרון שלי, בכדי שאוכל בעתיד לחטט בהם באופן חפריני יותר. אבל אז נפתחה הדלת, ועגלת נכים נכנסה בעדה, נהדפת ע"י גרשון.

גרשון העמיד את העגלה במרכז החדר, וצייד אותה אל עבר פני. אדם זעיר, קירח ומקומט, ספק יושב, ספק שוכב. צינורות שקופים מעבירים חמצן אל אפו, ואת ידיו הבלות עיטרו רצועות דבק רבות וצבעוניות, מכסות על צנתרים, פרפרים, עירויים ושלל כבלים. בגדיו היו מהודרים ומגוהצים, כולל הציצית הגדולה שכיסתה את רובו כשמיכה, עיניו היו עצומות, והוא נשם בכבדות, משמיע חירחורי נחירות קלים.

גרשון התקרב לעברי, התכופף ולחש לאוזני: "אל תדבר לפני שהוא אומר לך לדבר, שמור על כבוד ונימוסים מושלמים, ברור?" הוא שאל.

- "ברור", מלמלתי, וגרשון הפנה את גבו אלינו, ויצא מן החדר בדממה, משאיר אותי עם החולה. מיד כשנסגרה הדלת, החולה פקח את עיניו, הביט בי במבט חודר, הניע את ראשו מצד אל צד, בוחן אותי מעוד זווית, וכשהיה מרוצה, ופניו הביעו ריכוז ומאמץ, הוא פתח את פיו.

- "שלום לך יואל", הוא דיבר בכבדות, "אני שלמה שפירא, ומכנים אותי, בעיקר אלה שלא מכירים אותי, בכינוי 'הרבי מסלאוויטא', ואני באתי הנה, בכדי לעזור לך בכמה דברים, בסיידר?" הוא שאל וראשו נשמך ברפיו על הכר.

- "בסיידר", עניתי ברעדה קלה, תוך כדי שאני נזכר בטעות המביכה שהייתה לי בחדר התצוגה, בשעה שלא הצלחתי לזכור את המילה "סלאוויטא" .

- "אז ברשותך נתחיל", אמר הרבי מסלאוויטא, והחל לדבר.

פרק יט

"כפי שכבר ציינתי", אמר הרבי, דיבורו איטי ונמוך, אך נחוש ובוטח, "מכנים אותי 'הרבי מסלאוויטא', ועל פי הבהוב ההכרה שחלף בעיניך, אני למד כי המושג מוכר לך, אכן?" שאל.

"קשה לומר שהוא מוכר לי, אני יודע על קיומו, הרבי", עניתי ביראת כבוד.

"חדל מלהשתמש בכינוי הזה, הוא מיותר, אין בו אמת, והוא מכביד על ניהול השיחה", נזף הרבי שלא ידעתי כיצד לכנות אותו. "קרא לי יובב, בבקשה".

"יובב?! לא יכלתי להתאפק, "זה שם... התחלתי לומר ובלמתי את פי באחת. הוא חיך לרגע קט, הנהן קלות בראשו, והסיט את מבטו לעבר הספר שנח על הכוננית שלצידי.

"שם מהתנ"ך", הוא אמר, "בתקופה בה נולדתי, בקיבוץ רמים, הונהג מנהג שבא למלא תוכן בטקס הברית המשמים לדעתם, והוא כלל סעודה משותפת של כל המבוגרים במושב, ובמהלכה הנהלו דיונים על קריאת השם לנולד. שמות הושלכו לחלל האוויר, אנשים ישבו עם ספרי תנ"ך והכריזו על שמות שהם מצאו, ולדעתם הם מתאימים ביותר לתינוק, לזמן ולתקופה. בתום הדיונים התקיימה הצבעה שעל פי תוצאותיה נקבע השם הנבחר. במקרה שלי הדיון היה קצר במיוחד, כי איש לא יכול היה להתעלם מן היבבות שהשמעתי..". סיים בחיך.

בחנתי שוב את פני האיש, הן היו מצומקות וחיוורות, נימי דם כחולים ואדומים התפרשו כרשת על כל שטח פנוי בהן. אך היה ניתן להבחין בתווי הפנים המקוריים, נאים מאוד, מסודרים ומשורטטים באופן מושלם. הוא היה אדם יפה תואר, חבל שהמחלה גרמה לו להיראות כה עלוב.

"ובכן", המשיך האיש, "כיום מה שמעניין אותי הוא העתיד, מה שיקרה מכאן ולהבא. את הדברים שקרו, נותר להיסטוריונים, נטמין עבור חוקרי העתים. אני מפנה את כל משאבי, המדולדלים מן הזקנה והחולי, למען המשימה שעומדת למולנו".

"ומהי?" מיהרתי לשאול, מנסה לנצל את הפירצה שנוצרה במעטה הערפל שאפף את כל המשימה.

"המשימה פשוטה מאוד", ענה הרבי, ואני רכנתי לכיוונו באזניים כרויות. "לגלות את האמת, ולכלות את השקר, זה הכל", אמר ועצם לאט את עיניו. חשבתי שנרדם, לא רציתי להעיר אותו, בינתיים חשבתי על מה שהוא אמר: "לגלות את האמת, ולכלות את השקר", די כעסתי, לא ציפיתי שבן אדם כל כך מרשים, שנראה אדם ישר דרך ואיש אמת, ילעיט אותי בסיסמאות מהסוג הזה. די נמאס עלי הסיפור הזה, למה בני אדם לא יכולים פשוט לדבר נורמלי? לומר את האמת בלי להתפתל בדיבורי גבוהה גבוהה על האמת ומעלתה.

"אתה די כועס", הוא פקח את עיניו ונעץ בי את מבטו. חשתי שקוף ומיהרתי לשלב את ידי, כביכול לחסום את הדרך שלו אל הלב שלי, הוא הבחין בכך, מבטו עקב אחרי תנועות ידי, ונטש אותן רק לאחר שהשילוב הושלם. הוא המשיך להביט בעיני, כביכול מצפה ממני לתגובה. הנהנתי קלות והסטתי את מבטי אל גלגלי המיטה.

"האמת היא", אמר בטון של הסברה, כמו מרצה שמסביר חומר מופשט, "שאני לא יודע מהי האמת, מה השקר, למי שייכת האמת, ומי חולק את השקר. דבר אחד אני יודע, במוסדות של סלאוויטא, קיימת מידה גדושה של שניהם, צריך רק לברר אותם, לפרש אותם, ולקבל את האמת המזוקקת, זאת מטרתי, ואם אתה תעזור לי, אתה תאלץ לסגל לעצמך את המטרה הזאת". אמר וחזר לעצום את עיניו.

הצצתי לעבר החלון, השמים כבר לא היו שחורים לחלוטין, הם קיבלו צבע כחול עמוק, הבנתי שעלה כבר השחר, ופזלתי באכזבה קלה אל עבר מחצית הכריך שהמתינה לי על השידה, אני כבר לא אוכל אותה היום, אבל חבל לזרוק, אף פעם לא זורקים אוכל, כך חניכתי את עצמי בילדות, לא יודע אם זה חינוך שקיבלתי בבית, או תוצאה של ספרי שואה שלא התאימו לגילי, אבל זה מה שהושרש אצלי, אוכל לא זורקים, נקודה.

סיכמתי לעצמי את השיחה, די באכזבה. פרטי ביוגרפיה שוליים, סיסמה אחת, ותיאור קצר של מצב האמת בחצר סלאוויטא. אכן הישג נאה.. הרהרתי, היה שווה לסחוב לכאן את האיש החולה הזה, בשביל הדברים האלו?

גרשון פתח לפתע את הדלת, והרבי יובב מסלאוויטא פקח את עיניו, ללא שמץ של בהלה.

"היכנס בבקשה", אמר הרבי בטון מצווה.

"כן יובב", ענה גרשון בקלילות, ופסע והתייצב לצידי, "מה רצונך?" שאל.

"הוצא בבקשה את הספר מן התיק", ביקש הרבי. גרשון ציית, ולאחר מספר שניות נח בידי כרך עבה של תלמוד בבלי, 'מסכת גיטין' נכתב באותיות זהב דהויות על כריכת הבד המשופשפת.

"הקשב לי", אמר הרבי, "פתח בבקשה את הספר, והבט על עמוד השער".

פתחתי, זאת הייתה גמרא מדפוס סלאוויטא, שמורה היטב, הדף הראשון היה חלק ונקי, צהבהב מעט, אבל עדיין ללא רבב. כנראה שלא למדו ממנה יותר מדי, אם בכלל. את דף השער, עיטרה חתימה מסולסלת בעט אומן, "שפיר'ס!" נכתב בה.

"שפיר'ס.. " מילמלתי.

"כרך הגמרא היקר בעולם", הודיע גרשון, "מעוטר בחתימתו המקורית של שמואל- אבא שפירא, אחד מן האחים שפירא שניהלו את בית הדפוס, כלומר, היישר מן הספריה הביתית של המו"ל!"

"למי שייך הכרך הזה כיום?" שאלתי, ידי מלטפות את הדף הרך, נתקלות בשקעים ובבליטות שיצרו האותיות, אהבתי את הספרים הישנים, בהם כל אות הייתה שקע קטן מלא בדיו, אפשר לחוש את המילים, למשש אותם. הספרים השטוחים המודרניים לא מעניקים את התחושה הזאת, סתם כתמים כל נייר חלק, לא שווה. "מה אני אמור לעשות עם זה?" הוספתי.

"זה שלך", ענה גרשון, "תעשה עם זה מה שאתה רוצה", הפטיר, חיוך קטן נרמז על שפתיו, הבהב, וחזר לשכון בתוכו, מכוסה במסכה הקשוחה שהוא עטה בשעה האחרונה.

הבטתי לעבר הרבי – יובב, הוא הנהן בהסכמה, וחזר לעצום את עיניו. גרשון הביט בי בשתיקה, ואני התעסקתי באצבעותי במבוכה, בחוט שנפרם מכריכת הספר.

הרעיון היחיד שעבר לי בראש בהקשר של השימוש הרצוי בספר היה להתפטר ממנו, מהר ככל האפשר. חרדת הניידות שלי צפה ועלתה כשהכרך נכנס למשפחת מטלטלי, חששתי מהמצב בו אני אאלץ לסחוב אותו איתי לכל מקום, שמור במצב חדש, כפי שגרשון הוציא אותו מן התיק.

גרשון ככל הנראה קרא את מחשבותי, הוא הושיט את ידו לעברי, ואני הנחתי בה את הספר.

"הספר יישמר בכספת של הבנק שלך", הודיע, "פתחנו עבורך חשבון ייחודי, אשר ניתן להפקיד בו, ולנהל באמצעותו מכירות של חפצי ערך ועתיקות".

"ברוך השם", פלטתי, והרבי הרים את מבטו באינסטינקטיביות, כששמע את המילים יוצאות מפי. הוא חייך בשתיקה, וחזר לעצום את עיניו.

"הבה נצא", אמר גרשון, והחל להסיע את עגלת הנכים לכיוון הדלת. "קח איתך את כל החפצים, ובזריזות".

"מה?" מלמלתי בבהלה, "טוב, בסדר, בסדר...דקה וחצי ואני מוכן".

"אני ממתין ליד הדלת", ענה גרשון ויצא.

אספתי את כל מה שהוצאתי מן התרמיל, דחסתי בחוסר סדר, העיקר שהכל יהיה בפנים. הספר הקטן של הרב דולמן היה הפרט האחרון שהכנסתי אל התיק, בעודי אורז, נאבק ברוכסנים הממאנים לסגור את התרמיל המתפקע, נפתחה הדלת פעמיים. כל פעם שפרצופו של גרשון מילא את החריץ שבין הדלת והמשקוף, נתקפתי בפעימות לב מהירות. רציתי כל כך להרשים אותו, לפחות בזריזות שלי.

זאת הייתה טעות להצהיר על דקה וחצי, הייתי צריך לומר חמש דקות, ואז להפתיע אותו כשאסיים תוך שלוש דקות, אבל אז אולי הייתי מקבל תדמית של מי שמנסה להרוויח זמן. הסתבכתי לגמרי עם המחשבה על תוכנית הפעולה שהייתה רצויה, ותוך כדי כך הצלחתי להסתדר עם הרוכסנים הסוררים.

"אני מוכן", הודעתי לגרשון כשאני יוצא מן החדר כשהתרמיל על גבי.

"אפשר לומר שהיית זריז יחסית למה שאני שיערתי", ענה בלחישה, "אני הייתי נותן חמש דקות, מקסימום שלוש".

גרשון התברך ביכולת טלפתית נדירה, וזה מוציא אותי משלוותי, כך חשבתי כשפסעתי לצידו במסדרון השומם, קול צעדי וצעדיו מעניקים ליווי קצבי לאיוושת גלגליה המשומנים של עגלת הנכים, מהדהדים בין קירות השיש המצוחצחים, אשר שימשו כתפאורה אילמת למחזה הסוריאליסטי שנטלתי בו חלק.

שיעול עז של הרבי, קטע את הרהורי הפיוטיים. גרשון רכן אליו, מצמיד אל אפו את בלון החמצן, ברגע אחד פניו הרצינו. הוא הרים את שרוולו, ולחץ לחיצה ארוכה על לחצן בשעון היד שלו.

צפצוף קצר נשמע, ולאחריו גרשון דיבר.

"קוד 72", הוא אמר בבהילות לתוך השעון, אז הוא הביט סביבו, וכשזיהה לוחית קטנה וממוספרת, הקבועה על הקיר, הוא הוסיף: "3B, 2K".

"המצב לא פשוט... הוא מלמל, "בוא תעזור לי להשכיב פה את המשענת".

המנגנון פעל כראוי, תוך מספר שניות הפך הכיסא למיטה, וגרשון הפגין את כישוריו בתחום רפואת החירום. הוא עיסה, הנשים, שוב הנשים ושוב עיסה. הכל נעשה בתנועות מדויקות ואחידות, ידיו העולות והיורדות לא רעדו לרגע, רק שפתיו המהודקות מן הרגיל, הסגירו את המעורבות הרגשית שלו בטיפול.

ניסיתי להציע את עזרתי, הוא הניד בראשו לשלילה, ובסנטרו הורה לי להתרחק. רק כשצייתתי לו, הבנתי את פשר ההוראה, כי במקום בו עמדתי עד לפני שניות, כמו נוחת מן החלל, באיוושה חרישית, כמעט לא נשמעת, בלם רכב.

הוא היה מבריק, גוף מתכת אווירודינמי, שמשות גדולות ומלוטשות, ושני אנשים הלבושים בחליפות כסופות, קפצו ממנו בצעדים גמישים.

"-הסתכנת מספיק!" הודיע אחד מהם, ואני זיהיתי מיד את הקול, זה היה רני, החובש שטיפל באפרים גלוסמן. "תפוס עכשיו מרחק!"

"-לא הייתה לי ברירה", שמעתי את גרשון מסביר, "הייתי חייב לעשות את שלי, וחוץ מזה, אני מחוסן, ככה שזה מכניס אותי לסיכון קטן ביותר".

"מחוסן או לא, זה לא מעניין", אמר רני כשהוא ממלא מזרק בתמיסה מתוך בקבוקון, "אתה לא אמור לסכן את עצמך ואת כולנו בגלל הרגש שלך".

"-טוב, שמענו..". אמר גרשון, "תרסס את הבחור ונזוז..".

האדם השני שיצא מן הרכב, הוציא מכיסו מיכל קטן, וניגש לעברי כשהמיכל מונף בידו.

"-תעצום את העינים, תסגור את הפה", הורה לי, ואני צייתתי. ואז הרגשתי משהו רטוב זולג לי על הפנים, מרטיב את הריסים, ובעיקר שורף נורא. "תשאיר סגור לשתי דקות, אוקי?" הוא אמר, ואני נשארתי לעמוד שם, עיניים עצומות, ותחושת בעירה עזה בפנים. מסביבי הייתה תכונה רבה, קולות גרירה, פקודות שנלחשות, צפצופים של מוניטור, צעדים וצלילי חיכוך שעלו מן החליפות הכסופות. לפתע הקולות התרחקו, ניטשטשו, עד שהשתתקו.

"-אתה יכול לפקוח את העינים", שמעתי את גרשון אומר. פתחתי, המסדרון הריק שנגלה לעיני, סינור אותי בריקנותו, מכל מה שהתרחש ברגעים האחרונים, לא נשאר זכר. הפניתי את מבטי התווה אל עבר גרשון.

"-הכל בסדר", הוא אמר, "אתה בטח סקרן לדעת מה קרה כאן, נכון?" הוא שאל.

"-אין טעם לומר שלא", עניתי.

"-אוקי", התחיל גרשון לומר, "אתה נמצא במקום שכביכול אסור לך להימצא בו, מסיבות מובנות, פשוט האגף הזה הוא סודי ביותר, אין הרשאות גישה לאף אחד שאין לו את הסיווג הביטחוני המתאים. מבחינתנו יש לך את הסיווג, אבל העובדים האחרים לא אמורים לדעת על זה".

"-מה זה האגף הזה?" שאלתי בסקרנות את גרשון, אשר התחיל להתקדם לעבר אחת המעליות, "את זה אני כן יכול לדעת?"

"-האגף ללוחמה ביולוגית", ענה גרשון, "אין שום דבר סודי בהימצאות האגף", הוסיף, "הסודות הגדולים טמונים במה שמתרחש בו, באנשים שנמצאים בו, ובקשר שלו למחקרים כאלה ואחרים, זה הכל".

"-אז מה בעצם קרה כאן?" ניסיתי להגיע אל הנקודה, "יש במה שקרה פה הרגע, איזה מרכיב של סודיות?"

"-חלקית", ענה גרשון בקצרה, כשדלת המעלית נפתחה ואנחנו נכנסנו אל תוכה, גרשון הקיש שילוב של שלוש קומות בו זמנית, ציפצוף קצר נשמע, והמעלית החלה לנסוע במהירות כלפי מטה, מתעלמת ממספרי הקומות שגרשון הקיש, כנראה שהצירוף הזה מסמן איזה קוד.

"-איזה חלקים מתוך הסודיות החלקית הזו, אסור שידלפו החוצה?" שאלתי, מרגיש שהאוזניים שלי נסתמות, כתוצאה מההפרשים בלחץ האוויר.

"-כל החלקים, כולל אלו שנראים לך טריוויאליים, אסור שידלפו, ככה זה בביטחון מידע, אנחנו לא מתחילים לפרט לך מה אסור ומה מותר, הכל אסור".

"אז אני מבין שאני לא הולך לקבל הסבר, ושוב שמעתי ממך שיחה שלימה, מלאה במידע לא רלוונטי", אמרתי, ותכף הרגשתי כי עברתי את הגבול שגרשון ממש לא אהב שאני עובר אותו.

גרשון הביט בי לרגע, חשתי כי הוא מנסה להעביר לי מסר באמצעות המבט, ואז נעצרה המעלית בחבטה קלה, וגרשון מיהר לצאת דרך הדלתות הפתוחות, אני בעקבותיו. צעדנו בתוך מסדרון עשוי בטון חשוף, רצפה נקייה, תאורה חלשה, הצעדים שלנו הדהדו בין הקירות בצליל מטריד למדי.

לאחר דקה של צעידה במסדרון החדגוני, נעצרנו ליד דלת גדולה, גרשון הוציא את ידו מן הכיס, ועמד להניח את אצבעו על הסורק, ואז, כמי שהתחרט על הפעולה, הוא הפנה את האצבע המושטת אל עבר פני.

"אתה עובר את הגבול, יואל", הוא אמר בקול יציב ותקיף, "הגיע הזמן שתקלוט את זה, סופית, אחרת..."

רציתי לשאול: "ואחרת מה?" אבל הפעם התאפקתי. הוא לא ממש חיכה לשאלה של.

"אחרת..". הוא חזר על זנב דבריו, "לא נוכל לסמוך עליך, ואף גרוע יותר, אתה לא תוכל לסמוך על עצמך". הוא סיים את דבריו, והרים את ידו לעבר הסורק.

"רגע!", קראתי לעברו, הוא עצר, וידו נשארה תלויה באוויר "אני אולי עובר את הגבול מבחינת החוצפה שלי, עם זה אני מסכים, אבל רק שאלה אחת אני רוצה לשאול, מותר לי?"

"בדקה וחצי הבאות, מותר לך", אמר גרשון בקוצר רוח, "אנחנו ממש ממהרים".

"אוקי", אמרתי, "אני מרגיש שאתם מתייחסים לכל הנושא הזה של המשימה, כמו אל איזה משחק קבוצתי של 'מצא את המטמון', חידות, רמזים, סיפורים וכל מיני טקטיקות שמזכירות פעולה במחנה קיץ. ולי נראה לפעמים שכל הסיבובים האלה כל כך ילדותיים ותינוקיים. מה הקטע הזה? אתם רוצים לספר לי מה המשימה? תספרו. אם אתם לא רוצים, תגידו מראש שהמשימה היא עלומה, סודית וכל זה. אבל מה שמפריע לי זה שאתם עושים את עצמכם כאילו שאתם מספרים לי, ובפועל מלעיטים אותי בכל מיני חצאי מידע חסרי פשר, ולי זה די נמאס".

"זה לא עומד להשתנות", אמר גרשון, "אתה איתנו או לא?" שאל.

שתקתי לרגע, מנסה להבין האם אני בעצמי, פועל נגדי או איתי. מה אני בכלל עושה כאן? לאיפה אני ממשיך מכאן? מה אני אעשה במידה וגרשון, הרב דולמן, שלייבוביץ, קבדה, חצבאני, ועוד דמויות שפגשתי בימים האחרונים, יעלמו מחיי, האם אני אצליח לחזור לישיבה, להשתלב במסגרת? או שמא אחזור לימי השיעום הגדול, ללילות לבנים על המרפסת, מעשן סיגריה ועוד סיגריה, בציפיה למשהו מסעיר, אשר יסיח את דעתי מן הדיכאון.

שתי מסקנות עלו בתוכי, הראשונה לטווח הארוך,, והשניה, מתייחסת ממש לדקות הקרובות. הסתכלתי על גרשון, אשר עמד והמתין לתשובתי, עיניו היו טרוטות למדי, כנראה שלא ישן טוב הלילה, אם בכלל.

"טוב..". אמרתי לגרשון, "נראה לי שאין לי ברירה, פשוט אין לי מקום יותר טוב להיות בו, מקום שייתן לי את הסיפוק שאני מחפש, ולכן, נראה לי שאשאר איתכם למרות הכל".

גרשון הנהן ואני המשכתי לדבר, "מה שכן, הייתי מצפה לקבל יותר מידע על מה שאני עושה, ולא ככה ללכת כסומא בארובה, תחשבו על זה".

"נחשוב", הבטיח גרשון.

"דבר שני", אמרתי, "אני משתוקק לסיגריה, יש מצב לעשן כאן?"

גרשון הביט בי לרגע, אחר כך שם את ידו על כתפי ופרץ בצחוק שהרעיד את כל גופו, וגם את גופי.

"מה מצחיק", שאלתי אותו, כשאני שומט את כתפי מתחת ידו.

"אתה מצחיק", הוא גיחך בתוך גלי הצחוק, "אתה עובר מנושא לנושא, ממצב למצב, בלי אפילו לקחת נשימה, זה מצחיק...". אמר ונטל נשימה עמוקה, כביכול בכדי להדגים לי מה עלי לעשות. "רגע אחד אתה מנסה להכריע את הגורל שלך, פחות או יותר, וברגע האחר אתה מתמקד בהנאות הקטנות של היום, יום, בעיני זה מצחיק".

"אני מרשה לך לצחוק", עניתי, "זה אני, נדנדת רגשות, רד עלה, עלה ורד, ככה מצב הרוח שלי מתנהג, במצבים קיצוניים אני ממש קרוסלה, מסתובב בין המצבים במהירות רבה, אבל אני התרגלתי לזה", אמרתי, "התרגלתי בערך".

"מאוד בערך...". מילמל גרשון ופתח את הדלת אל חניון תת קרקעי קטן.

מכונית סובארו סטיישן ישנה וחבוטה, חנתה בו, הפגוש האחורי מכוסה במדבקות אמונה שונות. "תן חיוך הכל לטובה", "בטח בה", וכמובן הסטיקר המוכר של "נחמן מאומן", במגוון וריאציות. על השמשה האחורית, באותיות ענק, נכתב הסלוגן "אין עוד מלבדו". בקיצור, רכב שבולט כמו זרקור ענק בתל אביב, אבל נבלע בקלות בסימטאות הערים החרדיות, מתמזג עם החצרות המוזנחות, דלות החומר, עם המרפסות המעוטות בשלטי בחירות מימים עברו. סובארו אברכים, מכנים אותה בחיבה בהיכלי הכוללים, והולכים לתקן אותה בוואדי ג'וז.

"לאן אנחנו נוסעים?" שאלתי את גרשון.

"אשקלון", השיב בקצרה, "וברכב הזה...". הוסיף בחיוך, "מיותר לציין כי מותר לעשן".

הרבה זמן לא נהייתי מסיגריה, כמו מהסיגריה הזאת. שאפתי את העשן, סילסלתי אותו בתוך ריאותי החרוכות, ופלטתי אותו בסילונים מעוצבים, יוצר תלתלי עשן וטבעות עשן. כל זאת בשעה שגרשון מתניע את הרכב שהגיב בקולות חרחור וגניחה, ומתחיל לנהוג בפראות בין קירות הבטון, כשהרכב מיטלטל ומשקשק בכל רמ"ח חלפיו ושס"ה ברגיו. ואני טועם את עשן הטבק, מתמסר להתמכרות ברצון של עבד, כמו שבוי שלוקה בתסמונת סטוקהולם, ומדמה ששובו הוא אוהבו.

"מה קורה עם הרבי?" שאלתי לפתע את גרשון מתוך ענן העשן. "הוא בסדר? מה קרה לו?"

"הכל בסדר...". מילמל גרשון, "הוא פשוט אלרגי לטונה, והוא כנראה נגע בך, שנגעת בטונה והיה לו התקף אלרגיה, אז הוא היה צריך לקבל מהר זריקה", אמר ובחן את מבטי.

"אולי זה שוב ייחשב בעיניך לחוצפה", אמרתי כשעיני מושפלות, "אבל אני לא אוכל את הטונה הזאת. אני בטוח שהוא לא נגע בי, אם הוא היה נוגע בי, הייתי זוכר זאת היטב. הפעם היחידה שנגעתי בסביבתו הייתה כשסייעתי לך להשכיב את המסעד של הכיסא. וחוף מזה, הוא היה נראה לי חולה מאוד, מעניין באיזו מחלה הוא חולה?" סיימתי, משתדל שלא להשתמש בנימת זעם.

"אתה צודק, יואל", אמר גרשון, והיה נדמה לי שזאת הפעם הראשונה ששמעתי אותו אומר את המשפט הזה. "הרבי חולה במחלה לא מוכרת, באגף ללוחמה ביולוגית, פיתחו חומר שיכול לסייע בהתקפים שלה, ואת זה הרבי קיבל מהחובש. אבל שים לב יואל" הוסיף גרשון, "המידע הזה הוא סודי ביותר, איש לא יודע על כך מלבדנו, ומלבד צוות המחקר והטיפול של האגף, אל תתן למידע הזה להגיע לאיש", הוא אמר, "תזכור!"

- "אני זוכר", אמרתי.

המנהרה הסתיימה, ואנחנו נמצאנו מול שער שחסם את דרכנו. הבטתי לאחור והבחנתי בשער שנסגר באיוושה חרישית. כשהשער נסגר, השתרר חושך. רק פנסי המכונית האירו את השער הקידמי. היינו למעשה סגורים בתוך כלוב, כששערים סגורים מכל עברינו.

לפני שהספקתי להתעמק בבחינת מצבינו, חשתי באור מסנוור בתוך עיני, פנס רב עוצמה, מוחזק ע"י דמות מעורפלת, כוון לעברי, וקול מהעבר השני קרא לנו לצאת מן הרכב ולהרים את הידים.

פרק כ

הרגש הראשון שצף בי, ויכלתי לזהות אותו ולקרוא לו בשם, היה רגש של אכזבה.

הרי דמינתי אין ספור פעמים את הסיטואציה הזאת, בכל ספר מתח ממוצע, מופיע תיאור של מקרה כזה, כשהוא גורר אחריו תיאור מפורט של תחושות האדם המאויים. החל בקפיאת הדם בעורקים, הדופק שמחסיר פעימה, עבור דרך הזיעה הקרה, חיוורון המוות, וכלה בשערות הסומרות, והידיים הרועדות.

ואצלי כלום, לא חשתי דבר, לא קפאתי ולא רעדתי, פשוט פתחתי את הדלת של הרכב, יצאתי אל החניון החשוך, עמדתי על רצפת הבטון, הרמתי את הידים והמתנתי.

לפתע השתרר שקט מתוח בחניון, וחשתי כי בוהים בי. לא העזתי להזיז אף איבר, העין לבדה נעה הלוך ושוב, בחושך המנומר באלומות הפנסים. תחושה של הלם עמדה באוויר, שיתקה את הפיות המורים לי להרים ידיים, שיתקה את מנוע הסובארו, ובעיקר רבצה על צווארי כמו קולר של מוצאים להורג, רק שיקרה כבר משהו, נמאס לי להמתין ככה.

ואז הוא הדהד במנהרה, מפתיע בעוצמתו, בהתפרצות המהירה שלו, בין קירות הבטון החשופים, זר כמו כומר בבית כנסת, פוגע אבל משחרר, מכאיב אבל מרגיע, צחוק שלא שמעתי בחיים שלי.

כולם צחקו, וכשהאור נדלק זיהיתי מי זה כולם. שני שומרים חמושים מכף רגל עד ראש, ולא עד בכלל, כי על ראשם הם עטו פאת תלתלים צבעונית, ועל אפם התנוסס פונפון אדום. הם התקרבו אלי בצעדי ריקוד, ולפתו את ידי המורמות אל על, כשהם מכופפים אותם אל מתחת לזרועותיהם. הם ספרו עד שלוש, ופרצו בשירת "ליצן קטן שלי, אולי תרקוד איתי", והם רקדו, גוררים את גופי המתנגד, לאורך ולרוחב החניון.

נגררתי כמו בובת סמרטוטים, בין ידיים חסונות של מאבטחים קשוחים, האקדחים החגורים למותניהם ננעצו בצידי גופי, מזכירים לי את קיומן של הצלעות. מהאחד נדף ניחוח אפטרשייב מוגזם ומעיק, אך עדיין נסבל ביחס לריח הזיעה שאפף את השני. השירה הצורמנית, הריקוד הגמלוני, והכאבים שחשתי, לא הצליחו לגרום לי לבקש מהם להפסיק את מסיבת ההפתעה הלא נעימה שאני הייתי הכוכב המזדמן שלה. אך העובדה שהיום הוא יום צום, והריקודים אינם הולמים את האווירה המתבקשת, גרמו לי לפתוח את הפה.

- "דיי!" צרחתי כמו משוגע, וקולי הדהד בצורמנות בחלל החניון. הם נרתעו, והסירו ממני את הידים בבהלה, ורכנו אלי בהבעת פנים מודאגת, שעמדה בניגוד לפאות הצבעוניות שחבשו, ולפונפון האדום שעטר את קצה חוטמיהם.

- "מה קרה לך?" שאל אחד מהם, והניח את ידו על כתפי, סילקתי אותה משם בניעור קל.

"מה?" הביע השני את תמיהתו, "אתה לא אוהב קצת לשמוח? מה יש? קצת שמחה בחיים זה מותר, פורים היום!"

"לא פורים היום", אמרתי באיטיות, כמי שמסביר לילד קטן, "תענית אסתר, זה מה שהיום".

"מה לא פורים?!" הוא התעצבן טיפה, "לאחיינית שלי יש היום מסיבה בבית ספר, כל הילדים בחוץ מחופשים, אולי אתה לא ראית, לכן אתה מדבר ככה!"

לא הבנתי אם הוא שחקן מעולה, או סתם בור כפי שהוא נשמע, חששתי לעצבן אותו, לא רציתי להסביר לו יותר מדי, כדי שלא אגרר לשיחה ארוכה איתו, ולא רציתי להיות חלק מהמשחק שהוא משחק, אם אכן הוא משחק.

"ניסיון נחמד", עניתי לו, "אני יודע מה התאריך היום, והוא אכן י"ג אדר, שבו חלה תענית אסתר, פורים יחול רק מחר, והילדים בגנים מתחפשים, כי מחר יש להם חופש, אבל באמת היום הוא יום צום, שבועדי לא ראוי לרקוד בו".

"תענית אסתר?!" הוא תמה, "לא ידעתי שזה היום? מה הקשר לעשות את זה בדיוק ביום של כל המסיבות? לא מצאו יום אחר?"

"מה אתה רוצה ממנו?" התערב השומר האחר, "אתה חייב לערוך השלמת השכלה אצל כל אחד שאתה רואה? יאללה, שחרר אותו".

"בסדר, בסדר", הוא התגונן, "אם זה היה מפריע לו, הוא היה אומר משהו, לא ככה?"

"לא ככה", נשמע קולו של גרשון, הוא התקדם מאחורי גבם של השניים, כשפניו מביעות קשיחות טהורה, מקצועיות ותקיפות, "תנו לי בבקשה את התעודות שלכם!" הוא פקד, והשניים הסתובבו לעברו בבהלה.

"מי אחראי על המשמרת הזאת?" שאל גרשון, מחזיק את התעודות שנתנו לו, "תקראו לו הרגע בקשר".

הם צייתו, תוך מלמולי התנצלויות, שנמשכו עד שאחראי המשמרת הגיע, כשהוא לבוש בטריינינג שחור, עיניו טרוטות, ושערו פזור. הוא נעץ בגרשון את מבטו, מנסה לזהות אותו, וכשזיהה, סבר פניו השתנה לחלוטין, הוא נעשה עירני ומעשי.

"תעמדו שם בצד", הוא פקד עליהם, ופנה לגרשון: "בוקר טוב גרשון, איך אני יכול לעזור לך?"

בהתחלה גרשון לא הגיב, הוא המתין בשתיקה, מבטו סוקר את האחראי, מנעלי הספורט היקרות שנעל לרגליו, עד אחרונת הקצוות הסוררות שבלטו מבלוריתו, כשהוא מתעכב על כל פרט ופרט למשך שניות ארוכות. האמת היא שהתחלתי לרחם על האחראי, שעמד בחשש, ידיו מאוגרפות אל תוך עצמן, מסגירות לעומד מאחוריו את הלחץ שהוא נתון בו.

"בוקר אור", ענה בסוף גרשון, "גש בבקשה אל העמדה, ותביא לי את תדריך העלייה לשמירה, ששני הליצנים האלה חתומים עליו".

"בשמחה", ענה האחראי, "חצי דקה וזה פה". והוא הסתובב, והחל לרוץ לעבר העמדה שממנה הוא יצא לפני רגעים ספורים.

"עצור!" קרא לו גרשון, "אין בכך ממש צורך, אני לא חושב שיש מה לעשות עם מסמך שלא התכוונו למה שכתבו עליו, ובשל כך החתימות הן חסרות ערך לחלוטין, מה גם שנאני יודע את תוכן המסמך בעל פה. מה השמות שלהם?" הוא שאל.

"עומר ויוסי", ענה האחראי בזריזות, כשהוא מצביע לעבר כל אחד מהשומרים בהתאמה, "ולי קוראים סומך, נחמיה סומך", הוסיף מבלי שנתבקש. שיערתי שגרשון יתייחס לתוספת בציניות.

"אני יודע, ואגב לי קוראים גרשון", ענה גרשון בשמץ לעג. "עומר בוא הנה בבקשה!" פקד.

"כן המפקד.. מלמל השומר שלאחייניתו יש היום מסיבה בגן, כעת הוא קיבל גם שם.

"אני לא המפקד שלך", השיב גרשון בתקיפות.

"כך..כן ה.. השיב עומר, ונתקל באצבעו המורה של גרשון, הרומזת לו לבל ישוב על טעותו בשנית..

"סעיף 2 של טופס עליה למשמר, בבקשה", אמר גרשון, "תתחיל להקריא".

"וואו", חבט עומר על מצחו, "אמ.. אמממ.. אני לא ממש זוכר", הוא התנצל, "אני, אין לי זיכרון למילים, מצטער".

"אוקי", אמר גרשון, "לא אכפת לי הדיוק במילים, העיקר שתאמר את התוכן, בבקשה".

"נראה לי.. פתח עומר בהיסוס, "צריך לבדוק את הנשקים, אם הם בסדר".

"תמסור לי בבקשה את האקדח שלך", ביקש גרשון, ועומר שיחרר את האקדח מחגורתו, ומסר אותו לידיו של גרשון.

"הנשק נצור?", שאל אותו גרשון.

"נראה לי.. מלמל עומר.

"בוא נראה אם גם לי זה נראה.. ענה גרשון, בוחן את האקדח. "בוא תראה גם אתה", קרא לעומר, "נצור או לא נצור?"

"אה.. בחן עומר את האקדח, "לא נצור... כנראה נפתח לי בחגורה".

"בלי תירוצים בבקשה", אמר גרשון ופנה אל סומך, שמשפת גופו היה ניכר, כי זה המקום האחרון בעולם שבו היה רוצה להיות בו כרגע. "איך אתה מסביר את זה?"

"מחסור בכוח אדם איכותי, אדוני", ענה סומך, "מאלץ אותנו לגייס מאבטחים ברמה נמוכה, ואלו הם התוצאות. בנוסף, המעבר הזה כל כך שומם, שהמאבטחים שלו מתים משיעמום, בשבוע האחרון חלפו כאן שתי מכוניות בלבד, וזה נחשב הרבה. והשיעמום הזה, גורם למאבטחים לעשות שטויות, ואם לומר את האמת", הוא הנמיך את קולו, וסימן לעומר ויוסי להתרחק "ואני בן אדם שמקפיד על אמירת אמת, השיעמום הזה משפיע גם עלי, מפעיל שטח איכותי, מלא אנדרגלין ומרץ, הפכתי לשוכן מנהרות חיוור.."

"כן", הסכים גרשון, "אני זוכר טוב מאוד את ההדחה שלך, זה היה מצער למדי. כמו כן הנסיבות כשלעצמן היו מצערות. ולמען הגילוי הנאות, אני יכול לומר לך שבדיוני הוועדה, אני הייתי הקול שהכריע לגבי ההדחה שלך, ואני הייתי זה שדחפתי להשאיר אותך בארגון, בשל היושר והכנות שלך, שבחרת להציף את הבעיה שלך, ולספר לנו על הטעות, עוד לפני שגילינו אותה בעצמנו."

"תודה גרשון", ענה נחמיה, מרכין את ראשו, "לא התאוששתי מזה עדיין, אני סוחר איתי את ההשפלה בכל יום, וזה היתרון היחיד בכך שאני מוצב בחור הזה, שאני לא פוגש כמעט אף אחד שיזכיר לי את העבר המפואר שלי. אני מתעב את מבטי הרחמים של אנשי המטה המבצעי, את מחוות החסד שנותנים לי לפעמים במטה, הם חושבים שזה חסד, אני קורא לזה המתת חסד."

"מבין אותך", אמר גרשון, "אני רק מנסה לחשוב איך אנחנו מתייחסים למחדל הזה, זה פשוט בלתי מתקבל על הדעת, ברמה האישית זה די מובן, הלחץ והעומס וכל היתר, אני בתור ידיד, ממש מקבל את זה. אבל ברמה האירגונית זאת זוועה אמיתית, ואם אני אחפש ראשים להעיף, זה יהיה קל מדי, צריך לחשוב על פיתרון יצירתי."

"גרשון", אמר נחמיה, מביט בחשש לעבר יוסי ועומר, ומנמיך את קולו עד לחישה, נראה שלא הפריע לו שאני מקשיב, "לא ממש אכפת לי להחליף כלא, אני כאן בכלא לכל דבר, אך בלי טיולי חצר.."

"אתה נסחף קצת, נחמיה", הרגיע אותו גרשון, "אף אחד לא הולך להשליך אותך לכלא, לפחות לא בעתיד הקרוב."

נחמיה שתק, והפנה מבט עצוב אל עבר השומרים שעמדו שפופים בפינה, אווזים בידיהם את הפאות הצבעוניות, והם החזירו לו במבטים עמוסי יאוש. הוא הביט גם בי, ותהיתי אם הוא קלט כי הקשבתי לכל תוכן השיחה, אני חושב שהוא ידע, אבל העייפות שלו, והיאוש שהביע, גרמו לו להתעלם מקיומי עד כה.

גם גרשון שתק, הוא שיחק בניצרת אקדחו של עומר, הוציא את המחסנית, פרק את הנשק, החזיר את המחסנית למקומה, ולבסוף מסר אותה לידי נחמיה.

"אתה רומז משהו?" שאל נחמיה.

"אל תחשוב על זה אפילו", ענה גרשון וחיך, "פשוט נמאס לי להחזיק את הברזל החלוד הזה ביד, הוא אפילו לא מלכלך את הידים בשמן, כי פשוט לא שימנו אותו במשך תקופה ארוכה.."

"מתנצל..". מילמל נחמיה, "אתה לא יודע איזה יאוש שוכן כאן בתקופה האחרונה, אם הייתי חושב על מה שאתה חושב שאני חושב, הייתי מבצע זאת כבר מזמן..". אמר וחיך, "אתה התקווה, קרן האור באפלת המנהרה המקוללת הזאת."

"אני רוצה לעזור לכם", שמעתי את עצמי אומר.

פני כל הנוכחים הופנו לעברי, כנראה שדיברתי בקול גבוה, שאפילו עומר ויוסי שעמדו במרחק מה, שמעו את מה שאמרתי.

"בואנה, יוסי!" הכריז עומר, "האיש רוצה לעזור לנו, בוא נבקש ממנו חופש לפורים", הוא ציחק במרירות ונופף בעצבנות בפאה שבידו.

"לא יפה עומר", נזף בו יוסי, "בוא נקשיב לבנאדם, נראה מה יש לו לומר, כמו שאני תמיד מקשיב למה שאתה אומר, למרות שבדרך כלל אתה מדבר שטויות."

"אפשר להירגע שם?" שאל גרשון בטון תקיף, ושני השומרים השתתקו. "כן יואל", הוא פנה אלי, "איך אתה מתכוון בדיוק לעזור להם?"

"תילתן", אמרתי. "אתם צריכים להגיע לשם, להיות שם איזו תקופה, ואני מנסה לעזור לכם, ע"י שאני מבקש מגרשון לדאוג שתועברו לשם."

"מה זה אמרת?", שאל עומר, גבותיו העבות מתרוממות בתמיהה, "תילתן? יש כזה מקום? מה זה, למה זה, ואיפה זה?"

גרשון התבונן בי בהפתעה, הוא המשיך לבחון אותי למשך כמה שניות, כמנסה לבחון את רצינותי, ואז הוא ניתק ממני את המבט, ופנה אל נחמיה והשומרים.

"אתם יודעים מה?" הוא אמר.

"מה?" שאל עומר.

"הוא העלה רעיון מצויין, ממש רעיון טוב יואל", הוא החמיא, "תילתן הוא בדיוק המקום בשבילכם, וקשה לי לחשוב על עיתוי מוצלח יותר מאשר כעת", אמר, והצביע לעבר יוסי ועומר.

"אתם!" הוא עבר למצב פיקודי, "הולכים עכשיו אל המגורים, ואוספים את כל החפצים האישיים שלכם, יש לכם ארבעים דקות לעשות את זה!" עומר יוסי הנהנו וגרשון המשיך. "אתה נחמיה, בנוסף לאיסוף החפצים, תתחיל לאסוף את הניירת המוזנחת שלכם, לרכז אותה במקום אחד, וכשהם יסיימו, הם יעזרו לך לגרוס את הכל, ברור?" הוא שאל.

"ברור, גרשון!" ענו השלושה.

"ארבעים דקות מעכשיו, תהיו אצל נחמיה, מוכנים ליציאה, וברגע שתסיימו, יגיע מישהו לקחת אתכם, ארבעים דקות זוז!"

"ארבעים דקות, גרשון!" קראו השלושה, והתרחקו במהירות לעבר הפתח שבקיר.

גרשון ליווה אותם במבטו, וכשהם נעלמו בתוך הפתח, הוא פלט אנחה ומילמל, "הם חושבים שהם עדיין בטירונות..."

"מה אתה עומד לעשות עכשיו?" שאלתי.

"בוא נלך להתפלל שחרית, תיכנס לאוטו" הוא אמר, "אנחנו חייבים למהר".

נכנסנו אל הסובארו, גרשון התניע אותה ברעש גדול, והחל להתקדם באיטיות לעבר השער. אחרי מטר או שניים, הוא נעצר, כממתין לפתיחת השער.

"איך פותחים את השער הזה?" שאלתי אותו.

"לא אנחנו פותחים", הוא אמר, "הם אמורים לפתוח לנו.. מה קורה?" הוא מילמל. ואז הוא תפס את ראשו בשני ידיו. "אני כל כך דפוק!", הוא פלט צעקה קטנה, "אני לא מבין מה עובר עלי, הרי אני שלחתי אותם לחדרים שלהם, אז מה אני עומד כאן כמו איזה... כמו איזה"

"אל תשלים את המשפט", אמרתי, "גם לך מותר מדי פעם להתבלבל טיפה, זה לא נורא", ניסיתי לנחם אותו.

"זה מאוד נורא!" הוא אמר בכעס, "אל תנסה לנחם אותי, זה ממש מעצבן אותי, אני יודע שטעיתי, אני יודע שזה לא מתאים לי, ומי אני בכלל שאני בא להטיף מוסר לנחמיה ועומר, כשאני בעצמי מתפזר במצבי לחץ.. " הוא הפסיק לרגע את שטף דיבורו, השעין את מרפקו על ההגה, ותמך את מצחו בידו המאוגרפת. כך הוא ישב למשך דקה או יותר, ואחר כך הוא התרומם וחיך לעברי, "לא הייתי צריך להראות לך את עצמי עד כדי כך", הוא אמר, ממשיך לחיך במבוכה, לא ידעתי אם החיוך אמיתי, או שמא הוא משחק עכשיו את אחד התפקידים שלו, אבל זה לא שינה לי יותר מדי.

"אני יודע שאתה אנושי", עניתי בקצרה.

"לא נראה לי שהפנמת את כללי המשחק של השירות החשאי", אמר גרשון, "אבל אני לא מאשים אותך, אתה חדש בעניין. רק חשוב שתדע דבר אחד, לסוכן מקצועי, שרוצתה להצליח במשימה שלו, אסור להיות אנושי, במיוחד לא בצד השלילי של העניין. ובשטח, כל הטעויות והפאשלות מתחילות מטעויות אנוש, סוכן ששכח משהו בשטח, זה אנושי למדי, אבל גורם לסוכנים שייתגלו, לפעולות שתידחנה, לחפים מפשע שייהרגו, את האנושיות שומרים לבית, למשפחה. בשטח, צריך להתנער מן האנושיות, לגמרי, אתה מבין את מה שאני אומר?" הוא שאל.

"מבין", עניתי, "אבל לגמרי לא מקבל, זה נשמע לי משהו שכל כך סותר את הערכים שלי.."

"אם תחשוב על זה טוב", קטע אותי גרשון, "זה לא אמור לסתור את הערכים שלך, אבל זה לא חשוב בעיני, העיקר שאתה יודע מה העיקרון, ומבין היטב מתי אתה אמור להשתמש בו, אבל אני ממש לא דואג, זה יבוא לך עם הזמן, רק תתאזר בסבלנות."

גרשון הביט בשעון בדאגה, נראה כאילו הוא מחשב את הזמן שנותר, הוא השתמש באצבעותיו על מנת לבצע חישובים, שלא הצלחתי לתהות על מטרתם, אך לא היה לי חשק לשאול אותו, חששתי מתגובה מכאיבה מצידו.

"אוקי", הוא אמר לבסוף, "עדיף שנמתין כאן מעט, אני אנמנם קצת, ואתה יכול לעשות מה שאתה רוצה, העיקר שתישאר בין ארבעת הקירות האלו."

"בשמחה", עניתי, "מנוחה נעימה".

"תודה לך", ענה גרשון, ומייד השעין את ראשו על ההגה ונרדם.

המראה של גרשון הנוחר בקול, עם האפלולית ששלטה בסביבה, והמושבים השקועים של הרכב, גרמו לי עד מהרה, ליפול אל זרועותיה של השינה, היא חטפה אותי, השתלטה עלי, ואילצה אותי להיכנס אל תוך חלום סוער ומסייט.

עמדתי בתוך רחבה אינסופית, הומה מאנשים קשים וכבויים, לבושים בבלויי סחבות, שקים, ושמיכות, כולם בצבעי השחור. השמים מעלי היו צבועים בכל גווני השחור והאפור. עננים כרסנניים התאבכו והתגבשו, וכנפי העורבים שחגו ביניהם, מקרקרים בקולות צורמניים, נימרו אותם בנקודות אקראיות. להקות ענק של זרזירים, פושטות ולובשות צורה, התערסלו והתערבלו מעל הקהל הזועק. הם חלפו לעיתים סמוך לראשי האנשים, צוללים כענן חיצים זריזים, כאילו נהנים לראות את התגובות של הדמויות המתגוננות, את הידים המונפות מעל הראשים, דמיינתי כי הם צוחקים בלעג.

זה היה רק דמיון, השאון שהקימו האנשים, העורבים, ולהקות הזרזירים, הפך בראשי לרעש לבן, רציף, ובלתי אפשרי. חודר לתוך המוח, ושם קודח ללא רחמים, חסר צורה ושם, פשוט רעש, הרמתי את ידי השמאלית וכיסיתי את האוזן האחת, זו שבשמאל.

ידי הימנית הייתה כבדה מידי, לא הצלחתי להניע אותה, והיא נותרה לצד גופי, כח אדיר משך אותה כלפי מטה, מנסה לגרור אחריה את הגוף כולו. הבטתי לעבר כף היד, היא הייתה ריקה, למעט נצנוץ קטן מבין האצבעות, כמו טבעת.

ברגע שהפכתי את היד, וראיתי את הקמיצה שלי עטורה בטבעת, את החותם הגדול שהיה קבוע עליה, ואת האותיות המסולסלות שעליו, השתררה ברחבה דממה מוחלטת. דממה חדה, ולאחריה קול איוושת בגדים, משק כנפים, ושעטת פרסות. הקהל שהקיף אותי, החל להתרחק ממני, פותח מסביבי מעגל רחב וריק, העינים האפלות שהציצו מתוך הפנים המיוסרות של ההמון הבלוי, ננעצו בי בפחד ובחרדת

קודש, בקורטוב של רחמים, ובדוק של שמחה לאיד, בשעה שצל כהה הסתיר לרגע את קרני השמש המעטות שהציצו מבעד לעננים המאופרים.

ככל שהאנשים נעשו מפוחדים יותר, ומרוחקים יותר. ובשעה שמשק הכנפים נעשה קרוב יותר, חורקני יותר, חבטות הפרסות בקרקע הרעידו את האוויר, והצחנה עזה התפשטה באויר, נעשתה בלתי נסבלת, כך הטבעת נעשתה כבדה יותר.

התמוטטתי על הרצפה, כשידי הימנית נצמדת אליה כמגנט, מפגישה בין מרצפות השיש הקרות והמלוכלכות, לבין היד הנחבלת והמדממת, מושכת אחריה את הראש, ומכבדת אותו בחבטה עזה, שמזכירה לי את קיומה של הגולגולת, אם שכחתי אותה לרגע.

כשפתחתי שוב את עיני, עמד מולי סוס עץ.

הסוס לא היה עשוי מעץ, הוא היה סוס חי, יותר מדי חי, הוא השתולל ובעט, צונף בקול מחריד ומנער את רעמתו האדירה. הרוכב שעמד עליו, משך בכוח במושכות, והסוס נעמד על רגליו האחוריות, מנער תוך כדי כך, מטר של עלי שלכת מצהיבים, מעץ צפצפה ענק שצמח ממרכז גבו.

על העץ עמדו שני אינדיאנים חסידיים, משקפי פלסטיק, פאות מסולסלות, גרבים התחובות במוקסינים, וסטים מעור ושטריימלים מנוצות, היו רק חלק מהלבוש ההזוי שלהם, והם לא חייכו.

הסוס נרגע ונעמד במקום, רק כשעורב אימנתי התיישב על ראשו, מאיים לנקר את עיניו. לא הגודל של העורב הוא שהפתיע אותי, גם לא המקור הנוצץ והעינים המזרות אימה. אלא דווקא הרגלים והאצבעות. על כל אצבע שלו הוא ענד מספר טבעות, והוא כעת לטש את עיניו אל הטבעת שהייתה ענודה על הקמיצה שלי.

פרק כא

שקט מתוח הוא קשה כמעט בכל מקרה, אך כשאתה שוכב במרכזה של רחבה אינסופית, מוקף בצללי אנוש מרשרשים, בגלימות שחורות וקרועות, ועורב הרכוב על ראשו של סוס, אשר מגבו צומח עץ, ועל ענפיו עומדים שני חסידים אינדיאנים, או אינדיאנים חסידיים, בווה בך בלי למצמץ, שקט כזה הוא חותך כמו סכין בבשר החי.

"אסור לי לתת לך את הטבעת!", שמעתי את עצמי צורח, ודימיתי לראות את השקט נחרך ומתפורר, נקרע לפיסות קטנות, ונופל בדממה על רצפת השיש הרטובה.

"מי שאל אותך בכלל?" גיחך בחצי פה, הימני מבין החסינדיאנים, "כשנאמר לך לדבר, אז תדבר!"

העורב הנהן בראשו לאישור, וחזק את דבריו בהינד ראש נמרץ.

"תשכחו מהטבעת", אמרתי בקול תקיף, "היא לא שלי, ואני לא אתן לכם אותה, בשום אופן", די הופתעתי מהאומץ שלי, אז המשכתי בשאלה שהדגישה את העניין, "ברור לכם?" שאלתי.

החסינדיאני השמאלי זקף גבה אחת, התבונן בי למשך מספר שניות, ושאל: "הוא אמר לך לדבר?" הצביע על העומד לימיני, "אני עדיין לא שמעתי שהוא הרשה לך לפתוח את הפה, אז שים לב טוב למה שהוא אומר, פאשטייט?" הוא סיים בשאלה, מנסה לתת משקל נגד לדברי.

אני לא יודע מאיפה לקחתי את האומץ, כנראה הבנתי שאם אני לא הולך על כל הקופה, אני אפסיד בסוף את הכל. משום מה לא הצלחתי להביא את הפציפיזם שבי לידי ביטוי, רוח הקרב בערה בי, והדחף לנצח גרר אותי לקצה השני של האישיות שלי.

"תנו לי בבקשה את השמות שלכם, ומהר!" פקדתי עליהם בצעקה, ותוך כדי כך אספתי את כל הכוחות שלי, והתרוממתי במאמץ מן הרצפה.

"לצחוק או לבכות?" שמעתי את אחד החסינדיאנים לוחש לחברו.

"שיהיה שם שקט!" צעקתי, "אתה", פניתי אל זה שהתלחש, "את השם שלך, ומהר!"

החסינדיאני שפניתי אליו, החליף מבטים עם העומד לימינו, הלה הביט לעבר העורב האימתני, ושוב לעבר החבר. הם סיימו את חלופת המבטים בחיוכים דקים על שפתיהם, ובמבט מתריס שהופנה אלי.

"עליו!", צעקו לפתע שניהם, ובאותו רגע פרש העורב את כנפיו, וצלל במהירות לעברי.

האומץ נתן לי כח, כח שלא ידעתי על קיומו עד הרגע בו חבטתי בעורב בפראות. היד אשר הטבעת הייתה ענודה עליה, הייתה כבדה, אך הכובד הזה רק שירת אותי. העורב צנח על הארץ, כנפיו מפרפרות בפראות, חובטות ברצפת השיש המזוהמת, מתיזות את הטינופת לכל עבר.

החסינדיאנים בהו במתרחש בתדהמה, ראיתי איך זרועותיהן מחזקות את אחיזתן בעץ, אך הם עדיין לא ביצעו דבר.

העורב התרומם לעמידה, והוא נראה מסוכן מכפי שהיה נראה לראשונה. הכנפים הרטובות נצצו באור הקלוש, והמקור הענק היה פעור באיום. הוא צעד כמה צעדים אחורנית, ואז התרומם ותקף בשנית. הפעם הוא כיוון ישירות אל היד. הוא היה זריז וחזק, והמקור שלו נסגר על הטבעת, וגם על חלק מהאצבעות שלי.

ידעתי שאם אני אכנע, אני אפסיד את הכל. אזרתי את מעט הכוח שנשאר לי, קורטוב אומץ, והרבה אכזריות, ותוך כדי שאני מצמיד את המקור של העורב אל ידי, למרות הכאב הגובר, הנפתי אותה אל על, והטחתי אותה כלפי מטה, כשאני מרפה מן העורב כשהוא קרוב אל הקרקע.

נשמע קול נפץ עז, ובליל נוצות שחורות ואפורות, מילא את הערפל שאפף את הרחבה.

החסינדיאנים החליפו מבטים מבוהלים ביניהם, ואז הם פלטו קריאה קצרה שכוונה אל הסוס. הוא התרומם על רגליו האחוריות, ביצע סיבוב מרשים במקום, ופרץ בדהרה מהדהדת, מותיר אחריו שובל של עלי שלכת.

הדי הפרסות גוועו, השתרר שקט מוחלט, ואז כאילו בפקודה מגבוה, פרץ ההמון הבלוי אל המעגל, והחל להקיף אותי, כשקולות צהלה רמים גוברים על רשרוש הגלימות המעיק. הם מיששו אותי, את בגדי, חיבקו אותי, ובעיקר נדחקו זה על זה, על מנת להציץ בטבעת החותם.

על הטבעת הוטבעה באותיות ראי מסולסלות, מילה אחת ויחידה: "שפיר'ס". אותה החתימה שהוטבעה על כרך הסלוואיטה שנמסר לי מהרבי.

הדוחק גבר, והידים הקרות הממששות אותי, גרמו לי לתחושת בחילה. ההמון פשוט עטף אותי בגלימה שחורה וצפופה, והם נדחקו ונדחקו, עד שהתעוררתי.

בתחילה לא ראיתי כלום, רק שמעתי את מנוע הסובארו מתאמץ, והרגשתי את הרעידות אשר יצר המרכב השחוק של הרכב. ואז הרמתי את המעיל אשר הונח עלי, ממצמץ מול השמש המסנוורת את החלון הקדמי. ושמעתי את גרשון מדבר עם נחמיה, אשר ככל הנראה ישב במושב האחורי.

"איפה אנחנו?" שאלתי את גרשון.

"בוקר טוב", ענה לי גרשון, "ישנת טוב, ובזכות זה שלא בילבלת לנו את המוח, כבר הגענו לתלתן", אמר בחיור, "אנחנו נתפלל כאן שחרית, ואז נמשיך, אוקי?" הודיע.

"אוקי", עניתי, והבטתי לעבר קמיצת ידי הימנית, מחפש את הטבעת.

"עוד דקה אנחנו יורדים, כדאי שתמהר".

הצצתי בחלון, מול עיני חלפו בתי תלתן, נוף שכבר הספקתי להכיר, ושמחתי לחזור אליו. הנה הבית של אפרים גלוסמן, מעל המרכול. וכאן פגשתי את הילד נפתלי-סטיבן, בחלון הזה עמדה דמות בפעם הראשונה שנכנסתי לתלתן. ופה הבית של שליבוביץ, נקי ומהוקצע כתמיד. מבלי משים הגענו אל בית הכנסת.

האמת היא שהשתוקקתי לטבילת שחרית במעיין התת קרקעי, אך הבנתי שלא כדאי לי אפילו לדבר על זה עם גרשון. אחר כך חשבתי שאולי זה לא כל כך מתאים להתרחץ במעיין תענוגות כזה, בעיצומו של הצום.

בבית הכנסת קידם את פני הרב בעל הזקן האפור, הוא הציע לי לגשת לעמוד, להיות החזן בתפילה. סירבתי, והתמקמתי בפניה שקטה בבית הכנסת, והתפללתי בנחת את כל התפילה.

גם אם הייתי רוצה לדלג על חלק מהתפילה, לא הייתי יכול, בתלתן התפללו בקצב איטי כל כך, עד שההלכה האומרת לקרוא את פסוקי דזמרה 'כמונה מעות', לא הייתה צריכה להיות מוזכרת עבור הקהילה הזאת, הם יכלו למנות את כל המעות ביקום בזמן התפילה.

סיימנו את התפילה, כולל הסליחות לתענית אסתר, ובעוד אני גולל את רצועות התפילין, נשמעו מכיוון הדלת קולות של ריצה, ריצה ברגלים יחפות. לאחר רגע נפתחה הדלת, ואפרים גלוסמן, בפיג'מה משובצת ורגליים יחפות, התפרץ אל תוך בית הכנסת.

"ברוך דיין האמת!" הוא הכריז בקול מתנשף, אוחז בידו את חזהו, ומתמוטט אל תוך אחד מן הכיסאות המרופדים.

"מה קרה? מי מת?", שאל אותו איש גבוה וצנום, "מה ברוך דיין האמת?" נשמעו קולות מן הקהל.

"הרבי", פלט אפרים, "הרבי מסלאוויטא!" הוא הליט את פניו בידיו, וצעק "אויייייי!!"

הנוכחים מלמלו בהתרגשות, והרב התקרב אל אפרים, והניח את ידו על כתפו, כנראה בשביל לעודד אותו. גם מהעינים של הרב זלגו דמעות, אבל נחלים כמו שנשפכו מהעינים העמוקות של אפרים גלוסמן, לא ראיתי מימי.

"דייין!!" צעק אפרים, ניער מעל כתפו את ידו של הרב, "אין לי כח לשמוע תנחומים!" הוא צעק, קם ממקומו, ויצא בריצה תזזיתית מבית הכנסת, ותוך מספר שניות הוא נעלם בעיקול הדרך.

"הרבי מסלאוויטא.. " משום מה לא קישרתי בין האיש שראיתי הלילה, לבין השם הסתמי הזה. ואז פתאום הבנתי, כי מסתבר שאני הוא האדם האחרון שהרבי שוחח איתו.

"הרבי נפטר?" זרקתי פתאום שאלה לחלל האויר, וכל האנשים הסתובבו על מנת לבהות בי, כנראה שניסו לזהות מי אני. "מי זה?" שמעתי את השאלה, נלחשת מפיו של בחור רזה ומזוקן.

"זה נכון", שמעתי את קולו של גרשון, הוא עמד בפתח והציל אותי ממבוכה, כי פשוט לא הייתה לי תשובה, אשר יכולתי לדעת כי מותר לי לומר אותה בפוקום הזה, מבלי להפר את כללי ביטחון המידע.

"ברוך דיין האמת", אמר הגבאי, ואחריו מלמלו כל הנוכחים.

"לפני שעה קלה קיבלתי את ההודעה... " הוא התחיל לומר, ואז הוא עיקם את פיו לאחד מן הצדדים, כשוקל האם ראוי לספר את ההמשך. לאחר כמה שניות שתיקה, הוא סיים, "ברוך דיין האמת", וסימן לי לבוא איתו.

נכנסתי אל הסובארו, משאיר מאחורי את בית הכנסת ההמום, גרשון התניע, ואנחנו יצאנו לדרך.

נסענו בשתיקה, עד שהגענו למבנה תעשייתי גדול, גרשון הורה לי להמתין ברכב, ועד מהרה הוא שב ובידו תיק קטן. הוא הוציא מתוכו מצלמה גדולה, מקצועית.

"אתה יודע להשתמש במצלמה כזאת?" הוא בירר.

"לא כל כך יודע", ענית, "אבל אני לא בור מושלם, יש לי קצת מושגים: צמצם, תריס, פוקוס", ניסיתי להפגין את הידע, כי אני לא אוהב להיתפס בבורות, בשום תחום שהוא.

"נעשה משהו כזה", אמר גרשון, הפעיל את המצלמה, העביר אותה למצב ידני, ומסר אותה לידי. "צלם אותי עומד ליד המבנה הזה, בבקשה", הוא הורה.

תליתי את הרצועה על הצוואר, הגבהתי את המצלמה אל מול עיני, והצצתי אל תוך העינית. לא ראיתי דבר, רק חושך, הבנתי שכנראה שכחתי להסיר את המכסה מעל העדשה, ואז בדיוק שמעתי את גרשון צועק לעברי: "שכחת להסיר את המכסה!"

זה קצת תיסכל אותי, כי הרי זיהיתי בעצמי את הבעיה, וכבר עמדתי לפתור אותה, אז גרשון לא יכול לחכות רגע, ולא להרוס לי את תחושת השליטה שלי?

צילמתי תמונה אחת, יצאה מטושטשת ומרוחה, וגם קצת שרופה.

גרשון התקרב לעברי, בחן את התוצאה, הוא לא היה מרוצה. הוא חשב לרגע, ואז התחיל ללמד אותי את תורת הצילום על רגל אחת.

הוא היה מורה מצויין, עוד מאז שלימד אותי את יסודות הקריאה, אי שם בכיתת המכינה. כעת יכלתי לבחון זאת באופן מודע, תוך דקה או שתיים, הוא הקנה לי מושגים בסיסיים, אשר איפשרו לי לשלוט באופן כזה או אחר, בתוצאות הצילום שלי.

"למה אני לא יכול לצלם על אוטומט?" התעניינתי, "למה אני צריך לדעת, כאן ועכשיו, לצלם ידני?"

"אוטומט?! " הוא שאל בתמיהה, "צלם מקצועי לא מצלם על אוטומט, וגם אם הוא עושה זאת, הוא לא מראה לאף אחד בסביבה שהוא אכן מצלם כך."

"אני לא צלם מקצועי", אמרתי שלא לצורך.

"מעכשיו אתה כן", אמר גרשון, "ואתה הולך לצלם בהלוויה של הרבי, ותעשה את זה כמו שצריך"

"כלומר.. " התחלתי בהיסוס, "כאילו אתה רוצה שאני יעשה כאילו אני צלם מקצועי?"

גרשון התרגז, הוא החזיר את המצלמה לידי, סידר את הרצועה על צווארי, ואמר: "אתה לא עושה את עצמך, ולא משחק. אתה פשוט צלם עצמאי שמגיע אל ההלויה, מצלם, ומוכר את התמונות למי שרוצה, ברור?"

"בערך ברור", עניתי, "אין לי מושג למה אני אמור לעשות את זה, אולי פשוט תסביר לי אחת ולתמיד, מה התפקיד שלי", שמתי לב שגם אני הגבהתי במעט את קולי.

"לא אסביר לך כלום", ענה גרשון, "מה שצריך אני מסביר, לא מעבר לזה. יש לך יכולות למידה מצויינות, אז תשתמש בהן". הרגשתי שהוא עומד להזכיר לי שאני חוזר על הבקשה הזאת שוב ושוב, אבל באופן מפתיע הוא השתתק, מה שהעלה אצלי חשד סביר כי הוא קורא מחשבות.

"עכשיו אנחנו זזים!" הכריז גרשון כשהוא צועד לעבר המכונית. "בוא, אין זמן!"

נסענו, גרשון הורה לי להמשיך לצלם בלי חשש, הוא צייד אותי במלאי מספיק של סוללות וכרטיסי זיכרון. "תירה, כל הזמן, ותשתדל לשפר את האיכות מתמונה לתמונה. תנסה להבין למה זה נמרח לך, למה זה חשוך. אסור שאנשים יציצו במסך שלך ויראו תמונות ברמה נמוכה". הוא דיבר כמעט בלי הפסקה, כשאני צילמתי בלי הרף.

"תסגור קצת צמצם", הוא העיר לי כשהוא עצר ברמזור.

"מהירות תריס נמוכה מידי", הוא הגיב על תמונה אחת, מבלי שהוא הסתכל עליה בכלל.

"איך אתה יודע?", שאלתי, קצת המום.

"שומעים את זה", הוא גיחך, "כל התמונה שלך מרוחה לחלוטין"

"אתה צודק...", צילמתי עוד אחת, לפי ההמלצות שלו, והתמונה אכן יצאה סבירה לחלוטין. במשך הנסיעה הוא המשיך להעיר לי הערות. החל מביקורת על האופן שבו אני מחזיק את המצלמה, וכלה בבהירות של תצוגת המסך. הוא ניסה לאתגר אותי בצילומים קשים יותר, ולפעמים הצלחתי.

"צלם את הרכב שנסוע במקביל אלינו, אבל אני רוצה את הרקע מטושטש, מה יגרום לך?" הוא שאל באחד מן המחלפים.

"שים קצת דגש על קומפוזיציה יפה, אני מקווה שאתה מכיר את המושג....."

ככל שהתקרבנו אל העיר אשקלון, גברו עומסי התנועה. אוטובוסים עמוסים בחסידים, היו הראשונים שהצטרפו אלינו, אל הכביש המתוסכל והפקוק. רכבים פרטיים, אשר מתחזקים לבני כיפות ישבו בתוכם, עקפו אותנו מימין ומשמאל. נדמה היה כי כל התנועה הייתה מורכבת מאנשים אשר זורמים לכיוון מסע הלוויה.

בשלב מסויים התנועה נעצרה, ונתקענו בפקק תנועה אינסופי. גרשון סטה אל שולי הדרך, גלש בזהירות אל התעלה, והחל לנסוע בתוך התעלה, עד שהתחברנו אל שביל עפר. מן המראה הבחנתי ברכבים אחרים, מנסים לבצע את המהלך של גרשון, לא בהצלחה יתרה.

"איך אתה מצליח לנסוע בתנאים האלה?", שאלתי את גרשון, שהיה מרוכז בנהיגה המורכבת, מדלג על תלוליות עפר, מתמרן בין חריצי צמיגים אימתניים, שאיימו לפגוע במרכב הרכב, להשבית אותו, ולהותיר אותו באמצע שדה הבור בזה, נטוש לחסדי גנבי המתכות.

"במקרה הזה, הסובארו היא מושבחת", הוא הסביר בשעה שהנהיגה נעשתה קצת יותר נינוחה. "זה בעצם רכב שטח בהסוואה, רק צריך ללמוד הרבה בכדי לתפעל אותו".

"יפה", התפעלתי, ואז נזכרתי במשהו דחוף. "גרשון", פניתי אליו, "אני יודע שאתה לא אוהב את השאלות המרובות שלי, אבל נראה לי שהפעם אני אקבל ממך מענה".

"אם לא תשאל, איך תדע?" ענה גרשון בחיור.

"אני רוצה להבין דבר אחד", פתחתי, "עוד לא קלטתי, איך זה שיש רבי שיש לו כל כך הרבה חסידים, כמו שראינו עכשיו, ואני לא יודע עליו כלום".

"אתה שואל טוב", הגיב גרשון, "השאלה הטובה הראשונה שלך.."

"נו.. ניסיתי להאיץ בו לספר, והוא הסכים".

"הרבי מסלאוויטא הוא רבי מיוחד במינו, הוא בכלל לא קשור למה שמכונה 'עולם החסידות', למרות שיש לו לא מעט חסידים. הרבי נולד לפני כשבעים שנה בקיבוץ רמים.."

"את זה הרבי סיפר לי", קטעתי את דבריו, "אבל למעשה", הוספתי, "זהו הפרט היחיד כמעט שהוא סיפר לי".

"יפה שהוא סיפר לך", אמר גרשון בהתפעלות, "אחר כך אני רוצה לשמוע מה הוא סיפר לך, כי הרבי נוהג שלא לספר את אותו הדבר לשני אנשים, כל סיפור שלו נמסר לאדם אחד בלבד, ותלמידיו אוספים את כל הסיפורים ומחברים אותם לסיפור שלם", הוא הסביר, "אבל זה ממש לא חשוב כרגע, כי מה שרצייתי לספר לך, התרחש כארבעים שנה לאחר לידתו של הרבי. שמו של הרבי היה יובב שפירא, והוא היה הקצין המצטיין הצעיר ביותר בסיירת מטכ"ל. רוב הפעילות שלו עדיין חסוייה, אבל אם אני אומר לך 'מבצע קליפת אגוז' או 'חיסול חוליית אבו נאסל', תדע שהמוח מאחורי הפעולות הללו, היה לא פחות מאשר יובב שפירא, הלוא הוא 'יובי', הלוא הוא הרבי מסלאוויטא".

"יובי?" שאלתי בתדהמה, "יובי היה אחד מהידידים הכי טובים של אבא שלי, כשאבא שלי שירת ברבנות הצבאית. הוא חיבב אותו מאוד, והיה משוחח איתו שעות ארוכות, בכל הזדמנות שאבי הגיע אל הבסיס שלו, לבצע ביקורת כשרות, אבל לא היה לי מושג שהוא היה בדרגה כל כך גבוהה".

"מתאים לו", הסכים גרשון, "הוא היה פילוסוף מדרגה ראשונה, פילוסוף ואיש ספר, וגם לוחם מתוחכם ונועז".

"שמעתי את השם הזה בביתי, פעמים רבות", הרגשתי צורך להוסיף, "אבל אני לא בטוח במאת האחוזים כי אכן מדובר באותו אדם, אבל לא נראה לי שזה משנה למשהו".

"נכון", הסכים גרשון, "אז יובי היה מה שמכונה 'ספרא וסייפא', ובשעות הפנאי שלו הוא היה מסתובב בספריות ישנות, בחוגים למודעות, בין מרצים לפילוסופיה, ומורים רוחניים מדתות שונות. אפשר לומר שהוא נגע בהכל, זה היה פשוט מרתק לדבר איתו, אם כי גורם לחלישות הדעת. אבל הוא לא הניח לגאוה להרחיק אותו מחברת בני האדם הרגילים, והוא היה נוהג בחביבות יתרה עם כולם. אני לא בטוח שזה נבע ממידות טובות מאוד, יותר נראה לי שהוא השכיל להבין כי כך הוא אמור לנהוג.

בשלהי השירות הצבאי שלו, הוא נקרא לשרת בארגון, הארגון נזקק לאדם מלומד, שגם יכול להיטמע בשטח אויב, וגם יכול לגזור בעצמו את המסקנות התפעוליות, ולהביאן לתוך תוכנית הפעולה של הארגון.

באותו גיוס הצטרפו לארגון שלושה אנשים, האחד היה יובי, והשני היה שליבוביץ, לשלישי קראו הילסון. יובי היה ממונה על איסוף וניתוח החומרים, ושליבוביץ היה ממונה על ניסוח המדיניות בארגון,

והטמעתה בשטח. הילסון היה אחראי לבדוק את השפעתן של שיטות פסיכולוגיות שונות על פעילי הארגון, והוא הרבה להשתעשע בניסויים שונים, על בסיס ידע רב מאוד שהוא צבר במשך השנים.

הילסון לא שרד בארגון זמן רב, הוא פשוט לא התאים למסגרת כזאת. המקום האחרון שבו שהה הילסון לפני שגויס, היה כפר נידח בטיבט, ולא היתה לו שום חשיבה מערכתית, להפך, הוא היה זאב בודד, כזה שמתענג של השהיה במעבדה, נהנה מן הניסויים, אך לא יודע לעצור אותם, בשעה שנדרש ממנו. הוא ביצע את המשימות שנראו בעיניו חשובות, אך משימות שהמערכת תיעדפה בחשיבות עליונה, זכו ממנו להתעלמות מוחלטת.

יובי העריץ אותו, כי הוא שלט באיזו שיטה מזרחית בשם 'הינג-ני' שיובי השתוקק להכיר, אך אמנת הסודיות שהילסון היה חתום עליה, לא איפשרה לו ללמד אותה לאיש. לכן ביום שבו הילסון פוטר, יובי פרש בעקבותיו.

הם נסעו יחדיו לטיבט, והסתגרו שם בכפר למשך שנה תמימה. בתום השנה, קיבל הילסון הרשאה מהמאסטר, לאמן את יובי בהינג-ני. הילסון ויובי חזרו לישראל, ובבית קטן בקרית עקרון, הם ישבו שם במשך שעות, והתאמנו בשיטה.

הילסון היה קיצוני, אפשר לומר בוודאות כי הוא היה מעורער בנפשו, אחרת אי אפשר להסביר את המעשה המוזר שהוא ביצע על הגג של מגדל שלום.

ביום חורפי וסוער, הלכו הילסון ויובי, אל הגבוה בגגות ישראל, גגו של כל – בו שלום. הילסון ויובי ערכו מדיטציה מיוחדת בגשם השוטף, ובסיומה, ביקש הילסון להוכיח ליובי, כי אדם יכול לשלוט לחלוטין בחייו.

"במידה ואני רוצה לקבוע, שאני רוצה להפסיק לחיות, אני יכול לעשות זאת בלי שאיש יחליט בעבורי, כלומר, שליטה אבסולוטית בגורלי", אמר הילסון, "ואני יכול להוכיח זאת ברגע זה".

אמר ועשה, הוא רץ במהירות לעבר קצה הגג, ולפני שיובי קלט מה הוא זומם לעשות, הוא תפש במעקה בשתי ידיו, והניף את גופו אל העבר השני שלו.

"אתה לא נורמלי!" צעק לעברו יובי, "הבנתי את ההוכחה!"

"לא נראה לי שהבנת עדיין", ענה לו הילסון ועזב את המעקה, משמיע צרחה מבעיתה, שהלכה והתרחקה ככל שגופו הרופס התקרב אל המדרכה הקשה והרטובה של תל אביב.

יובי עצם את עיניו בחרדה, הדבר האחרון שהוא רצה לראות הוא את מורו ורבו נמערך על הקרקע. הוא ציפה בחרדה אל הצליל המחריד של החבטה, אבל זאת בוששה לבוא.

לאחר דקה של ציפיה מתוחה, יובי הבין כי משהו מוזר קרה. הוא הציץ בחרדה מן המעקה, מחפש את ההמולה, את האמבולנסים, את ההתקלות. אבל אף אחד מהם לא קרה, האנשים ברחוב המשיכו ללכת בנחת, ושום גופה לא נראתה באופק.

לפתע הוא הבחין בו, שרוע על מכסה הברד של משאית צבאית, אשר חנתה למרגלות הבנין. בדרך אל בית החולים, למרות עצם העורף הסדוקה, הוא עוד הוסיף לדבר, פיטפט עם נהג האמבולנס על דא ועל הא. אבל כשראה את יובי הממתין לו בחדר המיון, הוא שתק ממבוכה, ועד היום הוא משותק ושותק.

לאחר תקופה, התייצב יובי בביתו של אחד מרבני ירושלים, וביקש ממנו ללמד אותו יהדות. הרב, מחסידי סאטמר, היסס בתחילה לקבל אותו, אך יובי היה עקשן, והרב נעתר לביקשתו. לאחר חודשים בודדים, שינה יובי את ארחות חייו מן הקצה אל הקצה. ויש אומרים שהוא התחיל ללמד את רבו תורה,

אך זה לא ממש משנה, מה שחשוב הוא, שיובי, בעזרת הכריזמה שלו, גרם להרבה אנשים שיחושו כי הם תלמידים שלו, ובשל כך, הוא היה חייב להקים עבורם ישיבה, בית מדרש, בית ספר.

ובלי שנחוש, גדלה הקהילה הקטנה של יובי, והפכה לדבר העצום שקורה כאן היום, שזה מה שמכונה: 'מוסדות סלאוויטא', או לפעמים קוראים לזה בשם אחר: 'ישיבת שפירא'.

פרק כב

דרך העפר המשובשת הגיעה אל קיצה, כשפגשה בחדות את החצר האחורית של שיכון מוזנח. גרשון תימרן במיומנות בין החצרות, ועד מהרה הגיע אל חניון גדול ונטוש, לצידו של האצטדיון העירוני.

"מפה נלך ברגל", הודיע גרשון, "זאת הדרך המהירה ביותר".

"מה שתגיד", הסכמתי לדבריו, "חשוב בהרבה שתדאג לי לחבילת רוגלך להיום בערב.. " פלטתי, ואחר כך התחרטתי, הרגשתי שאני מערב נושא שלא קשור לכלום, רק בשל העובדה שלא היה לי משהו טוב יותר לומר.

"כמה שאתה צודק", אמר גרשון, ואני קצת נרגעתי, "אין לך מושג כמה אני רעב, לכאורה, הכי רעב שבן אדם יכול להיות", הוא חייך, "אבל אני באמת מקנא בך".

"למה?" שאלתי בתמיהה כשגרשון נעל את דלת הסובארו.

"למה?" הוא ענה רטורית, "פשוט כי בחיים שלי לא הייתה לי את הפריבילגיה, לחוש רעב אחרי זמן קצר כל כך מאז שאכלתי", הוא אמר והמשיך, "הייתה לי ילדות שלימדה אותי מה זה להיות רעב, אבל באמת רעב".

הוא הפסיק לרגע את דיבורו, האט מעט את קצב ההליכה שלו, ואז שאל:

"אתה זוכר את המשפט שאמרתי לך שם מתחת לאדמה? בתוך המרחץ?"

"כן...לא... לא זוכר", הגבתי במבוכה.

"המשפט היה: 'איך תחוש את השובע, אם לא תכיר את הרעב?' אתה זוכר?" הוא שאל, ומטון דיבורו היה נשמע שהוא ממש זקוק שאני אזכר במשפט.

"זוכר", אמרתי, ואז נזכרתי בגרשון בעל השיער הארוך, המבט הבוהה, האיש השבור לכאורה שהכניס אותי להלם מוחלט, וכמעט שניפץ לרסיסים את כל זכרונות הילדות שלי. מעניין אם זאת הייתה פאה נוכרית, או שהוא אכן גידל את שער ראשו לאורך שכזה.

"זה המשפט אשר ליווה אותי למשך כל הנערות שלי, למעשה, המנוע והגורם לכל הציניות שלי, ובנוסף, זה המרכיב החשוב ביותר בכל ההומור שלי, וסימן ההיכר שלו." הוא אמר בחיך, "אבל בילדותי, הייתי זועק אותו לעצמי מדם ליבי, כשהייתי רואה אנשים יושבים אצל זלפה, במסעדה הקטנה שמכרה קוגל וטשולנט, וכשקמים, פשוט משאירים את השאריות שלהם על השולחן, מבלי להעיף לעברם ולו מבט אחד חטוף".

"זה נשמע מקרה של הרווחה", אמרתי, "לא היה לכם מה לאכול בבית?" ביררתי.

"לא", הוא ענה, "כלומר היה בבית אוכל, אבל רק מעט ממנו הגיע אל הצלחות שלנו, הילדים".

"למה?" התפלאתי.

"עכשיו אני יודע שאמי הייתה חולה בבולמיה נברוזה, הפרעת אכילה נוראית, אשר גרמה לה לאכול כמויות אדירות של מזון, ובתום הבולמוס ללכת ולהקיא את כל מה שאכלה, נורא".

"בטח כעסתם עליה", אמרתי.

"כעסנו?" אמר גרשון, "יואל, זה מורכב..". התחיל גרשון להסביר, "מצד אחד היא הייתה אמא נפלאה, יצירתית בצורה שלא תאמן. היא הייתה מעסיקה אותנו בהצגות שאילתרה ברגעים ספורים, בבובות שיצרה משאריות של בדים, בציורים משעשעים, בשירים שהייתה מחברת לכל אחד מן הילדים, היינו שלשה ילדים, אני ואחותי התאומה, ועוד אח אחד קטן שנולד לאחר כמה שנים. כל ילד זכה לעולם מושלם מבחינה רגשית, בכלום כסף היא אילתרה לנו חדרי שינה אישיים, מעוטרים בציורים שהיא ציירה על פי חלומות שסיפרנו לה. כמה דיקטים שנשארו מאיזה ארון שהתפרק, היו מחיצות, שאריות בדים שנתפרו לשמיכת טלאים ענקית, קישטו את התקרה כמו כילה.

העולם שלנו היה חלומי עד לרגע שבו התחילה ההתקפה.

כשההתקפה הגיעה בחורף, היינו נכנסים אל מתחת למיטות, שם היה לנו מחסה שאמא הכינה במיוחד בעבורנו. היו שם דפים וצבעים, פנס קטן, ואריזת בסקוויטים. אמא הבטיחה לנו שהיא לא תכנס לשם לעולם, והיא קיימה.

בזמן שהסתתרנו היא הייתה פושטת על המזווה ומחסלת את כל תכולתו, הפח היה מתמלא בקרעי עטיפות, ובאדיקות של מכורה, היא הייתה מרוקנת אותו בשעת לילה מאוחרת, שאיש לא יבחין בסימנים.

אני חושב שכיום המחלה מוכרת בהרבה, כי השפע מאפשר את קיומה, אז זה היה נדיר, מלווה בהסתרה עמוקה. לא העזנו להרהר בזה, לא ביום ולא בלילה, ולא צריך לומר שלא סיפרנו לאיש. סבלנו בדומיה את התסמינים, והיינו מלקטים אוכל בכל מקום אפשרי, מלקטים ומסתירים לשעת חירום".

"אז אתה לא יכול לזרוק אוכל", אמרתי.

"לא מסוגל אפילו לחשוב על זה", ענה גרשון, "לפעמים כשאני לא שם לב למעשי, אני יכול למצוא את עצמי עוטף פרוסת לחם במפית, ומכניס לתוך אחד הכיסים, זה קורה לי לא מעט פעמים. בפעם האחרונה שישבתי במסעדה בפגישה עסקית, ובהיסח הדעת הכנסתי לכיס בורקס או משהו כזה. הייתי צריך להמציא כלב שלא נברא מעולם, שלפי הסיפור שאילתרתי, הוא ניזון אך ורק ממוצרים העשירים בשומן טרנס, ובורקס הוא המעדן האהוב עליו".

"תראה יואל", הוא אמר פתאום, "אתה צריך להתכונן להיכנס לתוך לבה של הלוויה, וזה אומר להיכנס לתוך ישיבת שפירא".

"זה מסובך להיכנס?" שאלתי את גרשון.

"אם אתה יודע את הדרך, זה לא מדי מסובך", הוא ענה, "אם תהיה איתי ותהיה מרוכז כל הזמן, זה יהיה אפילו קל. לפי עדכון שקיבלתי, יש מאבטחים שחוסמים את הכניסה הראשית, ולא נותנים לאף אחד שלא נמנה על הנאמנים לשלוימקע להיכנס פנימה, במיוחד לא עם כזאת מצלמה..".

"מי זה שלוימקע?" שאלתי, קצת הפתיעה אותי הדמות החדשה שנכנסה לסיפור.

"שלויםקע זה הבן של הרבי מסלאוויטא", ענה גרשון בקצרה, "הוא...לא משנה..". התחיל לומר משהו והפסיק.

"מה התפקיד שלו בחסידות?" שאלתי, "הוא הממשיך?"

"אין לי ממש זמן להסביר לך את כל השושלת והמריבות והדיונים האינסופיים", ענה גרשון, "תפוס חסיד סלאוויטא, שב איתו על כוס סודה, והוא יסביר לך מה שאתה רוצה, מנקודת מבטו. אם אתה רוצה לשמוע את האמת של הצד השני, תצטרך להתחבר לחבורה, וזה קצת יותר מורכב, כי החבורה היא סגורה ומסוגרת, מאוד". הוא סיים, והמשיך לצעוד בדממה בין החצרות המוזנחות.

התקרבו אל הבניין הגדול שראשו בצבץ בין גגות הבניינים, ועל גגו התנוסס השלט המחליד "ישיבת בני אליעזר", שגרשון הסביר לי בקצרה, כי איש אינו משתמש בשם הזה, וגם לאיש אין מושג מיהו אותו אליעזר שעל שמו נקראת הישיבה.

ככל שהיינו קרובים יותר, בניינים שנושאים שלטים כמו "גמ"ח שמחה ונחת, נא להתקשר בשעות פעילות המשרד", או קרוואן שנשא שלט: "קבלת פנים".

ילדים לבושים בסגנון חסידי מיושן, שכמוהו לא ראיתי מזה כמה שנים, קיפצו בעליזות בחצרות. אימהות לבושות בבגדים מאותו קו אופנתי, אספו אותם מרחבת המשחקים, וניסו לגרור אותם אל עבר רחבת הישיבה, שם התקבצו אלפי אנשים, כשהם נושאים עינים אל עבר הקומה העליונה. במרפסת קטנה שנפתחה מדירת האדמו"ר עמד בחור חסידי צעיר, כשהוא מעשן סיגריות בשרשרת, מידי פעם הוא סימן בידיו לעבר הקהל, והתוצאה היתה גל חדש של מלמולים והסברים לסיבת העיכוב, הקהל המה וגעש, וכל סימן עורר פרץ כזה, שספק אם הייתי יכול לעמוד בו.

את כל זה ראיתי מהקומה העליונה של מלונית ההכנסת אורחים, מעין אכסניה לא מטופחת, שכרגע עמדה ריקה מאדם.

"תצלם מכאן", הורה לי גרשון, "והפלאש מיותר, אני לא רוצה שהוא יבזיק ויזמין לכאן עוד צלמים".

צילמתי מספר תמונות, אני חושב שהן יצאו די יפות, וגרשון החמיא לי כל כך עד שהסמקתי. אני לא ממש אוהב שמישהו מחמיא לי בלי גבול, במיוחד לא כשאני לא בטוח בעצמי. אני לא חושב שזה מחזק אותי, כי אם אני לא בטוח לגמרי שאני עושה את זה טוב, אני אני נוטה להאשים את המחמיא, בחנפנות גרידא.

גרשון השאיר אותי בחדר שירות בפאתי הקומה העליונה, החמישית בסך הכל. אחרי כמה דקות ראיתי אותו מפלס לעצמו דרך הקהל, הבטתי דרך העינית של המצלמה, ופתחתי את הזום למקסימום. ראיתי אותו מתמקם מול השער הנעול. הוא הפנה את תשומת ליבו של מאן דהוא לאיזה דבר מה שהוא הבחין בו, והוא הנהן והראה לחברו שעמד לצידו, השלושה הסתודדו לרגע עד שהשלישי סימן באצבעו על שפתיו, ובידיו השניה הוא עשה תנועה שאומרת "הכל בסדר, העניין סגור באופן סופי", ואז הוא העביר לגרשון שקית קטנה. גרשון הכניס אותה לכיס, לחץ לשניהם את היד, והחל לעשות את הדרך חזרה אל המלונית.

המשכתי לעקוב אחריו באמצעות המצלמה, ומידי פעם גם צילמתי את דמותו, ממעוף הציפור היא הייתה נראית שונה ואפרורית, אבל זה רק בגלל שדמותו היא איננה דמות חיצונית, רק כשבחנתי את התמונות שמתי לב לעובדה שהוא נראה כל כך משעמם, כל כך שיגרתי. רק כשאתה מדבר איתו, פותח איתו את המקומות הסודיים ביותר, ובעצם מתחבר לאישיות הזאת, אתה קולט מי זה בכלל גרשון, מראשו ועד קצהו. מהרבה גרשון של המכינה, צעיר, תוסס ופרפקציוניסט, חזרה לדמות השחקן

המתמודד, הבחור הנושר, הילד הרעב מתחת למיטה, והסוכן החשאי המוצלח והמבריק של היום. גרשון הוא דמות שאי אפשר להתעלם ממנה.

דמות שנקלטה בעדשת המצלמה, וחזרה על עצמה בכמה מהתמונות, עוררה אצלי חשד. הבטתי לעבר החצר, גרשון כבר כמעט שנבלע בתוך הבנין, והדמות צעדה בעקבותיו, כשהיא מקפידה לשמור על מרחק סביר בינה לבין גרשון.

המתנתי לגרשון בדממה מוחלטת, הבנתי שאם אעורר רעש, אני אגרום לאיתור שלי בקלות רבה, ולגרשון לא תהיה הזדמנות לחמוק מהעוקב. לא ידעתי אם עלי להזהיר את גרשון, למען האמת סמכתי עליו שהוא יזהה את המעקב.

הוא הגיע מהר, מקפיד לסגור את הדלת בדממה מוחלטת.

"-יואל", הוא לחש, "יש לך דקה לשים את הריתמה הזאת", הוא היה קר רוח לחלוטין. "מישהו עוקב אחרי, שמתי לב שראית ואני חושב שנהגת נכון שלא צעקת או משהו".

"-יש לי פחד גבהים", אמרתי, "בחיים לא עשיתי סנפלינג, אני מת מפחד".

"-היה לך פחד גבהים", הוא ענה בלחישה, "אם אני זוכר טוב, התפטרת ממנו על המגדל הלבן, לא?"

"-התפטרתי, אני מקווה שכן", עניתי, "תסגור לי את הרצועה כאן", ביקשתי מגרשון שהתעסק בקשירת החבל אל קורת מתכת שחצתה את רוחב החדר.

"-בכל מקרה, החבל הזה הוא רק לביטחון האישי שלך.. הסביר גרשון, "אנחנו נגלוש כאן בתוך תעלת הכביסה של המלונות, היא בזווית אלכסונית, כך שגם אם תיפול את כל חמשת הקומות לא אמור לקרות לך כלום, זה רק בשביל שיהיה לך בטוח יותר".

הבטתי אל הפתח של תעלת הכביסה, שממנה ככל הנראה היו מעבירים את הסדינים אל המכבסה, היא לא הייתה נקיה לחלוטין, אבל גם לא מזוהמת או משהו, רק חלקלקה וחשוכה מאוד.

"-אני מוכן", הודעתי לגרשון.

"-אני סופר עד עשר", הוא אמר, "כשאני מגיע לעשר, אתה מנתק את הרגלים מהקרקע, ומתחיל לגלוש בתעלה עד שאתה נעצר, ואז אתה צריך לשחרר חבל...". הוא הסביר זאת באופן כל כך פשוט, שלמרות שהלב שלי דפק במהירות לא רגילה, עדיין ידעתי היטב כיצד עלי לגלוש. "...ובסוף מה שחשוב זה שתתרחק כמה שיותר מהפתח, ואם אתה רואה רימון עשן, פשוט תתרחק מהמקום, כמה שיותר מהר, ותמצא מחסה באחד המבנים, ברור?"

"-ברור גרשון!" עניתי, וגרשון החל לספור "אחת..... שתיים..... שלוש", בחמש הוא פתח את הדלת, השליך רימון עשן אל עבר הקומה התחתונה, וחזר בשקט אל חדר השירות הקטן. "שבע...שמונה..."

הלב שלי דפק בלי שליטה, הרגשתי שהוא מתפרע, דופק על הדפנות ורוצה לברוח.

"-תשע..." אמר גרשון, ואני מלווה אותו בלחש.

"-תצליח יואל", הוא אמר פתאום, "תזכור לזוז מיד הצידה, ו...עשר!" הוא הכריז, ואני פשוט דחפתי את עצמי אל תוך הפתח החשוך והחלקלק.

נפלתי איזה שני מטרים ואז נעצרתי, שמעתי את הנעלים שלי נחבטות בדופן הפח של התעלה, ואז את החבטה של המצלמה, שכחתי מקיומה לגמרי.

"לשחרר חבל", מלמלתי לעצמי, "זה לא מסובך מדי", המשכתי ללחוש, "הנה, את הרצועה הזאת לאט... לאט... הופ", הרגשתי קצת מטומטם, אבל הדיבור העצמי הזה הרגיע אותי מאוד.

בשלב כלשהו, אחרי כמה מטרים לחוצים והזויים, שבהם שכנעתי את עצמי שהשד לא כל כך נורא, התחלתי אפילו להנות מן הגלישה. ואז היא הסתיימה בנחיתה רכה על הררים של סדינים ומגבות.

הסירחון, לא יודע אם זאת ההגדרה המדוייקת ביותר לתערובת הריחות של אבקת כביסה, זיעה, וריחות גוף שונים ומשונים, אבל זאת המחשבה הראשונה שקפצה לי לראש, כשהגוף שלי נחת על הסדינים, והרגל שלי הסתבכה בתוך בליל ציפות, וכמעט שנחנקתי משמיכת פוך שנפלה עלי מראש הערמה.

אחר כך נזכרתי כי אני צריך לזוז. התרוממתי במאמץ מתוך הכביסה המבושמת בבושם הזיעתי, והתרחקתי ככל האפשר מפתח התעלה, החבל שלי צנח בעקבותי ואני העסקתי את עצמי בגילגולו סביב פרק היד שלי, תוהה מה קורה שם למעלה.

רעש חזק של גרירה נשמע מכיוון התעלה, ולאחר מספר שניות, נחת לצידי גרשון, מבצע גלגול מושלם בנחיתה ומיד קם על רגליו.

"אתה יודע איפה אנחנו נמצאים?" הוא שאל.

"אין לי שמץ של מושג", עניתי. "אני רק משתוקק לצאת מכאן".

"תכף תראה איפה אנחנו נמצאים", אמר גרשון, "אני יוצא ראשון, וחוצה את החצר, נצמד אל הקיר הנמוך ומתקדם עד לקצה הבנין מימין", הוא הסביר כשהוא מסמן בידי, "אם פנוי, אני ממתין לך שם, אם השטח לא נקי, אתה תתראה אל הרימון הקטן הזה מתפוצץ, ואז זה אומר שאתה צריך להתחבא עמוק עמוק... מובן?" שאל גרשון, מצמיד נפץ קטן אל החלק התחתון של מכונת כביסה ענקית. "אם אתה לא יודע איפה אנחנו, אז תשים לב למכונות האלה, ותבין שאנחנו נמצאים במכבסה הראשית של סלאוויטא..." הוא הוסיף בחיך, "בצד הנכון של הגדר, רק תמתין חמש עשרה שניות לאחר שאני אצא, ורק אז תצא".

גרשון יצא מן הדלת של המכבסה, בצעדים שקטים כשל חתול, אך שפת הגוף שלו הייתה כשל חסיד בהתבודדות. הוא נראה כל כך שקוע בשרעפים, שאפילו אני התחלתי לחשוש שהוא ישכח מקיומי, ויעסוק רק במחשבות עילאיות ונשגבות.

עשר שניות, שתיים עשרה שניות, חמש עשרה שניות עברו. יצאתי בזהירות מן המסתור, צועד באותו אופן שבו צעד גרשון, מתאמץ להיראות שקוע באיזה הרהור עילאי, אך הזרות של המקום והפחד להתגלות, גרם לצעדי להיות קשוחים וגמלוניים.

גרשון האיץ בי להתקדם, ויחד נכנסנו לתוך דלת צדדית בקצה חצר קטנה ומטופחת. גרם מדרגות חשוך קידם את פנינו, אבל לא עלינו בו, גרשון עצר אותי, ועל המדרגה הראשונה הוא הדריך אותי בלחש, איך בדיוק אגיע אל החדר של שלוימקע.

"המסלול ברור, גרשון", אמרתי, "אבל שני דברים מפריעים לי. האחד הוא שאני הולך להישאר כאן לבד, בלי אף אחד שיסייע לי, הדבר השני הוא שאני ממש מפחד וחושש, אין לי מושג מהי בדיוק המשימה, וכתוצאה מכך אני מתפקד פחות טוב".

"תבין", אמר גרשון, "עד לפני מספר ימים, היית בישיבה שלא היה לך בה קשר כמעט עם אף אחד, ולא הרגשת לבד, אני מאמין שאם לא היית נוחת בתלתן, היית היום במצב גרוע מאוד, ובלי חברים בכלל", הוא אמר וחיך בהתרגשות קלה. "וזה כולל אותי".

"-התרגלתי מהר", ענית.

"והדבר השני", אמר גרשון, "נדמה לי שמיצינו את הדיון בנושא המשימה, מה היא כוללת, ולמה לא מספרים לך, ואיך וכו'", הסביר, תוך כדי שהוא אוזח בידי ומנענע אותה בברכה ארוכה, "אתה עכשיו במשימה, רוץ קדימה, ותצליח!"

"תודה גרשון", אמרתי בלחש לעבר גבו החומק מדלת הפלדה הגדולה, משאיר אותי בשטח, בלי הכנה, בלי כלום, לבד.

לא היה לי זמן לרחם על עצמי.

עליתי בגרם המדרגות, חציתי את הגשר שבין שני הבניינים, המשכתי במסדרונות על פי הדרכתו של גרשון. הוא דייק ברמה של פיקסלים, אחרי כמה פניות, מצאתי את עצמי בתוך ההמולה, מצטרף לממתינים ליציאת הרבי מסלאוויטא מן החדר הנעול.

"כמה זמן כבר ממתינים פה", שאלתי את אחד האנשים, ולא ידעתי על מי נפלתי, כי בן השיח שלי לא היה מהאנשים שיועדים לקצר, זכיתי לפירוט מדוקדק של מעשיו בכל שלב בחיים, כולל מה קרה היום בשעה איקס ולמה קוראים לפלוני בשם הזה והזה, ומי התקשר ומי לא.

בסופו של עניין הבנתי כי הרבי נעול בתוך החדר, וכי האדם היחיד שיכול לדעת מתי הוא עומד לצאת, זה הרבי בעצמו.

התיישבתי על אחת המדרגות, מקפיד לכסות את המצלמה מתחת לזרועותי, ונימנמתי מעט. הייתי כל כך עייף עד ששכחתי לגמרי להתייחס לנוחות של המצע שנח תחתי, שקעתי תוך דקות ספורות בשינה עמוקה, שכל כך הייתי זקוק לה.

לא הספקתי לחלום, כי לאחר כמה דקות של שינה התעוררתי בבהלה, כשתחת זרועותי נתחבו ידים חזקות, ובטרם הספקתי למחות את זרזיף הרוק שניגר מפי בשעה שישנתי, הובלתי לעבר חדר קטן וסמוך, ומצאתי את עצמי יושב מול אדם כבד, לבוש בלבוש חסידי מלא, שסיגריה מעושנת נתלתה מזווית פיו.

"אני לא מבין כמה מטומטמים אתם יכולים להיות", הוא נהם, הסיגריה מתנועעת לקצב דיבורו, "במיוחד אתה, יואל, כל כך סתום, אידיוט, טיפש וכסיל, שאין לי מילים להגדיר את הטימטום שלך, ואני שמח על כך".

"מה???" שאלתי, פשוט לא הבנתי על מה הוא מדבר.

"אני לא חוזר על הדברים שלי", הוא מלמל, בעודו אורז מסמכים בתוך תיקיה שנשאה את הכיתוב "מעשרות" בטוש ארטליין מודגש במרקר ורוד. "אני זז להלוויה, בינתיים תקבל פה אש"ל, דימיטרי יסדר אותך".

דימיטרי היה קרח ושרירי, אבל הרכיב משקפיים ישנות ומוזרות, שגרמו לו להיראות כסבא חביב. הוא הכניס את שתי כפות ידיו אל המקום החביב עליו, תחת בתי השחי שלי, וגרר אותי במסדרון הריק.

החדר אליו הוטלתי היה מרוהט במינימליזם, ממש כמו תא כלא, אבל התבדל ממנו בדבר אחד, כל הריהוט היה בנוי מבטון, ומרופד בשכבה של שטיח בעובי משתנה, בצבע אדום בוהק. הוא דחף אותי פנימה, טרק את הדלת שלא השמיע שום קול אופייני, היא פשוט נבלמה בדממה וננעלה. ואני פשוט קרסתי על המיטה, לא רציתי לבכות, רק לישון, לקלל את עצמי על טיפשותי, להשתמש במילים חריפות

בהרבה מאלה שהשתמש האיש הכבד שבמשרד, ובעיקר לקלל את גרשון, שליבוביץ, קבדה, ואפילו את הרב דולמן.

נרדמתי בכעס, וישנתי כפי שלא ישנתי מעולם.

פרק כג.

לא חלמתי כלום, וזה מה שהציק לי כשהתעוררתי על השטיח האדום והצפוף.

הגב שלי כאב אז התהפכתי לצד השני, כך שאפי כמעט התנגשת בזוג נעלים מאובקות למדי שנחו ברישול על השטיח.

אחת מהנעלים הייתה הפוכה על צדה, מבעד לאבק היה ניכר שהנעלים הללו מאוד מהודרות, נקיות וחדשות. בעודי מרים את עיני וסוקר את החדר, הרהרתי בעובדה שחשוב לי להתרכז במצב ובניקיון של הנעלים, במקום לחפש את בעליהן האלמוני.

הוא שכב על ספסל צמוד לקיר, פניו היו מופנות אל הקיר, וקולות נחירה עדינים עלו מכיוונו.

מהבעקיותשע הפרחוני המוזהב שהוא עטה, וממראהו הכללי לא היה ניתן לטעות לגבי מעמדו של האיש. מדובר באדמו"ר.

ניתוח מהיר של המצב העלה שככל הנראה מדובר בבנו השני של האדמו"ר מסלאוויטא, מי עוד יכול היה להיכלא בתוך בניין החסידות?

ההתלבטות לא ארכה יותר מדי זמן, כי לאחר כמה שניות הוא התרומם בבהלה מן הספסל, כשזוג עיניו האדומות מחוסר שינה או מבכי, נלטשות אלי.

"מי, מה..?" מלמלתי בבהלה, ונסוגתי לאחור ככל שאיפשר לי התא הקטן.

הוא חייך, וכשעיניו מצטמצמות הוא שאל בעדינות: "מי כבודו?"

"אני...אה", הגמגום הקל לא נטש אותי עדיין, "השם שלי הוא יואל", ענית, כשמבטי מושפל מעט אל השטיח.

"ואני שלוימקע", הוא אמר והושיט אלי את ידו, "שלום עליכם".

"מה???" שאלתי בתדהמה, אבל הושטתי את היד בהססנות, הוא לחץ אותה קצרות בקצה אצבעותיו ומיד הרפה ממנה, החיוך שלו גבר. למרות שהוא חייך, החולצה הקרועה שלו בלטה לעין, גם המעיל שלו היה גזור בצורה אלכסונית שחשפה את המילוי של ביטנת הבעקיותש.

"מה שאתה שומע", הוא ענה, "למה אתה כל כך מופתע?" הוא שאל והוסיף, "אני שואל כי למרות שלקחו לי את המשקפיים ואני כמעט לא רואה כלום בלעדיהם, אני עדיין מסוגל להבחין כי הפנים שלך לא מוכרות לי בכלל, ככל הנראה לא ראיתי אותך מעולם, ולכן אני לא כל כך מבין איך אתה יכול להיות מופתע מכך שאני שלוימקע, וכי מי חשבת שאני?"

הוא דיבר מאוד בנחת, והחיוך שלו לא מש משפתי, למרות שבזווית עיניו הוא היה נראה מיוסר קמעה.

"אני לא ממש יודע מי זה שלוימקע... אה, ר' שלוימקע..."

"תקרא לי שלוימקע", הוא קטע את הגמגום שלי, "זה יותר מבסדר גמור".

"טוב", הסכמתי, בכל מקרה אני לא ממש יודע מי זה שלוימקע ומי זה האחר, הסברתי, "אני רק יודע שאני נמצא בבניין של שלוימקע, וזה מאוד מוזר ששלוימקע עצמו כלוא איתי בחדר".

שלוימקע הרחיב את החיוך שלו, וזה היה נראה לי מוזר, כי לא הייתה סיבה נראית לעין לחיוך הזה.

"אתה ישנת טוב", הוא אמר, "אני מאוד מקנא ביכולת שלך לישון כל כך טוב, כי בזמן שאתה ישנת התהפכו כאן כל היוצרות, סדרי עולם התבטלו, ותוהו ובוהו פקד את סלאוויטא".

"אני לא ממש יודע כלום על סלאוויטא של היום..". התחלתי, והוא קטע אותי.

"על סלאוויטא של פעם אתה יודע", הוא קבע.

"על של פעם שמעתי קצת", התחמקתי מהמלכודת, "מאוצר הספרים של הישיבה", ניסיתי להסוות את הקשר שלי לעותק הנדיר שנמסר לי על ידי הרבי הזקן בעצמו. "אבל על סלאוויטא של היום שמעתי רק אתמול, בערך".

"בוא נעשה הסכם", אמר שלוימקע, "אני מספר לך הכל על סלאוויטא של היום, כמובן כדי להשלים לך את הפערים הלימודיים, ואולי אם תרצה להשלים חומר על סלאוויטא של פעם, אני מוכן בשמחה", חשתי בציניות שנושבת מבין משפטיו, "אבל יש לזה מחיר", הוא אמר והניף את אצבעו באוויר.

"ומה המחיר?" שאלתי בהשלמה.

"שאתה מספר לי בדיוק מה אתה עושה כאן", הוא אמר, "מי שלח אותך? לאיזו מטרה? על איזה רקע? את כל זה אני מוכרח לדעת, מוכרח".

"אף אחד לא שלח אותי", שיקרתי והסמקתי, וידעתי שהוא יבחין בשקר.

"אם אתה פותח בשקרים, אז אתה יכול לשכוח מהסיפור שלי", אמר שלוימקע ותחב את רגליו לתוך הנעליים המאובקות.

"מה קרה בלילה?" שאלתי. לא כדי להעביר נושא, אלא מתוך סקרנות כמעט תמימה.

שלוימקע נעצר, הוא התבונן בי למשך שניות מספר, ואז הסיט את מבטו.

"אני כבר לא סומך על אף אחד", פתח, "אחרי מה שקרה הלילה, לא נראה לי שזה נבון להתחיל לשתף אדם שאני לא מכיר בכל מה שעובר עלי, למעשה אני חושש שכל מה שאני אגיד כרגע, ישמש כנשק בידי אויבי, ולמרות מצבי העגום, לא הייתי שש לגרום להם לתענוג נוסף של שמחה לאיד".

"אני לא אויב", אמרתי, "ואני אפילו לא מכיר את האויב".

"אין לי שום סיבה להאמין לך", השיב שלוימקע, "אם היית מהאויב לא היית מודה בכך, זה ברור".

"נכון", השבתי, "בכל מקרה אני לא יודע אפילו מה שמו של אחיך, ואין לי מושג קלוש מהו סלע המחלוקת, אבל אני אתאפק, ובינתיים אעסיק את מחשבתי בנושאים אחרים".

"באלו נושאים למשל?" הקשה שלוימקע.

"באלו נושאים?" שאלתי את עצמי, "אלו נושאים לדעתך עשויים להעסיק אותי?" הוספתי בקול.

"לנערים בגילך יש המון נושאים לחשוב עליהם", השיב שלוימקע בחיוך, "זה תלוי רק ברמה הרוחנית שלהם".

"רמה לא משהו", השפלתי את מבטי, "לא היית רוצה לדעת".

"אתה כבר החלטת מה אני רוצה לדעת ומה לא?" שאל שלוימקע, חיוכו מתרחב עד קצותיו המרוחקים של שפמו.

"מה הקשר ביך ובין הרבה גרשון?" שאל לפתע, נועץ בי מבט רציני.

התרוממתי מהרצפה, מנער אבק דמיוני מהמכנסיים. לא ציפיתי לשאלה הזאת, לא כי הייתי אמור להיות מוכן אליה, אלא פשוט כי כל הנתונים שהכרתי עד היום הסתחררו בראשי במערבולת מחרישת אזנים.

דמותו התמהונית של חצבאני נבללה באישיות הנמרצת של הרב דולמן, משפטיו הנפתלים של הרבה גרשון טסו במסלולים עקלתונים, והקיפו את צלליתו של איש הסתרים של שליבוביץ – קבדה, ואילו שליבוביץ נמהל בילד היודע כל – נפתלי סטיבן.

אפרים גלוסמן נפל בראשי שוב ושוב, כשהוא נחבל בראשו ברצפת הסלע של המעיין התת קרקעי, וסילוני המים שעלו משם, התערבו בזקנו של הרבי הזקן מסלאוויטא, ומילותיו האחרונות שהדהדו בראשי חזור והדהד.

מעל כל אלה התנשאה דמותו של שלוימקע, רצינית לחלוטין, בלי שמץ של סיבוביות, פשטות וישירות שהזכירה לי מאוד את אביו, והוא חיכה לתשובה.

"מה?" זה כל מה שהצלחתי לומר, והוא חזר על השאלה, באותו טון, בלי להסיר ממני את המבט הזה.

"הרבה גרשון הוא חבר", התחלתי, "זה דבר ראשון".

"ודבר שני?"

"דבר שני זה שאני לא ממש יכול לפרט מעבר לכך", אמרתי, "אין לי מושג מי אתה, ומה אני יכול לספר לך", חשתי נבוך מעט כשהוספתי את המילים "תבין אותי..".

שלוימקע ריכך מעט את מבטו, והמשיך להרהר מעט בלי לומר מילה, חשבתי שזה ימשך לנצח, אבל אז הוא העביר את אצבעותיו בזקנו, "טוב", הוא אמר, "בסדר, פעם אחרת אני אשאל אותך, אני אניח לך, אני מבין שאתה קצת נסער עדיין והפילו עליך תיק לא קטן".

"תודה", אמרתי, נשמתי לרווחה, כי פשוט לא היה לי מושג איך אני יוצא מהתסבוכת הזאת בלי לחשוף את כל התככים של גרשון, נדמה לי שהיתרון היחיד שהיה לי על פני גרשון או כל האחרים שהתעסקו עם העניין הזה, היה נעוץ בעובדה שלא היה לי שמץ של מושג מה באמת קורה, מי נגד מי, ולמה בכלל אני נמצא כאן בחדר נעול עם אדמו"ר.

השתוקקתי לפגוש כבר את גרשון, ולנסות להבין ממנו למה הוא הכניס אותי, אבל כרגע זה ממש לא היה אקטואלי, כי ישב מולי בן אדם מאוד מכובד, ואין לי מושג מה הוא רוצה ממני, ואני מניח שהוא תוהה מה אני רוצה ממנו ואיך אני נפילתי לחיו.

השלמתי את תנועת ההתרוממות שהתחלתי כששלויםקע הצניח עלי את שאלתו, והתקדמתי לכיוון החלון הזעיר שהיה קבוע בקיר המרופד, הוא היה מכוסה בשכבת רשת כפולה שאיפשרה למעט אוויר ואור להסתנן פנימה, אבל אי אפשר היה לראות דרכה כלום למעט חושך מוחלט.

"מותר לשאול שאלה", הסתובבתי לעבר שלויםקע.

"מצווה לשאול", הוא ענה, והחזיר את החיוך לפניו.

"אני מקווה שזאת לא חוצפה", פתחתי, "אבל אני סקרן מאוד לדעת".

"בו", הוא זירז אותי, "תשאל, זה בסדר, אני לא אוכל אנשים ששואלים שאלות".

"כפי שהבנתי, המבנה הזה הוא שלך, אתה בעצם ניהלת אותו למשך התקופה של הכמה שנים האחרונות".

"אתה לא טועה בקשר לניהול", אמר שלויםקע, "אתה טועה בעניין הבעלות. אצלנו בסלאוויטא אין ולא יהיה, בעזרת השם, שום קשר בין הממון האישי של הרב, לבין הממון של הקהילה. הקהילה בנתה את הבניין מכספים ששייכים לה, הבניין שייך היום לקהילה והיא הבעלים היחיד שלו".

"יפה", אמרתי, "אבל מה יכול לגרום לקהילה, או לרב שמנהל בנייה של בניין כזה, לבנות תא כלא בתוך בניין של חסידות, איזה שימוש נורמלי יכול להיות לזה?"

"אתה רוצה תשובה פשוטה או מסובכת?" שאל שלויםקע.

"פשוטה", ענית.

"מאוד פשוט", הסביר שלויםקע, "זה חדר השינה הישן של אחי, ככה הוא בנה אותו 'חדר סיגופים' וככה הוא נשאר", הוא ענה, "אבל אני חושב שאני אשאל את השאלה שאתה רוצה לשאול כבר מהתחלה, מה אני עושה כאן, נעול בתוך החדר הזה? הא?" חייך שלויםקע.

"כן", נאלצתי להודות, לא היה לי נעים לחשוף את הסקרנות שלי, גם בחברה, כשראיתי אנשים מתגודדים סביב איזו שמועה מרעישה, לא הייתי מגיע ושואל "מה קרה?" אלא הייתי מקשיב מהצד, ומנסה ללמוד את הסיפור המקטעי המשפטים של המתקהלים.

"נעלתי את עצמי בטעות בפנים", ענה שלויםקע, "זה מה שאני הייתי רוצה לחשוב שקרה", הוסיף מיד, "למעשה, דימיטרי זרק אותי פנימה, וטרק מאחורי את הדלת".

"דימיטרי היה האיש שגם זרק אותי", אמרתי.

"מוזר שהוא זרק את שנינו כאן ביחד", אמר שלויםקע בקול נמוך, כמעט בלחישה, "נראה לי שהם רוצים להאזין לשיחות שלנו, למען האמת לא ממש אכפת לי שהם ישמעו, אבל אני לא הולך לעשות להם חיים קלים, בוא נתחיל".

"נתחיל מה?" שאלתי.

"יש לי ניגון מיוחד שהלחנתי לפני שבוע, ואני רוצה להתאמן עליו קצת, הייתי צריך לשיר אותו מחר בפורים טיש, אבל בגלל האבל אין מחר טיש, רק התקבצות של חסידים בבית המדרש".

"איך שכחתי!" הכתי על מצחי בתסכול, "פורים היום, ואני לא יודע מה יותר מוזר, האם העובדה שלא אכלתי כלום מאז אתמול לפנות בוקר, ועוד לא שברתי את הצום, או זה שלא שמעתי מגילת אסתר".

"ברור שזה שלא אכלת כלום זה הרבה יותר חשוב", ענה שלוימקע והתרומם מהספסל.

הוא ניגש אל הדלת והחל להקיש עליה בקצב שהלך והתגבר ככל שנמשך הזמן. לא הייתה תגובה מעברה השני של הדלת. הוא הגביר את העוצמה, והוסיף לנקישות שלו גם בעיטות.

"מה אתה עושה?" שאלתי בחשש.

"שששש.. היסה אותי שלוימקע, ואז הוא הביט בי וניצוץ של רעיון האיר את עיניו. הוא ניגש לעברי, נעמד מולי בשקט, ולפתע, בלי התראה, העניק לי סטירה מצלצלת.

"אאאייי!", נפלטה מפי צעקה, "מה...אתה עושה?"

"בלי להפתיע אותך, לא הייתי מקבל צעקה כזאת", אמר שלוימקע והמשיך לחבוט, לא בי, אלא בעצמו, כשהוא פולט גניחות וצעקות, "בוא.. הוא אמר בקול חנוק, שלא היה ניכר כי הוא מעושה, "נראה אותך מולי", הורה לי להתקרב אליו. "תצעק יותר חזק", הוא לחש לי בשעה שלפת את זרועותי וקיפל אותן מאחורי גבי, גורם לי לקרוס על הרצפה המרופדת.

"מספיק!!! ניסיתי לצעוק, "אני לא מבין מה אתה רוצה ממני!! אתה לא נורמלי!!" התביישתי מעט לומר את הדברים, אבל הוא עודד אותי בצעקותיו ובתנועות ידיו הנמרצות, "שכב כבר ישר!!" הוא צעק בקול, "תפסיק כבר לזוז!!"

"תרגיע", לחשתי לו, "בסוף יפרידו אותנו, ולא יהיה מי שישמע את הסיפור שלך, חבל.."

"אתה צודק", הוא אמר, "לא חשבתי על זה, נראה לי שתספר שהיה לך התקף של אפילפסיה או משהו כזה, זה נראה לי רעיון טוב דווקא.. סיים את דבריו בדיוק בשניה שהדלת נפתחה, ודימיטרי הופיע בפתח, שרירי ומיזע.

"מה הולך פה?" הוא שאל בזעם, כשראה את דמותו של שלוימקע גוחנת מעלי, "איזו מן התנהגות זאת? לא הייתי מצפה ממך בחיים!" הטיח בשלוימקע, "אני מבין למה אתה זרוק פה, איזו ברבריות זאת!"

שלוימקע הסתובב אליו, "ברבריות?" הוא שאל בלחישה, "הבן אדם גוסס כאן, ואתה מתחיל להטיף לי מוסר על איך אני עושה לו החיאה?" הטיח בדימיטרי שנרתע לאחור, "לדעתי הוא סובל מהיפוגלוקימיה, מה שמצריך אותו לאכול בדחיפות משהו מתוק, אבל אני לא יודע בוודאות, כי הוא מתחיל כאן גם להזות, ואני חושב שזה נובע מהתייבשות, בקיצור, תשלח לכאן חובש דחוף, וגם איזו עוגה, סוכריה, גלידה, או משהו מתוק אחר, דחוף!!"

דימיטרי נלחץ, הוא הוציא מכיסו מכשיר קשר, ולחשש לתוכו פקודות ברוסית, כשכל העת הוא חוסם בגופו את הדלת.

"עוד משהו", שמעתי את שלוימקע מדבר, "הבחור הזה לא שמע עדיין מגילת אסתר, תדאג בבקשה שתגיע לכאן מגילה, בסדר?"

"אני אבדוק את זה ואחזור אליך בעוד כמה דקות", ענה דימיטרי, "מה שלום הבחור?" התעניין.

"הבחור נראה יותר טוב", ענה שלוימקע והגניב לעברי מבט, "אתה מרגיש יותר טוב?" שאל אותי.

"כן, אני חושב", עניתי והתרוממתי לשיבה, "אני חושב שתספיק לי חתיכת עוגה או שתיים", אמרתי, לא רציתי שדימיטרי יקפיץ אלי את כל מד"א. "זה בסדר", אמרתי לדימיטרי, "אני לא צריך רופא, אני רגיל להתקפים האלה, הרב סתם נלחץ יותר מדי".

דימיטרי לא ענה לי, הוא רק רטן ברוסית, וליחשש שנית לתוך פומית המירס שלו.

"אני אצא לרגע", אמר דימיטרי בטון מתנצל, "תכף יגיע אליכם מה שאתם צריכים", אמר וסגר את הדלת, מקפיד לנעול פעמיים.

"נשמח טובה הדימיטרי הזה", אמר שלוימקע כשצעדיו המתרחקים של דימיטרי נדמו, "חבל שהוא משרת את אנשי הרשע, אני עוד לא הצלחתי להבין מה גרם לו לבגוד בנו בצורה כזאת, אבל אם כל כך הרבה אנשים נפלו בלשון החלקות של אנשי החבורה, אז אני לא מתפלל שדימיטרי, שהוא די תמים, נפל גם הוא ברשתם".

"אנשי החבורה זה האנשים שהלכו עם אחיך?" ניצלתי את הפרצה בחומת אי ההבנה שלי, בשביל להבהיר מעט את התמונה.

"אכן", הוא אמר, "אני לא ממש רוצה להאריך בזה, כי זה הרבה לשון הרע, וזה לא ממש לתועלת, כי אני כעת זרוק כאן בלי יכולת ממשית לפעול, והמצב שלך לא יותר טוב משלי, ולכן מה שאני אגיד, יהווה לשון הרע כפשוטו".

די נדהמתי מהעובדה שהוא לא רוצה לדבר על אחיו והחבורה שלו, אני חושב שאם אני הייתי נתון במצב כזה, הייתי פשוט שופך את כל מררתי באזני מי שרק יסכים לשמוע. ניסיתי להיזכר בשיחת ההכנה שגרשון נתן לי בדרך לכאן, ולא הצלחתי ליצור לעצמי תמונת מצב ברורה של מערכת היחסים הפנימית של מוסדות סלאוויטא. מי נגד מי, מה רוצה החבורה, למה הם התפלגו מהמוסדות הראשיים, ובכלל איך ייתכן שבן אדם כל כך אצילי כמו שלוימקע, שיש לכנות אותו הרבי שלוימקע, מוטל בחדר כלא מוזר, בשעה שהוא אמור בכלל לשבת שבעה ולקבל קהל של אלפי אנשים.

צעדים כבדים נשמעו מכיוון המסדרון, ומיד לאחריהם שקשוק מפתח במנעול. לחדר נכנס החסיד כבד הגוף שאל משרדו נגררתי אמש, כשהוא מחזיק בידיו מגילת אסתר בנרתיק כסף מהודר, וחבילת וופלים פתוחה למחצה.

"קחו את זה ממני", הוא פלט, "ואתה שלוימקע, בוא איתי עכשיו", פקד על שלוימקע.

פשטתי את זרועותי לכיוונו, והוא פשוט שמט לתוכן את המגילה והוופלים, אחז בכתפו של שלוימקע, והוביל אותו אל מחוץ לחדר, נשארתי לבד.

לא ביזבזתי את הזמן על טקסי אכילת הוופלים שהיו נהוגים אצלי מזה שנים, הן כללו פירוק חלקי של השכבות, גירוד של השוקולד, ואכילת עלה הוופל כשהוא נקי מהמילוי. כעת פשוט בירכתי והכנסתי את הוופלים אל הפה, שני וופלים, שלושה, עשרה, אכלתי עד שהצלחתי להשקיט את הרעב. חבל שלא ביקשתי גם כוס מים, חשבתי, אבל חשתי שהשעה מאוד מאוחרת, ואולי כבר עומד השחר לעלות.

התפללתי ערבית במהירות והתיישבתי לקרוא את המגילה, אין לי בעיה לקרוא את המגילה גם בעל פה, בשל העובדה כי אבי היה מקיים מדי שנה קריאת מגילה בביתנו, ועשרות נשים מרחבי השכונה, היו מתקבצות אל סלון ביתנו, יושבות על כסאות שהושאלו מהשכנים, ומאזינות לקריאה הערבה ביותר באזני. אבי היה קורא בהטעמה, עם כל מיני ניגונים שעברו במשפחתו במסורת, כמו שצריך לקרוא מגילה.

קראתי את המגילה, שוקע לתוך הסיפור כפי שלא חוויתי מעולם, דמיינתי את בגתן ותרש כשני דימטרים מגודלים ששומרים על ביתן המלך, שנראה כהעתק מדוייק של חדר הסיגופים הישן בו הוחזקתי, הפסוקים ריתקו אותי וגרמו לי להסיח את הדעת מהמצב שבו אני שרוי, לקחו אותי אל עבר מחוזות הילדות שלי, אל הקריאה השכונתית, אל הפחד שלי מהפיקות והדינמיט.

למרבה הפלא איש לא הפריע לי בקריאה, קראתי בנחת ובהטעמה, וכשסיימתי, התרוממתי מהכיסא ועשיתי את אחד הדברים שלא האמנתי בחיי שאעשה, פשוט רקדתי לבדי את ריקוד 'שושנת יעקב', ובדיוק כשסיימתי את "...וגם חרבונא זכור לטוב", נפתחה הדלת ושלוימקע נכנס פנימה.

"עכשיו תורך", שמעתי את החסיד הכבד נוהם מכיוון הפתח, "בוא אחרי".

נטלתי את המגילה ויצאתי מן החדר, מהנהן בראשי לשלום לעברו של שלוימקע. השארתי לו את מה שנשאר מהוופלים, חששתי כי הוא רעב אך הוא מתבייש לבקש בעבורו.

לא הספקתי לחשוב יותר מדי, כי האיש הכבד הזה נעץ את קצות אצבעותיו בכתפי והוביל אותי בסבך המסדרונות של בניין סלאוויטא. הבניין היה בנוי בצורה משונה מאוד, כמו משחק מחשב מוזר. מדרגות שמובילות לעבר דלתות בחלק מן הקירות, קומה שלמה שהיוותה את תקרתו של בית המדרש, ואת כיפת הזכוכית שחיפתה עליו.

בסוף המסע מצאתי את עצמי יושב בחדר ישיבות קטן, על כורסת בד רכה, כשמולי יושב החסיד הכבד, הוא הוציא מן המקרר בקבוק קוקה קולה, מזג את תוכן מחצית מהבקבוק אל תוך נטלת פלסטיק פשוטה, והחל ללגום את המשקה בגמיעות אימתניות.

"שמי מושון ועקנינשטיין", אמר בין לגימת ענק למשנה, "ואני מושון, מתחייב לך בכל מה שיש בעולם, שבסופו של דבר, אתה תשתף איתנו פעולה, אבל כמו שצריך, כמו..." הוא הפסיק את המשפט בשביל למצוא מילה מתאימה, לוגם מן הנטלה את כל תכולתה ומוזג לתוכה מנה נוספת של קולה. "כמו שאתה יודע לעשות", אמר ופקק את פרקי אצבעותיו, "מה אתה אומר על זה, הא?"

פרק כד.

"אני לא אומר כלום", חשבתי, משפיל את המבט שלי אל עבר הרצפה, בדלי סיגריות נימרו אותה פה ושם, ושכבה דקיקה של אפר כיסתה אותה ביסודיות. "אסור לי לומר, הבטחתי" חזרתי בראש על המשפט, ושוב חזרתי עליו, ואז הרמתי את העינים, ופגשתי את מבטו של ועקנינשטיין, קפוא וקצת עייף, החלטתי לעייף אותו.

"אני לא מבין מילה ממה שאתה אומר, "מילמלתי בקול הכי נמוך שהצלחתי להפיק, "וגם אם תחזור על השאלות, לא נראה לי שאבין", אמרתי, וחזרתי לעיין בממצאים שגיליתי על הרצפה. ועקנינשטיין עישן רק 'פרלמנט', כך שלא היה טעם לבקש ממנו סיגריה.

"כדאי לך להבין", הוא נהם מעבר לשולחן, ואני התאמצתי להמשיך לעיין בפסולת הבדלים שלו.

"נורא מלוכלך כאן", מלמלתי כמעט בלחשיה.

"מה אתה ממלמל שם?" הוא שאל, הבחנתי שהוא מצמיד את ידו אל החלק האחורי של אזנו, מתאמץ לשמוע את דברי. המבט שבעיניו לא עודד אותי כל כך להמשיך להעיז את פני מולו, אבל הוא היה כל כך סקרן לשמוע, והסקרנות שלו עוררה בי את התקווה שאני אצליח להפיל אותו במלכודת השמורה לסקרנים.

"אמרתי שהרצפה כאן נורא מלוכלכת", חזרתי על דברי, בערך באותו ווליום שבו אמרתי אותם לראשונה.

"נו, ואז?" הוא הניח את ספל הקולה על השולחן בחבטה רגזנית, ונתזים של המשקה פגעו בפני, מחיתי אותם בתנועות איטיות, ואז המשכתי לדבר.

"אני לא חושב שאני יכול להתרכז במקום כל כך מצחין", אמרתי למושון, "זה פשוט מוציא אותי מריכוז, כל הבדלים הללו, עם האפר, והיריקות וכתמי הקולה, ולך תדע מה עוד היה כאן על הרצפה, מה גורם לבן אדם..."

"תסתום!!" ועקנינשטיין קטע אותי בגסות, "איך אתה מעיז.."

"עוד לא סיימתי", אמרתי לו, מתפלא על האומץ שלי לעמוד מולו, "אני לא מבין איך בני אדם מסוגלים לחיות בכזאת צורה, אבל זה מסתדר לי עם צורת ההתנהגות הכללית של כל מי שמעורב בסיפור המוזר הזה שאתם מנהלים..."

הסטירה הראשונה נחתה על לחיי בהפתעה גמורה, הייתי רוצה לנסות לתאר במילים את הצליל שנשאר לי באוזן למשך כמה שניות לאחר מכן, אבל אני לא רוצה להטריח בתיאורים מסובכים. בסטירה השניה כבר לא הצלחתי לשמוע, ראיתי רק צבעים מסתחררים מול העינים, הבזקים של צהוב וכתום, צורות גיאומטריות שעדיין אין להן שם רשמי, התעופפו במעגלים בחלל דמיוני שחור משחור, וזיקוקים בשלל צבעים חגגו את הניצחון של הכח על המוח, ועקנינשטיין צרח.

"אתה טיפש ומופרע!! ילד מפגר!!" הלחיים שלי כבר התרגלו למגע הפלדה השומני של האצבעות המגושמות שלו, "אידיוט" – סטירה, "חוליגן" – סטירה, "ילד כאפות" – סטירה ועלבון, "אינפנטיל" – סטירה חזקה יותר. "מה יש לך להגיד עכשיו???" הוא שאג, והתיז עלי את כל מה שנשאר לו בספל של הקולה.

הלחיים שלי בערו, והחלוצה שלי הייתה ספוגה בקולה, שזה אחד הדברים הכי דביקים שיכולים להישפך על בן אדם.

"אממ..." התחלתי לומר, בודק שעדיין נשאר בי כושר הדיבור, "עכשיו הרבה יותר מגעיל כאן".

לא הייתה תגובה מילולית מצד מושון ועקנינשטיין, הוא פשוט פסע בחדר הקטן הלך ושוב, בצעדים מהירים וקטועים, ואז הוא יצא מן החדר, טורק אחריו את הדלת ומוודא נעילה, פעמיים הוא סובב את המפתח, ושלושה פעמים הוא בדיק שאכן החדר נעול, רק אז הוא התרחק.

מרחוק שמעתי אותו צועק משהו, אבל כבר לא שמעתי מה הוא צעק, אבל הוא צעק למשך כל הזמן שהוא צעד במסדרון, עד שככל הנראה נעלם מעבר לעיקול.

לא ידעתי אם אני מטומטם או לא, מה שאני כן יודע, זה שהצלחתי לגעת לו בעצבים הכי רגישים שלו, ומשום מה הרגשתי שמחה לאיד, ולא ממש התחרטתי על כך.

הריח של הסיגריות לא ממש הגעיל אותי, להפך, הוא גירה אותי מאוד, והחלטתי שזה הזמן להשתמש בסיגריות שיש לי בכיס. הוצאתי סיגריית כאמל, והצתתי אותה, שואף את העשן ומפריח אותו בטבעות אל עבר התקרה.

הסיגריה נגמרה מהר מדי, ובמקום להדליק עוד אחת, ניסיתי להיזכר מה עשיתי ואיפה הייתי בתאריך הזה, בשעה הזאת, בשנים שעברו.

ואז נחת לי במוח אחד הזכרונות היותר מוזרים שלי, שבו הייתי שרוע על גבי על מיטה קשה למדי, מול עיני נפרשה תקרה ירקרה, ומנורה עגולה ומגושמת הייתה תלויה מעלי באלכסון, כבוייה.

"כנראה שאני בבית חולים", ניחשתי.

הזעתי מאוד, והראש שלי גירד מאוד. הרמתי את היד במטרה לגרד אותו, אבל זה כאב, כי היא הייתה מחוברת לאינפוזיה, מדבקה מכוערת הצמידה אותה לפרק היד שלי.

"בטח היה פיגוע", אמרתי לעצמי, "נפצעתי כנראה", חשבתי, למרות שלא חשתי בשום כאב, אולי הזריקו לי מורפיום, אולי פשוט איבדתי את התחושה.

בחנתי את החדר שבו שכבתי, הוא היה ריק מאדם, דלפק עזוב היה ממוקם מספר מטרים ממול למיטה שלי, לימיני ולשמאלי היו מיטות ריקות, מכוסות במצעים נקיים, עליהם הודפס הלוגו של בית החולים.

זה לא בית חולים שאליו מפנים פצועים מפיגוע, יולדות כן, קשישים גריאטרים כן, אבל פצועים לא.

"אחות!" יצא לי קירקור מהפה, והרגשתי עד כמה אני צמא. לא היה מענה לקירקור, אז חזרתי עליו שוב, "אחות!"

הופיעה אחת, רוסיה, היא הציצה בפתח שבירכתי המיטה, וגיחוך קל חלף על פניה. היא התקרבה לעברי, נטלה פיסת צמר גפן מאחת המגירות שלצד המיטה, ובלי התראה שלפה לי מהיד את האינפוזיה, תולשת את הפלסטר בלי לחמול. "תחזיק כאן כמה דקות", הורתה לי, "תכף יגיע רופא", אמרה ונעלמה.

נשארתי לשכב, מחזיק את פיסת צמר הגפן על המקום שבו עד לפני כמה שניות הייתה נעוצה מחט עם צינורית. ניסיתי לבדוק האם הרגלים שלי זזות, הן זזות. הנעתי את הראש, את הידים כאחת, את הגב ואת הכתפיים, והיה נראה לי שהכל בסדר. הפסקתי עם כל התנועות המגוחכות כשהרופא נכנס, הוא גם היה רוסי.

"שתית", הוא אמר בקצרה, והראה לי את טופס הקבלה למיון, 'הרעלת אלכוהול והתייבשות' היה משורבט שם בכתב כמעט בלתי קריא. "כנראה שתית יותר מדי, והקאת והתייבשת, והביאו אותך לפה", זה היה נראה שזה ממש מצחיק אותי, מי זה האידיוט הזה שלא יודע לשתות.

"אני מסיים את הסיבוב ואז אני אשחרר אותך", הוא אמר, "בסדר?"

"בסדר", עניתי, מה היה לי לומר?

"בינתיים כדאי שתרחץ את עצמך, כי אתה לא נראה משהו", הוא אמר והתרחק.

בחדר השירותים בהיתי בדמות שהשתקפה מולי בראי. הייתי בלי משקפיים, בלי כיפה, החולצה שלי היתה פרומה לחלוטין, רוב הכפתורים היו חסרים בה, והיא הייתה מכוסה בנוזל אדום – חום דוחה.

קראתי לסניטר הערבי שעבר שם במסדרון, רציתי פיג'מה של בית חולים, לפחות שאני אהיה לבוש במשהו שלא מכוסה בגועל הזה.

"אנחנו לא נותנים פיג'מה למי שמשחרר", הוא התנצל, "אבל בינתיים תלבש את זה", הוא הוציא מתוך עגלה כלשהי, חלוק ניקיון כחול והושיט לי אותו.

לקחתי אותו והצבעתי לעבר הראש שלי, הוא הבין מהר, הלך לכיוון דלת שהיה כתוב עליה 'חדר ניתוח' וחזר כשבידו כובע מנתחים כחלחל.

"מי עוד לא שמע מגילה?" שמעתי קריאה מכיוון המסדרון, ויהודי בגיל העמידה שהוביל כיסא גלגלים, חלף מול הפתח של המיון וקרא לחלל החדר, "יש קריאת מגילה במחלקת יולדות, עוד שלוש דקות".

הודיתי לסניטר על החלוק, ולבשתי אותו במהירות, לבשתי גם את הכובע הכחלחל, וצעדתי לעבר מחלקת היולדות. התנחמתי בעובדה שפורים היום, והתחפושתי שאני לובש עשויה להיות מקובלת ביותר.

הייתה גם נחמה בעובדה שלא היו לי משקפיים, ככה לא יכלתי לראות את מבטי הרחמים של היולדות, שלמען האמת אולי הן הרגישו כמוני, מוזרות בחלוקים המוזנחים של בית החולים. אני הצטנפתי בחלוק הכחול, וקרסתי על כיסא פינתי שהיה מוסתר מאחורי עמוד או פתח של דלת.

בעל הקורא התלהב ככל הנראה מהקריאה שלו, או שאני הייתי קצר רוח למופת, כי הקריאה נראתה לי כאילו ארכה שעות ארוכות.

אחרי שחזרתי אל הישיבה, התברר לי שאמש במסיבה שתיתי יין אדום יתר על המידה, והקאתי. מישהו החליט שהקאתי דם, והוא קרא לאמבולנס. החובשים פשוט העמיסו אותי על האמבולנס, והשכיבו אותי בחדר המיון השומם של בית החולים, למעט נוזלים שקיבלתי ליתר ביטחון לא נזקקתי לשום טיפול.

הצצתי אל החלון, השחר כבר עלה והשמים היו צבועים בכחול עדין, הרהרתי באפשרות להימלט מהחדר באמצעות קפיצה מהחלון, אבל הצצה ממנו גרמה להחליט שאני עדיין לא רוצה להתאבד.

בקצה החדר היה מטבחון קטן, שככל הנראה היה המקור לזבלים שועקנינשטיין הביא לשלוימקע, היה כאן ארון מלא בנפילים הללו. אני שתיתי מים מהברז, שתיתי כמעט בלי הפסקה, עד שהרגשתי שהכליות שלי לא יוכלו להתמודד עם כל כך הרבה נוזלים.

הוצאתי עוד סיגריה, והתכוונתי להצית אותה, אך צעקות שעלו מכיוון המסדרון גרמו לי להשחיל אותה בחזרה אל הקופסא, ולהתיישב בחזרה במקום שבו מושון הושיב אותי.

הקולות התקרבו אל החדר, והן נשמעו רמים ונזעמים, או רמות ונזעמות. כי הקולות היו בעיקר קולות נשיים, צעקות באידיש התערבו עם צעקות במרוקאית, וביחד הפכו לבלייל צווחני קשה לשמיעה.

הצליל הבא היה שקשוש מפתחות, סיבוב המנעול, והדלת שנפתחה. שלושת אלה לוו בשקט מתוח, שחדל להתקיים ברגע שהעומדים בדלת ראו אותי.

"אתה לא מתבייש!!" שמעתי צעקה, "ככה אתה נעלת פה את הילד?"

הסתובבתי, מול ועקנינשטיין עמדה אישה נמוכה ומבוגרת, בעלת מראה מרוקאי טיפוסי, מטפחת צבעונית ענקית היתה קשורה לראשה הקטן והוסיף לגובהה לפחות חמישה עשר סנטימטרים, אבל ביחד עם המטפחת היא עדיין בקושי הגיעה לגובה של חזהו של מושון, שעמד מול הדלת כשכתפיו שמוטות, ומבטו תעה אל התקרה.

"אמא, תרגעי", הוא ניסה ללחוש, "את לא צריכה לבייש אותי ככה".

"תתבייש לך מושון!", היא צווחה אליו בחזרה, "אני צריכה ללוות אותך לכל מקום רק כדי לדעת שאתה לא פוגע באנשים חפים מפשע?" הקול שלה נסק לגבהים שהצריכו אטמי אוזניים, "אני חייבת לדעת, מה שלוימקע עשה לך? מה הילד עשה לך? מה כולנו עשינו לך שהיית חייב לעצור את ההלוויה של הרבי הזקן, כדי לענות את שלוימקע, הא?" הקול שלה רעד מכעס, ודמעות נשרו מעיניה. הנשים שהקיפו אותה הנהנו איתה בהסכמה.

"לך מפה!" אמר לפתע מושון כשהוא פונה אלי, "תעוף מפה לפני שגם אמא שלי לא תוכל לעצור אותי"

"אתה לא תעיז לגעת בו!" היא צרחה עליו, "נראה אותך גיבור גדול".

אני לא לקחתי סיכונים, הזדמנות זאת הזדמנות. למרות שהייתי סקרן מאוד לשמוע את המשך השיחה, התרוממתי מהכיסא ופניתי אל עבר הדלת, הנשים שהצטופפו שם מול הדלת פינו לי נתיב ליציאה, וחיש מהר מצאתי את עצמי באחד המסדרונות של הבניין המוזר, בקומה שמקיפה את כיפת הזכוכית של בית המדרש של סלאוויטא.

"סוּסוּ", שמעתי לחישה מכיוון אחד החדרים, קבדה עמד שם, לבוש כהרגלו בחולצה שחורה. הוא חיך את החיוך שלו והזמין אותי להיכנס אל החדר, נועל את הדלת מאחוריו.

"הרבה זמן לא ראיתי אותך", אמרתי לו.

"אני דווקא ראיתי אותך לא מעט", הוא חיך, "אני פשוט מוצמד אליך מאז שיצאת מתילתן".

"עד כדי כך?" שאלתי, "למה אני זוכה לאבטחה צמודה?".

"אני לא הבנאדם ששואלים אותו שאלות כאלה", ענה קבדה, "תשאל את שליבוּבִיץ בהזדמנות".

קבדה לא בזבז זמן. הוא הוביל אותי אל עבר החלון והחל לרתום אותי לרתמת סנפלינג. "היציאה כאן מאובטחת באנשים שהם ממש לא משלנו, ולא כדאי לאתגר אותם", הוא אמר, "אנחנו גולשים כאן לבניין התחתון, למלונית, הוא צמוד לאגף הזה, ומשם כבר נצא בדרך אחרת".

"סנפלינג..". התחלתי לגמגם, אבל עצרתי, כי ליד קבדה לא היה לי נעים להודות בפחד הגבהים שלי, חוץ מזה שלכאורה ניצחתי אותו על הגג של המגדל. "סנפלינג זה סבבה", שמעתי את עצמי אומר לקבדה.

"סבבה אגזוזים", הסכים קבדה, "אלא אם כן יש לך פחד גבהים, ולי יש".

"אתה רציני?" שאלתי אותו בתדהמה, הפתיעה אותי הקלות שבה הוא דיבר על כך.

"רציני לגמרי", הוא ענה, "אני לא יורד איתך, לי יש אפשרות לרדת מלמטה ולצאת, אני מתחפש למנקה, אז לא שמים לב אלי, אבל אותך אני לא יכול להוציא משם, אז לפחות תהנה מהסנפלינג..".

"לצערי אני ממש לא נהנה", הודתי באוזני קבדה, "אבל אתה אומר שאין ברירה, אז אני חייב לעשות את זה. אתה יודע מתי עשיתי סנפלינג לראשונה?" שאלתי אותו.

"מתי?"

"אתמול", עניתי, "בתעלת הכביסה של המלונות, עם גרשון".

"וואו", התפעל קבדה, "אני חייב לנסות פעם בעצמי", הוא לחש, "אבל בפעם אחרת, היום אנחנו ממהרים".

טיפסתי בזהירות על אדן החלון, הלב שלי התפרע ורקד בלי הפסקה, אבל הרגלים היו יציבות. אולי תחושת ההזדהות עם קבדה גרמה לי לביטחון הזה. קבדה החזיק בקצה החבל, ולא נתן לו להשתחרר.

"יש לי משהו בשבילך", הוא אמר לפתע, "הנה המצלמה שלך". הוא הרים אותה מהרצועה, ותלה לי אותה על הצוואר. "טוב שהם השאירו אותה על שולחן במשרד, כי זאת מצלמה לא ממש זולה, ולא נראה לי שהייתי מפרגן אותה למושון", חיך קבדה ושחרר את החבל.

זה היה קל מן הצפוי, תוך שניות אחדות חשתי בקרקע מוצקה מתחת לרגלי. שיחררתי את הרתמה, והתקדמתי לכיוון הדלת שבקצה השני של הגג, המצלמה מיטלטלת על צווארי.

גרשון חיכה לי שם, זיהיתי אותו לפי השיער הארוך והחלק, כך שהספקות שלי לגבי התספורת שלו במעיין התת קרקעי, הובררו כרגע. זאת הייתה פאה נוכרית מוצלחת במיוחד, רק לא ממש ברור לי למה הוא היה צריך להיחשף אלי באופן כל כך מוזר.

"אימהות מהסוג של אמו של וקנינשטיין הן בדרך כלל אסון", הוא בחר לפתוח במשפט הזה, "במקרה של מושון היא אכן אסון, אבל במקרה שלך היא הצילה את המצב, וכנראה שהיא תציל את המצב של כל סלאוויטא, היה קשה מאוד להביא אותה לפעול, אבל בסוף זה עבד מצויין".

"אתם שלחתם אותה?" שאלתי בהפתעה.

"לא", ענה גרשון, "היא פשוט יצאה באמצע הלילה, וכשהיא ראתה שמושון לא בבית היא יצאה לחפש אותו, ובמקרה היא מצאה אותו כאן, נראה לך?" הוא שאל בחיך.

"לא נראה לי", עניתי, "אבל איך באמת הצלחתם להביא אותה למקום הזה, ובעיקר לטונים האלו?"

"אני עדיין שומע אותה באוזניה", גיחך גרשון ושלף מאזנו אוזניה שקופה, "היא נותנת לנו אינפורמציה מעולה, זה פשוט אחד המהלכים המוצלחים ביותר שלנו, והאחראי עליו הוא כמובן הרב דולמן".

"אוי, אני מתגעגע אליו", אמרתי ונזכרתי שבסך הכל עבר יום אחד בלבד מאז שדיברתי איתו לאחרונה.

"תפגוש אותו בשחרית ככל הנראה", אמר גרשון, "עכשיו אנחנו הולכים לרדת מהמטבח, ואז לצאת החוצה, פשוט תלך אחרי".

גרשון החל לרדת במדרגות, ואני בעקבותיו. הוא רץ מהר ואני הגברתי את הקצב, מנסה להתחרות בצעדים הארוכים שלו. בקומה הראשונה הוא נכנס למסדרון ארוך, בסופו דלת רחבה. שלט אדום 'הכניסה לעובדים בלבד' עיטר אותה. היא הייתה נעולה, אבל גרשון לא התרגש מכך, הוא נכנס אל המטבח מדלת צדדית, ואני עשיתי כמוהו.

נראה לי שהמכבסה הייתה תענוג לעומת המטבח, לפחות הרצפה שלה לא הייתה מכוסה בשמן שרוף וחלקלק. משטחי גומי למניעת החלקה הוצבו פה ושם, ואני דילגתי ביניהם. גרשון פשוט גלש על השמן, כמו גולש על משטח קרח. במיומנות מעוררת השתאות הוא ביצע סאלום בין משטחי הגומי, עד שנעצר ליד דלת היציאה.

"חכה כאן", הוא הורה לי ויצא החוצה, מבעד לזכוכית העכורה ראיתי אותו נכנס למושב הנהג של רכב מסחרי גדול, ונוסע לאחור לעבר הדלת.

דלתה האחורית של המסחרית נפתחה מבפנים, ויד כהה הושטה לי וסייעה לי לעלות ולהתיישב.

לא הייתי היחיד במכונית, משפחה שלמה ישבה שם על ספסלים שנמתחו לאורך קירות המסחרית. אישה מבוגרת כבת שישים, שלוש נשים צעירות, אחת מהן אחזה בתינוק קטן, ושני גברים חסידיים צעירים למדי, בחור צנום שישב ועיין בספרון, וכשבעה ילדים בגילאים שונים ישבו או שכבו על הרצפה.

איש לא דיבר, אפילו הילדים שתקו. המבוגרים הסיטו את מבטיהם ממני, והשתדלו להיראות עסוקים בענייניהם, היה אפשר לחוש במועקה גדולה שרבעה עליהם.

המכונית החלה בנסיעה מהירה, וקבדה התיישב לידי על קצה הספסל, גם הוא שמר על שתיקה מוחלטת.

הישיבה על הספסל הצר לא הייתה נוחה, ובכל מקום שבו ניסית להציב את כף רגלך היה או ילד או איזה צרור או מזוודה. ישבתי כשרגלי מקופלות בתנוחות בלתי אפשריות, והתפללתי שהנסיעה הזאת תסתיים במהרה.

כנראה שהשם שמע לתפילה שלי, כי לאחר כמה דקות הרכב נעצר בצד כביש מהיר כלשהו, וגרשון ירד ממושב הנהג, ונהג אחר עלה להחליף אותו. קבדה סימן לי להצטרף אליו.

הסובארו המתינה לנו מתחת לעץ בשולי שדה חיטה מוריק, כיבדתי את גרשון בסיגריה, והצתתי לעצמי אחת. ככה יכלנו להתחיל בנסיעה, גרשון אמר שנוסעים לתילתן, וזה היה ארוע משמח בעיני.

"מי הייתה המשפחה שנסעה איתנו במסחרית?" שאלתי כשגרשון החל לנהוג.

"אישתו של זעמיל, שתי הבנות שלו, כלה שלו, ושני החתנים שלו", ענה גרשון, "אתה בטח שואל איפה הבן, נכון?"

"לא", עניתי, "אני שואל מי זה זעמיל".

גרשון בחן אותי, תוך כדי שהוא מסתכן בסטייה מנתיב הנסיעה. "אתה לא מתכוון ברצינות", הוא אמר, והגבה השמאלית שלו התרוממה, "נכון?"

"אין לי מושג מי זה זעמיל".

"על החבורה שמעת?" שאל.

"שמעתי".

"זעמיל זה ראש החבורה, אחיו של שלוימקע".

פרק כה.

"זעמיל", אמרתי לעצמי, "זעמיל".

"זעמיל", הסכים גרשון מבעד לרעשי המנוע, "אין לי מושג למה לא שמעת עליו עד כה, כי לי כבר נמאס לטחון את השם הזה".

"אפילו שלוימקע לא הזכיר את השם הזה, למען האמת הוא בכלל לא דיבר על הנושא, כלום", אמרתי לגרשון.

גרשון לא היה מופתע, "מה חשבת?" הוא פנה אלי בפליאה, "שלוימקע הוא אחד מהאנשים האצילים שקיימים בעולם, הייתי מופתע אם הוא כן היה מספר לך משהו על זעמיל".

לאור ההיכרות הקצרה שלי עם שלוימקע, המשפט הזה נראה לי טבעי לחלוטין, הוא הציג את עצמו כאדם זך ומרומם, והתחושה שלי היתה שזה באמת מה שהוא.

"תשמע מה שיש לי בשבילך לעשות", אמר פתאום גרשון ותפש את ידי, "אתה מספיק מרוכז עכשיו?" שאל.

"נראה לי שאני יכול לעשות פעולות פשוטות שלא דורשות מנת משכל גבוהה מדי", עניתי, "למשל, להקשיב לך".

"על החוצפה הזאת הייתי שולח אותך למנהל", אמר גרשון בחיור, "אבל לענייננו זה בדיוק מה שאני צריך ממך, להקשיב".

"להקשיב לך?" שאלתי, "בשמחה".

"לא", גרשון העביר הילוך והמנוע גנח, "תקשיב לאשתו של זעמיל, אבל בלי שהיא תדע שאתה מקשיב לה בשבילנו" אמר, "זה נראה לך מורכב מדי?"

"כשאתה לי מושג מי נגד מי, הכל נראה לי מורכב", אמרתי לגרשון והתחלתי לפרט, "אין לי מושג מי היא, איפה אני אמור לפגוש בה, איך בדיוק להוציא ממנה את המילים, ומה אני אמור לשמוע".

"בדיוק האדם המתאים לעניין", ענה גרשון, והוסיף סימן קריאה בקצה המשפט, "אני, דולמן, הפרופסור וכל השאר, כל כך שקועים בנושא, שאין לנו אפשרות להיות מאזינים פסיביים, אין לנו אפשרות להיחשף לדיבור שהוא לא טכני - דיווחי".

"איך בדיוק אני אמור להגיע אליה?" שאלתי, כל הענין הזה נעשה לי פחות ופחות ברור.

"אתה לא אמור להגיע אליה, היא כבר תמצא אותך, ואתה נדרש רק לשתף פעולה, כלומר, להקשיב", הסביר גרשון, "אבל אתה תהיה מוכן, זה הכל, לא תדחה אותה על הסף עם טענות שאתה לא יודע כלום".

"אין לי אלא להסכים", עניתי, "אין לי בכלל יכולת להתווכח על זה".

"אין לך עם מי להתווכח", חייך גרשון, מסובב את ההגה לכיוון שערי תלתן, "אני סגור על הנושא כמו בורג שהלכה לו ההברגה".

השער נפתח לקראתנו, ואחד השומרים התקרב לחלון הרכב, וסימן לגרשון שהוא מעוניין לשוחח עמו. גרשון הצביע על השעון שלו, וניסה להתחמק ממנו, אבל הוא התעקש שגרשון יעצור לרגע.

"מה הלחץ?" שאל גרשון, גולל את החלון כלפי מטה.

"כמעט כלום", ענה השומר, "רציתי רק לדעת אם אתה מקבל מתנות לאביונים, וכמה צריך לתת, כי אין לי מושג בדברים האלו, פשוט שמעתי את השיעור של הרב, והוא אמר משהו שאתה מקבל...".

"תן כמה שאתה רוצה, מינימום ח"י שקלים, ושים בקופה ליד בית הכנסת, בסדר?" ענה גרשון בקוצר רוח, "פורים שמח".

"תודה הרב", ענה השומר, התכופף ונישק לו את היד, "תהיה מסיבה הערב?" התעניין.

"בעזרת השם", אמר גרשון, "בחדר האוכל, לא מבטיח להיות שם".

"איפה תהיה?" התעניין השומר.

"פורים שמח", השיב לו גרשון, "משמרת נעימה", אמר ולחץ על דוושת הגז.

נסענו בתוך הכביש הפנימי של תלתן, חלפנו על פני חדר האוכל, בית הכנסת, ואפילו על פני ביתו של שליבוביץ, והמשכנו להתקדם בנסיעה.

"לאן אנחנו נוסעים?" שאלתי את גרשון כשראיתי את הרכב חוצה גשר שנמתח מעל הנחל. "אל תגיד לי שאל הבתים העצובים".

"בדיוק לשם", ענה גרשון, "מה קרה לך? גם אתה נסחפת בפחדים של האנשים שגרו כאן לפני שלוש שנה?"

"אני?" התפלאתי, "אני ישנתי בבתי העצובים ולא קרה לי כלום, אבל חשבתי שאתם הם אלו שפחדים מהם, אתם לא נכנסים אליהם, אתם קוראים להם "הבתי העצובים", מבחינתי אלו סתם בתי שחבל עליהם".

"אתה לא תשכנע אותי", אמר גרשון, "אני מהמשוכנעים. אבל אתה צריך להבין שתרבות ודעות קדומות זה משהו שקשה לנפץ באחת. אין ספור נסיונות של שליבוץ לישב מחדש את הבתי העצובים, עלו בתוהו, למה? כי מישהו דחף לאנשים לראש, שהסיבה לכל המחלות שלהם נובעת מזה שהם גרים מהעבר השני של הנחל".

"מי זה המישהו הזה?"

"הלוואי והיינו יודעים", אמר גרשון, "זה היה פותר לנו הרבה שאלות על חברה וקהילה וכיוצא בזה. לאף אחד מן האנשים שגרים כאן, כולל חצבאני, אין מושג מהו הגורם לנטישת הבתי העצובים. שליבוץ הקריח מרוב נסיונות לפענח את התעלומה, פשוט אין שום מושג, אפילו יובב, הרבי מסלאוויטא לא הצליח לפענח את הסוגיה".

"זאת שאלה שמטרידה אותך?" התעניינתי.

גרשון פטר את השאלה במנוד ראש לשלילה, "אני לא טיפוס פילוסופי בכלל, אני כן אינטליגנט באופן כללי, אבל לומר ששאלה תטריד אותי, זה כבר מוגזם", הוא חייך לרגע, "הרגע שמעת את החפירה הפילוסופית הראשונה שלי".

"לא יותר מאשר גומה קטנה", הגדרתי את עומק החפירה שלו, "כשתשמע חפירה שלי, אתה תעמוד בתור כדי להתחלק בנפט".

גרשון צחק אבל לא הגיב על המשפט האחרון. הוא החנה את הסובארו מתחת עץ חרובים שנטה בזווית מסוכנת, ביקש ממני להמתין במכונית, ונעלם מאחורי משוכת שיחים פראית שהסתירה מעיני שביל – כניסה מוזנח שהוביל אל פתחו של בית גדול ואפלולי, מכוסה כולו במטפסים, טמוס וקיסוסיות שונות ומשונות.

הוא התעכב בבית יותר מדי זמן, ואני התחלתי להשתעמם. השמש שעלתה לה לגובה שהטיל אצלי ספק לגבי סוף זמן קריאת שמע, התחילה לשלוח קרנים נועזות מבין הענפים והרכב נעשה חם יותר ויותר.

יצאתי מן הרכב, מחלץ את העצמות החבוטות מהקפיצים העלובים של מושב הסובארו. קראתי במהירות את ברכות השחר, קריאת שמע, ומה שחייבים שעובר הזמן. אחר כך ניסיתי לזהות את סוגי העצים והצמחים שצמחו שם. היו הרבה סוגים של צמחי תבלין, שתמיד נותנים לי הרגשה כאילו אני מעליב אותם אם אני לא כורת לי עלעל קטן ומרחרח אותו בקפידה, הם כמו הרוכלים בשוק שדוחפים לך איזה זית או כעך ומפצירים בך לטעום.

אני זוכר שכשהייתי ילד קטן במכולת של עזרא, ושני פחים גדולים של חמוצים עמדו על השולחן הגדול של תקוה, ואנשים גדולים היו שולים זית מתוך הקופסא, מברכים וטועמים. אחד מהם היה תמיד לבוש בחליפה אופנתית, והכרס שלו התנדנדה ופגעה בקופסאות של המסטיק בשקל שעמדו על הדלפק. תמיד פחדתי שהעניבה שלו תיכנס לתוך הקופסא של המסטיקים, ואחד מהם ידבק אליה כמו דג אל חכה, ואז הוא יצא אל מחוץ לחנות, ועזרא יראה את המסטיק ויאשים אותו בגניבה.

דמיינתי איך אני נחלץ לעזרתו, מנסה להסביר לעזרא שזה נדבק לו בטעות, והוא לא אשם. ושניהם, גם עזרא, וגם האיש עם הכרס והחליפה, והזקן המסודר והמגולח מלמטה, יפסיקו לרגע לשאוף עשן מן הסיגריות שלהם, ויסתכלו למטה, לראות מי זה הפספוס הזה שמעיז להתערב להם בעניינים של גדולים.

ועזרא יאמר לאיש, "אה, אני רואה שידעת למי לחלק מסטיקים בשביל שישקרו בשבילך", והאיש יתבלבל ויסמיק, כי הוא ירגיש לא נעים בזה שעזרא חושד בו בגנבה, ואני אבלע מהר מהר את המסטיק, ואעמוד בלי פחד מול עזרא, ואתחיל לתאר לו בדיוק את השתלשלות העניינים, כולל הדגמה חיה של המקרה, "אתה רואה שהעניבה שלו נכנסת בול לתוך הקופסה של המסטיק אבטיח?"

"יואל", גרשון קטע את ההרהורים שלי באחת, "חייבים לעוף לבית הכנסת, בוא!"

"אני בא", אמרתי לו, ומיהרתי להיכנס למכונית הישנה שלו, "יש לך מושג איפה התפילין שלי?" שאלתי את גרשון בבהלה.

"אם הם היו בתיק הזה, אז הם עדיין כאן", הצביע לעבר תא המטען של הרכב, ומבט חטוף במראה גילה לי את חלקו העליון של התיק המגודל שהרב דולמן ארז עבורי, מציץ מאחורי הספסל האחורי.

את הרב דולמן שמעתי כבר שעמדתי ברחבת הכניסה לבית הכנסת, הוא בדיוק סיים את ברכת 'גאל ישראל' כשקולו נמוג אל תוך תפילת הלחש. הרצתי את כל התפילה בעשר דקות, כי ידעתי שאין כאן עוד מנינים, ולא היה לי חשק לחפש לעצמי מגילה לקרוא בה. כמעט בכל שנה מאז שהתבגרתי מילד לנער ומנער לבחור, קראתי לעצמי את המגילה לפחות באחד מימי הפורים. בכל פעם היתה סיבה אחרת, בדרך כלל זה נבע מהשיכרון העמוק שבו שריתי, בעוד כל הישיבה שרו בקול רם 'שושנת יעקב'.

התאמצתי להחזיק את עצמי ער, העפעפים שלי נכנעו שוב ושוב לכוח המשיכה, והמצח נחבט בשולחן בקול רם כל כך, עד שהוא גרם לרב דולמן להפסיק לרגע את הקריאה, ולחזור על המילה האחרונה שנאמרה.

אם בכל שנה הייתי מסתדר איכשהו עם אורכה של קריאת המגילה, כשאני מעסיק את עצמי בתוכן של הפסוקים, ובהאזנה לקולו של הבעל קורא, בנינוח של סגנון ההטעמה שלו, בהשוואה לסגנון הקריאה של אבי. אז השנה הייתי כל כך תלוש מהמגילה, שאפילו את הבעת פניהם של בגתן ותרש כשמרדכי חשף את תוכניתם הזדונית, לא הצלחתי לדמיין.

כשקראתי את עשרת בני המן בנשימה אחת, תהיתי למה הרב דולמן לא קורא את כל המגילה בנשימה אחת. ויותר מכל הייתי מרוכז בהאשמה העצמית, למה אני לא מסוגל לעניין את עצמי בקריאת המגילה, למה זה קורה לי?

אבל הצלחתי לשרוד, אפילו את הרגע שבו הרב דולמן הפסיק את שירתו הסוערת 'וגם חרבונא זכור לטוב', בקריאה: "בוא יואל! גם חרבונא זכור לטוב, נו, תרקוד משהו", וגרר אותי אל תוך המעגל, כשמימין הוא חובק אותי, והתפילין שבזרועו ננעצות בעורפי, ומשמאלי מקפץ אדם מלא, עם הפרעת קצב וריקוד חמורה, אשר סובל מהזעת יתר, וידו המיוזעת לופתת את בידי בצורה הפוכה. כך נגררתי ביניהם, עוטה חיוך מאולץ על השפתיים, כי זה נראה לאנשים יותר טוב כשהשפתיים מתוחות לצדדים, הלחיים מתרוממות, העיניים מצטמצמות, הגבות מתעגלות, ושורה של שיניים שלא זכו לצחצוח מזה כמה ימים, נחשפות אל העולם.

"מה שלומך, יואל?" שאל אותי הרב דולמן מיד כשהסתיים הריקוד, לפני שהוא חזר אל העמוד, "הכל היה בסדר?"

עשיתי עם הראש תנועה של 'ככה ככה', כי אין לי באמת מושג מה נחשב בעיניו 'בסדר', ואף פעם הוא לא דרש ממני להגדיר באמת את המצב רוח שלי, זאת הייתה פשוט התעניינות קצרה, מנומסת, עם הרבה הקרנה של חום אבהי, מהסוג שמאוד מסובך להקריין.

כשהספקתי להוריד את התפילין שלי, שניות לפני שקרסתי על סטנדר, כשזרועותי משמשות לי ככרית הכי וותיקה שאני מכיר, הבנתי למה לא התייחסתי לרב דולמן. הייתי כל כך עייף שנרדמתי ברגע אחד, כמו הפסקת חשמל, נפלתי לתוך חושך מוחלט וסמיך.

"חושך כמו במכת חושך", הרהרתי לעצמי, בעודי חותר בתוך ענן של חושך, גלים כבדים של אפלה התאבכו מולי, פוגעים לי בפנים בצליפה דוקרנית.

עצמתי את העינים, כי ממילא לא ראיתי כלום. התקדמתי בעזרת חוש המישוש בלבד, כשהגוף שלי קורס מעוצמת ההתנגדות של השחור הדחוס הזה. מיששתי את האפלה, או העלטה, או מה שקוראים לזה, והצלחתי לתפוס משהו בין האצבעות.

לא ממש הצלחתי לזהות את זה, כי פשוט לא ציפיתי שזה מה שירכיב את החושך. אבל לאחר כמה רגעים זיהיתי שאני מחזיק פלומה בין אצבעותי. כלומר, פלומה מתוך שמיכת פוך.

ברגע שקלטתי מה זה, התחילה פתאום רוח סערה מטורפת. רוח כזאת לא הרגשתי בחיי. השיער שלי נמתח לאחור מעוצמת התנגדות הרוח, שהביאה איתה ענן שלם של מוך שחבט בי בעוצמה בפנים. לא ידעתי שמוך יכול להכאיב, כנראה שכן, כי הפנים שלי היו שרוטות ודם זב מן החתכים שגרמו לי המוכים שנשארה בהם איזו שארית של נוצה או משהו דומה.

הרגשתי שיש לי משהו חשוב ביד.

תפסתי אותו בכל הכוח, והידקתי את האגרוף סביב האצבע והאגודל שאוחזות בפיסת המוך. הרוח השתוללה, אבל אני לא התייאשתי, כמו אידיוט נלחמתי איתה בשביל חתיכת פלומה זעירה.

כמו שהיא הגיעה, כך היא דעכה.

חלל ריק, ללא תנועה של אוויר, עם תחושת מחנק אינסופית התכנס סביבי. פקחתי בזהירות את העינים, והרגשתי בתוך שטריימל או כפפת פרווה.

הייתי בתוך חלל עגול ופלומתי, שהקיף אותי מכל עבר. חומה שחורה ועבה עשויה מפלומה שחורה התנשאה לגובה רב, וקרן אור שחדרה מלמעלה, האירה חלקים ממנה באור מסתורי ומעורפל.

מולי, במרחק מטרים ספורים ממני, עמד ברבור.

הוא לא היה לבן, ולא היה שחור, הוא היה קרח לחלוטין. עורו החיוור נצץ לאורה של קרן האור, וחיוך מוזר היה נסוך על מקורו האדום, שבלט בניגוד לקרחת הנוצצת של צווארו הארוך והכפוף.

"אתה יכול לטעון הכל להגנתך", שמעתי אותו מסנן מבעד למקור הכמעט סגור, החיוך שלו התעוות, וקולו התגבר, "אבל אתה-כן-אתה", הוא אמר בהדגשה, משאיר רווח נאה בין מילה למילה, "גרמת לכך שנשארת קרח מכאן ומכאן".

"אני לא אשם בכלום", שמעתי את עצמי מתפרץ לדבריו, "וגם אם כן, יש תמיד אפשרות לתקן".

"אין", הוא אמר בקצרה, והצוואר הארוך שלו נשמת על הקרקע בתנוחה מעוררת רחמים, "אתה היית שותף למזימה שנישלה ממני הכל, אין לי שום עולם, שום כלום", התייפח, ודמעות גדולות נזלו מעיניו ונקוו לשלולית קטנה על הרצפה הקשה.

"אני לא יודע על מה אתה מדבר", ניסיתי להסביר, הוא באמת נראה מסכן וחלוש, והתעורר לי רצון להרים אותו על הידים, לנחם אותו.

"אתה לא צריך לדעת כלום", הוא ליחשש בזעם, "מי בכלל שלח אותך לדחוף את האף בדברים שלא קשורים אליך, הא?" הוא נופף בכנפיו נטולות הנוצות, והתאכזב כשאלו לא העניקו לדבריו את הנופך הרצוי. במקום נפנוף מפואר ודרמטי, התקבלה תחושה כאילו מנה מהמסעדה ברחו מהצלחת שלה והחלה לזוז.

"ועכשיו, אתה-כן-אתה", המשיך הברבור בעינים רושפות, "תביא את זה אלי, ומיד!"

"את מה?" השתוממת.

"את מה שאתה מחזיק!" הוא קרא, וקירטע לכיווני בצעדים מתנוודדים. התחלתי לסגת לאחורי, והתמוטטתי על ערמה גדולה של מוך שחור.

"אתה רואה", הוא ציחקק, "מה שלא מגיע לך, מכשיל אותך. אתה חושב שאתה חכם יותר מכולם? פיקח יותר? מנסה להילחם נגד כוחות שגדולים ממך בכמה וכמה מידות, בכמה וכמה!"

"תפסיק לקשקש!" פקדתי עליו, מניף את רגלי כדי למנוע ממנו להתקרב אלי, "אתה בכלל לא מכיר אותי, ואין לך שום יכולת בכלל לנחש מה גדול עלי ומה לא, מובן לך?" צעקתי.

הוא נעצר, "הילד לחוץ", הוא ציחקק לעצמו, "מה אתה אומר? נשחק איתו קצת לפני זה? או שנגמור את זה כאן ועכשיו?"

"אני הייתי מציע אופציה שלישית", התחלתי לומר, "לאסוף את הזנב בין הרגלים..."

"מי שאל אותך בכלל?" הוא קטע את דברי, "אתה פשוט נמצא כאן לקישוט, אבל נראה לי שאני אהנה קצת ממשחק איתך, הא?" שאל ונופף שוב בכנפיו העירומות.

שתקתי, לא היה לי כח להמשיך את הוויכוח איתו, הוא היה נראה לי נואש מדי מכדי לסגת, ופגוע מכדי לוותר. "אתה רואה את כל המוך הזה שמסביב, זה שלי." הוא הצביע בעזרת המקור שלו לכל רוחות השמים. "אבל מה שבאמת חשוב לי, נמצא בידך, ואותו אני אוציא ממך בכל מחיר".

שוב שתקתי, הוא המתין, נראה לי שהוא רצה תשובה, אז נתתי לו.

"תנסה", אמרתי.

הברבור גיחך, "יש לך אומץ, הא ילדון? אומץ".

"יש", אמרתי, הייתי בטוח בזה, ואז הרגשתי את המשיכה ביד, והפלומה שהיתה אחוזה בין האצבעות השתחררה והתעופפה באוויר, לבנה וצחה, מרחפת בעצלתיים באוויר הדחוס. הברבור נופף בכנפיו, מנסה להתרומם לעברה, אבל כמובן שלא הצליח לעוף, הוא רק חבט באוויר בזעם, וריר זירזף ממקורו.

תפסתי את הפלומה בקלות, והכנסתי אותה לכיס החולצה.

בום.

הייתי חייב לתפוס את הכיס בשתי ידי. כי הפלומה הפעילה כובד אדיר על כל הכיס, וצליל של קריעה החל להישמע. מצאתי את עצמי רוכן, לופת את כיס החולצה, ומנסה להימלט מניקוריו הזועמים של הברבור.

"אתה תשלם על זה ביוקר!" השתולל הברבור וירק לעברי, "אתה, וכל החברים שלך, דוחפים את האף שלהם במקומות שהם לא אמורים להיות, חבורה של מפגרים!"

"חן חן", השתדלתי להישמע רגוע, על אף המאמץ הפיזי הרב באחיזת הכיס, "וכן למר", איחלתי לו.

"זה יהיה הסוף שלך!" שמעתי אותו זועק, גיצים יצאו ממנו, וחיש מהר הציתו את כל הפלומה שאפפה אותנו, בלהבת אש ענקית, מהירה וחסרת סיכוי. כל החומה בערה באש אדירה, והברבור התרוצץ סביבה כשגופו נחרך מעוצמת הלהבות.

רגע אחת האש בערה, וברגע שאחריו היא שככה, מותירה מסביבה טבעת שחורה ומעלה עשן, ומרחב לבן אין סופי. הברבור נח במרכז המעגל, כשגופו מפותלת סביב עצמה, וכל איבריו נראים צלויים כראוי, ממש מוכנים להגשה.

המשקל של הכיס הלך ופחת בהדרגה, לעומתו הופיע לחץ קל על השכמות, הכתפיים והגב העליון.

"ואל, פורים שמח לך", שמעתי את קולו של הרב דולמן, שאת ידיו חשתי על כתפי, מעניקות להם עיסוי קליל.

"פורים שמח גם לך", מלמלתי מתחת השולחן, כשראשי עדיין סחרחר מכל השיחה ההזויה עם הברבור, ואצבעותי אוחזות בכלום בעוצמה רבה, "מצטער שככה נרדמתי", התנצלתי והתרוממתי לשיבה זקופה, מוחה את הרוק שזירזף לו משולי פי.

"חשבתי שאתה מפסיק לפזר התנצלויות לכל עבר", אמר הרב דולמן, "חזרת לזה?"

"הברבור בילבל אותי", עניתי בלי לחשוב.

"איזה ברבור? נבהל הרב דולמן, "התחלת לדבר עם חיות?"

"למעשה כן", חייכתי, "לא משנה", ניסיתי להעביר נושא, "סתם חלום קטנטן וטפשי, כלום".

"אני מכיר אותך", הוא חייך שוב, ושפמו הסתדר סביב פיו בצורה משונה קצת, "זה לא חלום טפשי וקטנטן, וזה לא כלום, אבל זאת בחירה שלך אם לספר ומתי לספר. ולענייננו, בוא נצא מכאן החוצה, כבר כמה שעות לא הדלקתי מקטרת, וחשוב לי להיות רגוע היום, כי זה הולך להיות עמוס לי מאוד, ואני עוד צריך לחזור הביתה, לקבל את החברה מהישיבה." הוא הוציא את המקטרת והחל להכין אותה לעישון.

"צריכים אותך במטבח", הוא אמר כשהדלקתי את הכאמל, "אפרים גלוסמן מכין סעודת פורים מרכזית, והוא בגדול מסתדר, אבל מי שלא מסתדרת זאת הרבנית מסלאוויטא. היא הגיעה לכאן היום, מפורקת לרסיסים בהגדרה, ואנחנו החלטנו להכניס אותה לעניין של המטבח, כי היא הבלעבוסטע הכי מקצועית שאי פעם יצא לי לפגוש, היא פשוט מתה על המטבח."

"והיא צריכה עזרה?" שאלתי.

"אתה צריך לעזור לה לקלף תפוחי אדמה, גזר וכל מה שהיא תרצה, אפילו צנוברים..." אמר הרב דולמן, שבעצמו יש לו יד ורגל במטבח, "זאת עזרה אחת, ותאמין לי שזה לא ממש קל, היא פרפקציוניסטית שתשלח אותך לקלף דברים שוב, וכן הלאה".

"והעזרה השניה?" שאלתי.

"העזרה השניה", הרב דולמן שאף עשן מהמקטרת שלו, הוא פלט אותו באיטיות ואמר, "פשוט תקשיב לה".

פרק כו.

לרגע אחד חשבתי להתווכח עם הרב דולמן, ואז נזכרתי בכל הוויכוחים שהיו לנו מהיום שפגשתי אותו עד היום. לצערי, מעולם לא ניצחתי אותו בוויכוח. הוא לא היה מהאנשים שמתנשאים מעליך, ונותנים לך הרגשה גרועה של בור ועם הארץ, הוא היה פשוט אינטליגנטי בהרבה, עם ניסיון רב ממני, ועם לוגיקה בנויה לתלפיות.

קמתי ממקומי וגללתי את התפילין אל תוך הנרתיק שלהם. הרב דולמן נשאר לעמוד לצדי, מנצל את שאריות הטבק שנותרו במקטרת. כשהתפילין היו גלולות, הרב דולמן קרא לי לצאת מבית הכנסת והסביר לי בקצרה איך מגיעים אל המטבח.

"אל תשכח משלוח מנות ומתנות לאביונים", הוא הזכיר.

"אין לי בכלל מה לתת", עניתי, "אולי אאסוף בעצמי כסף".

"יש לך כסף בתרמיל", הוא ענה, "אני שמתי לך, ותכף אני אקרא לגרשון שיביא לך אותו אל המטבח".

"תודה, הרב", אמרתי.

"להתראות במסיבה", הוא ענה, הפנה אלי את גבו וצעד בחזרה אל עבר בית הכנסת.

צעדתי לכיוון השני, אל עבר המטבח המרכזי של תלתן. חלפתי על פני שלטים שכיוונו אל מחלקות שונות במקום הזה, אשר כונו בשמות תמימים וצמחיים: 'תמר', 'הדס', ואפילו 'ביגונוויליה' ו'היביסקוס'. תהיתי מה מסתתר מאחורי השמות הללו, האם מדובר בשמותם של אזורי מגורים שונים, או אולי במחלקות אשפוז שונות, למשל 'תמר' זאת המחלקה הפתוחה, מעין אשפוז יום פסיכיאטרי, והיביסקוס היא מחלקה סגורה וקודרת, שבה החולים קשורים למיטות, ומדוכאים באמצעות תרופות חזקות במינונים גבוהים.

דמיינתי את אחד הרופאים ששהה בבית הכנסת, כשהוא מתהלך בין החולים במחלקה הסגורה שבה מאושפזים אנשים שכבר ראו דבר או שניים בחייהם, כשהוא מוליך לפניו עגלה ועליה מצויים מזרקים טעונים בתרופות הרגעה, על מנת שאלו יינעצו בזרועותיהם המדולדלות של החולים, שאלמלא הזריקה היומית הם הופכים למפלצות של טירוף, ובהזיותיהם הם רואים בכל רופא או אחות, מחבלים מסוכנים שחייבים לנטרל אותם.

חשבתי גם מה קורה במצב בו אחד מן המאושפזים, מאבטח אישיות בכירה בעברו, לוקה בהתקף פסיכוטי חריף, ובטירופו הוא משתמש בכל יכולותיו המפורסמות באמנויות לחימה, על מנת לפגוע בסובבים אותו. מסתבר שזקוקים לאנשי צוות יעילים וחזקים, בוגרי סירות, מאומנים בקרב מגע, על מנת להשתלט על אדם שכזה.

חשבתי להמשיך לחשוב על המתרחש במחלקות הסגורות של תלתן, אך נוכחותו של ילד קטן ושחום במרכז השביל בו צעדתי, קטעה את הרהורי המסובכים, וטוב שכך.

"יואל", קרא הילד, כשקולו ומבע פניו לא מביעים שום רגש.

"סטיבן!" קראתי בתגובה, הילד חיך אך משהו בחיוכו נראה לי קצת מעושה. "טוב לראות אותך, מה שלומך?"

"אני בסדר", הוא ענה, "ההורים שלי קראו לי נפתלי", אבל יש לי כל מיני שמות", הוא אמר, "רוב האנשים, אם נדייק 86.6 אחוזים מהם, קוראים לי סטיבן, אבל הוא לא השם האמיתי שלי".

"אני כבר יודע", אמרתי לו, "כשנפגשנו אתה אמרת לי כבר את כל זה".

"אני יכול לחזור שוב על הכל", הוא הודיע, ורגש מסויים ניצת בקולו, רגש של גאווה, לפחות ככה זה היה נשמע לי. "אני זוכר שאמרת לי שאני יודע כל כך יפה לקרוא, אז אמרתי לך שגם באנגלית ובעוד שפות, ושאלתי אותך אם אתה רוצה לשמוע איזה "דיקלם סטיבן ברצף, "איזה שפות?", שאלת אותי, ואני אמרתי: שרוסית – לקרוא ולכתוב, ספרדית – לכתוב, לקרוא ולדבר, יפנית – לקרוא, גם סינית, אבל רק מנדרינית, יפנית – לקרוא... "סטיבן עצר והרהר מעט, "מאז למדתי גם פרסית והונגרית – לכתוב ולקרוא"

"אתה באמת זוכר את כל מה שאמרת לי אז?" שאלתי בתדהמה, "אתה מדקלם את זה כאילו אתה קורא את זה מתוך ספר!".

"אני זוכר מצויין את הכל!" שמעתי את הגאווה בוקעת, "אמרת לי 'דיי', ושאלת אותי 'בן כמה אתה?'. אני עניתי לך 'אני בן תשע!', נולדתי בעשרים ושלוש לפברואר, לפי התאריך הלועזי, ולפי התאריך העברי בכל שבט", לפני עשרים ושנים ימים חגגתי יום הולדת אמרת לי: 'אתה גדול', ואני עניתי שאני רק נראה קטן, ושיש לי מחסור בהורמון גדילה סומטוטרופין, וזה מתבטא בכל מיני היבטים, וייתכנו השלכות לטווח הרחוק, אך כרגע המצב הרפואי שלי תקין לחלוטין"

"מדהים!" לא יכלתי שלא לומר, אבל הוא המשיך.

"כרגע אנחנו כבר עשרים וארבע ימים אחרי יום ההולדת שלי", ציין סטיבן, "אז בסך הכל עברו יומים מאז שפגשת אותי".

"רק יומיים??" הפעם התדהמה הייתה מופנית פנימה, כלפי עצמי, "אין סיכוי שרק יומים, עברתי כך כך הרבה בתקופה כל כך קצרה, ואני פשוט לא מאמין שכל זה קרה לי, אני, שבזמן חורף האחרון, לא הייתי מספיק להתעורר מהשינה של מוצאי שבת, וכבר הייתי מוצא את עצמי ממהלך חולצה לכבוד שבת, עשר דקות לפני שקיעה, תוך כדי עישון של הסיגריה האחרונה, הייתי שורף את הזמן כמו כלום",

לא שמתי לב שנפתלי – סטיבן מקשיב לי, אסור לי לדבר על דברים אישיים כל כך בנוכחותו, אבל העובדה הזאת לא הפריעה לי כל כך, לעומת העובדה שבמשך זמן כל כך קצר, עברתי שינוי כל כך משמעותי באורח החיים שלי, שיפרתי את התחושה שלי, את היעילות שלי. מהתחושה שהייתי חווה בישיבה, עם דימוי עצמי של שק תפוחי אדמה, שהפוך מכסה אותו ברוב שעות היממה, ובשעות הערות שלו הוא עומד בחלון של הפנימיה ומעשן, מחכה שאיזה שהוא מלאך יצוץ מתוך העננים שהוא כל כך בוהה בהם, ויגאל אותו מיסורי המצפון שלו.

גם כן מצפון, יותר נכון לקרוא לו 'הצפוני', כמו שהיצר הרע מכונה בתנ"ך. אותו מצפון הרסני, הזרוע המדינית של היצר הרע, שדוחפת אותך ביד עטורה בתפילין לתוך שלולית של רחמים עצמיים. 'תבוסס!' הוא פוקד, ואתה, בהתלהבות דקדושה, צולל לתוך השלולית הדלוחה הזאת.

אתה עומד מול המראה, והפנים שלך מתעוותות בזעם, מי זה היצר הנאלח הזה שעומד מולך? חוטא, פושע! אתה מטיח בדבר הזה שנשקף מן המראה, והפנים שלך מתעוותות יותר, 'מה חובתך בעולמך? הא?' אתה שואל את אבק האדם, 'כמה תורה ביטלת היום? כמה חטאים? מאיפה יש לך בכלל זכות קיום? עלוקה!'

'הצפוני' עומד מאחוריך, אתה שומע אותו מחכך את ידיו בקורת רוח, 'תמשיך', הוא פוקד בקול רחימאי, 'לא מספיק לגרד את הפצעים, אתה צריך להגיע לעומק, לבשר החי, למה שעשית עד עכשיו אתה קורא 'עזיבת החטא?' אתה יהודי בכלל?' הקול שלו נשמע בדיוק כמו הקול של המשגיח, רק הרבה יותר עמוק, מייסר, ככה נותנים מוסר! לא כמו השיחות המעורפלות של המשגיח, הוא הרי מדבר אל הצדיקים, אלה שאין להם כל כך חטאים, ולכן הם לא צריכים לעשות תשובה, אם הוא רק היה יודע מה אני עושה בחדרי חדרים, הוא היה מזדעזע לפחות כמוני.

"אתה רוצה לדבר איתי?" שאל סטיבן, המבע שלו קפוא כבשעה שפגשתי בו.

"אה סליחה", אמרתי, "נזכרתי פתאום במשהו, אני מתנצל", ניערתי את הראש מהמחשבות, כמו כלב שמנער את עצמו מהמים.

"אני גם חושב וגם מדבר ביחד", אמר סטיבן הניצוץ של הגאווה עיטר את קולו, לרגע חשבתי שאולי הוא פשוט לא מודע לרגשות שלו, הוא רק מחקה את צורת ההבעה של האחרים. אנשים בדרך כלל מתגאים כשהם מספרים על היכולות שלהם, סטיבן לא מתגאה, הוא פשוט מחקה את ההבעה של האחרים.

פתאום נצנץ לי רעיון, לא ביזבזתי זמן על ניסיונות להסביר אותו לסטיבן, פשוט ניגשתי אליו ושאלתי אותו: "סטיבן, אתה יכול לבוא איתי רגע?"

"לאן אתה רוצה שאבוא", הוא שאל.

"תבוא איתי למטבח", אמרתי, "ותעזור לי קצת להכין את סעודת הפורים".

"אני אבוא", אמר בלי שניכר עליו שהוא הרהר בעניין, "ואני אראה לך את הדרך". הוא הכניס את כף ידו בתוך ידי, והתחיל להצעיד אותי לכיוון המטבח המרכזי של תלתן.

צעדנו כך בשבילי תלתן, כשסטיבן כמעט גורר אותי אחריו, היה לו כח רב מן המצופה מילד כל כך צעיר. בדרך הוא הראה לי כל מיני מקומות, והסביר לי את ייעודו של כל מבנה באופן כה מפורט, עד שאיבדתי את הריכוז, ולא הצלחתי להקשיב לו, פשוט הנהנתי בראש אחרי כל משפט שהוא אמר.

כשהגענו לשביל צר בתוך סבך עצים, באזור שגבל בבתים העצובים, סטיבן הכריז "הנה המטבח". בפתח המטבח עמד מאבטח חמוש, "למה באתם?" הוא שאל בתקיפות.

"שלחו אותנו לעזור לאפרים גלוסמן לבשל", עניתי לפני שסטיבן יענה, פחדתי שהוא יפלות איזה משפט תמונה שיעורר את חשדו של השומר בטוהר כוונתנו.

"אפרים!" הוא צעק לתוך פתח המטבח, בקול חנוק מסיגריות. "מישהו פה בא לעזור לך, מכיר מישהו כזה?"

צעקה לא ברורה בקעה מן הפתח, והשומר צעק לו בחזרה "לא מבין מה אתה אומר, חזור שנית!"

"אני לא יודע על שום דבר כזה", נשמע קולו של אפרים מן הפתח, הפעם ברור יותר, ודמותו של אפרים הופיעה בפתח המטבח, כשהוא מקנח סכין גדולה בסינרו המלוכלך.

"יואל!" הוא צעק בהתרגשות ורץ אלי כשהוא פורש את ידיו לצדדים כהכנה לחיבוק גדול, הסכין עדיין אחוזה בידי החסונות.

"תזהר עם הסכין!" צעקתי לפני שהוא והסכין יעטפו אותי בחיבוק מוחץ. "זה מסוכן!" הוספתי ליתר ביטחון.

הוא נעצר, הניח את הסכין על השולחן של המאבטח, "אתה צודק", אמר, "אם יש משהו שימנע ממני לחבק את האיש שהציל את חיי, אני חייב להניח אותו בצד ולהתמקד בעיקר!" הכריז.

- "אם כבר", אמרתי לו, "תתפטר גם מהסינר המטונף הזה.."

הוא צחק, "התחלת להתפנק כבר עכשיו?" שאל, "איך בדיוק תעזור לי במטבח אם אתה כזה פדנט מעונב ומפונפן, הא?"

לא עניתי, כי לא רציתי שהשיחה תיגרר למחוזות כאלו, מה גם שאני יודע להסתדר במטבח יפה מאוד בלי ללכלך את הבגדים.

אחרי כל התהליך של הורדת הסינר, הנחת הסכין, וקינוח השפם ליתר ביטחון, העניק לי אפרים חיבוק מוחץ עצמות, בעוצמה שמעודי לא חוויתי הוא לפת אותי וטילטל אותי מעלה מטה, לקינוח הוא הדביק לי נשיקה קצרה על הלחי, ויש לו מזל גדול שהוא קינח לפני כן את השפם, אחרת הוא היה מסתבך איתי.

- "איך גדלת", הוא הפטיר.

- "איזה גדלתי", מלמלתי, "עברו רק איזה יומים או שלושה, כמה הספקתי בכלל לגדול?"

- "מי שאוכל את הנסיד של אפרים, מגלה במהירות כמה הוא גדל, בעיקר באזור הכרס.. " אמר בגיחוך, "נזיד טורטני קראתי לו, אם אני זוכר היטב.. " הוסיף, "המצאתי את השם, כמובן."

- "היה לי ברור שהמצאת את השם", אמרתי, "והיה ברור לי שהוא חד פעמי, לא היה כמוהו, וככל הנראה גם לא יהיה."

- "יאללה בוא פנימה, יש הרבה עבודה", אמר, "ותביא גם את הגאון".

במהלך כל השיחה, סטיבן עמד בצד והקשיב ללא הבעה, התחלתי להתרגל לעובדה שהוא לא מביע רגשות, אלא אם כן הוא זיהה סיטואציה שנדרשת בה הבעת רגשות. כשנכנסנו הוא עמד בצד והמתין שיתנו לו פקודות, אפרים שלף איזו מגבת וחגר אותה למותניו, "אתה לא צריך סינר", הוא הפטיר לעברי, "לך תתחיל לקצוץ בצל, הגיברת זקוקה לעזרה".

אם היה צריך לחלק את המטבח לשני חלקים, זאת הייתה משימה מאוד קלה. החלק של אפרים היה הפוך כולו, כלים בעירבוביה, קליפות של ירקות נערמו בכל מקום, עורות של עופות ושל דגים משכו אליהם עננות של זבובים.

החלק של הרבנית היה שונה לחלוטין, נוצץ ומסודר להפליא, ממש כמו שאני אוהב. כל תבלין שהיה השתמשה בו, היה נתון בצלוחית נירוסטה קטנה, כתריסר צלוחיות כאלה ניצבו בשורה ארוכה על משטח העבודה שלה.

הידיים שלה זזו בלי הפסקה, עלו וירדו, הן והסכין הפיקו ריבועי דלעת מדוייקים, גפרורי גזר שווים שוקיים ושווי צלעות, צלעות בקר חתוכות לפרוסות מופתיות שרו בתוך מרינדה של יין אדום ופרוסות לימונים, שהדיפה ניחוח נהדר ועדין של תבלינים הודיים.

- "אתה יודע לקצוץ בצל?" שאלה בהתנשפות תוך כדי קיצוץ.

- "אפשר לומר", עניתי, "אני אקצוץ אחד, ותראי אם זה מוצא חן בעיניך".

- "קח!", היא זרקה אלי בצל גדול, "יש שמה סכין, תתחיל!" היא פקדה.

היא לא הפסיקה לרגע את העבודה, הררים קטנים של ירקות קצוצים נערמו במהירות לצד קרש החיתוך שלה, והיא מיינה אותם לסוגים בקערות נפרדות.

"יותר דק!" היא הורתה תוך כדי דיבור, "תנועות חלקות, אחידות, ככה", הדגימה עם הסכין שבידה על קישוא אומלל, שהפך תוך מספר שניות לערמת פרוסות שוות.

"אני אשתדל", אמרתי בדמעות, הבצל היה חריף והעינים שלי זלגו.

"קח גפרור", היא אמרה, "שים אותו בפה, זה עוזר".

שמתי גפרור, אני לא יודע אם זה עזר, מה שבטוח הוא שלא יכלתי לדבר עם גפרור נעוץ בין השיניים. היא דיברה כל הזמן. דיברה על טיפים שונים למניעת צריבה בעינים, רמת יעילותם, סיפורה סיפורים על בצלים חריפים שנקלה בהם במהלך חייה, על חזרת שכמעט גרמה לה להתעלף. משם היא המשיכה לתאר את ההכנות לחגים שנערכו בביתה, איך הייתה מכשירה את המטבח בערב שבת פרה, ומאז אכלו אצלה עד פסח, רק דברים ללא חמץ.

אני חתכתי, והיא המשיכה לדבר ברצף, סבון כלים יעיל, שף מקצועי שהתלהב מעבודתה, נופים שהיא ראתה במסעות לחו"ל, ספרים בכריכה קשה מול כריכה רכה, אינסטלטור מקצועי שהחליף לה ברז, טכניקות קירור של מקפאים מסוגים שונים.

היה לה ידע בלתי נדלה בתחום המזון והבישול, והיא לא הפסיקה לדבר על כך. היא דיברה על הכל, אבל לא יצאה ממנה שום מילה על זעמיל, שום מילה על סלאוויטא, שום רמז למרמור או מתח נפשי, רק שטף בלתי פוסק של ידע קולניארי.

הבטתי לכיוון סטיבן, הסיבה שהבאתי אותו לכאן הייתה בשביל שהוא יזכור בשבילי את כל מה שהיא תדבר, ולאחר מכן אני אוכל לשכתב את מה שהיא אמרה, על פי זכרונו המופלא של סטיבן. כרגע זה נראה לי מיותר למדי, אין לי צורך ממשי וקיומי לזכור איך בוחרים לפת, או איך ממלאים צנוברים. הוא עצמו ישב על כסא גבוה, מקלף בידו, וידיו נאבקות בתפוח אדמה גדול, הוא לא ידע איך משתמשים במקלף, התנועות שלו היו חזקות מדי והקליפות עפו לכל עבר.

"סטיבן", עצרתי לרגע את רצף החיתוך, והרבנית עצרה את שטף דיבורה ופנתה לראות איך חתכתי את הבצל, ואני עברתי לרגע את הגבול הדמיוני בין המתחם הבוהק של הרבנית, לבין ערמות הבלאגן שהסתירו את אפרים גלוסמן. "מבחינתי אתה יכול ללכת", אמרתי לו.

הוא לא הודה לי, לא התייחס אלי בכלל, פשוט הניח את המקלף ואת תפוח האדמה על השולחן, התיר את המגבת שגלוסמן קשר לו על המותן, הניח אותה על משענת הכיסא, פנה אל עבר הדלת והלך.

גלוסמן היה כל כך עסוק, שלא שם לב בכלל שסטיבן נעלם, הוא התעסק סביב סירי ענק מהבילים שניחוחות מופלאים עלו מהם, עכשיו, כשהרבנית השתתקה מעט, שמתי לב לעובדה שהוא לא מפסיק לשיר תוך כדי עבודה, לא שירים של ממש, אלא יותר "בום בום" מלווים בקולות רקע ואפקטים. מדי פעם הוא שלח כף אל תוך אחד הסירים, והוציא דוגמא רותחת לטעימה.

כשהוא טעם השתנה מראה פניו, עיניו הגדולות נפערו לרווחה והתגלגלו לכל הכיוונים, מספר מצמוצים קצוב ואחריהם אנחה ממושכת. לעיתים הוא דווקא עצם את עיניו בחזקה, ולחיייו התכווצו לכיוון עיניו במין חיוך מעוות.

כשטעמו של התבשיל מצא חן בלשונו, הוא הוציא את הכף מפיו, הניף אותה באוויר והכריז: "לקר!" כשהוא מושך את הלמד בסלסול ארוך, ואילו את הריש הוא מבליע במין הגייה ירושלמית – חסידית.

חזרתי אל שולחן העבודה, פתאום השתרר שקט מוחלט במטבח, ורק קולות חיתוך שקשוק וערבוב נשמעו בחלל. בעודי חותך את הבצל השבעים שלי, נזכרתי ב'תערוכות' שהייתי עורך בילדותי.

כל סעודה בשבת הייתה נפתחת ב'תערוכה', הבסיס לתערוכה היה פרוסת החלה שקיבלתי, וליתר ביטחון הייתי מבקש עוד שתיים. על הפרושה הראשונה הייתי מסדר פרוסות געפילטע פיש, על מצע מיונז, ומעל כל פרוסת דג הייתי עורם תלולית קטנה של חריין, חזרת.

התערוכה השניה הייתה של מיונז ומלפפון חמוץ. שלישית של זיתים ממולאים במטבוחה על מצע של חומוס. הכל מסודר למופת, כמו חיילים על מגרש מסדרים. לעיתים הייתי מגוון בתערוכות שלי, את החומוס החליף סלט חצילים, את המטבוחה החליף סלט ערבי, לא משנה מה היו המרכיבים, תערוכה היתה תמיד.

לא אני הייתי זה שקרא לזה 'תערוכה', אחים שלי או אחיות שלי כינו את זה בשם הזה, אולי הייתי אמור להיעלב, אבל מכיוון שהשם הלם את הטקס למופת, החלטתי גם אני להשתמש בכינוי הזה, בלי לחוש תחושת עלבון או מרמור.

התערוכות היו הפתיח שלי לעולם הקולינארי, הפעם הראשונה ששילבתי מצרכים שונים לכדי 'מתכון' הייתה איש שם בסעודות השבת. ומשם התחלתי את הניסיונות שלי. כריך חמאה וסחוג היה הלהיט הלוהט הראשון שלי, ואחריו באו האבוקדו עם חמאת הבוטנים, מעדני יוגורט-פצפוצי אורז-ריבה-פירות יבשים-אגוזים-בננות, נכנסו לתפריט היום יומי שלי. לא יכלתי לאכול אוכל מבושל בלי להוסיף לו איזה משהו משלי. אפילו דברים קטנים כמו תוספת חמאה לתירס, או רוטב תבלינים מיוחד שהמצאתי, נמהל במים רותחים וניצוק על פתייתים.

אבל בבית שלי לא בישלתי דבר, אולי חביתה, משום מה לא הרשו לבנים להיכנס אל המטבח ולבשל. אולי גם לבנות לא הרשו, אבל הן כן הסתובבו סביב הסירים וערבבו דברים, ואני לא יכלתי לגעת. הטוסטר אובן היה לרשות כולם, ושם הייתי מנסה את הניסויים שלי. כובל סרדינים ברצועות מלאווח, מוסיף עגבניות ואופה, אחד הטוסטים המוזרים שהכנתי כלל שוקולד ובצל מסוכר.

מוזר שהרבנית לא העירה לי דבר על החיתוך, כי הוא לא היה כל כך מושלם, אני בטוח בזה. כעת היא עבדה בהידוק שפתיים, במרץ ובעוצמה פילטה במקצוענות חזות עוף, חובטת אותם לשניצלים באמצעות קרש חיתוך עם ידית. שתי חבטות והם הפוכים לשניצל דק ואחיד.

גלוסמן הפעיל את מעבד המזון, והרעש החריש אוזנים, וכדי להוסיף על הרעש הוא התחיל שוב לשיר את ה'בים בום בום' שלו.

ואז הרבנית התחילה לדבר.

"מתנת החתונה החשובה ביותר שקיבלתי, היתה מתנה מחמי, האדמור מסלאוויטא זצ"ל והיא היתה קופסת טבק קטנה, בתוכה היה מגולגל פתק קטן", התחילה לספר, "את הפתק שמרתי למשך כל החיים בסוד גמור, כי אם מישהו היה יודע מזה, לא הייתי מצליחה להקים את המשפחה שהקמתי, לא הייתי מגיעה לשום מקום..". מעבד המזון הפסיק את פעולתו, והרבנית השתתקה.

מספר דקות מתוחות חלפו, היא המשיכה לעבוד בדממה, עד שאפרים הפעיל שוב את מעבד המזון שלו.

"מה היה כתוב בפתק", ניצלתי את ההזדמנות כדי לשאול.

פרק כז.

הרבנית קטעה באחת את החבטה, וקרש החיתוך נחת בעדינות על חזה העוף שניצל מריסוק איברים.

"סליחה?" היא שאלה בתדהמה, "נראה לך שאני אספק לך מידע על דברים כל כך פרטיים?! אני בהלם מהשאלה שלך, חשבתי שאתה בחור עם קצת יותר טקט, אם הייתי יודעת שתבאו ככה לתחקר אותי, הייתי מעדיפה להישאר באשקלון ולסבול בשקט עם כל המחלוקת והבלאגן", הכריזה בקול חנוק והרימה את הקרש כדי לחבוט שנית בחזה העוף.

"אא..אההמ..אני לא, אני לא התכוונתי..." חזר אלי הגמגום הקל שהיה תוקף אותי בעבר בכל פעם שנאלצתי לתת תשובה לדמות סמכותית, המנהל, המורה, המפקח.

"אין לך טיפת טקט!" קטעה אותי בזיפה, חובטת בעוצמה בשניצל שעל גבי השולחן, שנעשה דקיק כמו דף נייר. "לא שואלים כאלה שאלות בחיים!" הכריזה, "וגם, בלי קשר, אני מתחרטת על מה שאמרתי, לא באמת הייתי נשאר באשקלון, זה סותר את מה שהרבי הורה לי ב... במה שדיברתי עליו", נדמה לי שהיא כמעט פלטה שוב מידע בנושא הפתק, אך התחרטה עליו ברגע האחרון.

"אמרתי לי כבר הרבה פעמים בחיים שאין לי טקט, אני כבר רגיל", אמרתי בטון נעלב, "ככה שזה לא כל כך מעליב אותי, ואל תרגישי צורך להתנצל".

"אני ממש מתנצלת", אמרה הרבנית, "דיברתי מתוך סערת רגשות, תבין אותי, אני אף פעם לא דיברתי על הפתק, ואני לא יודעת מה גרם לי היום לפלוט על זה משהו, אני ממש לא מבינה".

"זה בסדר, ממש אין צורך שתתנצלי", העמקתי את סחיטת ההתנצלות, למרות שהייתי מודע לחלוטין לעובדה שאני סוחט אותה, לא הרגשתי עם זה רע. אחרי כל כך הרבה תהפוכות בימים כל כך קצרים, הנפש תבעה את שלה, חיזוקים חיוביים, התנצלויות, תשומת לב, והעצמה, היוו בשבילי משבי רוח קצרים בתוך הלחץ הגדול של המרוץ המוזר שבו הייתי שרוי. הפוזה שעטיתי על עצמי בימי בישיבה, התקלפה כמעט לגמרי, הייתי חשוף יותר, פגיע יותר, וגיליתי את הרגשות שלי בצורה חופשית בהרבה.

"אם זה מה שאתה רוצה, אני אקח את ההתנצלות שלי בחזרה", הודיעה הרבנית, "אני לא אוהבת לצער אף יהודי, למרות שלפעמים אני נוטה לומר בחופשיות רבה מדי את הביקורת שלי על אנשים", היא הנמיכה מעט את הקול, כמעט לחשה, "האנשים הקרובים אלי, סובלים מזה יותר מכולם, ככה זה בכל בעיה שיש לבן אדם, לפעמים זה נראה לו שהוא הסובל העיקרי, וכולם צריכים להתחשב בו, אבל אם מסתכלים על צד האמת, הסובלים האמיתיים אלה הסובבים את הבן אדם. לא שצריך להגיד את זה לסובל, אבל אם הסובל הגיע לבד למסקנה הזאת, הוא צריך להתנהג בהתאם".

"איך מתנהגים בהתאם?"

"להתנהג בהתאם זה כמו ששומעים את זה 'בהתאם', בהתאמה", הסבירה הרבנית, "כל אחד צריך להתאים את ההתנהגות שלו לסביבה, לפי הבעיה שלו. אני שומעת הרבה תלונות מאנשים: אדם על אשתו, אשה על בעלה, על חברתה, על סביבתה, ובכל פעם אני צריכה לתת עצה אחרת, לפי הבעיה שיש לאדם – כך הוא צריך לקבל פתרון מתאים", הרבנית, כך קלטתי, אהבה להשתמש בדוגמאות ובהקדמות, "כך גם במקרה שבן אדם מקרין את הבעיה שלו על סביבתו, לפי הבעיה הוא צריך למצוא לו פיתרון, לפי מה שהוא גורם סבל לסביבה, הוא צריך ליצור מצבים שבהם ההפרעה שלו לא גורמת נזק לסובבים, לא מצערת אותם, ולא גורמת להם לרגשות אשם לא רצויים".

חששתי רגע לפני שאמרתי את המשפט הבא, אבל בסופו של דבר הוא התפרץ החוצה באימפולסיביות: "אז כשחטתי ממך הרגע את ההתנצלות, בעצם הקרנתי עליך את הפגיעות שלי?" שאלתי, וחשתי את הסומק עולה לאוזניים, מחמם את התנוכים, מאדים את הלחיים.

הרבנית הסתכלה עלי לרגע, במבט מעט חשדני.

"לא שמתי לב שחטת התנצלות", אמרה בנחת, ועשתה אתנחתא קצרה, אולי כדי להפריד בין המשפטים, ואולי לתת למשפט הראשון להדהד בחלל המוח שלי, ששקוע מדי בעצמו, "אם באמת סחטת ממני התנצלות, זה אומר שאתה מקרין את הפגיעות שלך על הסביבה, וזה דבר שאפשר לטפל בו, אבל צריך מעט מיומנות והרבה רצון מצידך".

"איך מטפלים בזה?" שאלתי.

"אני לא עומדת להסביר את זה על השולחן הזה עם השניצלים", אמרה הרבנית, "זה קצת יותר מורכב ממה שאתה חושב, וחוץ מזה, שהרבי הדריך אותי לא לפתוח בכלל בנושא של טיפול במשהו, לפני שהבן אדם בעצמו בא וקובע לכך פגישה, ועוד דבר, אני בכלל לא מטפלת בגברים, כך שכל הדיבור הזה הוא מיותר לחלוטין, מה שאתה צריך לעשות פה, זה לעבוד, תקצוץ את הסלרי כך שלא יהיו שערות כאלה בין החלקים", הורתה לי, והתבצרה בשתיקתה.

וכאילו מישהו תיזמן את הכניסה שלו, סטיבן נכנס בריצה לתוך החדר ומיד התחיל לדבר.

"ראיתי בחוץ את שני החתולים שנולדו לפני שנה, שלושה ימים, ושעתיים, אחד מהם נולד עם שער ג'ינג'י, והשני נולד מנומר שחור ולבן, ובגלל שהוא נתקע בגדר הוא קיבל צלקת באורך 12 סנטימטר, אבל הוא התרפא כבר".

"יפה סטיבן", הפטרתי, "מה עוד חדש בחוץ?" שאלתי.

"מחפשים את חצבאני", הוא אמר, "אף אחד לא יודע לאן הוא נעלם".

"חצבאני נעלם?" שאלתי בתדהמה, "לאן הוא יכול להיעלם?"

"אפשר להיעלם להרבה מקומות", אמר סטיבן, "אבל בגלל שראו אותו במצלמות, יודעים שהוא לא בתלתן, הוא עזב את תלתן ונעלם".

"אתה בטוח במה שאתה מדבר?" שאלתי את סטיבן, "זה לא יכול להיות, לא ראיתי בחוץ שום תכונה, שום חיפושים".

"לפי המצלמות", אמר סטיבן, "חצבאני יצא לפנות בוקר, רק שהתורן שישב בחדר הבקרה, הוטעה על ידי פעולת הסחה שביצע מישהו מהחוסים בשער הקדמי, שניסה לחצות את השער החוצה, הקפיצו אליו צוות, ובינתיים חצבאני ברח דרך היער שמאחורי הבתים העצובים".

"אז איך גילו שהוא נעלם?" שאלתי את סטיבן, "הרי אמרת שהתורן לא שם לב".

"החוסה שהשתולל מול השער, היה מסומם בתרופה שיש אותה רק אצל מישהו אחד בתלתן, אצל חצבאני", הסביר סטיבן, "פרופסור שליבוץ גילה את זה בבדיקות הדם שלו, וגם לפי תופעות הלוואי שהיו לאיש, שכשהתעורר ולא זכר דבר מכל הסיפור".

"למה שחצבאני ייעלם פתאום?" שאלתי את סטיבן.

"זה מה שאנחנו שואלים?" שמעתי את קולו של פרופסור שליבוביץ, "לא ערכנו חיפושים, כי לא רצינו שמישהו שידע משהו ישבש את החקירה"

"אה, שלום פרופסור", אמרתי לשליבוביץ, "אז איך סטיבן יודע מהעניין".

"אני יודע כי הייתי בחמ"ל", התנדב סטיבן לענות, "הם לא שמו לב שנכנסתי, ולכן הם דיברו לידי בקול".

"טעות שלנו בביטחון שדה", אמר שליבוביץ והרכין את ראשו.

"טעות או לא טעות", אמרתי לשליבוביץ, "אבל הרגע עלה בי רעיון, בוא איתי החוצה רגע", הזמנתי אותו לצאת, וסטיבן יצא בעקבותנו

"אשמח מאוד לשמוע את הרעיון שלך, כי אנחנו אובדי עצות", אמר שליבוביץ, וגרם לי להעריך את הכנות שלו.

"בוא נסע לבית של חצבאני, ונראה מה הוא לקח איתו לדרך, לפי זה נוכל לדעת לאן הוא הלך ולמה", אמרתי, סימנתי לו להתקרב אלי ולחשתי באזנו, "סטיבן היה פעם בבית של חצבאני?" שאלתי.

"מה השאלה", ענה שליבוביץ בלחישה, "סטיבן כמעט חי שם, אני מבין את הרעיון שלך, רעיון לא רע" הוא אמר, "בואו!" סימן לי ולסטיבן, ושלושתנו עלינו לג'יפ הנוצץ שלו, והוא יצא לדרך בדהרה לכיוון הבית של חצבאני.

שליבוביץ לא ביזבז את הזמן, תוך כדי נסיעה הוא הזמין את קבדה, גרשון והרב דולמן שימתינו לו ליד הבית של חצבאני.

כשהגענו, קבדה כבר ישב בכסא הנצרים הישן שבסוכת הגפנים, והסובארו של גרשון נעצרה בחריקה, וגרשון והרב דולמן ירדו ממנה ופסעו לעבר הבית.

שליבוביץ שלף צרור מפתחות גדול מתא הכפפות של הג'יפ, וסטיבן הצביע לו על מפתח מסויים מתוכו. הוא ניגש אל הדלת ונעץ את המפתח בחור המנעול, סיבוב אחד, סיבוב שני, והדלת נפתחה בחריקה קלה.

"אור", אמר קבדה, וסטיבן ניגש אל ערימת ארגזים, עקף אותה במיומנות, שלח את ידו בתנועה מפותלת, והדליק את האור.

המבוך החשוך קיבל פתאום צורה, הערימות המוכרות ניצבו בכל הבית, באותו סדר השמור רק לבעליו, חסרונו של חצבאני ניכר בכל פינה, בקולו הגרוני, ברעמתו הלבנה, בריח המאכלים ההרריים שהיה מכין.

"סטיבן!" פקד שליבוביץ.

"כן פרופסור!" ענה סטיבן ונמתח לדום.

"לא צריך את כל הטקסים האלה", נזף שליבוביץ, "תעבור עכשיו על כל הבית, ותראה מה בדיוק חסר כאן, מובן?"

"מובן", אמר סטיבן, ויצא מיד לדרך.

היה מרתק לעקוב אחריו, היו ערימות שזכו מצידו למבט חטוף, והיו כאלה שהוא התעכב עליהן לזמן רב יותר. הייתי יכול לעמוד שם למשך שעות, אלמלא ידו של הרב דולמן היתה נחה על כתפי, ובידי השניה

היה מונח משלוח מנות עטוף בשקית ניילון מרשרשת. זיהיתי מיד את משלוח המנות שאמי היתה שולחת לכל השכנים, משלוח פשוט וביתי: שקית ניילון מרשרשת, מעוטרת בסרט מתנה זהוב, בתוכו היה סלט פסטה עם מיוזד ואפונה, סלט תירס עם פטריות, ג'לי תות שעל חלקו העליון מצוייר בקצפת חיוך. ובקבוק קולה קטן העניק לכל ערימת הסלטים שיווי משקל.

"תודה רבה", עניתי לרב דולמן והסתובבתי לעברו, "איך קיבלת את זה?" שאלתי.

"ביקרתי אתמול אצל ההורים שלך", ענה הרב דולמן, "הם מתגעגעים אליך".

"באמת?" שאלתי.

"באמת", ענה הרב דולמן, "אני יודע שאתה לא באמת מאמין בזה, אבל מהניסיון שלי, ויש לי טיפה ניסיון, אני מאמין להם".

"יופיי", עניתי, "זה באמת משמח אותי". שתקתי לרגע וחשבתי מה לומר, אבל לא הצלחתי להוציא מפי את מה שחשבתי לומר, אז ליהגתי בנושא משלוח המנות, "וואו, זה מדהים כמה אפשר להביא לכאן את הבית שלי דרך משלוח המנות".

"זה עושה לך טוב?" שאל הרב דולמן.

"כן ולא", עניתי, "מצד אחד זה מזכיר לי דברים מעצבנים, כמו למשל הזכרון של כל המדרגות שטיפסתי עם משלוחי המנות הללו, באיזה אלף בניינים בשכונה. אמא שלי היתה מביאה משלוח מנות לכל מיני אנשים שלא הכרתי, אבל הם היו אצלה משום מה ברשימה. הם מצידם חיכו לכך מאוד, ואפילו החזירו משלוח מנות משלהם. תמיד אהבתי את הדרך חזור, יותר מדרך הלך, כי בדרך הלך הייתי נסחב עם שקיות הניילון המרשרשות הללו, הכל-כך פשוטות, שנכון שהם הכילו סלטים מאוד טעימים, והפנים של המקבלים העידו על כך שהם שמחים בהם מאוד, אבל האריזה הלא כל כך אסתטית שלהם, גרמה לי למבוכה. לעומת זאת, לחזור עם משלוחי המנות שנתנו המקבלים, היה לי יותר קל. גם כי לא הרגשתי איתם שום הזדהות, וגם כי הם היו ארוזים בעטיפה נוצצת, עם צלופן בוהק, למרות שהם הכילו רק חבילת ופלים עבשה ויין פטישים באריזה מוקטנת".

"איזה תיאור מעניין", הצטחק הרב דולמן, "ולמה זה כן עושה לך טוב?" שאל.

"כי למרות הכל, יש בזה איזה משהו שאני אוהב, ואולי כנער צעיר היה לי קשה לחיות איתו, אבל דווקא חוסר האסתטיות החיצוני הזה, לימד על עושר פנימי גדול יותר, ועל סדר עדיפויות נכון יותר בחיים, אני לא יודע, אולי", אמרתי.

"אני מודה שאני מזדהה יותר עם החלק החיובי", אמר הרב דולמן, "וזוה מעניין, כי למרות ההזדהות שלך עם אסתטיקה ויזואלית, יש בך פן שדווקא מתחבר עם אסתטיקה פנימית, פחות נוצצת, עמוקה הרבה יותר, שמתחבאת בין משיכות מכחול גסות ואמיצות, ולא נמצאת כלל באסתטיקה הראליסטית, המקובלת, המובנת מאליה".

"הבנתי בערך", גיחכתי, "אז לאיזה חלק אתה מאמין יותר?"

"לאיזה חלק אתה מאמין יותר?" ענה לי בשאלה, והשאיר אותי בוהה באוויר, מגשש אחרי תשובה הולמת.

"אני מאמין לחלק האמיתי שלי", עניתי תשובה דיפלומטית, "ואני אבין אותו כנראה רק כשאתבגר יותר, כי כרגע אני לא מבין כלום מעצמי".

"שטויות", ענה הרב דולמן, "אתה מבין מצויין, אתה רק עוטף את זה בכל מיני הגנות רגשיות, שאתה חושב שהן שומרות עליך, יש לך כבר עכשיו את כל הכלים להכיר את עצמך, אתה רק צריך קצת להתנקות מההגנות המזוייפות שלך, וזה בעצם מה שאנחנו עושים בימים האחרונים".

"אז אנחנו כרגע בעצם במסגרת של טיפול?" זקפתי גבה לעבר הרב דולמן. "לא אמרת לי כזה דבר, ואם אני לא טועה, זה גם נוגד את הכללים".

"לא", ענה הרב דולמן, "בדיעבד אתה עובר תהליכים דמויי טיפול, וכל עוד זה עובר חלק, אני לא מתכוון לעצור אותם, ההתקדמות שלך מורגשת על ידי, אתה אולי תרגיש אותה רק בהמשך, לאחר שתגיע למודעות עצמית גבוהה יותר", סיים הרב דולמן, "הנה סטיבן יוצא, בוא נשמע מה הוא אומר".

"חסרים רק מעט דברים!" הכריז סטיבן מתוך הפתח, ויצא לעברנו, כשהוא מדקלם מתוך הזיכרון שלו: "גרביים, מגבת, מכנסיים, דבק נייר, חבילת בלונים..".

"חבילת בלונים?" שאל שליבוביץ, "מעניין מה הוא רוצה לעשות עם זה..". מילמל, "תמשיך סטיבן!" הורה לו.

"מברשת שיניים, מספרים, מסרק, חולצה, מעיל..".

"איזה מעיל?" שאל שליבוביץ, ורשם בפנקס את שאר החפצים.

"מעיל חום ארוך עם שלושה כפתורים מקדימה, וחגורה שחורה", אמר סטיבן והמשיך, "צעפיף, מחבת, לחם אחד...". הוא מנה פרטים רבים שימושיים, ובסופו של דבר הוא הודיע שאת כל הדברים הוא לקח ככל הנראה בתוך מזוודת מסעות ישנה בצבע חום.

"הוא לקח רק מזוודה?" שאל גרשון.

"מה פתאום", אמר סטיבן, "הוא לקח גם תיק גב לבן, כי במזוודה אין מקום ליותר ממה שאמרת. נראה לי שהוא לקח בתיק הגב שלו את המפה של אבא-סאווה, היא היתה מגולגלת בתוך קופסא של וויסקי מסוג 'גלאנפדיש' ושניהם לא פה, והבוקר הם היו פה".

"אוקי", המשיך שליבוביץ, "ומה עוד?"

"את הספר הוא לקח", ענה סטיבן, "נראה לי שזהו זה".

"את איזה ספר הוא לקח?", מצחו של שליבוביץ התקמט ועיניו הצטמצמו.

"הספר העבה", ענה סטיבן, "שהיתה בו מילה משונה 'סלאוויטא', היום ראיתי אותה בפעם הראשונה...".

"סלאוויטא???" צעקו שליבוביץ, דולמן, גרשון, קבדה, ואני, בעת ובעונה אחת. סטיבן נרתע מעט לאחור, ואטם את אזניו בשתי ידיו.

"מסכת גיטין?!" שאל גרשון.

"ספר ישן?!" וידא קבדה.

"עם חותמת 'שפיר'ס' בדיו כחול?!" חקר שליבוביץ.

סטיבן לא ענה, הוא רק הנהן שוב ושוב לחיוב.

"הספר שלך", הפטיר הרב דולמן, "איך הוא השיג אותו?" לחש לשליבוביץ.

"אני הבאתי לו את זה", אמר סטיבן, ושוב נדלק בו ניצוץ הגאווה המעושה שהבחנתי בו בשיחתנו הקודמת.

"איך?" חקר אותו שליבוביץ, "ספר לי בדיוק מאיפה לקחת את זה".

"אני אספר לך", אמר סטיבן, "הייתי אתמול בבוקר אצל חצבאני, והסתכלתי בחלון, אמרתי לו שגרשון הביא שני אנשים לתלתן, ונחמיה ליווה אותם למשרד שלו, אז הוא אמר לי ללכת לראות מי הם, ולספר לו למה הם הגיעו. הלכתי לשם וראיתי שנחמיה מדבר איתם, והוא ביקש מהם להישאר במשרד שלו עד ששליבוביץ יגיע ויאסוף את הספר".

"מאיפה הגיע אליהם הספר?" שאל שליבוביץ.

"הספר הגיע ממני", ענה גרשון, "אני הבאתי אותו לתלתן כשהבאתי את עומר ויוסי, וביקשתי מנחמיה שישמור עליו עד שאתה תגיע לאסוף אותו, ובתוך כל המהומה, שכחתי לומר לך לגשת אליהם ולקחת את הספר, זאת אשמתי".

"אני לא מחפש אשמים", אמר שליבוביץ, "תמשיך סטיבן!"

"נחמיה אמר להם שאסור להביא את הספר לאף אחד חוץ משליבוביץ, ואת זה אמרתי לחצבאני. אז חצבאני אמר לי ללכת אליהם, לומר להם: 'שלום, קוראים לי שליבוביץ, ובאתי לקחת את הספר', ואז לקחת את הספר ולהביא לו אותו, וזה מה שעשיתי. הלכתי אליהם, אמרתי להם שקוראים לי שליבוביץ, ובאתי לקחת את הספר".

"הם נתנו לך אותו?" שאל גרשון.

"הם התווכחו ביניהם", ענה סטיבן, "יוסי אמר שזה לא יכול להיות שאני כזה נמוך, ועומר רב איתו ואמר שהוא אומר שטויות, והוא לא יודע על מה הוא מדבר. בסוף הם רבו מכות, ועומר ניצח ונתן לי את הספר, ואני הלכתי והבאתי אותו לחצבאני, וזהו". סיים סטיבן.

"כל כך פשוט, כל כך מטומטם", מילמל שליבוביץ, "מי היה מאמין שאחרי כל כך הרבה השקעה באנשים, אנחנו נופלים על צוות של מטומטמים מקצועיים, זה פשוט בלתי נתפס".

"לדעתי זה היה צפוי", אמר דולמן, "אני מאמין שטמטום הוא חלק בלתי נפרד מכל החיים שלנו. אנחנו עושים טעויות ומשלמים עליהן, רק בגלל שאנחנו אנושיים, ורק בגלל שאנחנו אנושיים, אנחנו מצליחים לעשות דברים גדולים".

"אתה צודק", אמר שליבוביץ, "אני עדיין בטראומה, והיא תימשך עד שאני אצליח לעלות על עקבותיו של הספר".

"גם אני", אמר גרשון, "למרות שאנחנו לא תולים את האשמים במרכז תלתן, אני עדיין תולה בי את האשמה, ואני אעשה כל מאמץ לאתר את חצבאני, להביא את הספר חזרה ליואל, שהרי הוא ניתן לו במתנה על ידי האדמו"ר, ובנוסף, אני אקדיש זמן להבין מה גרם לחצבאני לקחת את הספר ולהיעלם".

קבדה שעמד עד עכשיו בשקט, כמו התעורר לפתע לחיים.

"דקלי מדווח מהמסוק שהוא מזהה גופה בשדות של כפר יועז", דיווח קבדה ולחש לתוך האוזניים שלו, "דרושים סימנים מזהים נוספים".

קבדה האזין בדממה למכשיר הקשר, "רות, עבור" הוא הודיע, וניתק את השיחה.

"נו, יש פרטים?" שאל גרשון.

"כן," ענה קבדה, "ללא ספק – אלו הפרטים: מעיל חום ארוך, רעמת שיער לבנה, מזוודה.."

"חצבאני", קבע שליבוֹביץ.

פרק כח.

"כפר יועז", אמר הרב דולמן, מלטף את זקנו ומגשש בכיס חליפתו אחר המקטרת.

שליבוֹביץ התעשת במהירות, "צא מפה סטיבן!" הוא פקד בעודו סוקר את פני כל הנוכחים, חשתי שהוא מתלבט האם להתיר לי להישאר או לא, וחרדת הדחייה שלי התעוררה באחת.

"שאצא?" שאלתי את שליבוֹביץ.

"לא", אמר גרשון, מבלי להמתין לתשובתו של שליבוֹביץ, גם בלי שחייך או קרץ לעברי, יכלתי לחוץ את החיך נלחץ אל תוכי מעבר לפנים החתומות שלו.

"דבר ראשון שאנחנו צריכים זה עוד מידע", התחיל שליבוֹביץ לנתח את המצב, "ולך יואל, חשוב שאספר פרט חשוב על חצבאני."

הוא שתק לרגע, העביר את ידו על ראשו הקירח, והתחיל לדבר.

"חצבאני לא נמצא כאן כי הוא זקן חביב ומטורף למחצה שהחלטנו לספח אותו בכדי שיעניק לנו בידור. כל מי שנמצא כאן בתלתן יודע דברים שאי אפשר לפרסם, יש כאלה שיותר ויש כאלה שפחות, אבל אני מקווה שזה ברור לך שזה לא פנסיון לקשישים אלא מוסד סודי לחלוטין, שאסור להזכיר את שמו ומיקומו אפילו ברמז."

"אתה רומז למשהו?" שאלתי.

"לא רומז אלא מדגיש, חזור והדגש" ענה הפרופסור, "אסור לדבר על תלתן עם אף אחד, זה פשוט אבל קשה ובזה אסיים את ההדגשה" אמר שליבוֹביץ. "חצבאני הוא אחד האנשים שידועים הכי הרבה על הפעילות של הארגון, למעשה הוא היה ראש מדור תרשישים של הארגון. אנליסט גאוני שכתב לנו את רוב האסטרטגיות למבצעים שלנו, בארץ ומעבר לים."

"שערי שמים", הזכיר גרשון, "חסדי יוכבד, אבירי האימה, שלג מתוק, ואולי אפילו תבואת שיגעון, אם כי אני לא זוכר.."

"מה זה כל השמות הללו?" שאלתי.

"שמות של מבצעים מוצלחים שלא הותרו לפרסום, שעל הצלחתם אחראי חצבאני, וזה רק על קצה המזלג", אמר שליבוֹביץ, "חצבאני היה המוח של הארגון, עד שבשלב מסוים נמחק לו המוח."

"איבד את הזיכרון?"

"זה רק ביטוי", אמר הפרופסור, "הוא עבר אירוע מוחי שגרם לו לכמה תופעות לוואי קשות, בין השאר זה הרחיב לו את האגרנות הכפייתית, ועוד כמה מוזרויות שבוודאי נחשפת אליהן. הנזק שנגרם לנו התבטא בעיקר ברצון עז לשים את ידיו על מסמכים, במקום לנתח אותם הוא היה מחביא אותם במקומות מסתור שונים ומשונים. ובסופו של דבר היינו חייבים לפטר אותו מן השירות ולהביא אותו לכאן."

"אני מתאר לעצמי שכל התהליך הזה פגע בו", שיערתי בקול, "איך הוא התמודד עם זה?"

"הוא לא הפסיק לרגע לעבוד אצלנו", הרגיע שליבוביץ, "אבל במחלקה אחרת, מיוחדת שהקים אותה לא אחר מאחד העמיתים במחלקה שלו, אשר מאושפז כאן היום במצב נפשי קשה, אבל במודעות גבוהה מאוד לסביבה. הוא שיתף איתנו פעולה, והקים עבור חצבאני מחלקה מיוחדת שנקראה "מחלקת דיסאינפורמציה". וכך שליבוביץ המשיך להכין תחקירים מזוייפים על מבצעים מזוייפים, והחומר שלו, אני מוכרח לציין, שימוש אותנו רבות מאוד..."

"רגע אחד.. קטעתי אותו, "הסיפור על הילדות שלו, כל הסיפור על דרבנט ואבא-סאווא, היה או לא היה?"

"לא יודע", ענה שליבוביץ בכנות, "בקשר לחצבאני, מעולם לא יכלתי לדעת אם הוא דובר אמת, או ממציא את הכל תוך כדי".

"אבל הארגז, והכובע, דברים ישנים מדרבנט.."

"ייתכן מאוד", קטע אותי שליבוביץ, "אבל חצבאני הוא כישרון גדול בלאלתר ברגע, הוא לוקח חפץ סתמי ויכול להלביש עליו סיפור שלם, עגול, יפה. מבלי לאמץ את המוח יותר מדי".

"אי אפשר לגמרי להאמין", אמר הרב דולמן, מחזק את דבריו של שליבוביץ, "אבל גם אי אפשר לשלול לחלוטין, אני באופן אישי נוטה להאמין לו, ואין לי סיבה לוגית לחשוב כך, אולי אני סתם תמים".

"יש לזה משמעות", אמרתי.

"מהי?" שאל שליבוביץ.

"חצבאני לקח איתו את המפה של אבא-סאווא, כלומר, הוא תיכנן מסלול שאמור איה שהוא לעבור בדגסטאן", אמרתי, ולאחר מחשבה קצרה הוספתי, "או שזה רק חלק מתרגיל ההטעיה שלו".

"אתה מדבר טוב", החמיא לי שליבוביץ, "קבדה, תן עדכון מדקלי", ביקש.

"בינתיים אין עדכון", אמר קבדה, "רגע.. שקט לרגע", הוא מלמל והתרכז במה שנאמר לו באוזניה.

כל העומדים בחדר השתקו, שליבוביץ הוציא מתוך תיק הצד שלו אוזניה, והצמיד אותה אל אזנו. הרב דולמן התעסק עם המקטרת, וגרשון עיין באפליקציית מפות מורכבת שהופיע בטאבלט שלו.

"דקלי מדווח שהגופה זזה, צוות רכוב ממשל"ב יצא אל השדה, ובעוד דקה או שתיים הם יגיעו אל הנ.צ."

"מעניין", אמר שליבוביץ, "אם זה מה שאני חושב עליו, אז כדאי שאצור קשר עם משל"ב שפלה דרומית".

"אתה לגמרי צודק", הנהן גרשון. "תראה פה", הוא הצביע על נקודה במפה, "יש כאן הרבה שטח מת לתצפית אווירית, יער ממש סבוך, פה יכול להיות רכב מוסלק, וכאן במנהרה מתחת לכביש יש נתיב מילוט לרכב שטח, ונקודת השתלבות יכולה להערכתי להיות בכל התוואי הזה, מכאן", הצביע על מעין

דרך עפר שהתפתלה לאורך הציר הראשי, "עד לקטע הזה, שזה קטע של שלושה קילומטרים, קטע מספיק ארוך בשביל להשתלב בקלות בתנועה".

"הגיוני לחלוטין", אמר שליבוֹבִיץ, "אני משאיר לך את הניהול של המסלול, תתחבר עם משל"ב שפלה דרומית, ותעדכן בכל התפתחות".

"מה זה משל"ב?" שאלתי בלחישה, לא רציתי להפריע להם בניחוח המודיעין.

"מרכז שליטה ובקרה", ענה הרב דולמן בשקט.

"אתם חושדים שהגופה בשדה זאת לא הגופה של חצבאני?" שאלתי.

"לא חושדים", אמר קבדה, "יודעים. ברגע שהצוות הרכוב התקרב לאזור, זרם האוויר שנוצר מתנועת הטרקטורון גרם לגופה להתעופף באוויר, דיווח מהרגע מדקלי", סיפר קבדה.

"הבלונים", אמר גרשון, "צדקת, פרופסור".

"כן", הוסיף קבדה, "רק כדי לסגור את העדכון, אני אציין שמדובר במעיל ובגדים מלאים בבלונים, שאל הבלון ששימש ל'ראש' הודבקו קווצות שיער אמיתיות מהראש של חצבאני, ככל הנראה הוא הסתפר במקום".

"לא ברור לי למה הוא זייף גופה מבלונים, ולא שם משהו כבד שיחזיק את הגופה על הקרקע", שאלתי את שליבוֹבִיץ.

"להערכתך הוא רצה לתת לגופה נפח של גופה טרייה, לא שטוחה על הקרקע כמו גופה רקובה או משהו כזה. או שהוא רצה שהיא תזוז, כדי שיחשבו שהוא עדיין בחיים, ויבזבזו זמן על שליחת אמבולנס וחילוץ. מה שנראה לי", הוסיף שליבוֹבִיץ, "שהוא לא רצה לשאת עליו משקל כבד מדי, אחרי הכל הוא בן אדם בן 70 פלוס, ורק הספר הזה שוקל איזה 3 קילו.."

"נראה לי שמיצינו כאן", אמר גרשון, "אני מוכן ליציאה".

"נצא", הסכים הפרופסור וצעד לעבר הדלת.

כולם יצאו מן הבית, אני נשארתי לבדי, עומד בתוך סבך החפצים. הבטתי לעבר הכורסא שממול האח, הכורסא בה מצאתי מפלט בליל הקרה, היא נראתה קרה ודהויה, הקסם של האיש המרתק הזה התפוגג מול עיני, חשתי תחושת בגידה צורבת על כך שהוא נטל איתו את הספר, הזיכרון שהוריש לי הרבי מסלאוויטא, האיש שמפגש קצרצר עימו הותיר עלי רושם כה עז.

"יואל?" שמעתי את הרב דולמן מחפש אותי בחוץ. התנתקתי מהזכרונות ומהרגשות שריפוד הקטיפה הדהוי של הספה הציף בתוכי, וצעדתי לעבר הדלת.

רגע לפני שיצאתי מן הבית נעצרתי. האור בבית נותר דלוק, ורציתי לכבות אותו.

חיסכון בחשמל תמיד היה צד חזק אצלי, מאז שהייתי ילד קטן הייתי נוהג לכבות את כל האורות בבית, לוקח כיסא ומוריד את כל המתגים, כולל האור הקטן במסדרון. בבית שלי חסכו בחשמל, הדירה של הורי הייתה מוארת באור טבעי, בזכות חלונות גדולים בחזית. אך אני אהבתי דווקא את הרגעים של החושך החלקי. עשרים דקות אחרי השקיעה, כשעדיין נכנס מעט מאור הדמדומים אל הסלון, משתקף בפורמייקה הסדוקה של השולחן, נתקל בפרחים המלאכותיים שעל מייבש הכביסה. אור שמסתנן דרך חרכי תריס הגלילה בשעת בוקר, מפיח חיים בגרגירי אבק תמימים, שרוקדים לכבודו את ריקוד

ההשכמה שלי. הייתי נותר ער במיטה, בוהה בשמש שמשחקת עם הצל, מנסה לתפוס את האבק החמקמק הזה, אך לשווא.

חיפשתי את המתג, אך לא זכרתי היכן סטיבן מצא אותו.

החלטתי להוריד את המתג שאחראי על התאורה בארון החשמל, הצצתי מאחורי דלת הכניסה בחיפוש אחר ארון החשמל. מבחוץ שמעתי את קולו של הרב דולמן שמחפש אותי, עוד רגע אחד והוא פתח את הדלת שחבטה בי קלות, השמעתי קול נאקה קלה.

- "אוי", הוא אמר, "סליחה, לא ראיתי שאתה כאן".

- "זה בסדר", עניתי, ולפתע ראיתי את הכיתוב על הדלת, גם הרב דולמן הבחין בו, השתתק ונעץ עינים במשפט הקצר שנרשם בגיר על צידה הפנימי של הדלת:

"סליחה יואל, זה לא בשליטתי, חצבאני"

קפאתי מול הכיתוב למשך מספר שניות, לא ציפיתי לדבר כזה. מחווה כזאת מוזרה ומעוררת רחמים, שחצבאני המורכב והמוזר הותיר לי על דלת ביתו.

- "לא בשליטתי", מילמל הרב דולמן, "ובכן.. הוא צודק", הוסיף בקור רוח, "בוא נצא מכאן מהר, אני לא רוצה שתיסחף כאן למערבולת רגשות ברגעים האלה, הזמן יקר מאוד עכשיו".

הוא תפס בכף ידי והוביל אותי החוצה, מבלי שהספקתי לכבות את האור שהתבזז לו בין ערמות החפצים הישנים. כך, ממצמץ מול אור השמש החזק, הובלתי אל עבר המכונית הישנה של הרב דולמן.

"כמה דקות ואני מצטרף אליכם", קרא הרב דולמן לעבר הג'יפ של שליבוביץ שעמד מותנע בפתח החצר. חלון מושחר נפתח בדממה, ומתוכו הציץ אגודלו המונף של שליבוביץ, מאותת לו לאישור.

הרב דולמן פתח בנסיעה איטית ברחובות תלתן. לאחר דקות ספורות הוא הגיע אל הגשר החוצה את הנחל אל עבר הבתים העצובים, עצר את הרחב מתחת לאקליפטוס ענקי, והזמין אותי להצטרף אליו.

הוא בחר חלקת גדר והתיישב, אני הצתתי סיגריה והוא הדליק את המקטרת.

- "לפני מספר חודשים", הוא פתח, "ישבנו, אני ושליבוביץ, והרבי מסלאוויטא זכרונו לברכה, וניסונו למצוא פיתרון למה שקורה בסלאוויטא, המצב דרש פיתרון".

לקחתי שאיפה ארוכה מהסיגריה, הבנתי שהסיפור עומד להיות ארוך.

- "היה ברור לנו שאנחנו לא יכולים להרחיק את זעמיל מהחסידות, כי למרות שהוא בן אדם מורכב, בלשון עדינה, יש לו עדיין המון זכויות על כל מה שקורה בסלאוויטא.

הוא הקים את הישיבה, בנה את המוסדות, במשך שנים הוא ניהל את הכל כחסידות, למרות שכל מי שמכיר את הרבי מסלאוויטא יודע שהוא לא ממש אדמו"ר חסידי. הוא נהג בהנהגה חסידית, הוא עבר דרך סאטמר, אבל במציאות הוא לא היה אדמו"ר.

זעמיל פיתח את החצר החסידית החדשה מאפס, הוא הביא את הטישים, הוא חניך את הנוער לדבר ביידיש, וטיפח את ההסתפקות במועט כערך עליון של החסידות.

כשזעמיל היה בחור צעיר, תלמידי הרבי לבשו בליל לא ברור של בגדים, חליפות קצרות עם כיפות סרוגות, חולצות משובצות וסנדלים יחד עם קפוטות ושטריימלים. זעמיל קנה לעצמו את הקולפיק,

השטריימל של הבנש"קים. הוא קנה אחד גם לשלוימקע, שחבש אותו לאחר הפצרות חוזרות ונשנות של זעמיל. הלבוש החסידי נכנס לסלאוויטא רק בזכות פועלו של זעמיל.

במשך השנים שלוימקע התפרסם בתור צדיק מיוחד, תלמיד חכם עצום, שמכיר את כל מכמני התורה, וזה הביא אותו לראשות הישיבה של ישיבת שפירא. אך הוא היה במגדל השן, הוא נע בין החדר הקטן שלו, שהכיל את כל ספריו, לבין היכל הישיבה, בה מסר שיעור יומי לכלל התלמידים.

זעמיל היה מעורב עם הבריות, כריזמטי ויצירתי, הוא לא נח לרגע. גם כשהוא היה מסתגר בחדר הסיגופים שלו, הייתה מתגודדת מאחורי הדלת קבוצה קטנה של משתוקקים, 'החבורה' הם כינו את עצמם, והקפידו ללוות אותו לכל מקום, שותים בצמא את דבריו.

שלוימקע היה הולך לבד, שקוע בהרהוריו, מסתגר בין הספרים שלו, ולא יוצא כמעט מן החדר, אלא אם כן הכריחו אותו לטפל בנושא כלשהו. הוא היה יוצא, מטפל בנושא הנידון בכישרון גדול, בתמציתיות, וחוזר מיד אל החדר.

הרבי מסלאוויטא העדיף לטפח את שלוימקע, להושיב אותו קרוב אליו בטיש, לתת לו תפקידים, ולהזכיר אותו בכל פעם שיכול. הוא לא עשה את זה מטעמי אהבת שלוימקע, גם לא משנאת זעמיל. הרבי סיפר לי שהוא האמין שזעמיל יכול לקדם את עצמו בקלות, ואילו שלוימקע, אילולי השתדלות הרבי, היה נשאר מאחור.

זעמיל עצמו קיבל את העובדה בקלות, אך סביבתו לא כל כך אהבה את התנופה שהעניק הרבי לשלוימקע. החבורה הדירה את רגליה משיעוריו של שלוימקע, ודאגה להדגיש בכל הזדמנות שזעמיל הוא 'הממשיך'. את שלוימקע זה לא הטריד, נראה לי שהוא מצידו היה מעדיף שזעמיל יהיה הממשיך, והוא יוכל לשבת ללמוד בשלווה.

העובדה ששלוימקע לא התרגש מניסיונות החבורה לערער את מעמדו, גרמה לכך שהרבי מסלאוויטא לא היה מודע לכל הפולמוס בין תומכי זעמיל לשלוימקע, ולפיכך הוא לא התערב כלל בנושא. זה לא הפריע לתומכי זעמיל לפרש מילים סתומות שנאמרו על ידו, לפיהן כביכול הוא תומך בזעמיל ורוצה שהוא ימשיך את דרכו.

המלחמה הקרה בין הפלגים התעצמה למערכה שלמה, כשהחבורה החליטה ששלוימקע שם רגלים לזעמיל, ומונע ממנו כביכול לתקשר עם אביו. הם החליטו לצאת למתקפה אישית נגדו, שכללה השמצות בעיתונות, מודעות רחוב, השלכת חפצים וקריאות גנאי בעיצומו של שיעור כללי של שלוימקע.

כשהרבי מסלאוויטא שמע על הנושא, הוא החליט לעשות מעשה. כינס את כל החסידים משני הפלגים לאולם אחד. הוא לא דיבר דברי התעוררות, לא מחה על כבודו של שלוימקע, אלא ירה לחלל האוויר סידרת שאלות ענייניות.

-מי רוצה שזעמיל יהיה האדמו"ר הבא?" שאל הרבי.

הידים של קבוצת החבורה קפצו מאליהן לאוויר, נוספו אליהן כמה אצבעות של חסידים שלא התבלטו בהשתייכותם עד כה. הקבוצה עדיין הייתה קבוצה קטנה, אולי בשל הזעם הכללי על חילול השם שיצרה החבורה.

-תעברו לצד ימין של האולם!" פקד הרבי על המצביעים.

אנשי החבורה מיהרו לתפוס את מקומם הטבעי, ומיד הצטרפו אליהם עוד כמה חסידים ששירכו את רגליהם לעבר האגף הימני של האולם.

"רגע אחד!" נשמעה קריאה מתוך הקהל, היה זה מושון ועקנינשטיין, עברייין אשקלוני בעבר, ומנהל הכספים המבריק של מוסדות סלאוויטא בהווה, הוא חזר בתשובה והסתפח למוסדות סלאוויטא, ובתוך חודשים ספורים הוא התברג בצמרת המוסדות. הוא סבל מעודף משקל חריג שאילץ אותו להתנייד על כיסא גלגלים. חוצה את האולם באיטיות, מסובב את גלגלי הכיסא במאמץ רב. "אני גם עם זעמיל", הודיע לציבור הרחב.

"יש עוד מישהו?" שאל הרבי, פניו לא מסגירות את ההלם שלו על עריקתו של מושון לשדרות זעמיל. איש לא השיב, הרבי המשיך בדבריו.

"מכיוון שרוב הציבור כאן רוצה להיות כפוף למרותו של שלוימקע, אני חושב שמן הראוי לתת לו את הניהול על רוב המוסדות, ובמקביל יופרש סכום נאה לבניית בנין חדש ומפואר לחסידי זעמיל. מקובל עליכם?" שאל את הציבור.

מלמולים שונים נשמעו מתוך הקהל, אך האדמו"ר לא התייחס אליהם, כי זעמיל פרש מתוך הקהל הזעום שהתגודד סביבו, והתקרב אל הבמה בצעדים בוטחים.

"אני מניח שיש לך מה לומר", אמר הרבי בחיוך, "אז בבקשה, הנה המיקרופון שלך".

הרבי פינה את מקומו והתיישב על כיסא לצד בנו.

"ברשות אבי מורי, ברשות אחי שליט"א, אני רוצה לומר מספר מילים לקהל הקדוש", פתח זעמיל בחרדת קודש. "מי כמו הרבי יודע, עד כמה חשובה לנו ההסתפקות במועט, כמה אנחנו משקיעים בחינוך הצאן לפנימיות אמיתית, בלי חיצוניות זוהרת. חיסכון בכסף שכל אחד מרגיש אותו. אין אצלנו אחד שקונה שטריימל מפרווה אמיתית, כולם קונים סינטטי וחוסכים המון כסף שיכול ללכת למקומות חשובים יותר לפי השקפתנו. כך כל האירועים שלנו, הכל צנוע ושקט, בלי פרסומות וצלמים, בלי שלטים ותזמורות ענק, ממש כמו חסידי הבעל שם טוב בשנות דור ודור".

הוא שתק שתיקה ממושכת, עצם את עיניו בריכוז, והמשיך את דבריו בטון שקט יותר ונמוך יותר, כמעט בלחשה.

"לבוא להגיד לנו לקחת בנין חדש, זה ממש הפוך מאיתנו, איך זה ייתכן שיהיה כזה פירוד בין חסידים. אנחנו יכולים להישאר ביניכם, ולחיות באחוה ורעות, בשמחה ובנחת, ולא יאמר אדם צר לי המקום. אני מבקש מחילה מהרבי שליט"א שאני מביע את הדעה הזאת, אבל אני מבין שכך הוא רצונו האמיתי, והוא רוצה לשמוע את הקול הזה שלי, שקורא לשלום ורעות, שלא יהיה חס וחלילה פירוד. זה כל מה שרציתי לומר", סיים וירד מן הבמה, לא לפני שרכן אל עבר אביו ונישק את ידו בחום.

הרבי התרומם אל עבר המיקרופון והיסה את הקהל הרוגש בתנועת יד החלטית אחת.

"אין ברכה בעולם אלא השלום, אני מברך אתכם שהשלום ישרה תמיד בקרב מחננו, ולא נדע עוד מחלוקת או צער!" הכריז, "אך דעו לכם, ביום שיהיה בינכם פירוד, ישנה ערמה מיוחדת של מטילי זהב שהוריש לנו אחד מהנדיבים הגדולים, אשר מופקדים בנאמנות אצל אחד מידידי, והוא יוכל לשמש איזה צד שירצה להיפרד, והאמת והשלום אהבו". סיים הרבי ונעלם בחדר צדדי.

ומאז ועד השנה האחרונה, נשמר השלום במוסדות סלאוויטא, לפחות למראית עין". אמר הרב דולמן והפריח עננת עשן שהתנדפה במהירות באוויר הפתוח.

"מה היה מתחת לפני השטח?" שאלתי.

"היו הרבה דברים", ענה הרב דולמן, "אשתו ובניו של זעמיל שהתרחקו ממנו בסתר, החבורה שהתחזקה, הדיבורים על מטילי הזהב שערכם נסק הרבה מעבר למצופה, והש"סים שזעמיל עמל על

הוצאתם המחודשת לאור, הש"סים שמבוססים על ש"ס סלאוויטא הידוע. כל אלה ביעבעו מתחת לפני השטח, סחפו את כל הנקרה בדרכם, בשקט יסודי. עד לפיצוץ שאירע בשנה האחרונה".